Almanca aslından ilk kez

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri

1848-1850

KARL MARX

YAZILAMA

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri

1848-1850

Yazılama Yayınevi: 22

Marksist Kitaplık: 2

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850

Karl Marx

Almanca'dan Çeviren
Erkin Özalp

Kapak Tasarımı
Gökçe Erbil / Heval Deniz Çakıcıoğlu

Kapak çizimi:
1848 yılına ait bu çizim,
Paris'in sembolik giriş kapılarından St. Denis Kapısı'nın
yakınlarındaki bir barikatta savaşan devrimcileri gösteriyor.
Bayrağın üzerinde "Du Pain ou la Mort" (Ekmek ya da Ölüm) yazılı.

Birinci Baskı
Ocak 2009

© Yazılama Yayınevi

ISBN
978-605-5892-11-1

Baskı
Kayhan Matbaacılık
Güven San. Sitesi C Blok No: 244
Topkapı - İSTANBUL (0212 576 01 46 / 0212 612 31 85)

İrtibat
Yazılama Yayınevi Hizmetleri Ltd. Şti.
Osman Ağa Mah. Kırtasiyeci Sok. Banu Han.
No:22/2
Kadıköy – İSTANBUL
0 216 338 52 59
www.yazilama.com
yazilama@yazilama.com

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri
1848-1850

Karl Marx

yazılama

İçindekiler

Sunuş 7
Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850 9
I. Haziran 1848 yenilgisi 11
II. 13 Haziran 1849 39
III. 13 Haziran 1849'un sonuçları 75
IV. 1850'de genel oy hakkının kaldırılması 111
[F. Engels'in 1895 baskısı için yazdığı] Giriş 127
Marx okumaya yeni başlayanlar için 151
Sözlükçe ve dizin 157

Kullanılan özgün metinler:

- Die Klassenkämpfe in Frankreich 1848 bis 1850,

K. Marx-F. Engels, *Werke*, Band 7, Dietz Verlag, Berlin, DDR, 1960, s. 9-107

http://www.mlwerke.de/me/me07/me07_009.htm

- Einleitung (Friedrich Engels'in 1895 baskısına giriş yazısı),

K. Marx-F. Engels, *Werke*, Band 22, (Karl) Dietz Verlag, Berlin, 3. Baskı, 1972, s. 509-527

http://www.mlwerke.de/me/me22/me22_509.htm

Karşılaştırma için başvurulan Almanca metinler:

- Die Klassenkämpfe in Frankreich 1848 bis 1850,

K. Marx-F. Engels, *Gesamtausgabe (MEGA)*, Bd. 10: Werke, Artikel, Entwürfe, Juli 1849 bis Juni 1851, 2 Bde.: Bd 10, Akademie-Verlag, 1977

- Die Klassenkämpfe in Frankreich 1848 bis 1850

K. Marx-F. Engels, *Vorwärts*, Berlin, 1895

Karşılaştırma için başvurulan İngilizce metinler:

- The Class Struggles in France, 1848 to 1850

K. Marx-F. Engels, *Selected Works*, Vol. 1, Progress Publishers, Moscow, 1969

http://www.marxists.org/archive/marx/works/1850/class-struggles-france/index.htm

- Introduction to Karl Marx's The Class Struggles in France 1848 to 1850

K. Marx-F. Engels, *Collected Works (MECW)*, Vol. 27, Progress Publishers, Moscow, s. 506-524

http://www.marxists.org/archive/marx/works/1895/03/06.htm

- The Class Struggles in France: From the February Revolution to the Paris Commune

K. Marx, Resistance Books, Chippendale, Sydney, 2003

Karşılaştırma için başvurulan Fransızca metinler:

- Les luttes de classes en France

http://www.marxists.org/francais/marx/works/1850/03/km18500301.htm

- Introduction par Friedrich Engels

http://www.marxists.org/francais/engels/works/1895/03/fe18950306.htm

Karşılaştırma için başvurulan Türkçe metinler:

- Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850

Karl Marx, çev: Tektaş Ağaoğlu, May Yayınları, İstanbul, Ocak 1976

- Fransa'da Sınıf Savaşımları 1848-1850

Karl Marx, çev: Sevim Belli, Sol Yayınları, Ankara, Ekim 2006, 5. Baskı

Sunuş

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850, Karl Marx'ın 1850 yılında *Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue* için yazdığı üç makaleden, Marx ile Friedrich Engels'in yine bu dergi için birlikte yazdıkları bir makalenin ilgili bölümlerinden[1] ve Engels'in 1895 yılında kitabı yayına hazırlarken kaleme aldığı giriş yazısından oluşuyor. Marx, söz konusu makalelerde, 1848'in Şubat ayında Fransa'da patlak veren devrimin ardından yaşananların siyasal bir çözümlemesini yapıyor.

Engels'in giriş yazısı, *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri* hakkındaki basit bir sunuş yazısı olmanın ötesinde, Avrupa'daki sınıf mücadelelerinin 1850-1895 dönemindeki seyrine ilişkin çözümlemeler içerdiğinden, kitabın başına değil, Marx'ın makalelerinin arkasına kondu. Kuşkusuz, okur, dilediği sırayla okuyabilecektir. Ancak, Marx'ın yazdıkları okunduktan

[1] *Neue Rheinische Zeitung* (Yeni Ren Gazetesi), Karl Marx'ın 1848-1849'da, Friedrich Engels'in de önemli katkılarıyla çıkardığı, merkezi Prusya'nın (Almanya) Köln kentinde bulunan günlük gazeteydi. Marx hakkında ülke dışına sürülme kararının çıkması üzerine gazetenin yayını 19 Mayıs 1849'da çıkan 311. sayıyla son buldu. Önce Paris'e giden, Fransa'dan da sürülünce Londra'ya geçen Marx, burada *Neue Rheinische Zeitung. Politisch-Ökonomische Revue* (Politik-Ekonomik Dergi) adlı, Prusya'nın Hamburg kentinde basılan dergiyi çıkardı. Fransa'da Sınıf Mücadeleleri'nde yer alan dört makale, sırasıyla, bu derginin Ocak ayında çıkan birinci, Şubat ayında çıkan ikinci, Mart ayında çıkan üçüncü ve Kasım ayının sonlarında bir çift sayı olarak (Mayıs-Ekim, beşinci ve altıncı sayılar) çıkan son sayısında yayımlandı. *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'nin özgün planına göre, Marx, dört makale yazacakmış. Ancak dönemin gelişmeleri dördüncüsünü yazamamasına neden olmuş. Engels, 1895 baskısına, derginin son sayısında çıkan "Değerlendirme" (*Revue*) başlıklı ortak makalelerinin Fransa ile ilgili kısımlarını dördüncü bölüm olarak eklemiş. (Engels'in bu kitaptaki "Giriş" yazısında ve bu yazının ilk dipnotunda daha ayrıntılı bilgiler bulabilirsiniz.)

sonra, Engels'in açıklamalarını anlamanın kolaylaşacağını düşünüyoruz.

Kitabın sonunda, Marx'ın çalışmalarına ve Fransa'nın tarihine çok aşina olmayanların özellikle ilk sayfaları okurken yaşayabilecekleri zorlukları azaltma umuduyla, çok kısa bir giriş yazısına yer verildi.

Bu çeviride, okumayı kolaylaştırmak için, açıklayıcı notlar sayfa altlarına yerleştirildi. Ayrıca, dipnot sayısını sınırlı tutma amacıyla, kişiler, kavramlar ve tarihsel olaylar hakkındaki bilgilerin önemli bir kısmı, "sözlükçe ve dizin" bölümünde verildi.

Yine okumayı kolaylaştırmak için, başta Fransızca ifadelerin Türkçe karşılıkları olmak üzere bazı açıklamalar [köşeli parantez işaretleri içinde] sunuldu. Metinde bulunan tüm köşeli parantezler çevirmen tarafından konmuştur. Engels'in giriş yazısında ise, bu yazının ilk dipnotunda açıklandığı üzere, farklı baskılarda silinen ya da değiştirilen bölümler, (çengelli parantez işaretleri içinde) gösterildi.

Son olarak, Marx, Fransızca sözcüklerdeki aksan işaretlerini (é, è, ô gibi sesli harflerin üzerindeki işaretler), sık geçen bazı isimlerde (Napoléon, Orléans gibi), çoğu zaman kullanmıyor. Metinde ve dipnotlarda Marx'ın tercihleri dikkate alındı. "Sözlükçe ve Dizin" bölümündeki tüm Fransızca sözcüklerde aksan işaretleri de bulunuyor.

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850

1848-1849 döneminin devrim yıllıklarının tüm önemli kısımları, yalnızca birkaç bölüm dışında, şu başlığı taşır: *Devrimin yenilgisi!*

Ama bu yenilgilerde yenik düşen, devrim değildi. Yenik düşenler, devrim öncesi döneme ait geleneksel eklentiler, toplumsal ilişkilerin henüz keskin sınıf karşıtlıkları düzeyine yükselmemiş olan sonuçları, yani, devrimci partinin Şubat Devrimi öncesinde henüz kurtulmamış olduğu ve *Şubat zaferiyle* değil, ancak bir dizi *yenilgiyle* kurtulabildiği kişiler, yanılsamalar, hayaller ve projelerdi.

Kısacası: Devrimci ilerleme, kendi yolunu, dolaysız trajikomik başarılarıyla değil, tam tersine birleşik, güçlü bir karşı devrim yaratarak, bir düşman yaratarak açtı; yıkıcı parti, ancak bu düşmanla mücadele içinde olgunlaşarak gerçek bir devrimci partiye dönüşebildi.

İzleyen sayfaların görevi, bunu kanıtlamak.

I
Haziran 1848 yenilgisi
Şubat 1848'den Haziran 1848'e

Temmuz Devriminden sonra, liberal bankacı Laffitte, compère'i [suç ortağı] Orleans dükünü zafer havası içinde Hôtel de Ville'e[2] götürürken şu sözleri ağzından kaçırdı: "*Şu andan itibaren bankacılar hüküm sürecek.*" Laffitte, devrimin sırrını açığa vurmuştu.

Louis-Philippe döneminde egemen olan sınıf, Fransız burjuvazisi değil, onun *bir kesimiydi*: Bankacılar, borsa kralları, demiryolu kralları, kömür ve demir madenleri ile ormanların sahipleri, toprak sahiplerinin bunlarla birlikte hareket eden bir bölümü; yani, *mali aristokrasi* diye adlandırılan kesim. Bu kesim tahtta oturuyor, meclislerde yasaları zorla kabul ettiriyor, bakanlıklardan tütün bürosuna kadar her yerdeki devlet memurluklarını dağıtıyordu.

Gerçek *sanayi burjuvazisi* resmi muhalefetin bir bölümünü oluşturuyor, yani mecliste yalnızca bir azınlık olarak temsil ediliyordu. Mali aristokrasinin tek başına egemenliğinin mutlaklaşması ve bu kesimin, kana boğulan 1832, 1834 ve 1839 ayaklanmaları[3] sonrasında, işçi sınıfı üzerindeki egemenliğini güvence altına aldığını düşünmesi ölçüsünde, sanayi burjuvazisinin muhalefeti de daha kararlı hale geldi. Hem Kurucu

[2] Paris belediye binası - çev.

[3] 5-6 Haziran 1832'de Paris'te gerçekleştirilen ayaklanma, Lyon'lu işçilerin Nisan 1834'teki ayaklanması ve Fransız devrimcileri Blanqui ile Barbès önderliğinde 12 Mayıs 1839'da Paris'te gerçekleştirilen ayaklanma - çev.

Ulusal Mecliste hem de Ulusal Yasama Meclisinde burjuva gericiliğinin en bağnaz üyesi olan Rouen'li fabrikatör *Grandin*, Temsilciler Meclisinde Guizot'nun en şiddetli muhalifiydi. Sonradan kendisini Fransız karşı devriminin Guizot'su düzeyine yükseltmeye dönük etkisiz girişimleriyle tanınan *Léon Faucher*, Louis-Philippe'in son dönemlerinde, sanayi için, spekülasyona ve onun eteğini taşıyan iktidara karşı bir kalem kavgası yürütüyordu. *Bastiat*, Bordeux ve şarap üreticisi tüm Fransa adına egemen sisteme karşı kışkırtıcılık yapıyordu.

Tüm kademeleriyle *küçük burjuvazi* gibi *köylü sınıfı* da siyasal iktidardan bütünüyle dışlanmıştı. Son olarak, resmi muhalefetin içinde ya da *pays légal*'in [seçme hakkına sahip olanların] tümüyle dışında, sözünü ettiğimiz sınıfların *ideolojik* temsilcileri ve sözcüleri, yani bilginleri, avukatları, hekimleri vb.; tek sözcükle, anıldıkları adla, *uzmanları* vardı.

Temmuz Monarşisi mali sıkıntıları nedeniyle başından itibaren yüksek burjuvaziye [mali aristokrasiye] bağımlıydı ve yüksek burjuvaziye bağımlılık, giderek artan mali sıkıntıların bitmez tükenmez kaynağı olmuştu. Bütçe dengesini, yani devletin giderleri ile gelirleri arasındaki dengeyi sağlamadan, devlet yönetimini ulusal üretimin çıkarlarına bağımlı kılmak olanaksızdır. Ve devlet harcamalarını sınırlandırmadan, yani aynı zamanda egemen sistemin dayanaklarını oluşturan çıkarlara zarar vermeden ve vergi dağılımını yeniden düzenlemeden, vergi yükünün önemli bir bölümünü doğrudan yüksek burjuvazinin omuzlarına yüklemeden, bu denge nasıl kurulabilir?

Ama, burjuvazinin meclisler aracılığıyla hüküm süren ve yasa çıkaran kesiminin, *devlet borçlanmasında doğrudan çıkarı vardı. Devletin bütçe açığı*, tam da spekülasyonlarının asıl konusu ve zenginleşmelerinin temel kaynağıydı. Her yılın sonunda yeni bir açık. Her dört beş yılda bir yeni bir borçlanma. Ve her yeni borçlanma, mali aristokrasiye, yapay olarak iflasın eşiğinde tutulan devleti dolandırmak konusunda yeni fırsatlar sunuyordu: Devlet, bankacılarla en elverişsiz koşullarda anlaşmak zorundaydı. Her yeni borçlanma, sırlarına hükümetin ve meclis çoğunluğunun da ortak olduğu borsa operasyonlarıyla, paralarını devlet kağıtlarına yatırmış olan halkı soymak için ikinci bir fırsat sunuyordu. Genel olarak, bankacılar ile

meclislerdeki ve taht çevresindeki ortakları, devletin borçlanma kağıtlarının istikrarsızlığı ve devlet sırlarına sahip olmaları sayesinde, devlet kağıtlarının değerlerinde sıra dışı ve ani dalgalanmalar yaratabiliyor ve bu da her zaman bir yığın küçük kapitalistin yıkımına ve büyük oyuncuların şaşırtıcı bir hızla zenginleşmesine yol açıyordu. Burjuvazinin egemen kesiminin devlet açıklarında dolaysız çıkarı bulunduğundan, Fransa'nın yıllık toplam ihracatının nadiren 750 milyon frank düzeyine ulaşmasına karşın, Louis-Philippe iktidarının son yıllarında, olağanüstü devlet harcamalarının Napoleon dönemindeki *olağanüstü* devlet harcamalarının iki katının çok üzerine çıkarak yılda 400 milyon franga yaklaşmış olmasının nedeni açık. Devlet eliyle akıtılan muazzam miktardaki para, ayrıca, hileli teslimat sözleşmelerine, rüşvete, hırsızlığa ve her türden dolandırıcılığa kapı açıyordu. Devlet, borçlanma aracılığıyla toptan dolandırılırken, devlet işleri aracılığıyla da perakende dolandırıcılığa maruz kalıyordu. Meclis ile hükümet arasındaki ilişkiler, tek tek devlet daireleri ile tek tek girişimciler arasındaki ilişkilerle katlanarak büyümüştü.

Egemen sınıf, genel olarak devlet harcamalarını ve devlet borçlanmasını nasıl sömürüyorsa, *demiryolları yapımını* da öyle sömürüyordu. Meclisler, büyük harcamaları devletin sırtına yüklüyor ve spekülasyon yapan mali aristokrasiye altın meyveleri sunuyordu. Bakanların bir bölümü de dahil olmak üzere çoğunluğun tüm üyelerinin, sonradan yasa koyucular olarak masraflarını devlete yükledikleri demiryolu yapım işlerinin hissedarları arasında yer aldıklarının tesadüfen ortaya çıkmasıyla patlak veren Temsilciler Meclisi skandalı hatırlarda.

Buna karşın, en küçük mali reform girişimleri bile, bankacıların etkisiyle başarısızlığa uğruyordu. Örnek olarak *posta reformu* verilebilir. Rothschild, bunu protesto etmişti. Devletin, giderek artan borçlarının faizlerini ödemek için kullanacağı gelir kaynaklarını daraltmaya hakkı var mıydı?

Temmuz Monarşisi, Fransa'nın ulusal servetini sömürmek için kurulmuş bir anonim şirketten başka bir şey değildi ve bu şirketin kârları, bakanlar, meclisler, 240.000 seçmen ve yakınları arasında paylaştırılıyordu.

Louis-Philippe, bu şirketin müdürü, tahttaki bir Robert Macaire'di.[4] Bu sistemde ticaret, sanayi, tarım, denizcilik, sanayi burjuvazisinin çıkarları, sürekli olarak tehlikeye düşmeye ve zarar görmeye mahkumdu. Aynı sistem, Temmuz günlerinde, bayrağına ucuz hükümet, *gouvernement à bon marché*, diye yazmıştı.

Mali aristokrasi yasaları çıkardığından, devlet idaresinin başında bulunduğundan, tüm örgütlü kamu güçlerini yönettiğinden, gerçekler ve basın aracılığıyla kamuoyuna egemen olduğundan, saraydan *Café Borgne'a*[5] kadar her yerde, üretimle değil, ama başkalarının zaten var olan zenginliklerini düzenbazlıkla ele geçirerek zenginleşmek için aynı fahişelik, aynı utanmazca dolandırıcılık, aynı düşkünlük tekrarlanıyor; özellikle burjuva toplumunun doruklarında, sınır tanımaz, burjuvazinin yasalarıyla bile sürekli çatışma halinde olan sağlıksız ve ahlaksızca hırslar hüküm sürüyor; kumardan kazanılan zenginlik de, kendi tatminini, doğal olarak, hazzın crapuleux'ye [rezilliğe] dönüştüğü, paranın, pisliğin ve kanın birbirine karıştığı yerde arıyordu. Mali aristokrasi, zevkleriyle olduğu gibi kazanç biçimleriyle de, *lumpen proletaryanın burjuva toplumunun doruklarında yeniden doğumundan başka bir şey değildir.*

Ve Fransız burjuvazisinin iktidarda olmayan kesimleri bağırıyordu: *Yiyicilik*! 1847 yılında, burjuva toplumunun en seçkin tiyatrolarında hep aynı sahneler oynanır ve bu sahnelerde lumpen proletarya düzenli olarak genelevlere, düşkün evlerine ve tımarhanelere, yargıç karşısına, çalışma kamplarına ve darağaçlarına gönderilirken, halk bağırıyordu: *À bas les grands voleurs! À bas les assassins*! [Kahrolsun büyük hırsızlar! Kahrolsun katiller!] Sanayi burjuvazisi çıkarlarını tehlikede görüyordu, küçük burjuvazi ahlaki bir öfke içindeydi, halkın hayal gücü harekete geçmişti ve Paris, "*La dynastie Rothschild*" [Rothschild Hanedanı], "*Les juifs rois de l'époque*" [Yahudiler, Çağın Kralları] vb. başlıklı, mali aristokrasinin ege-

[4] Benjamin Antier tarafından yazılan ve ilk olarak 1823 yılında sahnelenen bir oyunda Frédérick Lemaître tarafından canlandırılan haydut karakteri. 1830'lu yıllarda, karikatürist Honoré Daumier'in mali aristokrasinin egemenliğini hedef alan mizahi çizimleriyle popülerlik kazanmıştı - çev.

[5] Paris'teki kötü ün sahibi kahvehane ve barlara verilen isim - Almanca baskı editörünün notu.

menliğini teşhir eden ve damgalayan, az çok nükteli broşürlerle dolup taşıyordu.

Rien pour la gloire! [Şan için hiçbir şey yapılmasın!] Şan, hiçbir şey kazandırmaz! *La paix partout et toujours!* [Her zaman ve her yerde barış!] Savaş, yüzde üçlüklerin ve yüzde dörtlüklerin[6] değerini düşürüyor! - diye yazmıştı bayrağına, borsa Yahudilerinin Fransa'sı. Bu nedenle, Fransız dış politikası, Fransız ulusal duygusunun arka arkaya incinmesine yol açtı; bu duygu, Polonya yağması Krakov'un Avusturya tarafından ilhak edilmesiyle tamamlandığında ve İsviçre'deki Sonderbund Savaşı sırasında Guizot aktif bir şekilde Kutsal İttifak'ın[7] yanında yer aldığında şaha kalktı. İsviçreli liberallerin sözde savaştan zaferle çıkması Fransa'daki burjuva muhalefetinin kendine güvenini artırırken, Palermo halkının kanlı ayaklanması, felç geçiren halk yığını üzerinde bir elektrik çarpması etkisi yarattı ve büyük devrimci anı ve tutkularını canlandırdı.[8]

Sonunda, *dünya çapındaki iki ekonomik olay*, genel hoşnutsuzluğun açığa çıkışını hızlandırdı ve isyan duygusunu olgunlaştırdı.

1845 ve 1846 yıllarındaki *patates hastalığı* ile *kötü hasatlar* halktaki genel huzursuzluğu artırdı. 1847 yılındaki fiyat artışları kıtanın geri kalanında olduğu gibi Fransa'da da kanlı çatışmalara yol açtı. Mali aristokrasinin utanmazca cümbüşlerine karşı, halkın en temel gıda maddeleri için mücadelesi! Buzançais'de açlığa karşı ayaklananların idam edilmesi, Paris'te karınları tıka basa dolu *escrocs*'un [dolandırıcıların] kraliyet ailesi tarafından mahkemelerden kaçırılması!

Devrimin ortaya çıkışını hızlandıran ikinci büyük iktisadi olay, İngiltere'deki *genel* bir *ticaret ve sanayi bunalımı*ydı; 1845 yılının sonbaharında demiryolu hisse senedi spekülatörlerinin topluca yıkıma uğramasıyla kendisini duyuran, 1846 yılı boyunca tahıldan alınan gümrük

---

[6] İngilizce ve Fransızca çevirilerde de açıklanmamış olan bu ifade, hisse senetleri ya da devletin borçlanma kağıtları ile ilgili olabilir - çev.

[7] 1815 yılında Rusya, Avusturya ve Prusya'nın kurduğu ittifak - çev.

[8] Krakov'un Rusya ve Prusya'nın onayıyla 11 Kasım 1846'da Avusturya tarafından ilhak edilmesi. - 4-28 Kasım 1847 tarihli İsviçre Sonderbund Savaşı. - 12 Ocak 1848'deki Palermo ayaklanması, Ocak sonunda kentin Napolililer tarafından dokuz gün boyunca bombalanması - Friedrich Engels'in 1895 baskısına notu.

vergilerinin kaldırılacak olması gibi bir dizi vesileyle bekletilen bunalım, sonunda, 1847 sonbaharında, Londra'daki büyük sömürge malları tüccarlarının iflasları ile açığa çıktı; emlak bankalarının iflasları ve İngiliz sanayi bölgelerinde fabrikaların kapanması bunların hemen ardından geldi. Şubat Devrimi patlak verdiğinde, bu bunalımın kıta üzerindeki etkileri henüz son bulmamıştı.

Ticaret ve sanayinin ekonomik salgın nedeniyle yıkıma uğraması, mali aristokrasinin mutlak egemenliğini daha da katlanılmaz kılmıştı. Muhalefetteki burjuvazi, kendisine meclislerde çoğunluk kazandıracak ve borsa hükümetini devirecek bir *seçim reformu* için Fransa'nın her yanında *şölen ajitasyonları* düzenledi.[9] Sanayi bunalımı Paris'te özel bir sonuca daha yol açmış, mevcut koşullar altında yurtdışındaki pazarlarda iş yapamayan çok sayıda fabrikatör ve büyük tüccarı iç ticarete itmişti. Bunların kurduğu büyük mağazaların yarattığı rekabet, *épiciers* ile *boutiquiers*'i [bakkallarla dükkancıları] yığınlar halinde yıkıma sürüklemişti. Paris burjuvazisinin bu kesiminde sayısız iflasın yaşanmasının ve bu kesimin Şubat'ta devrimci bir tavır almasının nedeni buydu. Guizot'nun ve meclislerin, reform önerilerine apaçık bir meydan okumayla nasıl karşılık verdikleri, Louis-Philippe'in, iş işten geçtikten sonra Barrot başkanlığında bir hükümetin kurulmasına nasıl karar verdiği, halk ile ordu arasındaki göğüs göğüse çarpışmaların nasıl başladığı, Ulusal Muhafızın[10] edilgen tutumu nedeniyle ordunun nasıl silahsızlandırıldığı, Temmuz Monarşisinin yerini zorunlu olarak bir geçici hükümete nasıl bıraktığı biliniyor.

Şubat barikatlarının üzerinde yükselen *Geçici Hükümet*, bileşimiyle, zorunlu olarak, zaferi paylaşan farklı partileri yansıtıyordu. Geçici Hükümet, Temmuz tahtını birlikte deviren, ama çıkarları arasında karşıtlıklar bulunan *farklı sınıfların uzlaşmasından* başka bir şey olamazdı.

---

[9] 1848 Şubat Devrimi öncesinde, muhalif güçler, siyasal toplantı ve gösterilerin yasaklanması nedeniyle, siyasal içerikli bir "Şölenler Kampanyası" (*Campagne des Banquets*) düzenlemişti - çev.

[10] *La Garde nationale:* 1789 Fransız Devriminin ardından kentlerde oluşturulan, düzenli ordudan ayrı milis güçlerine bu isim verilmişti. Temmuz Devriminin (1830) ardından, 1831 yılında yeniden kurulmuştu - çev.

Üyelerinin *büyük çoğunluğu* burjuvazinin temsilcilerinden oluşuyordu. Cumhuriyetçi küçük burjuvaziyi Ledru-Rollin ile Flocon, cumhuriyetçiyi burjuvaziyi *National*'in[11] adamları, hanedancı muhalefeti[12] Crémieux, Dupont de l'Eure vb. temsil ediyordu. İşçi sınıfının yalnızca iki temsilcisi bulunuyordu: Louis Blanc ile Albert. Lamartine'in Geçici Hükümetteki varlığına gelince; her şeyden önce, bu, gerçek bir çıkara, belirli bir sınıfa karşılık gelmiyordu; Şubat Devriminin kendisiydi; yanılsamalarıyla, şiiriyle, hayali içeriğiyle ve tumturaklı sözleriyle, ortak ayaklanmaydı. Bunların dışında, Şubat Devriminin sözcüsü, görüşleri gibi konumuyla da *burjuvaziye* aitti.

Eğer Paris siyasi merkezileşme nedeniyle Fransa'ya hükmediyorsa, işçiler de devrimci deprem anlarında Paris'e hükmeder. Geçici Hükümetin yaşamındaki ilk eylem, sarhoş Paris'ten ayık Fransa'ya seslenerek, kendisini bu ezici baskıdan kurtarma girişimiydi. Lamartine, barikat savaşçılarının cumhuriyeti ilan etme hakkına karşı çıktı; bu hakka yalnızca Fransızların çoğunluğu sahipmiş; onların oyları beklenmeliymiş ve Paris proletaryası zaferini bir gaspla lekelememeliymiş. Burjuvazi, proletaryanın *tek bir* gaspına izin verir; o da, mücadele ederek gerçekleştirdiği gasptır.

25 Şubat'ın öğle saatlerinde cumhuriyet henüz ilan edilmemiş, ama tüm bakanlıklar, Geçici Hükümetin burjuva unsurları ile *National*'in generalleri, bankacıları ve avukatları arasında paylaşılmıştı. Ama işçiler bu kez Temmuz 1830'dakine benzer bir düzenbazlığı kabullenmemek konusunda kararlıydı. Mücadeleyi yeniden başlatmaya ve cumhuriyeti silah zoruyla kabul ettirmeye hazırdılar. *Raspail*, Hôtel de Ville'e bu mesajla gitti: Paris proletaryası adına, Geçici Hükümete, cumhuriyeti ilan etmesini *emretti*; halkın bu emri iki saat içinde yerine getirilmezse, arkasında 200.000 adamla geri dönecekti. Düşenlerin cesetleri daha yeni soğumuş, barikatlar kaldırılmamış, işçiler silahları bırakmamıştı ve karşılarına çıkarılabilecek tek güç Ulusal Muhafızdı. Bu koşullar altında

[11] O dönemde Paris'te yayınlanan cumhuriyetçi günlük gazete (*Le National*) - çev.

[12] Odilon Barrot'nun liderliğini yaptığı, Şubat Devrimi (1848) öncesinde Orleans hanedanının iktidarda kalmasını ama bazı reformların yapılmasını savunan grup - çev.

Geçici Hükümetin devletle ilgili zekice kaygıları ve hukukla ilgili vicdani tereddütleri birdenbire ortadan kalktı. İki saatlik süre dolmadan, şu büyük tarihsel sözler Paris'in tüm duvarlarını kaplamıştı:

République française! Liberté, Egalité, Fraternité! [Fransız Cumhuriyeti! Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik!]

Genel oy hakkına dayalı cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte, burjuvaziyi Şubat Devrimine sürükleyen sınırlı amaç ve güdülerin anıları bile silinip gitti. Burjuvazinin daha az sayıdaki kesimi yerine, Fransız toplumunun tüm sınıfları bir anda kendilerini siyasi iktidar çevresinin içinde buldu; locaları, salonu ve balkonu terk ederek, devrimci sahnedeki oyuna katılmak zorunda bırakılmışlardı! Anayasal krallıkla birlikte, bir devlet iktidarının keyfi bir şekilde burjuva toplumunun karşısında durduğu görüntüsü ve bu hayali iktidarı hedef alan tüm ikincil mücadeleler de ortadan kalktı.

Proletarya, Geçici Hükümete ve Geçici Hükümet aracılığıyla tüm Fransa'ya cumhuriyeti zorla kabul ettirerek birdenbire bağımsız bir parti olarak ön plana çıkmış, ama aynı zamanda tüm burjuva Fransa'sına meydan okumuştu. Ele geçirdiği şey, kendi devrimci kurtuluşu için mücadele edeceği alandı; hiçbir şekilde, bu kurtuluşun kendisi değil.

Şubat cumhuriyeti ise, her şeyden önce, mali aristokrasinin yanı sıra *tüm mülk sahibi sınıfların* siyasi iktidar çevresine girmesini sağlayarak *burjuvazinin egemenliğini tamamlamak* zorundaydı. Büyük toprak sahiplerinin çoğunluğu, yani meşrutiyetçiler, Temmuz Monarşisi tarafından mahkumedilmiş oldukları siyasi hiçlikten kurtarıldı. *Gazette de France*'ın muhalif yayınlarla birlikte ajitasyon yapması, La Rochejaquelein'in Temsilciler Meclisinin 24 Şubat'taki toplantısında devrimin yanında saf tutması boşuna değildi. Fransızların büyük çoğunluğunu oluşturan sözde mülk sahipleri, yani *köylüler,* genel oy hakkı aracılığıyla, Fransa'nın kaderinin hakemleri durumuna getirildi. Son olarak, Şubat cumhuriyeti, sermayenin arkasında saklandığı tahtı devirerek, burjuva egemenliğinin açıkça ortaya çıkmasını sağladı.

İşçiler, nasıl Temmuz günlerinde *burjuva monarşisini* mücadeleleriyle kazandılarsa, Şubat günlerinde de *burjuva cumhuriyetini* mücadeleleriy-

le kazandılar. Temmuz Monarşisi nasıl kendisini *cumhuriyetçi kurumlarla çevrili bir monarşi* olarak ilan etmek zorunda kaldıysa, Şubat cumhuriyeti de kendisini *sosyal kurumlarla çevrili bir cumhuriyet* olarak ilan etmek zorunda kaldı. Paris proletaryası bu ödünü de *zorla kopardı.*

Henüz yeni kurulmuş olan Geçici Hükümete işçilerin çalışarak geçinebilmelerini güvence altına alma, tüm yurttaşlara çalışma olanağı sağlama vb. sorumluluklar yükleyen kararname, bir işçi olan Marche tarafından dikte edilmişti. Ve Geçici Hükümet birkaç gün sonrasında sözlerini unutmuş ve proletaryayı aklından çıkarmış göründüğünde, 20.000 kişilik bir işçi kitlesi Hôtel de Ville'e şu sloganla yürüdü: *Emeğin örgütlenmesi! Özel bir çalışma bakanlığının kurulması!* Geçici Hükümet, uzun tartışmaların ardından ve isteksizce, emekçi sınıfların durumunu iyileştirmenin araçlarını *bulma* görevini verdiği daimi bir özel komisyon atadı! Paris'teki zanaat loncalarının delegelerinden oluşan bu komisyonun başkanlığını Louis Blanc ile Albert yapıyordu. Toplantı yeri olarak Luxembourg [Sarayı] verildi. Böylece, işçi sınıfının temsilcileri Geçici Hükümetin merkezinden uzaklaştırılır, aynı hükümetin burjuva kesimi gerçek devlet iktidarını ve yönetimin dizginlerini kendi başına ele alırken, maliye, ticaret, bayındırlık bakanlıklarının *yanında,* banka ile borsanın *yanında,* bir *sosyalist sinagog* kuruldu; bu sinagogun başrahipleri olan Louis Blanc ile Albert'in görevi, vaat edilmiş toprakları keşfetmek, yeni İncil'i ilan etmek ve Paris proletaryasını meşgul etmekti. Her tür dünyevi devlet iktidarından farklı olarak, bu kişilerin elinde ne bir bütçe ne de yürütme gücü vardı. Burjuva toplumunun temel direklerini kafalarıyla vurarak kırmaları bekleniyordu. Luxembourg felsefe taşını[13] ararken, Hôtel de Ville'de resmi geçerliliği olan para basılıyordu.

Ve yine de, Paris proletaryasının talepleri, burjuva cumhuriyetinin sınırlarını aştıkları ölçüde, Luxembourg'un belli belirsiz varlığından başka bir varlık kazanamadı.

İşçiler Şubat Devrimini burjuvaziyle birlikte yapmış, Geçici Hükümette burjuva çoğunluğun yanına bir işçi yerleştirdikleri gibi, burjuvazinin *yanında* kendi çıkarlarını kabul ettirmeye çalışmışlardı. *Emeğin örgütlen-*

[13] Ucuz metalleri altına dönüştürdüğüne inanılan hayali taş - çev.

mesi! Ama emeğin mevcut burjuva örgütlenme biçimi, ücretli emektir. Bu olmadan ne sermaye olur, ne burjuvazi ne de burjuva toplumu. *Özel bir çalışma bakanlığı!* Ama maliye, ticaret, bayındırlık bakanlıkları, *burjuva* çalışma bakanlıkları değil midir? Ve bunların *yanına eklenecek* bir *proleter* çalışma bakanlığı, ancak bir iktidarsızlık bakanlığı, bir yerine getirilemez istekler bakanlığı, bir Luxembourg Komisyonu olabilirdi. İşçiler, burjuvazinin yanında kendilerini kurtarabileceklerine inandıkları gibi, diğer burjuva uluslarının yanında, Fransa'nın ulusal sınırları içinde bir proleter devrimini gerçekleştirebileceklerini sanıyorlardı. Ama Fransız üretim ilişkileri, Fransa'nın dış ticareti tarafından, bu ülkenin dünya pazarındaki konumu ve bu pazarın yasaları tarafından belirleniyor; Fransa, Avrupa ölçeğinde, dünya pazarının zorbası İngiltere'yi de vuracak bir devrim savaşı olmadan, bunları nasıl parçalayabilirdi?

Toplumun devrimci çıkarlarını üzerinde toplayan bir sınıf, ayağa kalkar kalkmaz, kendi devrimci etkinliğinin içeriğini ve malzemesini doğrudan doğruya kendi durumunda bulur: Yere serilecek düşmanlar, mücadelenin gerekleri doğrultusunda alınması gereken önlemler; kendi eylemlerinin sonuçları, onu daha da ileriye taşır. Kendi görevi hakkında teorik araştırmalara girişmez. Ama Fransız işçi sınıfı bu noktada değildi; kendi devrimini gerçekleştirme yeteneğinden henüz yoksundu.

Sanayi proletaryasının gelişimi, genel olarak, sanayi burjuvazisinin gelişimi tarafından belirlenir. Sanayi proletaryası, ancak sanayi burjuvazisinin egemenliği altında, devrimini ulusal bir devrim düzeyine yükseltebilecek olan geniş bir ulusal varlık kazanır ve her biri kendi devrimci kurtuluşunun araçları haline gelen modern üretim araçlarını yaratır. Yalnızca sanayi burjuvazisinin egemenliği, feodal toplumun maddi köklerini koparak, üzerinde bir proleter devriminin gerçekleştirilebileceği tek zemini düzler. Kıtanın geri kalanındakilerle karşılaştırıldığında, Fransız sanayisi daha gelişkin ve Fransız burjuvazisi daha devrimcidir. Ama Şubat Devrimi doğrudan doğruya mali aristokrasiyi hedef almamış mıydı? Bu olgu, sanayi burjuvazisinin Fransa'ya hükmetmediğini kanıtlamıştı. Sanayi burjuvazisi, ancak modern sanayinin tüm mülkiyet ilişkilerini kendisine göre biçimlendirdiği yerde egemen olabilir ve sanayi de bu

gücü ancak dünya pazarını fethettiğinde kazanabilir, çünkü ulusal sınırlar onun gelişmesi için yeterli değildir. Buna karşın, Fransa'nın sanayisi, ulusal pazar üzerindeki egemenliğini bile, büyük oranda, az çok değiştirilmiş bir koruyucu sisteme borçlu. Bu nedenle, Fransız proletaryası, bir devrim anında, Paris üzerinde, altından kalkamayacağı hamleleri teşvik eden gerçek bir güce ve etkiye sahip olsa bile, Fransa'nın geri kalanında tekil ve dağınık sanayi merkezlerinde sıkışmış durumda ve köylülerle küçük burjuvaların sayısal üstünlüğü karşısında neredeyse yoklara karışıyor. Fransa'da, gelişkin ve modern biçimiyle sermaye karşıtı mücadele, yani, ücretli sanayi işçisinin sanayici burjuvaya karşı yürüttüğü, çıkış noktasındaki mücadele, kısmi bir olgudur; bu mücadele, Şubat günlerinin ardından devrimin ulusal içeriğine çok daha az katkıda bulunabildi, çünkü, sermayenin ikincil sömürü biçimlerine karşı mücadelenin, yani köylünün tefeciye ve ipoteğe karşı, küçük burjuvanın büyük tüccara, bankacıya ve fabrikatöre (tek sözcükle iflasa) karşı mücadelesinin üzeri, henüz, mali aristokrasiye yönelik genel isyanla örtülü durumdaydı. Dolayısıyla, Paris proletaryasının, kendi çıkarlarını doğrudan doğruya toplumun devrimci çıkarları olarak yürürlüğe sokmak yerine, onları burjuva çıkarlarının *yanında* geçerli kılmaya çalışmış, *üç renkli* bayrağın önünde *kızıl* bayrağı indirmiş olmasından daha anlaşılır bir şey olamaz.[14] Devrimin akışı, ulusun proletarya ile burjuvazi arasında kalan ve burjuva düzenine, sermayenin egemenliğine isyan etmeyen yığınını, yani köylüleri ve küçük burjuvaları, proletaryanın öncülüğü altında birleşmek zorunda bırakmadan önce, Fransız işçileri tek bir ileri adım atamadı, burjuva düzeninin kılına bile dokunamadı. İşçiler bu zaferi ancak Haziran'daki büyük yenilgi karşılığında elde edebildi.

Parisli işçilerin yarattığı Luxembourg Komisyonu'na, on dokuzuncu

[14] Devrimin ilk günlerinde, Parisli işçiler, Fransız Cumhuriyetinin bayrağının, 1832 Haziran ayaklanması sırasında Paris'in işçi mahallelerinde taşınmış olan kırmızı renkli bayrak olmasını istedi. Burjuva temsilcileri, Fransız Devrimi sırasında ve I. Napoleon döneminde ulusal bayrak olan üç renkli (mavi, beyaz ve kırmızı) bayrak konusunda ısrarcı oldu. Bu bayrak, daha 1848'den önce *National* gazetesi çevresinde toplanmış olan burjuva cumhuriyetçilerinin amblemiydi. Sonunda, kırmızı bir rozet eklenen üç renkli bayrak ulusal bayrak olarak kabul edildi; rozet sonradan kaldırıldı - İngilizce baskı editörünün notu.

yüzyılın devriminin sırrını bir Avrupa kürsüsünden ilan etmiş olmanın onuru kalıyor: *proletaryanın kurtuluşu*. O güne kadar sosyalistlerin sapkın (*apokryphisch*) yazılarında gömülü kalan ve burjuvazinin kulağına yalnızca zaman zaman, uzaktan, yarı korkutucu ve yarı gülünç söylenceler olarak çarpan "çılgınca fanteziler"i resmen yaymak zorunda kaldığında, *Moniteur*'ün[15] yüzü kızardı. Avrupa, burjuva uyuklama halinden şaşkınlık içinde sıyrıldı. Demek ki, cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte, mali aristokrasiyi genel olarak burjuvaziyle karıştıran proleterlerin zihninde; sınıfların varlığını bile yadsıyan ya da bunu olsa olsa anayasal monarşinin bir sonucu olarak kabul eden dürüst cumhuriyetçilerin hayallerinde; burjuvazinin bugüne kadar iktidarın dışında tutulmuş olan kesimlerinin ikiyüzlüce sözlerinde, *burjuvazinin egemenliği* kaldırılmıştı. O dönemde tüm kralcılar cumhuriyetçi, Paris'in tüm milyonerleri de işçi olmuştu. Sınıf ilişkilerinin bu hayali feshine karşılık gelen ifade, *fraternité*, yani evrensel kardeşleşme ve kardeşlikti. Sınıf karşıtlıklarından bu huzurlu uzaklaşma, çelişen sınıf çıkarlarının duygusal bir şekilde uzlaştırılması, heyecan içinde sınıf mücadelesinin üzerine çıkılması, yani *fraternité*, Şubat Devriminin gerçek parolasıydı. Sınıflar yalnızca bir *yanlış anlama* yüzünden birbirlerinden ayrılmıştı ve Lamartine 24 Şubat'da Geçici Hükümeti şöyle vaftiz etmişti: "un gouvernement qui suspende *ce malentendu terrible qui existe entre les différent classes*" [*farklı sınıflar arasındaki bu korkunç yanlış anlamayı* ortadan kaldıran bir hükümet]. Paris proletaryası bu yüce kardeşliğin sarhoşluğu içinde kendinden geçmişti.

Geçici Hükümet, cumhuriyeti bir kez ilan etmek zorunda kaldıktan sonra, kendi payına, onu burjuvazi ve taşra için kabul edilebilir kılmak için her şeyi yaptı. Siyasal suçlar için ölüm cezası kaldırılarak birinci Fransız cumhuriyetinin[16] kanlı terörü reddedildi, basında tüm düşünceler serbest bırakıldı, ordu, mahkemeler ve idare, birkaç istisnanın dışında, eski makam sahiplerinin elinde kaldı, Temmuz Monarşisinin büyük

[15] O dönemde Fransa'nın resmi gazetesi olan *Le Moniteur universel*. Gazete, Luxembourg Komisyonu'nun toplantı tutanaklarını da yayımlamıştı - çev.

[16] 1789 Fransız Devriminin ardından 1792 yılında ilan edilen cumhuriyet, bu ülkenin tarihine Birinci Cumhuriyet olarak, Şubat Devriminin (1848) ürünü olan cumhuriyet ise İkinci Cumhuriyet olarak geçti - çev.

suçlularının hiçbirinden hesap sorulmadı. *National*'in burjuva cumhuriyetçileri, monarşi döneminin isim ve kostümlerini eski cumhuriyet döneminkilerle değiştirerek eğleniyordu. Cumhuriyet, onlar açısından, eski burjuva toplumu için yeni bir balo elbisesinden başka bir şey değildi. Genç cumhuriyet, korkutmamayı, tam tersine sürekli korkmayı ve yumuşak bir uysallık ve dirençsizlik sayesinde kendi varlığını kazanmayı ve direnişi silahsızlandırmayı en önemli hizmeti olarak görüyordu. İçerideki ayrıcalıklı sınıflara ve dışarıdaki zorba güçlere cumhuriyetin barışçı bir nitelik taşıdığı gürültülü bir şekilde duyuruldu. Şiarının yaşamak ve yaşatmak olduğu söylendi. Üstelik, Şubat Devriminden kısa bir süre sonra, Almanlar, Polonyalılar, Avusturyalılar, Macarlar, İtalyanlar, her biri doğrudan kendi koşullarına göre ayaklanmıştı. Korkuya kapılan Rusya ile kendisi de çalkantılar yaşayan İngiltere hazırlıklı değildi. Dolayısıyla, cumhuriyetin karşısına *ulusal* bir düşman çıkmadı. Yani, enerji kazandıracak, devrimci süreci hızlandıracak, Geçici Hükümeti ileriye itecek ya da onu bir kenara atacak olağanüstü dış karışıklıklar yoktu. Cumhuriyette kendi eserini gören Paris proletaryası, doğal olarak, Geçici Hükümetin, burjuva toplumunda tutunmasını kolaylaştıran her hareketini alkışlıyordu. Proletarya, işçiler ile patronlar arasındaki ücret anlaşmazlıklarında Louis Blanc'ın arabuluculuk yapmasını kabul ettiği gibi, Caussidière'nin Paris'teki mülkleri korumak için kendisine polislik yaptırmasını da uysallıkla kabul etti. Cumhuriyetin burjuva namusunu Avrupa'nın gözünde lekesiz tutmak onun *point d'honneur*'üydü [onur sorunuydu].

Cumhuriyet, dışarıda da içeride de dirençle karşılaşmadı. Bu nedenle silahsızlandı. Görevi artık dünyayı devrimci bir şekilde dönüştürmek değil, yalnızca, kendisini burjuva toplumunun ilişkileriyle uyumlu hale getirmekti. Geçici Hükümetin bu görevi ne tür bir bağnazlıkla üstlendiğini gösteren kanıtlardan hiçbiri, *mali önlemler*inden daha açıklayıcı değildir.

Devlet borçlanması ve *özel sektör kredileri*[17] doğal olarak sarsıntı geçirmişti. Devlet borçlanması, devletin kendisini finans sektörünün Yahudilerine sömürteceği inancına yaslanır. Ama eski devlet yok olmuştu

[17] *Der öffentliche Kredit und der Privatkredit*: Bire bir çevirisiyle, "kamu kredisi ve özel kredi" - çev.

ve devrim her şeyden önce mali aristokrasiyi hedef almıştı. Avrupa'daki son ticaret bunalımının dalgalanmaları son bulmamıştı: Hâlâ, iflaslar iflasları kovalıyordu.

Bu nedenle, Şubat Devrimi patlak vermeden önce, *özel sektör kredileri* felce uğramış, dolaşım sınırlanmış, üretim duraklamıştı. Devrimci bunalım ticari bunalımı ağırlaştırdı. Ve eğer özel sektör kredileri, ilişkilerinin bütün boyutlarıyla burjuva üretiminin, burjuva düzeninin el sürülmemiş ve dokunulmaz olduğu inancına yaslanıyorsa, burjuva üretiminin temelini, yani proletaryanın iktisadi köleliğini tehdit eden, borsanın karşısına Luxembourg sfenksini diken bir devrimin başka ne gibi bir etkisi olabilirdi ki? Proletaryanın ayaklanması, burjuva üretiminin ve düzeninin ortadan kaldırılması demek olduğundan, burjuva kredi sisteminin[18] ortadan kaldırılması anlamına gelir. Devlet borçlanması ile özel sektör kredileri, bir devrimin yoğunluğunu ölçmeye yarayan iktisadi termometredir. *Ne kadar azalırlarsa, devrimin ateşi ve doğurganlığı o kadar yükselir.*

Geçici Hükümet, cumhuriyeti, burjuva karşıtı görüntüsünden kurtarmak istiyordu. Bu nedenle, her şeyden önce, bu yeni devlet biçiminin *değişim değerini*, borsadaki *fiyatını* korumaya çalışmak zorundaydı. Cumhuriyetin borsa fiyatıyla birlikte özel sektör kredileri de zorunlu olarak yeniden arttı.

Geçici Hükümet, monarşiden devralınan yükümlülükleri yerine getirmek istemediği ya da yerine getiremeyeceği *kuşkusunu* bile ortadan kaldırmak, cumhuriyetin burjuva ahlakına ve ödeme gücüne inanılmasını sağlamak için, çocukça olduğu kadar onursuzca bir böbürlenmeye başvurdu. Devletin alacaklılarına, yüzde 5'lik, 4,5'lik ve 4'lük faizleri, yasal ödeme vadesinden *önce* ödedi. Güvenlerini satın almak için gösterilen telaşı gördüklerinde, kapitalistlerin burjuva özgüveni, kendilerine duydukları güven birdenbire geri geldi.

Doğal olarak, Geçici Hükümetin parasal sıkıntıları, onu eldeki nakit paradan yoksun bırakan bir beklenmedik gelişme[19] sayesinde hafifleme-

---

[18] *Bürgerlichen Kredit:* Bire bir çevirisiyle, "burjuva kredisi" - çev.

[19] *Theaterstreich:* Bir tiyatro oyunundaki gelişmelerin birdenbire ve çarpıcı bir şekilde yön değiştirmesi (*coup de théâtre*) - çev.

di. Mali sıkışıklığı saklamak artık mümkün değildi ve *küçük burjuvalar*, *memurlar* ve *işçiler*, devletin alacaklıları için hazırlanan bu hoş sürprizin bedelini ödemek zorundaydı.

Tasarruf sandığı cüzdanlarındaki birikimlerin 100 frangı aşan kısımlarının paraya çevrilemeyeceği açıklandı. Tasarruf sandıklarına yatırılmış meblağlara el kondu ve bunlar bir kararnameyle paraya çevrilemez devlet borçlarına dönüştürüldü. Böylece, zaten zor durumda olan *küçük burjuva*, cumhuriyete öfkelendi. Tasarruf sandığı cüzdanlarının yerine devletin borçlanma kağıtları verildiğinden, bunları satmak için borsaya gitmek ve dolayısıyla kendisini doğrudan doğruya, kendilerine karşı Şubat Devrimini yapmış olduğu borsa Yahudilerinin ellerine teslim etmek zorunda bırakılmıştı.

Temmuz Monarşisi döneminde egemen olan mali aristokrasinin en yüksek kilisesi *banka*ydı [*Banque de France*]. Devlet borçlanması nasıl borsa tarafından yönetiliyorsa, *ticari krediler* de banka tarafından yönetilir.

Şubat Devriminin yalnızca egemenliğini değil ama aynı zamanda varlığını doğrudan doğruya tehdit ettiği banka, kredi kıtlığını genelleştirerek cumhuriyeti başından itibaren itibarsızlaştırmaya çalıştı. Bankacılara, fabrikatörlere ve tüccarlara kredi vermeyi birdenbire kesti. Bu manevra, hemen bir karşı devrime yol açmadığından, kaçınılmaz olarak bankanın kendisini vurdu. Kapitalistler, bankanın mahzenlerine yatırmış oldukları [altın ve gümüş] paraları geri çekti. Ellerinde [bankanın çıkardığı] banknot bulunanlar, bunları altın ve gümüşle değiştirmek için bankanın veznesine hücum etti.

Geçici Hükümet, zora başvurmadan, yasal yollarla bankayı *iflasa* zorlayabilirdi; edilgen kalması ve bankayı kendi kaderine terk etmesi yeterdi. *Bankanın iflası*, cumhuriyetin en güçlü ve tehlikeli düşmanı, Temmuz Monarşisinin altından yapılmış kaidesi olan mali aristokrasiyi bir anda Fransız topraklarından silip atacak olan tufandı. Ve banka bir kez iflas ettiğinde, burjuvazinin kendisi de, hükümetin bir ulusal banka kurmasını ve ulusal kredi sistemini ulusun denetimi altına almasını son bir umutsuz kurtarma girişimi olarak görmek zorunda kalacaktı.

Buna karşın, Geçici Hükümet, bankanın çıkardığı banknotların *[altın cinsinden] değişim değerlerini sabitledi.* Daha fazlasını yaptı. Tüm taşra bankalarını *Banque de France*'ın şubelerine dönüştürdü ve bankanın ağını tüm Fransa'ya yaymasına izin verdi. Daha sonra, bankadan aldığı bir borcun teminatı olarak, *devlet ormanlarını* rehin verdi. Böylece, Şubat Devrimi, yıkması gereken bankokrasiyi dolaysız bir şekilde sağlamlaştırdı ve büyüttü.

Bu sırada, Geçici Hükümet, giderek büyüyen bir bütçe açığının kabusu içinde kıvranıyordu. Yurtseverce özverilerin yapılması için sonuçsuz bir şekilde dileniyordu. Yalnızca işçiler sadakalarını attı. Kahramanca bir çareye başvurmak, *yeni bir vergi* koymak gerekiyordu. Ama kim vergilendirilecekti? Borsa kurtları mı, banka kralları mı, devletin alacaklıları mı, rantiyeler mi, sanayiciler mi? Bu, cumhuriyeti burjuvaziye sevdirmenin yolu değildi. Bir tarafta elde edilmeleri için çok büyük özverilerin gösterildiği ve uğurlarında aşağılanmalara katlanılan devlet borçlanması ile özel sektör kredilerinin, diğer tarafta tehlikeye atılması anlamına geliyordu. Ama biri paraları sökülmek zorundaydı. Burjuva kredi sistemine kim kurban edildi? *Jacques le bonhomme*,[20] yani *köylü*.

Geçici Hükümet, dört dolaysız verginin üzerine frank başına 45 sentlik bir ek vergi koydu. Hükümet yanlısı basın, bu verginin özellikle büyük toprak sahiplerini, Restorasyon tarafından bağışlanan milyarın sahiplerini[21] hedef aldığını söyleyerek Paris proletaryasını aldattı. Gerçekte ise bu vergi her şeyden önce *köylü sınıfını*, yani Fransız halkının büyük çoğunluğunu hedef alıyordu. *Şubat Devriminin masraflarını ödemek zorunda kaldılar* ve karşı devrim en önemli malzemesini onlarda buldu. 45 sentlik vergi Fransız köylüsü için bir ölüm kalım sorunuydu ve o da bunu cumhuriyetin ölüm kalım sorunu haline getirdi. Bu andan itibaren *cumhuriyet* Fransız köylüsü için *45 sentlik vergi* demekti ve Paris proletaryasına baktığında, kendi sırtından keyif çatan bir savurgan görüyordu.

1789 Devrimi köylüleri feodal yüklerden kurtararak işe başlamışken,

---

[20] Fransız büyük toprak sahiplerinin köylülere taktığı aşağılayıcı lakap - çev.

[21] Restorasyon döneminde (1815-1830), 1825 yılında, Fransa kralı tarafından, 1789 Fransız Devriminin ardından mülkleri kamulaştırılan aristokratlara tazminat olarak ödenen para - çev.

1848 Devrimi, sermayeyi tehlikeye düşürmemek ve onun devlet mekanizmasının işlerliğini korumak için, kendisini kırsal nüfusa yönelik yeni bir vergiyle ilan etti.

Geçici Hükümetin tüm bu zorlukları aşmasının ve devleti eski güzergahının dışına çıkarmasının yalnızca *bir* yolu vardı: *Devletin iflasını ilan etmek*. Ledru-Rollin'in, Fransa'nın şimdiki maliye bakanı olan borsa Yahudisi Fould'un bu uygunsuz isteğini reddederken sergilediği erdemli kızgınlığı sonradan Ulusal Meclisteki nasıl anlattığı hatırlarda. Fould, ona bilgi ağacının elmasını uzatmıştı.

Geçici Hükümet, eski burjuva toplumunun devletten aldığı poliçeleri tanıyarak, onun esiri oldu. Uzun yılların devrimci alacaklarını tahsil etmek için baskı yapan bir alacaklı olarak burjuva toplumunun karşısına çıkacağına, onun baskı altındaki borçlusu durumuna düştü. Yalnızca burjuva ilişkileri içinde yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerin üstesinden gelmek için, sallantıdaki bu ilişkileri sağlamlaştırmak zorunda kaldı. Borçlanma onun varlık koşuluna; proletaryaya verilmiş ödün ve sözlerin tümü, parçalanmaları *zorunlu* olan *prangalara* dönüşmüştü. İşçilerin kurtuluşu, yalnızca bir *deyim* olarak bile, yeni cumhuriyet için katlanılmaz bir tehlike halini aldı, çünkü mevcut iktisadi sınıf ilişkilerinin kayıtsız şartsız tanınmasına yaslanan kredi üretimine sürekli bir şekilde itiraz edilmesi anlamına geliyordu. Dolayısıyla *işçilerden kurtulmak* gerekiyordu.

Şubat Devrimi orduyu Paris'in dışına atmıştı. Ulusal Muhafız, yani farklı kademeleriyle burjuvazi, tek güç durumundaydı. Ancak, proletaryayla kendi başına boy ölçüşebileceğini düşünmüyordu. Üstelik, en katı direnci sergiledikten ve bir yığın engel çıkardıktan sonra bile olsa, saflarını adım adım ve kısım kısım açmak ve silahlı proleterlerin girmesine izin vermek zorundaydı. Dolayısıyla, geriye tek bir çıkış yolu kalmıştı: *proleterlerin bir bölümünü diğerlerinin karşısına çıkarmak*.

Geçici Hükümet bu amaçla her biri 15-20 yaşlarındaki gençlerden oluşan biner kişilik 24 *Gezici Muhafız* taburu kurdu. Bu gençlerin çoğunluğu, büyük kentlerin tümünde sanayi proletaryasından kesin olarak farklı bir kitle oluşturan; içinden her tür hırsızın ve caninin devşirildiği;

toplumun atıklarıyla yaşayan; belirli bir mesleği bulunmayan kişilerden, serserilerden, *gens sans feu et sans aveu* [yersiz yurtsuz ve güvenilmez insanlardan], ait oldukları ulusun eğitim düzeyine göre farklılaşsalar bile Lazzaroni[22] karakterlerini hiçbir zaman inkar etmeyenlerden oluşan *lumpen proletarya*nın üyeleriydi; Geçici Hükümetin kendilerini askere aldığı genç yaşlarında biçimlendirilmeye tümüyle açık olan bu insanlar, en bayağı haydutluklar ve en kirli yolsuzluklar gibi, en büyük kahramanlıkları ve en coşku dolu fedakarlıkları da yapabilecek durumdaydı. Geçici Hükümet onlara günde 1 frank 50 sent ödedi, yani onları satın aldı. Onlara kendilerine ait bir üniforma verdi, yani ceketleri sayesinde farklı görünmelerini sağladı. Komutanlarından bazıları sürekli ordudan atanan subaylar, bazıları da, vatan uğruna ölüm ve cumhuriyete bağlılık hakkındaki gösterişli sözlerinin etkisi altında kalarak kendilerinin seçtiği genç burjuva çocuklarıydı.

Paris proletaryası böylece kendi içinden çekilmiş, gençliğin gücüne sahip, ölümü hiçe sayan 24.000 adamdan oluşan bir ordu ile karşı karşıya kaldı. Gezici Muhafızın Paris'teki yürüyüşleri sırasında ona *Vivats!* [Yaşayın!] diye bağırdı. Onu barikatlardaki kendi öncü savaşçıları olarak gördü. Burjuva Ulusal Muhafızın karşısındaki *proleter* muhafız olduğunu düşündü. Yanılgısı bağışlanabilir türdendi.

Hükümet, kendi çevresinde, Gezici Muhafızın yanı sıra bir de sanayi işçileri ordusu toplamaya karar verdi. Bakan Marie, bunalımın ve devrimin sokağa attığı yüz bin işçiyi, ulusal atölyeler adı verilen kurumlara kaydetti. Bu görkemli ismin ardında, işçilerin 23 kuruşluk[23] bir çalışma ücreti karşılığında sıkıcı, tekdüze, verimsiz *kazı işlerinde* kullanılmasından başka bir şey yatmıyordu. Söz konusu ulusal atölyeler, *açık havadaki İngiliz workhouse'lar*ından[24] başka bir şey değildi. Geçici Hükümet, bu

---

[22] İtalya'da işçi sınıfının dışına düşmüş kişiler için kullanılan aşağılayıcı lakap - çev.

[23] *Sou:* O dönemde Fransa'daki en düşük değerli (5 sentlik) madeni para - çev.

[24] İngiltere'de 1834 yılında kabul edilen Yoksullar Yasası, çalışabilir durumdaki yoksullara yalnızca bir seçenek sunmuştu: İşçilerin verimsiz, tekdüze ve tüketici işlerde çalıştırıldığı, hapishanelere benzer şekilde yönetilen atölyeler (*workhouses*). Halk bu atölyelere "yoksulların Bastille'leri" adını takmıştı - İngilizce baskı editörünün notu.

atölyelerle, *işçilerin kendilerine karşı ikinci bir proleter ordusu* kurmuş olduğuna inanıyordu. İşçiler Gezici Muhafız hakkında nasıl yanıldıysa, bu kez de burjuvazi ulusal atölyeler hakkında yanılmıştı. Bir *isyan ordusu* yaratmıştı.

Ama *bir* amaca ulaşılmıştı.

Ulusal atölyeler, Louis Blanc'ın Luxembourg'da vaaz etmiş olduğu halk atölyelerinin adıydı. Doğrudan doğruya Luxembourg'a *karşıtlık* temelinde tasarlanmış olan Marie'nin atölyeleri, aynı adı taşımaları sayesinde, İspanyol uşak komedilerine yakışacak bir yanlışlıklar dizisine yol açtı. Geçici Hükümetin kendisi, el altından, ulusal atölyelerin Louis Blanc'ın buluşu olduğu söylentisini yaydı ve ulusal atölyelerin peygamberi Louis Blanc Geçici Hükümetin bir üyesi olduğundan, bu söylenti daha bir inandırıcı göründü. Ve Paris burjuvazisinin yarı safça yarı bilinçli yanlış anlamasına ve Fransa ile Avrupa'nın yapay olarak beslenen düşüncesine göre, ulusal atölyeler, kendileriyle rezil edilen sosyalizmin ilk uygulamalarıydı.

Ulusal atölyeler, içerikleriyle değil ama isimleriyle, proletaryanın burjuva sanayisine, burjuva kredi sistemine ve burjuva cumhuriyetine yönelik somutlaşmış protestosuydu. Burjuvazinin bütün nefreti bu nedenle onlara yöneldi. Burjuvazi, aynı zamanda, Şubat Devriminden açıkça kopmak için yeterli güce ulaştığı anda saldırabileceği hedefi onlarda bulmuştu. Küçük burjuvaların tüm rahatsızlıklarının, tüm hoşnutsuzluklarının merkezine de, ortak hedef tahtası olan bu ulusal atölyeler yerleşmişti. Kendi durumları günden güne daha katlanılmaz hale gelirken proleter aylakların ceplerine indirdiği paraları gerçek bir öfkeyle hesaplıyorlardı. Göstermelik bir iş için devletten maaş, işte sosyalizm!, diye homurdanıyorlardı içten içe. Kendi perişanlıklarının nedenini ulusal atölyelerde, Luxembourg'un söylevlerinde ve işçilerin Paris'teki yürüyüşlerinde arıyorlardı. Ve kimse, komünistlerin sözde komplolarına karşı, çaresizlik içinde iflasın eşiğinde gezinen küçük burjuvadan daha fazla bağnazlaşmamıştı.

Böylece, tam da Şubat Devriminin dalgalarının tüm kıta üzerinde yükseldiği, her yeni postanın bazen İtalya'dan, bazen Almanya'dan, bazen Avrupa'nın güneydoğusundaki en uzak noktadan yeni bir devrim bildi-

risini ulaştırdığı ve halka çoktan kaybetmiş olduğu bir zaferin arkası kesilmeyen kanıtlarını getirerek onun genel sarhoşluğunu beslediği sırada, yakın gelecekte burjuvazi ile proletarya arasında gerçekleşecek olan göğüs göğüse çarpışma açısından önem taşıyan tüm avantajlar, tüm kritik mevkiler ve toplumun tüm orta katmanları burjuvazinin eline geçmişti.

17 Mart ve *16 Nisan*, burjuva cumhuriyetinin kanatlarının altında gizlediği büyük sınıf mücadelesinin ilk küçük ölçekli çatışmalarıydı.

17 Mart, proletaryanın belirsiz, hiçbir kararlı eyleme izin vermeyen durumunu açığa çıkardı. Gösterinin başlangıçtaki amaçları, Geçici Hükümeti yeniden devrim yoluna sokmak, koşullara bağlı olarak burjuva üyelerinin çıkarılmasını sağlamak ve Ulusal Meclis ile Ulusal Muhafız seçimlerinin ertelenmesini zorla kabul ettirmekti.[25] Ama Ulusal Muhafızda temsil edilen burjuvazi, 16 Mart'ta, Geçici Hükümete yönelik düşmanca bir gösteri yaptı. *À bas Ledru-Rollin!* [Kahrolsun Ledru-Rollin!] sloganlarıyla Hôtel de Ville'e yürüdü. Halk da 17 Mart'ta şu sloganı atmak zorunda bırakıldı: Yaşasın Ledru-Rollin! Yaşasın Geçici Hükümet! Halk, burjuvaziye *karşı*, tehlikede gördüğü burjuva cumhuriyetinin tarafını tutmak zorunda bırakıldı. Geçici Hükümete boyun eğdirmek yerine onu güçlendirdi. 17 Mart bir melodrama dönüşerek etkisizleşti ve Paris proletaryası o gün dev gövdesini bir kez daha gösterdiyse, Geçici Hükümetin içindeki ve dışındaki burjuvazinin de onu parçalamak konusundaki kararlılığı arttı.

16 Nisan, Geçici Hükümet tarafından burjuvaziyle birlikte düzenlenen bir *yanlış anlama*ydı. Çok sayıda işçi, Ulusal Muhafız genelkurmayının seçimlerine hazırlanmak için Champs de Mars ve hipodromda toplanmıştı. Birdenbire, işçilerin Champs de Mars'da silahlı olarak, Louis Blanc, Blanqui, Cabet ve Raspail yönetiminde, buradan Hôtel de Ville'e yürümek, Geçici Hükümeti devirmek ve komünist bir hükümeti ilan etmek

---

[25] 18 Mart ve 9 Nisan 1848'de yapılmaları planlanan Ulusal Muhafız ve Kurucu Meclis seçimlerinden söz ediliyor. Blanqui, Dézamy ve başkalarının çevresinde toplanan Parisli işçiler, bu seçimlere halk arasında kapsamlı bir bilgilendirme çalışması yaparak hazırlanmaları gerektiğini savunarak, seçimlerin ertelenmesi konusunda ısrarcı oldu. 17 Mart'ta Paris'te gerçekleştirilen halk gösterisinin sonucu olarak, düzenli askeri birlikler başkentten çekildi (16 Nisan olaylarından sonra döndüler) ve Ulusal Muhafız ve Kurucu Meclis seçimleri sırasıyla 5 Nisan'a ve 23 Nisan'a ertelendi - İngilizce baskı editörünün notu.

için toplandığı söylentisi Paris'in bir ucundan diğerine yıldırım hızıyla yayıldı. Genel alarm verilir (Ledru-Rollin, Marrast ve Lamartine, sonradan, bu konuda ilk girişimde bulunan kişi olmanın onurunu paylaşamadı), bir saat içinde 100.000 erkek silah altına alınır, Hôtel de Ville'in her köşesi Ulusal Muhafızlar tarafından işgal edilir, Kahrolsun komünistler! Kahrolsun Louis Blanc, Blanqui, Raspail, Cabet! sloganı Paris'in her yanını titretir, ve her biri vatanı ve toplumu kurtarmaya hazır sayısız heyet Geçici Hükümete bağlılıklarını sunar. İşçiler, Champs de Mars'da yurtseverlik adına toplamış oldukları yardım paralarını Geçici Hükümete teslim etmek üzere sonunda Hôtel de Ville'in önüne geldiklerinde, burjuva Paris'inin, büyük bir özenle hazırlanmış bir sözde mücadeleyle, gölgelerini yenilgiye uğratmış olduğunu şaşkınlık içinde öğrenir. Korkunç 16 Nisan kalkışması, ordunun Paris'e geri çağrılmasına (kaba bir şekilde sahneye konan komedinin asıl amacı buydu) ve taşradaki gerici federalist gösterilere bahane oldu.

4 Mayıs'ta, *tek dereceli genel seçimlerin* ürünü olan *Ulusal Meclis*[26] toplandı. Genel oy hakkı, eski moda cumhuriyetçilerin ondan beklediği büyülü güce sahip değildi. Tüm Fransa'da, en azından Fransızların büyük çoğunluğunda, aynı çıkarlara, aynı anlayışa vb. sahip *citoyen*'ler [yurttaşlar] görüyorlardı. Bu onların *halka tapınma* biçimiydi. Seçimler, onların *hayali* halkı yerine *gerçek* halkı, yani halkın ayrışmış olduğu farklı sınıfların temsilcilerini gün ışığına çıkardı. Köylülerin ve küçük burjuvaların neden kavgacı burjuvazinin ve restorasyon düşkünü büyük toprak sahiplerinin güdümünde oy vermek zorunda olduğunu gördük. Ama genel oy hakkı, cumhuriyetçi saygıdeğer insanların düşündüğü gibi mucizeler yaratan bir maden arama çubuğu olmasa bile, sınıf mücadelesinin zincirlerini çözmek, burjuva toplumunun farklı orta katmanlarının yanılsamaları ve hayal kırıklıklarını hızla yaşayıp geride bırakmalarını sağlamak; monarşi kendi sayım yöntemiyle burjuvazinin yalnızca belirli kesimlerinin kendilerini tehlikeye atmasını ve diğerlerinin sahnenin arkasında gizlenmesini sağlar ve sahne gerisindekilerin üzerine ortak bir muhalefetin ha-

[26] Marx, bu kitapta, 4 Mayıs 1848'de toplanan "Kurucu Ulusal Meclis"i (*L'Assemblée nationale constituante*), "Ulusal Meclis" ve "Kurucu Meclis" olarak da anıyor - çev.

lesini geçirirken, egemen sınıfın tüm kesimlerini tek bir hamleyle devlet sahnesinin üzerine fırlatmak ve böylece aldatıcı maskelerini koparmak gibi çok daha büyük bir yarara sahipti.

4 Mayıs'ta toplanan Kurucu Ulusal Mecliste *burjuva cumhuriyetçileri*, yani *National*'in cumhuriyetçileri üstün durumdaydı. Meşrutiyetçiler ve Orleans'cılar bile, başlangıçta, kendilerini gösterme cesaretini yalnızca burjuva cumhuriyetçiliği maskesinin altında bulabiliyordu. Proletaryaya karşı mücadeleye yalnızca cumhuriyet adına girişilebilirdi.

Cumhuriyetin, yani Fransız halkı tarafından tanınan cumhuriyetin *kuruluş tarihi 25 Şubat değil 4 Mayıs'tır*; bu, Paris proletaryasının Geçici Hükümete dayattığı cumhuriyet, sosyal kurumlara sahip cumhuriyet, barikat savaşçılarının gözlerinde canlanan hayal değildi. Ulusal Meclis tarafından ilan edilen biricik meşru cumhuriyet, burjuva düzenine karşı devrimci bir silah değil, aksine, burjuva toplumunun siyasal düzeyde yeniden kuruluşu, siyasal açıdan yeniden sağlamlaştırılması demek olan cumhuriyet, tek sözcükle, *burjuva cumhuriyeti*dir. Bu iddia Ulusal Meclisin kürsüsünde seslendirildi, cumhuriyetçi ve cumhuriyet karşıtı burjuva basın organlarının tümünde yankı buldu.

Böylece, Şubat cumhuriyetinin gerçekte bir burjuva cumhuriyetinden başka birşey olmadığını ve olamayacağını; buna karşın Geçici Hükümetin proletaryanın dolaysız baskısı altında onu *sosyal kurumlara sahip bir cumhuriyet* olarak duyurmak zorunda kaldığını; proletaryanın, *düşünce* ya da *hayal* dünyasının dışında, burjuva cumhuriyetinin ötesine geçme yeteneğine henüz sahip olmadığını; sıranın gerçekten eyleme geldiği her yerde burjuva cumhuriyetinin hizmetinde hareket ettiğini; proletaryaya verilmiş sözlerin yeni cumhuriyet için katlanılmaz bir tehlikeye dönüştüğünü; Geçici Hükümetin tüm yaşam sürecinin proletaryanın taleplerine karşı sürekli bir mücadeleden ibaret kaldığını görmüş olduk.

Ulusal Mecliste, tüm Fransa, Paris proletaryasını yargıladı. Şubat Devriminin sosyal yanılsamalarıyla ilişkisini hemen kesen Ulusal Meclis, *burjuva cumhuriyetini*, yalnızca burjuva cumhuriyetini açıkça ilan etti. Hemen, proletaryanın temsilcileri Louis Blanc ile Albert'i, kendi atadığı Yürütme Kurulunun dışında bıraktı; özel bir çalışma bakanlığının kurul-

masıyla ilgili önergeyi reddetti ve Bakan Trélat'nın "Artık bütün sorun *eski çalışma koşullarını geri getirmektir*" şeklindeki açıklamasını alkış tufanıyla karşıladı.

Ama tüm bunlar yeterli değildi. Şubat Devrimi, mücadele eden işçiler tarafından, burjuvazinin pasif desteğiyle kazanılmıştı. Proleterler kendilerini haklı olarak Şubat'ın galipleri sayıyor ve galiplere özgü bir gururla hak iddialarında bulunuyordu. Sokakta alt edilmeleri gerekiyordu; burjuvaziyle *birlikte* mücadele etmek yerine burjuvaziye *karşı* mücadele etmeye başladıkları anda yenilgiye uğradıklarının onlara gösterilmesi gerekiyordu. Sosyalist ödünler veren Şubat Devrimi, krallığa karşı burjuvaziyle birleşen proletaryanın bir savaşına nasıl gereksinim duyduysa, cumhuriyeti sosyalist ödünlerden kurtarmak, *burjuva cumhuriyeti*nin resmi egemenliğini sağlamak için de, ikinci bir savaşa gereksinim duyuluyordu. Burjuvazi, proletaryanın hak iddialarını silahla çürütmek zorundaydı. Ve burjuva cumhuriyetinin gerçek doğum yeri, *Şubat zaferi* değildir, *Haziran yenilgisi*dir.

Proletaryanın 15 Mayıs'ta devrimci etkisini yeniden kazanmak için başarısız bir girişimde bulunarak Ulusal Meclisin kapısına dayanması ve enerjik önderlerini burjuvazinin zindancılarına teslim etmekten başka bir sonuç elde edememesi, karar sürecini hızlandırdı. *Il faut en finir!* Bu durum sona ermeli! Ulusal Meclis, proletaryayı nihai mücadeleye zorlama kararını bu çığlıkla açığa vurdu. Yürütme Kurulu, halk toplantılarını yasaklayanı da dahil olmak üzere bir dizi kışkırtıcı kararname çıkardı. İşçiler Kurucu Ulusal Meclisin kürsüsünden açıkça tahrik edildi, sövgülere maruz kaldı, alaya alındı. Ama saldırıların asıl hedefi, görmüş olduğumuz gibi, *ulusal atölyeler*di. Kurucu Meclis, Yürütme Kuruluna buyurgan bir şekilde bu atölyeleri hedef gösterdi; Yürütme Kurulunun da tek beklediği, kendi planının bir Ulusal Meclis emri olarak ilan edilmesiydi.

Yürütme Kurulu, ulusal atölyelere girişi zorlaştırarak, günlük ücreti parça başı ücrete dönüştürerek ve Paris doğumlu olmayan işçileri sözde kazı işleri için Sologne'a sürerek işe başladı. Hayal kırıklığına uğrayarak geri dönen işçilerin yoldaşlarına aktardıkları üzere, bu kazı işleri, yalnızca kovulmalarını perdelemek için kullanılan bir boş sözdü. Sonunda, 21

Haziran'da, *Moniteur*'de, evli olmayan tüm işçilerin ulusal atölyelerden zorla çıkarılmalarını ya da askere alınmalarını emreden bir kararname yayımlandı.

İşçilerin başka çaresi kalmamıştı; ya açlıktan ölmek ya da saldırıya geçmek zorundaydılar. 22 Haziran'daki çok büyük ayaklanmayla karşılık verdiler ve bu ayaklanmayla, modern toplumu bölen iki sınıf arasındaki ilk büyük savaş yapıldı. Bu, *burjuva* düzeninin korunması ya da yok edilmesi mücadelesiydi. Cumhuriyeti gizleyen örtü yırtıldı.

Önderleri, ortak planları, araçları bulunmayan, çoğu silahlardan yoksun işçilerin, beş gün boyunca, ordunun, Gezici Muhafızın, Paris Ulusal Muhafızının ve taşradan akın eden Ulusal Muhafızın saldırılarını benzersiz bir yiğitlik ve dehayla nasıl durdurduğu biliniyor. Burjuvazinin, yaşadığı ölüm korkusunun bedelini eşi görülmemiş bir vahşetle ödettiği ve 3.000'den fazla tutukluyu katlettiği biliniyor.

Fransız demokrasisinin resmi temsilcileri cumhuriyetçi ideolojinin o kadar etkisi altındaydı ki, Haziran mücadelesinin anlamını sezmeye ancak haftalar sonra başlayabildiler. Hayali cumhuriyetlerinin içinde yok olup gittiği barut dumanı yüzünden bilinçlerini yitirmiş gibiydiler.

Haziran yenilgisi haberinin bizde yarattığı ilk izlenimi, okurun izniyle, *Neue Rheinische Zeitung*'un sözleriyle aktaralım:

"Şubat Devriminin son resmi kalıntısı olan Yürütme Kurulu, olayların ciddiyeti karşısında bir sis katmanı gibi dağılıp gitti. Lamartine'in havai fişekleri Cavaignac'ın yangın füzelerine dönüştü. *Fraternité*'nin, yani biri diğerini sömüren karşıt sınıfların kardeşliğinin, Şubatta ilan edilmiş ve büyük harflerle Paris'in alnına, her bir hapishanenin, her bir kışlanın üzerine yazılmış olan *fraternité*'nin gerçek, saf ve sıradan ifadesi *iç savaş*tır; en korkunç biçimiyle iç savaş, yani emekle sermayenin savaşıdır. Proletaryanın Paris'i yanar, aşırı derecede kan kaybeder ve inlerken burjuvazinin Paris'inin aydınlandığı 25 Haziran akşamı, Paris'in bütün pencerelerinin önünde bu kardeşliğin alevleri yükseliyordu. Burjuvazinin çıkarı ile proletaryanın çıkarı kardeş gibi olmaktan çıktığı anda, kardeşlik de sona ermişti. - Halkın kendi Şubat'ını birlikte yaptığı müttefikleri şunlardı: Halk için burjuvaziden sadaka isteyen, uzun vaazlar vermeleri-

ne ve proletarya aslanını uykuda tutmanın zorunlu olduğu süre boyunca kendilerini rezil etmelerine izin verilen, 1793'e ait eski devrimci geleneklerin kılı kırk yaran sürdürücüleri olan sosyalist taksonomistler;[27] taçlı baş dışında tümüyle eski burjuva düzenini isteyen cumhuriyetçiler; rastlantı eseri olarak bir kabine değişikliği yerine bir hanedanın devrilmesiyle karşı karşıya kalan hanedancı muhalifler ve uşak üniformasından kurtulmayı değil kesimini değiştirmeyi istemiş olan meşrutiyetçiler ... Şubat Devrimi, *güzel* olan, herkesin sempatisini kazanan devrimdi, çünkü krallığa karşı onun içinden fışkıran karşıtlıklar *gelişmemişti* ve uyumlu bir şekilde yan yana uyukluyorlardı, çünkü bunların arka planını oluşturan toplumsal mücadele yalnızca uçucu, deyim ya da sözcük düzeyinde kalan bir varlık kazanmıştı. *Haziran Devrimi, çirkin* olan, hoşa gitmeyen devrimdi, çünkü deyimin yerine gerçek bir şey gelmişti, çünkü cumhuriyet, onu perdeleyen ve gizleyen tacı uçurarak, canavarın başını açığa çıkarmıştı. - Guizot'nun savaş çığlığı, *Düzen!*'di. Varşova Rusların eline geçtiğinde, Guizot'cu Sébastiani, *Düzen!* diye bağırmıştı. Fransız Ulusal Meclisinin ve cumhuriyetçi burjuvazinin vahşi yankısı Cavaignac, *Düzen!* diye bağırıyor. Onun toplarından çıkan misketler, proletaryanın gövdesini parçalarken, *Düzen!* diye gümbürdüyordu. Fransız burjuvazisinin 1789'dan beri gerçekleştirdiği çok sayıdaki devrimin hiçbiri *düzene* yönelik bir kalkışma değildi, çünkü egemenliğin ve köleliğin siyasi biçimi ne zaman değişse, bunlar, *burjuva* düzeninin sürmesini sağladı. Haziran, bu düzeni hedef aldı. Haziranın vay haline!" ("N. Rh. Z.", 29 Haziran 1848)

Haziranın vay haline! diye çınlıyor Avrupa'dan gelen yankı.

Paris proletaryası Haziran ayaklanmasına burjuvazi tarafından *zorlanmıştı*. Bu bile mahkum edilmesi için yeterliydi. Ne açıkça ilan edilmiş acil gereksinimleri proletaryanın burjuvaziyi zorla devirmek için mücadele etmek istemesine yol açıyordu ne de proletarya bu görevin altından kalkabilecek kadar gelişmişti. *Moniteur*, cumhuriyetin, proletaryaya ait

[27] Almanca metinde "*sozialistische Systematiker*"; İngilizceye "*socialist doctrinaires*" (sosyalist doktrinciler), Fransızcaya ise "*méthodiste socialistes*" (sosyalist metodistler) biçiminde çevrilmiş. *Taksonomi:* Canlıların sınıflandırılması bilimi - çev.

yanılsamalar karşısında eğilip bükülmek zorunda olduğunu düşündüğü dönemin sona erdiğini proletaryaya resmen açıklamak zorunda kaldı ve proletarya, burjuva cumhuriyetinin *içinde*, kendi durumundaki en küçük bir iyileşmenin bile bir *ütopya* olarak kalacağı ve bu ütopyanın, onu gerçekleştirmek istediği anda bir suça dönüşeceği gerçeğine, ancak yenilgisi sayesinde inanabildi. Şubat cumhuriyetine pazarlıkla kabul ettirmeye çalıştığı, biçimleri açısından abartılı ama içerikleri açısından sınırlı ve hatta henüz burjuvaca olan taleplerinin yerini, devrimci mücadelenin cesur sloganı aldı: *Burjuvazinin devrilmesi! İşçi sınıfı diktatörlüğü!*

Proletarya, kendi mezarlarını *burjuva cumhuriyetinin* doğum yerleri haline getirdiği anda, burjuva cumhuriyetini, amacının sermayenin egemenliğini ve emeğin köleliğini ölümsüzleştirmek olduğunu açıkça ilan eden bir devlet olarak, saf biçimiyle ortaya çıkmak zorunda bıraktı. Tüm zincirlerinden kurtulan burjuva egemenliği, yaralı, uzlaşmaz ve yenilmez düşmanını (yenilmez, çünkü onun varlığı, burjuvazinin yaşam koşuludur) sürekli karşısında gördüğünden, hemen *burjuva terörizmine* dönüşmek zorundaydı. Proletarya bir süreliğine sahneden uzaklaştırılarak burjuva diktatörlüğü resmen tanındığında, burjuva toplumunun orta katmanları, yani küçük burjuvazi ve köylü sınıfı, durumlarının daha da katlanılmaz hale gelmesi ve burjuvaziyle çelişkilerinin derinleşmesi ölçüsünde, proletaryaya giderek daha fazla bağlanmak zorundaydı. Nasıl geçmişte yoksulluklarının nedeni olarak proletaryanın yükselişlerini gördüyseler, şimdi de yoksulluklarını onun yenilgisine bağlamak zorundaydılar.

Haziran ayaklanması kıtanın her yerinde burjuvazinin özgüvenini artırdığında ve halka karşı feodal krallıkla açıkça ittifak kurmasını sağladığında, bu ittifakın ilk kurbanı kim oldu? Kıta burjuvazisinin kendisi. Haziran yenilgisi, burjuvazinin, egemenliğini sağlamlaştırmasına ve halkı burjuva devriminin en alt basamağında, yarı mutlu, yarı hoşnutsuz ve hareketsiz bir şekilde tutmasına engel oldu.

Son olarak, Haziran yenilgisi, Avrupa'nın zorba güçlerine, Fransa'nın, içeride iç savaşı yürütebilmek için dışarıdaki barışı her ne olursa olsun korumak zorunda olduğu sırrını verdi. Böylece, ulusal bağımsızlıkları için mücadeleye başlamış olan halklar, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın

egemenliğine bırakıldı; ama aynı zamanda, bu ulusal devrimlerin kaderi proleter devriminin kaderine bağımlı kılınırken, bunların görünüşteki özerkliklerine, büyük toplumsal dönüşümden bağımsızlıklarına son verildi. İşçinin köleliği sürdükçe ne Macar ne Polonyalı ne de İtalyan özgür olacaktır!

Son olarak, Kutsal İttifakın zaferleri nedeniyle Avrupa öyle bir biçim aldı ki, Fransa'daki her yeni proleter ayaklanması, doğrudan doğruya bir *dünya savaşı* ile çakışacak. Yeni Fransız devrimi, ulusal zemini hemen terk etmek ve 19. yüzyılın toplumsal devriminin gerçekleşebileceği tek alan olan *Avrupa alanını fethetmek* zorunda.

Dolayısıyla, Fransa'nın Avrupa devriminde *inisiyatifi* ele almasını mümkün kılan tüm koşullar, ancak Haziran yenilgisiyle yaratılabildi. Üç renkli bayrak, ancak Haziran isyancılarının kanına batırılıp çıkarıldıktan sonra, Avrupa devriminin bayrağı, yani *kızıl bayrak* olabildi!

Ve biz şöyle haykırıyoruz: *Devrim öldü! - Yaşasın devrim!*

II
13 Haziran 1849
Haziran 1848'den 13 Haziran 1849'a

25 Şubat 1848, Fransa'ya *cumhuriyeti* zorla kabul ettirmişti; 25 Haziran ise ona *devrimi* dayattı. Ve Şubat'tan önce *devlet biçiminin yıkılması* anlamına gelen devrim, Haziran'dan sonra, *burjuva toplumunun yıkılması* anlamına geliyordu.

Haziran mücadelesini burjuvazinin cumhuriyetçi hizbi yönetmişti ve zaferle birlikte devlet iktidarı kaçınılmaz olarak bu hizbin eline düştü. Sıkıyönetim, ağzı kapatılmış olan Paris'i dirençsiz bir şekilde ayaklarının önüne sererken, taşrada da manevi bir sıkıyönetim, burjuvazinin tehditkar ve vahşi zafer küstahlığı ile köylülerin zincirlerinden kurtulmuş mülkiyet düşkünlüğü hüküm sürüyordu. Dolayısıyla, *aşağıdan* gelen bir tehlike yoktu!

İşçilerin devrimci gücüyle eş zamanlı olarak, *demokratik cumhuriyetçilerin*, yani, Yürütme Kurulunda Ledru-Rollin tarafından, Kurucu Ulusal Mecliste *Montagne* Partisi[28] tarafından, basında *Réforme* tarafından temsil edilen küçük burjuvazinin deyimiyle cumhuriyetçilerin siyasal etkisi de son buldu. 16 Nisan'da burjuva cumhuriyetçileriyle birlikte proletar-

[28] 1789 Fransız Devrimi sonrasında, 1792 yılında kurulan Fransız yasama meclisi Konvansiyon'un daha yüksek arka sıralarında oturan Jakoben milletvekilleri, oluşturdukları grubu *Montagne* (Dağ), kendilerini de *Montagnard* (Dağlı) diye anıyordu. 1848 Devriminden sonra, 1789 Fransız Devriminin en ileri kanadını oluşturan Jakobenleri örnek alan "demokratik cumhuriyetçiler" de kendilerine *Montagne* adını vermişti - çev.

yaya karşı komplo kurmuş, Haziran günlerinde onlarla birlikte proletaryaya karşı savaşmışlardı. Bunları yaparak, kendi partilerini bir güç haline getiren zemini ortadan kaldırdılar, çünkü küçük burjuvazi, ancak arkasında proletarya durduğu sürece, burjuvazi karşısında devrimci bir tutum alabilir. İktidardan uzaklaştırıldılar. Geçici Hükümet ve Yürütme Kurulu döneminde onlarla gönülsüzce ve sinsice kurulan sahte ittifak, burjuva cumhuriyetçileri tarafından açıkça bozuldu. Müttefikler olarak aşağılanıp kenara itildiler; herhangi bir taviz koparamadıkları üç renkli bayrağın ikinci sınıf bekçileri düzeyine düştüler; ama burjuvazinin cumhuriyet karşıtı kesimleri ne zaman onun egemenliğini ve onunla birlikte cumhuriyeti sorgular gözükse, üç renkli bayrağın egemenliğini desteklemek zorunda kaldılar. Son olarak, Orleans'cı ve meşrutiyetçi hizipler, Kurucu Ulusal Mecliste başından beri azınlıktaydı. Haziran günlerinden önce, yalnızca burjuva cumhuriyetçiliği maskesinin altında tepki verme cesaretini gösterebiliyorlardı; Haziran zaferi, bir an için, tüm burjuva Fransa'sının Cavaignac'ta kurtarıcısını selamlamasını sağladı ve cumhuriyet karşıtı parti, Haziran günlerinden kısa bir süre sonra kendisini yeniden bağımsızlaştırdığında, askeri diktatörlük ve Paris'teki sıkıyönetim, çok çekingen ve dikkatli davranması koşuluyla, duyargalarını çıkarmasına izin verdi.

Burjuva cumhuriyetçi hizip, 1830'dan beri, yazarlarıyla, sözcüleriyle, uzmanlarıyla, tutkulu insanlarıyla, vekilleriyle, generalleri, bankacıları ve avukatlarıyla Paris'te çıkan bir yayının, *National*'in çevresinde toplanmıştı. Diğer illerde de *National*'e bağlı gazeteler vardı. *National* kliği, *üç renkli cumhuriyet hanedanıydı.* Tüm devlet görevlerini, bakanlıkları, polis müdürlüklerini, posta müdürlüklerini, valilikleri, ordudaki boşalan komutanlıkları hemen ele geçirdiler. Yürütme gücünün tepesinde generalleri, yani *Cavaignac* duruyordu; genel yayın yönetmenleri Marrast, Kurucu Ulusal Meclisin daimi başkanı olmuştu. Marrast aynı zamanda, meclisin salonlarında, protokol şefi olarak, saygın cumhuriyet adına gelenleri karşılıyordu.

Devrimci Fransız yazarları bile, cumhuriyetçi gelenek karşısındaki bir tür çekingenlikleri nedeniyle, kralcıların Kurucu Ulusal Mecliste egemen

konumda oldukları yanılgısını güçlendirdi. Oysa Kurucu Meclis, Haziran günlerinden beri *burjuva cumhuriyetçiliğinin tek temsilcisi* olarak kalmıştı ve üç renkli cumhuriyetçilerin meclis dışındaki etkisi kırıldıkça bu yanını çok daha kararlı bir şekilde ortaya koymuştu. Burjuva cumhuriyetinin *biçimini* savunmak söz konusu olduğunda, demokratik cumhuriyetçilerin oyları elinin altındaydı; *içerik* söz konusu olduğunda ise, konuşma biçimiyle bile burjuvazinin kralcı hiziplerinden farkı kalmıyordu, çünkü ne de olsa, burjuva cumhuriyetinin içeriğini oluşturan, burjuvazinin çıkarları, bu sınıfın egemenlik ve sömürüsünün maddi koşullarıdır.

Dolayısıyla, en sonunda ölmek ya da öldürülmek yerine çürüyen Kurucu Meclisin yaşamında ve eylemlerinde kendisini gerçekleştiren şey, kralcılık değil, burjuva cumhuriyetçiliğiydi.

Kurucu Meclisin tüm iktidar dönemi boyunca, bu meclis sahnenin ön kısmında oyunun temel ve devletle ilgili kısımlarını oynarken,[29] arka planda kesintisiz bir kurban bayramı kutlaması yapılıyor, tutuklanmış Haziran isyancıları askeri mahkeme kararlarıyla sürekli mahkum ediliyor ya da yargı kararı olmadan sürülüyordu. Kurucu Meclis, Haziran isyancıları özelinde suçluları yargılamadığını, düşmanların kökünü kazıdığını itiraf edecek kadar zarifti.

Kurucu Ulusal Meclisin ilk işi, Haziran ve 15 Mayıs olayları ile sosyalist ve demokratik parti liderlerinin bu olaylardaki rolü hakkında bir *soruşturma komisyonu* kurmak oldu. Soruşturma doğrudan doğruya Louis Blanc, Ledru-Rolin ve Caussidière'yi hedef alıyordu. Burjuva cumhuriyetçileri, bu rakiplerinden kurtulmak konusunda sabırsızlıkla yanıp tutuşuyordu.

---

[29] Almanca orijinal metinde iki anlama sahip olan *Haupt- und Staatsaktion* ("temel ve gösterişli eylemler", "önemli eylemler ve devlet eylemleri") ifadesi kullanılıyor. İlk anlamı, on yedinci yüzyılda ve on sekizinci yüzyılın ilk yarısında Almanya'yı dolaşan tiyatro kumpanyaları tarafından oynanan oyunlarla ilgili. Biçimden yoksun tarihsel trajediler olan bu oyunlar, hem gösterişliydi hem de aynı zamanda niteliksiz ve kaba espriler barındırıyordu. İkinci olarak, bu ifade, önemli siyasal olayları anlatıyor olabilir. Alman tarih bilimindeki "nesnel tarih yazıcılığı" olarak bilinen bir akım tarafından bu anlamda kullanılıyordu. Leopold Ranke, bu akımın önde gelen temsilcilerinden biriydi. *Haupt- und Staatsaktion*'u tarih yazıcılığının en önemli konusu olarak görüyordu - İngilizce çeviri editörlerinin notu.
Bu çeviride ilk anlamı temel alındı. Terimdeki "Staatsaktion" (devlet eylemi) sözcüğü, söz konusu oyunların "gösterişli" kısımlarının çoğu zaman tarihsel-siyasal biriçeriğe sahip olmasıyla ilgiliydi. Bu nedenle, "oyunun temel ve devletle ilgili kısımları" ifadesi tercih edildi - çev.

Hınçlarının alınması işini, hanedancı muhalefetin eski lideri, liberalizmin canlı örneği, *nullité grave* [şişirilmiş hiçlik], mutlak sığlık olan, hanedanın öcünü almanın ötesinde devrimcilerden engellenmiş bir bakanlığın hesabını sormak isteyen Bay *Odilon Barrot*'dan daha uygun birine veremezlerdi. Bunlar, acımasız davranacağının kesin güvenceleriydi. İşte bu Barrot, soruşturma komisyonunun başkanlığına atandı ve Şubat Devrimine karşı eksiksiz bir dava imal etti. Özeti şuydu: 17 Mart, *gösteri*; 16 Nisan, *komplo*; 15 Mayıs, *kalkışma*; 23 Haziran, *iç savaş*! Bilgece ve kriminalistik araştırmalarını neden 24 Şubat'a kadar uzatmamıştı? *Journal des Débats* şöyle yanıtladı: 24 Şubat, Roma'nın kuruluşudur. Devletlerin kökeni, inanılabilen ama tartışılamayan bir söylencenin içinde kaybolur. Louis Blanc ile Caussidière mahkemelere teslim edildi. Ulusal Meclis, 15 Mayıs'ta başladığı kendi kendini temizleme işini tamamladı.

Geçici Hükümet tarafından hazırlanmış ve Goudchaux tarafından yeniden gündeme getirilmiş olan sermayenin vergilendirilmesi (bir ipotek vergisi biçiminde) planı Kurucu Meclis tarafından iptal edildi, çalışma süresini 10 saate indiren yasa yürürlükten kaldırıldı, borçluların hapsedilmesi uygulaması yeniden yürürlüğe kondu, Fransız halkının okuma da yazma da bilmeyen büyük çoğunluğu jüri üyesi olma hakkından yoksun bırakıldı. Oy verme hakkından niye yoksun bırakılmadılar ki? Yayınlar için güvence bedeli yatırma zorunluluğu yeniden getirildi, dernek kurma hakkı kısıtlandı.

Ama burjuva cumhuriyetçileri, eski burjuva ilişkilerine eski güvencelerini yeniden sağlama ve devrim dalgalarının geride bıraktığı tüm izleri silme telaşı içinde, beklenmedik bir tehlike yaratan bir dirençle karşılaştı.

Haziran günlerinde kimse, mülkiyetin kurtuluşu ve kredi sisteminin yeniden kurulması için, Paris'in küçük burjuvaları (kahvehane sahipleri, lokantacılar, *marchands de vins* [şarap tüccarları], küçük tüccarlar, dükkancılar, zanaatçılar vb.) kadar bağnazca mücadele etmemişti. Butik, tüm gücünü toplamış ve sokaktan butiğe insan akışını yeniden sağlamak için barikatın üzerine yürümüştü. Ama barikatın arkasında butiğin müşterileri ve borçluları, önünde ise alacaklıları duruyordu. Barikatlar yıkıldığında ve işçiler ezildiğinde, zafer sarhoşluğu içinde dükkanlarına geri koşan

dükkancılar, kapılarında mülkiyet kurtarıcılarından birinin, yani kredi sisteminin resmi temsilcilerinden birinin barikat kurduğunu gördü; kendilerine tehdit mektupları veriliyordu: Vadesi geçmiş bono! Ödenmemiş ev kirası! Ödenmemiş borç senedi! Batmış butik! Batmış butik sahibi!

Mülkiyetin kurtarılması! Ama oturdukları ev onların mülkü değildi; baktıkları dükkan onların mülkü değildi; ticaretini yaptıkları mallar onlara ait değildi. Artık işyerleri, yemek yedikleri tabaklar, yattıkları yataklar da onlara ait değildi. *Bu mülkleri*, evi kiraya vermiş olan ev sahibi, poliçeleri iskontolu olarak almış olan bankacı, nakit avans ödemelerini yapmış olan kapitalist, mallarının satışı konusunda bu dükkancılara güvenmiş olan fabrikatör, hammaddeleri bu zanaatçılara vadeli olarak satmış olan büyük tüccar için, tam da onlardan *kurtarmak* gerekiyordu. *Kredi sisteminin yeniden kurulması!* Ama yeniden güçlenen kredi sistemi, ödeme gücü bulunmayan borçluyu karısı ve çocuğuyla dört duvarının dışına atarak, sözde varlıklarını sermayeye vererek ve onu Haziran isyancılarının cesetlerinin üzerinde tehditkar bir şekilde yeniden yükselmiş olan borçlular hapishanesine atarak, canlı ve gayretli bir tanrı olduğunu kanıtladı.

Küçük burjuvalar, işçileri yere serme yoluyla, kendilerini hiç direnmeden alacaklılarının ellerine teslim etmiş olduklarını dehşet içinde kavradı. Şubat'tan beri müzmin bir şekilde devam eden ve görünüşte yok sayılan iflasları Haziran'dan sonra açıkça ilan edildi.

Mülkiyet adına mücadele alanına sürüldükleri dönem boyunca, *küçük mülklerine* dokunulmamıştı. Ama şimdi, proletaryayla ilgili büyük sorun çözüldükten sonra, *épicier* [bakkal] ile ilgili küçük iş üzerinde de yeniden durulabilirdi. Vadesi geçmiş senetlerin toplam değeri Paris'te 21 milyon frangın, diğer illerde 11 milyon frangın üzerine çıkmıştı. Paris'teki 7.000'den fazla işyeri sahibi Şubat ayından beri kiralarını ödememişti.

Madem ki Ulusal Meclis, Şubat sonundan itibaren işlenen *siyasi suçlarla* ilgili bir *enquête* [soruşturma] başlatmıştı, küçük burjuvalar da kendi paylarına, 24 Şubat'tan sonra alınmış olan *medeni borçlarla* ilgili bir *enquête* istiyordu. Kitlesel olarak borsa salonunda toplandılar ve tehditkar bir şekilde, devrimin yol açtığı durgunluk nedeniyle borçlarını ödeyemez duruma düştüğünü ve 24 Şubat günü işlerinin iyi durumda ol-

duğunu kanıtlayabilen her tüccar için, ticaret mahkemesi kararıyla ödeme vadelerinin uzatılmasını ve borçların makul bir yüzdesinin ödenmesi durumunda, alacaklıların hak iddialarından vazgeçmek zorunda tutulmasını istediler. Bu sorun Ulusal Mecliste "*concordats à l'amiable*" [dostça anlaşmalar] biçimini temel alan bir yasa tasarısı üzerinden görüşüldü. Kararsızlık içindeki meclis, birdenbire, aynı sırada binlerce isyancı karısı ile çocuğunun [Paris'in sembolik giriş kapılarından] St. Denis Kapısı'nda bir af dilekçesi hazırladığını öğrendi.

Küçük burjuvalar yeniden ortaya çıkan Haziran hayaletinin karşısında titrerken, meclis acımasızlığını yeniden kazandı. *Concordats à l'amiable*'ın, yani alacaklı ile borçlu arasındaki dostça anlaşmaların en önemli unsurları reddedildi.

Dolayısıyla, küçük burjuvaların Ulusal Meclisteki demokratik temsilcilerinin burjuvazinin cumhuriyetçi temsilcileri tarafından geriye itilmesinden uzunca bir süre sonra, borçlu küçük burjuvaların alacaklı burjuvalara teslim edilmesiyle, meclisteki bu bölünme, burjuva anlamını, yani gerçek ekonomik anlamını kazandı. Küçük burjuvaların büyük bir bölümü tümüyle mahvedildi ve diğerlerinin işlerini yürütmelerine, yalnızca, onları sermayenin mutlak köleleri haline getiren koşullar altında izin verildi. Ulusal Meclis 22 Ağustos 1848'de *concordats à l'amiable*'ı reddetti, 19 Eylül 1848'de, sıkıyönetimin ortasında, Prens Louis Bonaparte ile Vincennes'de tutuklu bulunan komünist Raspail, Paris temsilcileri seçildi.[30] Burjuvazi ise, Yahudi sarraf ve Orleans'cı Fould'u seçmişti. Yani, bir anda, Kurucu Ulusal Meclise karşı, burjuva cumhuriyetçiliğine karşı, Cavaignac'a karşı her taraftan açıkça savaş ilanı.

Devletin bütçe açığı Haziran ayaklanmasının maliyetleri nedeniyle yeniden büyür ve üretimin durması, tüketimin daralması ve ithalatın artması nedeniyle devlet gelirleri sürekli bir şekilde azalırken, Parisli küçük burjuvaların yığınlar halinde iflas etmesinin etkilerinin nasıl olup da bunun dolaysız kurbanlarının çok ötesine uzandığını ve kaçınılmaz olarak burjuva dolaşımını bir kez daha sarstığını açıklamak gerekmiyor.

[30] 17 Eylül 1848'de yapılan Kurucu Ulusal Meclis ara seçimlerinde kazananlardan biri, 15 Mayıs 1848'deki kalkışmaya katılmışolan François-Vincent Raspail'di - çev.

Cavaignac ile Ulusal Meclis, kendilerini mali aristokrasinin boyunduruğuna daha sıkı bir şekilde bağlayan yeni bir borçlanmaya gitmekten başka çıkar yol bulamadı.

Küçük burjuvalar Haziran zaferinin ürünü olarak iflas ve mahkeme kararıyla tasfiye biçtiyse, Cavaignac'ın yeniçerileri,[31] yani *Gezici Muhafızlar* da, ödüllerini Lorette'lerin[32] yumuşak kollarında buldu ve "toplumun genç kurtarıcıları" olarak, üç renkli bayrağın *gentilhomme*'u [şövalyesi], saygın cumhuriyetin aynı anda hem *amphitryon*'u [ev sahibi] hem de *troubadour*'u[33] olan Marrast'ın salonlarında her tür saygıyı gördüler. Bu arada, seçkin kesimin bu kayırmacılığı ve Gezici Muhafızların orantısız derecede yüksek maaşları, *orduyu* öfkelendirirken, aynı zamanda, burjuva cumhuriyetçiliğinin, Louis-Philippe döneminde, gazetesi, yani *National* aracılığıyla, ordunun bir bölümünü ve köylü sınıfını kendisine bağlamasını sağlayan tüm ulusal yanılsamalar ortadan kalktı. Cavaignac ile Ulusal Meclisin *Kuzey İtalya*'yı Avusturya'ya teslim etmek için İngiltere'yle birlikte arabuluculuk rolü oynaması, iktidarın bu tek günü, *National*'in on sekiz yıllık muhalefetini heba etti. Hiçbir hükümet *National*'den daha az ulusal, İngiltere'ye daha fazla bağımlı değildi, oysa *National*, Louis-Philippe döneminde, her gün Cato'nun *Carthaginem esse delendam* [Kartaca yıkılmak zorunda] sözünü bir başka şekilde ifade ederek geçiniyordu; kimse Kutsal İttifak karşısında daha yaltakçı değildi, oysa *National*, Guizot gibi birinden Viyana Anlaşmalarının[34] yırtılmasını istemişti. Tarihin ironisi, *National*'in eski dış politika yazarı Bastide'i, her bir mesajıyla tüm yazılarını yalanlaması için, Fransa'nın dışişleri bakanı yaptı.

---

[31] Batı dillerine Türkçeden geçen bu sözcüğün Almancası *"Janitscharen"* - çev.

[32] Fransa'da, geçimleri sevgilileri tarafından sağlanan, eğlenmekten başka herhangi bir iş yapmayan kadınlar - çev.

[33] Ortaçağ Avrupa'sında gezgin halk şarkıcısı/ozan - çev.

[34] Türkiye dışında Avrupa'nın tümünü kapsayan ve Viyana Kongresi (Eylül 1814-Haziran 1815) tarafından hazırlanan genel anlaşmalar sisteminden söz ediliyor. Kongre kararları, feodal düzenin restore edilmesine yardımcı oldu, Almanya ve İtalya'daki siyasi bölünmüşlüğü kalıcılaştırdı, Belçika'nın Hollanda'ya katılmasını ve Polonya'nın bölünmesini onayladı ve devrimci hareketle mücadele önlemlerini belirledi - İngilizce baskı editörünün notu.

Ordu ile köylü sınıfı, bir an için, askeri diktatörlükle birlikte dış savaşın ve "*gloire*"un [şanın] da Fransa'nın gündemine girdiğine inanmıştı. Ama Cavaignac, kılıcın burjuva toplumu üzerindeki diktatörlüğü değil, burjuvazinin kılıca dayalı diktatörlüğüydü. Askerlerden de artık yalnızca jandarmalara gereksinim duyuyorlardı. Cavaignac, antik cumhuriyetçi özverinin sert yüz çizgilerinin altında, bulunduğu burjuva makamının aşağılayıcı koşullarına ruhsuzca boyun eğmişliği gizliyordu. *L'argent n'a pas de maître!* Paranın efendisi yoktur! Hem Cavaignac hem de genel olarak Kurucu Ulusal Meclis, *tiers-état*'nın [üçüncü katmanın][35] seçim sloganını, siyasal dile şu şekilde çevirerek idealleştiriyordu: Burjuvazinin kralı yoktur; onun egemenliğinin gerçek biçimi cumhuriyettir.

Kurucu Ulusal Meclisin "büyük organik işi", bu *biçimi* işlemek, cumhuriyetçi bir *anayasa* hazırlamaktı. Hıristiyan takviminin adının cumhuriyetçi takvim, Aziz Bartholomeus'un adının Aziz Robespierre olarak değiştirilmesinin meteorolojik koşullarda yarattığı değişim, bu anayasanın burjuva toplumuna getirdiği ya da getirmesi beklenen değişimden daha fazla değil. *Giysi değişikliğinin* ötesine geçtiği her yerde, *zaten var olan* olguları tutanağa geçirdi. Bu şekilde, cumhuriyet olgusunu, genel oy hakkı olgusunu, yetkileri sınırlı iki meşruti meclis yerine tek bir egemen ulusal meclis olgusunu törenle kayıtlara ekledi. Bu şekilde, babadan oğula geçen değişmez ve sorumsuz krallığın yerine, değişen, sorumlu bir seçim krallığını, dört yıllık bir cumhurbaşkanlığını koyarak, Cavaignac diktatörlüğü olgusunu kayıtlara geçirdi ve düzenledi. Bu şekilde, Ulusal Meclisin 15 Mayıs ve 25 Haziran dehşetlerini yaşadıktan sonra kendi güvenliğini gözeterek her ihtimale karşı kendi başkanına verdiği olağanüstü yetkiler olgusunu anayasal düzeye yükseltti. Anayasanın geri kalanı bir terminoloji çalışmasıydı. Eski monarşinin mekanizmasındaki kralcı etiketler söküldü ve cumhuriyetçi etiketler yapıştırıldı. Artık anayasanın başyazarı olan eski *National* başyazarı Marrast, bu akademik görevi başarısız sayılmayacak bir şekilde yerine getirdi.

[35] 1789 Fransız Devrimi öncesinde, Fransız toplumu, resmi olarak, üç katmana bölünmüş durumdaydı: Ruhban sınıfı, soylular ve bu ikisinin dışında kalanların oluşturduğu üçüncü katman - çev.

Kurucu Meclis, tam da yeraltından gelen gümbürtünün kendi ayaklarının altındaki toprağı bile savurup götürecek olan yanardağ patlamasını haber verdiği sırada bir kadastro ölçümüyle toprak mülkiyeti ilişkilerini daha sıkı kurallara bağlamak isteyen Şilili memura benziyordu. Teoride burjuvazinin egemenliğinin cumhuriyetçi ifade biçimlerini titizlikle ölçüp biçerken, gerçekte yalnızca, her tür formülün yürürlükten kaldırılması, *sans phrase* [sınırlandırılmamış] güç kullanımı ve *sıkıyönetim* sayesinde ayakta duruyordu. Anayasa çalışmalarına başlamadan iki gün önce sıkıyönetimin uzatıldığını ilan etti. Geçmişte, anayasalar, toplumsal dönüşüm süreci belirli bir duraklama noktasına ulaştığında, yeni kurulan sınıf ilişkileri sağlamlaştığında ve egemen sınıfın birbirleriyle mücadele halindeki kesimleri, hem kendi aralarındaki mücadeleyi sürdürmelerine hem de yorgun düşen halk yığınını bu mücadelenin dışında tutmalarına izin veren bir uzlaşmaya vardığında hazırlanır ve kabul edilirdi. Bu anayasa ise bir toplumsal devrimi değil, eski toplumun devrim karşısındaki anlık zaferini onaylıyordu.

Haziran günlerinden önce hazırlanan ilk anayasa taslağında, proletaryanın devrimci taleplerini özetleyen ilk acemice formül olan "*droit au travail*", yani çalışma hakkı, henüz yer alıyordu. Bu, *droit à l'assistance*'a, yani devletten yardım alma hakkına dönüştürüldü; hangi modern devlet, yoksullarını şu ya da bu biçim altında beslemiyor ki? Çalışma hakkı, burjuva anlamıyla bir saçmalık, zavallı ve dinsel bir dilektir; ama çalışma hakkının ardında, sermaye üzerindeki iktidar, sermaye üzerindeki iktidarın ardında da üretim araçlarına el konması, bunların birleşmiş olan işçi sınıfının denetimi altına sokulması, yani ücretli emeğin, sermayenin ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin ortadan kaldırılması vardır. "*Çalışma hakkı*"nın ardında Haziran ayaklanması duruyordu. Devrimci proletaryayı fiilen *hors la loi*, yani yasanın dışında sayan Kurucu Meclis, ilkesel olarak, *onun* formülünü anayasadan, yasaların yasasından tümüyle atmak, "çalışma hakkı"nı aforoz etmek zorundaydı. Ama burada durmadı. Platon'un kendi cumhuriyetinde şairlere yaptığı gibi, o da kendi cumhuriyetinden *artan oranlı vergiyi* sonsuza dek geri dönmemek üzere sürdü. Oysa artan oranlı vergi, yalnızca, mevcut üretim ilişkileri içinde daha

büyük ya da daha küçük basamaklarla uygulanabilecek olan bir burjuva düzenlemesi değildir; bu vergi, burjuva toplumunun orta katmanlarını "saygın" cumhuriyete bağlamanın, devlet borçlarını azaltmanın, burjuvazinin cumhuriyet karşıtı çoğunluğuna şah demenin[36] tek aracıydı.

Üç renkli cumhuriyetçiler, *concordats à l'amiable* vesilesiyle küçük burjuvaziyi fiilen büyük burjuvaziye feda etmişti. Artan oranlı vergiyi yasayla yasaklayarak, bu tekil olguyu ilke düzeyine yükselttiler. Burjuva reformunu proleter devrimine eş saydılar. Peki o zaman, cumhuriyetlerinin dayanağı olarak hangi sınıf kalıyordu? Büyük burjuvazi. Onların çoğunluğu da cumhuriyet karşıtıydı. Büyük burjuvazi, iktisadi yaşamın eski ilişkilerini yeniden sağlamlaştırmak için *National* cumhuriyetçilerini kullanırken, bir yandan da, yeniden sağlamlaştırılmış olan toplumsal ilişkileri kullanarak, bunlara karşılık gelen siyasal biçimleri yeniden kurmayı düşünüyordu. Cavaignac, daha Ekim ayının başında, kendi partisinin kafasız püritenlerinin tüm bağırıp çağırmalarına karşın, geçmişte Louis-Philippe'in bakanları olan Dufaure ile Vivien'i cumhuriyetin bakanları yapmak zorunda hissetmişti kendisini.

Üç renkli anayasa, küçük burjuvaziyle her tür uzlaşmayı reddeder ve toplumun hiçbir yeni öğesini yeni devlet biçimine bağlamayı başaramazken, eski devletin en inatçı ve en bağnaz savunucularından oluşan bir heyete geleneksel dokunulmazlığını yeniden vermek konusunda acele etti. Geçici Hükümetin tartışmaya açtığı *yargıç güvencesi*ni [yargıçların görevden alınamamasını] kurucu yasa düzeyine yükseltti. Tahttan *tek bir* kral indirmişti; yasallığın bu görevden alınamaz sorgucularıyla yüzlercesi çıktı ortaya.

Fransız basını, Bay Marrast'ın anayasasının çelişkilerini çok yönlü bir şekilde tartıştı; örneğin iki egemen gücün, ulusal meclis ile cumhurbaşkanının yan yana durması vb. vb.

Ama bu anayasanın büyük çelişkisi şurada: Toplumsal köleliklerini ebedileştirmesi gereken sınıfları, yani proletaryayı, köylüleri ve küçük burjuvaları, genel oy hakkı aracılığıyla siyasal iktidarın sahibi yapıyor. Buna karşın, eski toplumsal iktidarını onayladığı sınıfı, yani burjuvaziyi,

[36] Satranç deyimi - çev.

bu iktidarın siyasal güvencelerinden yoksun bırakıyor. Siyasal iktidarını, her an düşman sınıfların zaferine yardımcı olan ve burjuva toplumunun kendi temellerini tehdit eden demokratik koşullarla baskı altına alıyor. Birilerinden siyasal kurtuluştan toplumsal kurtuluşa doğru ilerlememelerini, diğerlerinden ise toplumsal restorasyondan siyasal restorasyona doğru gerilememelerini istiyor.

Bu çelişkiler burjuva cumhuriyetçilerinin fazla umurunda değildi. Yalnızca devrimci proletaryaya karşı eski toplumun öncüleri olarak vazgeçilmezdiler ve *vazgeçilmez* olmaktan çıktıkları ölçüde, zaferlerinden birkaç hafta sonra, bir *parti* olma konumundan uzaklaşarak bir *klik* düzeyine düştüler. Anayasayı ise büyük bir *entrika* olarak görüyorlardı. Bu anayasanın kuruculuğunu yapması gereken şey, her şeyden önce, kliğin egemenliğiydi. Cavaignac, görev süresi uzatılarak cumhurbaşkanı, Kurucu Meclis de görev süresi uzatılarak Yasama Meclisi olacaktı. Halk yığınlarının siyasal iktidarını bir sözde iktidar düzeyine düşürmeyi ve bu sözde iktidarla da, Haziran günlerinin ikilemini burjuvazinin çoğunluğunun üzerinde sürekli bir şekilde sallandırmaya yetecek kadar oynayabilmeyi umuyorlardı: Ya *"National"in imparatorluğu* ya da *anarşinin imparatorluğu.*

4 Eylül'de başlayan anayasa çalışmaları 23 Ekim'de sona erdirildi. Kurucu Meclis, 2 Eylül'de, anayasaya dayalı, onu tamamlayacak olan yasalar çıkarılmadan kendisini feshetmemeye karar vermişti. Buna karşın, kendisine en fazla ait olan yaratığı, yani cumhurbaşkanını, kendi çalışma döneminin kapanmasından çok önce, daha 10 Aralık'ta dünyaya getirmeye de karar verdi. Anayasa insancığının[37] annesinin oğlu olacağından bu denli emindi. Önlem amacıyla yapılan düzenlemeye göre, adayların hiçbiri iki milyon oy alamazsa, seçme hakkı ulustan Kurucu Meclise geçecekti.

Boşuna önlemler! Anayasanın hayata geçtiği ilk gün, Kurucu Meclis iktidarının son günüydü. Seçim sandığının dibinde onun hakkındaki ölüm kararı vardı. "Annesinin oğlunu" ararken "amcasının yeğenini" buldu.

[37] *Homunkulus:* Yapay olarak/insanlar tarafından yaratılan küçük insan; ilk olarak simyacılar tarafından geliştirilen bu kavram Goethe'nin Faust'unda da geçer - çev.

Saul Cavaignac bir milyon, Davut Napoleon ise altı milyon oy vurdu.[38] Saul Cavaignac altı kez yenilgiye uğramıştı.

10 Aralık 1848, *köylü ayaklanmasının* günüydü. Fransız köylülerinin Şubatı ancak o gün başladı. Devrimci harekete acemice-ustaca, hilebazca-safça, aptalca-mükemmel şekilde katılmalarını ifade eden simge, hesaplanmış bir boş inanç, dokunaklı bir komedi, dahice bir uyumsuzluğun ürünü olan bir anakronizm, dünya tarihine geçecek bir şakacılık, yani uygar insanların aklıyla çözülemeyecek bir hiyeroglifti. Bu simge, kuşkuya yer bırakmayacak şekilde, uygarlığın içinde barbarlığı temsil eden sınıfın yüz hatlarını taşıyordu. Cumhuriyet kendisini bu sınıfa *icra memuruyla* duyurmuştu, o da kendisini cumhuriyete *imparatorla* duyurdu. Napoleon, 1789'da yeniden yaratılmış olan köylü sınıfının çıkarlarını ve hayallerini eksiksiz şekilde temsil etmiş olan tek adamdı. Köylü sınıfı, onun adını cumhuriyet kitabının başındaki resimli sayfaya yazarak, dışarıya savaş ilan ederken içeriye kendi sınıf çıkarlarını dayattı. Napoleon, köylüler için bir kişi değil programdı. Oy verme yerlerine bayraklarla, marşlar söyleyerek ve şu sözleri haykırarak gittiler: *plus d'impôts, à bas les riches, à bas le République, vive l'Empereur*, yeni vergilere hayır, kahrolsun zenginler, kahrolsun cumhuriyet, yaşasın imparator! İmparatorun ardında köylü savaşı gizliydi. Oylarıyla alaşağı ettikleri cumhuriyet, *zenginlerin cumhuriyeti*ydi.

10 Aralık, mevcut hükümeti deviren köylülerin *coup d'état*'sıydı [hükümet darbesiydi]. Ve Fransa'dan bir hükümet alıp ona bir hükümet verdikleri günden itibaren, gözlerini Paris'ten ayırmaz oldular. Bir kez devrimci oyunun etkin kahramanları olduktan sonra, koronun eylemsizlik ve iradesizliğine geri döndürülemezlerdi.

Geri kalan sınıflar, köylülerin seçim zaferinin tamamlanmasına katkı-

[38] Tevrat ve İncil'e göre, Saul, Yahudi Krallığı'nın kurucusudur. Davut, Saul tarafından hem komutanlığa getirilir hem de başarıları sonrasında rakip olarak görülmeye başlar. Kadınlar, Saul'ün binlerce, Davut'un ise on binlerce kişiyi vurduğunu söylemektedir. Saul, Filistinlilerle yürütülen bir savaş sırasında ölümcül bir yara aldıktan sonra intihar eder. Yerine Davut geçer. Bu arada, 10 Aralık 1848 seçimlerinde Napoleon Bonaparte'ın yeğeni Louis Bonaparte yaklaşık beş buçuk milyon, Cavaignac ise yaklaşık bir buçuk milyon oy almıştı - çev.

da bulundu. Napoleon'un seçilmesi, *proletarya* için, Cavaignac'ın görevden alınması, Kurucu Meclisin devrilmesi, burjuva cumhuriyetçiliğinin iktidardan çekilmesi, Haziran zaferinin iptal edilmesi demekti. *Küçük burjuvazi* için Napoleon, borçluların alacaklılar üzerindeki egemenliği demekti. *Büyük burjuvazinin* çoğunluğu için, Napoleon'un seçilmesi, bir an için devrime karşı kullanmak zorunda kaldığı, ama bu bir anlık konumu anayasal konum olarak sağlamlaştırmaya çalıştığında katlanılmaz hale gelen hiziple bağların açıkça koparılması demekti. Cavaignac'ın yerini Napoleon'un alması, onlar için, cumhuriyetin yerini monarşinin alması, kralcı restorasyonun başlaması, çekingen bir şekilde ima edilen Orleans hanedanı, menekşenin altına saklanmış olan zambak[39] demekti. Son olarak, *ordu*, Gezici Muhafıza karşı, barış şiirlerine karşı, savaş için Napoleon'a oy vermişti.

Neue Rheinische Zeitung'un ifadesiyle Fransa'nın en basit adamının çok farklı anlamlar kazanması, işte böyle oldu. Tam da hiçbir şey olmadığından, kendisi dışında her anlama gelebiliyordu. Napoleon adı farklı sınıflar tarafından dillendirildiğinde ne kadar farklı anlamlar taşırsa taşısın, bu sınıfların tümü, oy pusulalarının üzerine bu adı yazarak şunları söylemişti: Kahrolsun *National* partisi, kahrolsun Cavaignac, kahrolsun Kurucu Meclis, kahrolsun burjuva cumhuriyeti. Bakan Dufaure, Kurucu Mecliste bunu açıkça ilan etti: 10 Aralık ikinci bir 24 Şubat'tır.

Küçük burjuvazi ile proletarya, Cavaignac'a *karşı* oy kullanmak ve oyları birlikte tutarak son kararı verme hakkını Kurucu Meclisin elinden almak için *en bloc* [topluca] Napoleon *lehine* oy vermişti. Bu arada, her iki sınıfın en ileri bölümleri kendi adaylarını çıkarmıştı. Napoleon, burjuvaziye karşı koalisyon kuran tüm partilerin *ortak adı*, *Ledru-Rollin* ve *Raspail* ise, biri demokratik küçük burjuvazinin, diğeri devrimci proletaryanın *ön adlarıydı*. Proleterlerin ve sosyalist sözcülerinin yüksek sesle açıkladıklarına göre, Raspail'a verilen oylar, yalnızca, ne kadar çok sayıda kişinin her tür cumhurbaşkanlığını, yani anayasanın kendisini protesto ettiğini,

[39] Menekşe, Bonaparte'ın simgesiydi, zambak ise Bourbon hanedanının armasında bulunuyordu - çev.

ne kadar çok sayıda kişinin Ledru-Rollin'e karşı oy vererek proletaryanın bağımsız bir parti olarak kendisini demokratik partiden ayırmasının ilk adımını attığını gösterecekti. Bu parti, yani demokratik küçük burjuvazi ve meclisteki temsilcisi olan *Montagne* ise, kendi kendisini aldatmayı törensel bir alışkanlık haline getirmişti ve Ledru-Rollin'in adaylığını da aynı şekilde ciddiye aldı. Ayrıca, kendisini bağımsız bir parti olarak proletaryanın karşısına çıkarmaya yönelik son girişimiydi bu. 10 Aralık'ta yalnızca cumhuriyetçi burjuva partisi değil, demokratik küçük burjuvazi ve onun *Montagne*'ı da yenildi.

Fransa artık bir *Montagne*'ın yanında bir *Napoleon*'a sahipti; bu da, her ikisinin de, adlarını taşıdıkları büyük gerçekliklerin yalnızca cansız birer karikatürü olduklarını kanıtlıyordu. Louis-Napoleon, imparator şapkası ve kartalla eski Napoleon'u taklit ederken, 1793'ten ödünç alınmış deyimleri ve demagojik pozlarıyla eski *Montagne*'ı taklit eden *Montagne*'dan daha zavallı değildi. Böylece, 1793 hakkındaki geleneksel boş inanç, Napoleon hakkındaki geleneksel boş inançla aynı anda silinip gitti. Devrim, ancak, *kendisine ait, özgün* adını kazandığında kendisini buldu ve bunu da ancak, çağdaş devrimci sınıf, yani sanayi proletaryası, baskın bir şekilde ön plana çıktığında yapabildi. 10 Aralık'ın, eski devrimle kurulan klasik benzetme ilişkisini bayağı bir köylü fıkrasına gülerek koparmasının bile, *Montagne*'ı şaşırtmaya ve kendi aklından kuşkuya düşürmeye yettiği söylenebilir.

20 Aralık'ta Cavaignac görevinden ayrıldı ve Kurucu Meclis Louis-Napoleon'u cumhuriyetin başkanı ilan etti. 19 Aralık'ta, yani tek başına iktidar döneminin son gününde, Haziran isyancılarının affedilmesine yönelik başvuruyu reddetti. Mahkeme kararı olmaksızın 15.000 isyancıyı sürgüne mahkum etmesini sağlamış olan 27 Haziran kararnamesinin iptal edilmesi, Haziran savaşının kendisinin iptal edilmesi anlamına gelmez miydi?

Louis-Philippe'in son bakanı Odilon Barrot, Louis-Napoleon'un ilk bakanı oldu. Kendi iktidarının başlangıcı olarak 10 Aralık'ı değil, 1804'teki

bir senato kararını gören Louis-Napoleon, aynı şekilde, kendi kabinesinin başlangıcı olarak 20 Aralık'ı değil, 24 Şubat tarihli bir krallık fermanını gören bir başbakan bulmuştu.[40] Louis-Napoleon, Louis-Philippe'in meşru mirasçısı olarak, hayata atılmaya zaman bulamadığından yıpranmak için gereken zamanı da kazanamamış olan eski kabineyi koruyarak, iktidar değişikliğini yumuşattı.

Bu seçimi yapmasını ona burjuvazinin kralcı kesimlerinin liderleri öğütlemişti. *National* cumhuriyetçilerine geçişi bilinçsizce sağlamış olan eski hanedancı muhalefet önderi, burjuva cumhuriyetinden monarşiye geçişi tümüyle bilinçli bir şekilde sağlamaya daha da yatkındı.

Odilon Barrot, bakanlık koltukları için yürüttüğü mücadeleler hep sonuçsuz kaldığından henüz kendisini yıpratmamış olan tek eski muhalefet partisinin lideriydi. Devrim, tüm eski muhalefet partilerini, eski sözlerini yalnızca eylemle değil ama aynı zamanda sözleriyle reddedip geri almak zorunda kalmaları ve sonunda, tek bir iğrenç karışım haline getirilerek halk tarafından hep birlikte tarihin çöplüğüne[41] fırlatılmaları için, hızla ve art arda devletin zirvesine fırlatıyordu. Burjuva liberalizminin ete kemiğe bürünmüş biçimi olan ve ruhunun sefil boşluğunu on sekiz yıl boyunca bedeninin ciddi görünümlü hareketleriyle gizleyen bu Barrot'dan da hiçbir vefasızlık esirgenmedi. Günün devedikenleri ile geçmişin defne ağaçları arasındaki keskin karşıtlık belirli anlarda onu ürkütse bile, aynaya bir kez baktığında, bakanlara özgü soğukkanlılığı ve insani kendini beğenmişliği geri geliyordu. Aynadan kendisine yansıyan, her zaman kıskandığı, onu her zaman alt etmiş olan Guizot'ydu; ama Odilon'un Olimpos tanrılarına özgü alnına sahip bir Guizot. Görmezden geldiği, Midas'ın

---

[40] 18 Mayıs 1804 tarihli bir Senato kararıyla (*Senatus consult*), Bonaparte hanedanının kurucusu Napoleon Bonaparte (I. Napoleon) Fransızların imparatoru ilan edilmişti - çev.

1848 yılındaki Şubat ayaklanması sırasında, Kral Louis-Philippe ve monarşici çevreler, Guizot'nun ve sevilmeyen diğer bakanların istifalarını istemek zorunda kalmış ve monarşiyi korumak için ılımlı liberallerden oluşan bir hükümet kurmayı denemişti. 24 Şubat sabahı Odilon Barrot'ya hükümete başkanlık etme yetkisi verilmiş, ama halk devriminin zaferiyle Louis-Philippe tahttan çekilerek kaçmak zorunda bırakılmıştı. Barrot Hükümeti o günün öğle sonrasına kadar yaşadı - İngilizce baskı editörünün notu.

[41] *Schindanger:* Köylerde, hayvan leşlerinin ve dinsel törenle gömülmeleri uygun görülmeyen kişilerin (örneğin intihar edenlerin) cesetlerinin atıldığı yer - çev.

kulaklarıydı.

24 Şubat'ın Barrot'su ancak 20 Aralık'ın Barrot'suyla gözle görülür hale geldi. Orleans'cı ve Voltaire'ci Barrot'ya eğitim ve din bakanı olarak eşlik eden kişi, meşrutiyetçi ve Cizvit Falloux'ydu.

Birkaç gün sonra içişleri bakanlığı Malthus'çu Léon Faucher'ye devredildi. Hukuk, din, siyasal iktisat! Barrot hükümeti tüm bunlara ek olarak meşrutiyetçiler ile Orleans'cılar arasındaki bir birliği kapsıyordu. Yalnızca Bonaparte'çılar eksikti. Bonaparte henüz Napoleon olma tutkusunu saklıyordu, çünkü *Soulouque* henüz Toussaint Louverture'ü oynamaya başlamamıştı.[42]

National partisi yerleşmiş olduğu tüm yüksek mevkilerden hemen uzaklaştırıldı. Polis müdürlüğünü, posta yönetimini, Yargıtay başsavcılığını, Paris belediye başkanlığını, her yeri monarşinin eski kulları işgal etti. Meşrutiyetçi Changarnier, Seine Bölgesi Ulusal Muhafızının, Gezici Muhafızın ve Birinci Tümene bağlı düzenli birliklerin birleşik yüksek komutanlığını elde etti; Orleans'cı Bugeaud ise Alp Dağları Ordusunun başkomutanlığına atandı. Devlet memurluklarındaki bu değişiklikler Barrot iktidarı boyunca kesintisiz bir şekilde sürdü. Hükümetinin ilk işi, eski krallık idaresinin restorasyonuydu. Resmi sahne, yani kulisler, kostümler, dil, oyuncular, yardımcı oyuncular, figüranlar, suflörler, tarafların yerleşimi, dram konusu, tüm durum göz açıp kapatıncaya kadar değişti. Yalnızca, Dünya öncesi döneme ait Kurucu Meclis henüz yerinde duruyordu. Ama Ulusal Meclisin Bonaparte'ı, Bonaparte'ın Barrot'yu, Barrot'nun Changarnier'yi atadığı saatten itibaren, Fransa, cumhuriyetçi kuruluş döneminden kurulu cumhuriyet dönemine geçmişti. Ve kurulu bir cumhuriyette, bir Kurucu Meclisin ne işi olabilirdi? Dünya yaratıldıktan sonra, yaratıcısı için, gökyüzüne kaçmaktan başka yapacak bir

[42] Haiti ordusunun en yüksek rütbeli generali Faustin-Élie Soulouque (1782-1867), 1847 yılında ülkesinin devlet başkanlığına seçilmiş, 1849'da da kendisini "I. Faustin" adıyla imparator ilan etmişti. Soulouque, Fransız sömürgeciliğine ve köleciliğe karşı ayaklanan zencilerin gerçekleştirdiği Haiti Devriminin (1791-1804) önderlerinden François-Dominique Toussaint Louverture'ün (1743-1803) izindengittiğini iddia ediyordu. Louis Bonaparte da cumhurbaşkanı seçildikten sonra imparator olma hayalleri kurduğundan (1852'de bu amacına ulaşacaktı), "Fransız Soulouque'u" olarak anılıyor - çev.

şey kalmamıştı. Kurucu Meclis, örneğini izlememek konusunda kararlıydı; Ulusal Meclis, burjuva cumhuriyetçileri partisinin son sığınağıydı. Yürütme gücü tümüyle elinden alınmış olsa bile, kuruculuğun mutlak gücü onda kalmamış mıydı? İlk düşüncesi, geçmişte sahip olduğu egemenlik konumunu her ne olursa olsun savunmak ve buraya dayanarak kaybedilmiş toprakları yeniden ele geçirmekti. Barrot hükümeti bir *National* hükümeti tarafından yerinden edilse, kralcı kadrolar hükümet binalarını hemen boşaltmak zorunda kalır ve üç renkli kadrolar zafer havası içinde eski yerlerine dönerdi. Ulusal Meclis, hükümeti düşürmeye karar verdi; hükümet de, Kurucu Meclisin daha uygununu bulamayacağı bir saldırı fırsatını kendi elleriyle sundu.

Hatırlanacağı gibi, Louis Bonaparte'ın köylüler için anlamı şuydu: Yeni vergilere hayır! Cumhurbaşkanlığı koltuğunda henüz yalnızca altı gün oturmuştu ki, yedinci gün, yani 27 Aralık'ta, kabinesi, Geçici Hükümetin kaldırılmasına karar vermiş olduğu *tuz vergisinin yürürlükte tutulmasını* önerdi. Tuz vergisi, özellikle kır halkının gözünde, Fransa'nın eski mali sisteminin tüm kötülüklerini temsil etme ayrıcalığını şarap vergisiyle paylaşır. Barrot hükümeti, köylülerin seçtiği kişinin ağzına, seçmenlerinin canını *"Tuz vergisinin yeniden konması!"* sözünden daha fazla yakabilecek bir ifade yerleştiremezdi. Bonaparte, tuz vergisiyle birlikte, devrimci tuzunu yitirdi; köylü ayaklanmasının Napoleon'u bir sis katmanı gibi dağıldı ve geriye kralcı burjuva entrikasının büyük bilinmeyeninden başka bir şey kalmadı. Ve Barrot kabinesi, hayal kırıklığı yaratan bu son derece kaba eylemi cumhurbaşkanının hükümetinin ilk icraatı haline getirirken, ne yaptığını bilmiyor değildi.

Kurucu Meclis ise, kendi payına, hükümeti devirme ve köylüler tarafından seçilen kişinin karşısına köylü çıkarlarının temsilcisi olarak çıkma çifte fırsatının üzerine hırsla atıldı. Maliye bakanının önerisini reddetti, tuz vergisini eski miktarının üçte birine indirdi, böylelikle 560 milyonluk bütçe açığını yaklaşık 60 milyon artırdı ve bu *güvensizlik oyunun* ardından sakin bir şekilde hükümetin istifa etmesini bekledi. Çevresini saran yeni dünyayı ve kendi değişen konumunu neredeyse hiç kavrayamamıştı. Hükümetin arkasında cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanının arkasında ise,

oy sandığına Kurucu Meclise karşı 6 milyon güvensizlik oyu atmış olan aynı sayıda insan duruyordu. Kurucu Meclis, kendisi hakkındaki güvensizlik oyunu ulusa geri verdi. Gülünesi bir değiş tokuş! Kurucu Meclis, oylarının hukuki bağlayıcılıklarını yitirdiğini unutmuştu. Tuz vergisinin reddedilmesi, Bonaparte ile hükümetinin Kurucu Meclisten *"kurtulma"* kararını olgunlaştırmaktan başka bir sonuç doğurmadı. Kurucu Meclisin yaşamının ikinci yarısını tümüyle dolduran o uzun düello başladı. *29 Ocak*, 21 Mart ve 8 Mayıs, *journées*, yani bu bunalımın büyük günleri ve aynı zamanda *13 Haziran*'ın habercileridir.

Fransızlar, örneğin Louis Blanc, 29 Ocak'ı, anayasal bir çelişkinin ortaya çıkışı olarak yorumladı; bir taraftaki egemen, feshedilemez ve genel oy hakkının ürünü Kurucu Meclis ile diğer taraftaki kağıt üzerinde meclise karşı sorumlu olan, gerçekte ise kendisi de genel oy hakkının ürünü olan ve ayrıca Kurucu Meclisin tek tek üyelerince paylaşılan ve yüz kez bölünen tüm oyları kendi kişiliğinde birleştiren, bunların da ötesinde, Kurucu Meclisin üzerinde yalnızca manevi bir güç olarak dolaştığı tüm yürütme gücünün mutlak sahibi durumundaki bir cumhurbaşkanı arasındaki çelişki... 29 Ocak'ın bu yorumunda, kürsüde, basın aracılığıyla ve kulüplerin içinde yürütülen mücadelenin dili ile gerçek içeriği birbirine karıştırılıyor. Louis Bonaparte ile Kurucu Ulusal Meclis arasındaki karşıtlık, yürütme gücü ile yasama gücü arasındaki bir karşıtlık değil, kurulu burjuva cumhuriyetinin kendisi ile kuruluşunun araçları, burjuvazinin devrimci hizbinin hırs dolu entrikaları ve ideolojik talepleri arasındaki karşıtlıktı; burjuva cumhuriyetini kurmuş olan bu hizip, kurulu cumhuriyetlerinin restore edilmiş bir monarşi gibi göründüğünü şaşkınlık içinde fark etmişti ve zor kullanarak, kuruculuk dönemini kendi koşullarıyla, kendi yanılsamalarıyla, kendi diliyle ve kendi adamlarıyla ayakta tutmak ve olgun burjuva cumhuriyetinin tam ve kendine özgü biçimiyle ortaya çıkmasını engellemek istiyordu. Kurucu Ulusal Meclis nasıl kendi içine geri düşmüş olan Cavaignac'ı temsil ediyorduysa, Bonaparte da henüz kendisinden ayrılmamış olan Ulusal Yasama Meclisini, yani kurulu burjuva cumhuriyetinin ulusal meclisini temsil ediyordu.

Bonaparte'ın seçilmesi, ancak, *bir* adın yerine onun çok sayıdaki an-

lamlarının konmasıyla ve yeni Ulusal Meclis seçiminde tekrarlanmasıyla anlaşılabilir hale gelebilirdi. 10 Aralık, eski meclisin görev süresini sona erdirmişti. Dolayısıyla, 29 Ocak'ta karşı karşıya gelenler, *aynı* cumhuriyetin cumhurbaşkanı ile ulusal meclisi değil, oluşma aşamasındaki cumhuriyetin ulusal meclisi ile olmuş cumhuriyetin cumhurbaşkanıydı; bu iki güç, cumhuriyetin yaşam sürecinin çok farklı dönemlerini temsil ediyordu; bir tarafta, tek başına cumhuriyeti ilan edebilmiş, onu devrimci proletaryanın elinden sokak savaşıyla ve terörle koparabilmiş ve anayasada cumhuriyetin ideal özelliklerini tarif edebilmiş olan burjuvazinin cumhuriyetçi küçük hizbi, diğer tarafta ise, bu kurulu burjuva cumhuriyetinde tek başına egemen olabilen, anayasayı ideolojik unsurlarından arındırabilen ve yasaması ve devlet idaresiyle proletaryanın köleleştirilmesinin zorunlu koşullarını hayata geçirebilen burjuvazinin tüm kralcı yığını vardı.

29 Ocak'ta patlak veren boran, unsurlarını tüm Ocak ayı boyunca topladı. Kurucu Meclis, güvensizlik oyuyla Barrot hükümetini istifaya zorlamak istiyordu. Buna karşılık Barrot hükümeti de Kurucu Meclise, kendi kendisine kesin bir güvensizlik oyu vermesini, intihar kararı almasını, *kendisini dağıttığını* ilan etmesini önerdi. En silik milletvekillerinden Rateau, hükümetin emriyle, 6 Ocak'ta, bu önergeyi Kurucu Meclise sundu; aynı Kurucu Meclis, daha Ağustos ayında, anayasaya dayalı, onu tamamlayacak olan bir dizi yasayı çıkarmadan kendisini dağıtmamaya karar vermişti. Bakan Fould, dürüstçe, Kurucu Meclisin dağıtılmasının *"bozulmuş olan kredi sisteminin yeniden kurulması"* için gerekli olduğunu açıkladı. Kurucu Meclis, geçici dönemi uzatarak ve Barrot üzerinden Bonaparte'ı ve Bonaparte üzerinden de kurulu cumhuriyeti yeniden tartışmalı hale getirerek, kredi sistemini bozmuyor muydu? Olimpos'lu Barrot, cumhuriyetçilerin daha önce de on ay geciktirmiş oldukları ve sonunda elde ettiği başbakanlığın zevkini daha iki hafta bile yaşamamışken bu görevin bir kez daha elinden alınabileceği düşüncesiyle öfkeli bir Roland'a[43] dönüşen Barrot, bu sefil meclise zorbalardan çok daha

[43] Frankların ve Lombardların Kralı, Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu'nun kurucusu Charlemagne'ın (Şarlman) efsanevi baş şövalyesi - çev.

zorbaca davrandı. En yumuşak sözü, "bu meclisin hiçbir geleceği olamaz" biçimindeydi. Gerçekten de, meclis, artık yalnızca geçmişi temsil ediyordu. Alaycı bir şekilde, "meclisin, cumhuriyeti, sağlamlaşması için gerekli olan kurumlarla çevreleme yeteneğine sahip olmadığını" ekliyordu. Gerçekten de değildi! Tek başına proletaryayla bir karşıtlık ilişkisine girdiği anda meclisin burjuva enerjisi de tükenmişti ve kralcılarla karşıtlık, cumhuriyetçi taşkınlığını yeniden canlandırmıştı. Dolayısıyla, artık kavrayamadığı burjuva cumhuriyetini uygun kurumlarla sağlamlaştırma yeteneğinden iki kez yoksundu.

Rateau'nun önergesini sunduğu sırada hükümet ülke çapında bir *dilekçe fırtınasının* yaratılması çağrısında bulunmuştu ve her gün Fransa'nın her bir köşesinden Kurucu Meclisin kafasına *billets-doux* [aşk mektupları] balyaları fırlatılıyordu; bu mektuplarda, farklı keskinlikteki üsluplarla, meclisten kendisini *dağıtması* ve vasiyetini yazması isteniyordu. Kurucu Meclis ise, hayatta kalması talebini içeren karşı dilekçelerin gönderilmesi çağrısında bulundu. Bonaparte ile Cavaignac arasındaki seçim mücadelesi, Ulusal Meclisin feshini isteyenler ile buna karşı çıkanlar arasındaki dilekçe mücadelesiyle yeniden canlanmıştı. Bu dilekçeler, 10 Aralık'ın gecikmiş yorumları olmalıydı. Söz konusu çalkantı bütün bir Ocak ayı boyunca sürdü.

Kurucu Meclis ile cumhurbaşkanı arasındaki çatışmada, meclis, ona kaynaklık eden genel seçimlere başvuramazdı, çünkü karşısına genel oy hakkı çıkarılıyordu. Herhangi bir olağan güce yaslanamazdı, çünkü yasal güce karşı yürütülen mücadele söz konusuydu. 6 Ocak'ta ve 26 Ocak'ta yeniden denemiş olmasına karşın, hükümeti güvensizlik oyuyla düşüremiyordu, çünkü hükümet ondan güven talep etmiyordu. Geriye kalan tek olasılık, *ayaklanma* olasılığıydı. Ayaklanmanın savaşçı güçleri, *Ulusal Muhafızın cumhuriyetçi bölümü, Gezici Muhafız* ve devrimci proletaryanın merkezleri, yani *kulüpler*di. Haziran'dan önce *ulusal atölyelerin* devrimci proletaryanın örgütlü savaş gücünü oluşturması örneğinde olduğu gibi, Haziran günlerinin kahramanları olan Gezici Muhafızlar da, Aralık'ta, *burjuvazinin* cumhuriyetçi *kesiminin* örgütlü savaş gücünü oluşturuyordu. Kurucu Meclisin Yürütme Kurulu, proletaryanın katlanıl-

maz hale gelen taleplerinden kurtulmak zorunda kaldığında vahşi saldırısını nasıl ulusal atölyelere yöneltiyse, Bonaparte hükümeti de, burjuvazinin devrimci hizbinin katlanılmaz taleplerinden kurtulmak zorunda kaldığında, saldırısını Gezici Muhafıza yöneltti. *Gezici Muhafızın dağıtılmasını* emretti. Bunların bir yarısı işten çıkarıldı ve sokağa atıldı, diğer yarısı demokratik bir örgütlenme yerine monarşik bir örgütlenmenin parçası haline getirildi ve ücretleri de düzenli ordu birliklerindeki olağan ücret düzeyine indirildi. Gezici Muhafız, Haziran isyancılarının durumuna düşmüştü ve gazeteler her gün, Haziran'daki suçlarını kabul ettiği ve proletaryadan af dilediği *açık itiraflarını* yayımlıyordu.

Ya *kulüpler*? Kurucu Meclisin Barrot üzerinden cumhurbaşkanını, cumhurbaşkanı üzerinden kurulu burjuva cumhuriyetini ve kurulu burjuva cumhuriyeti üzerinden genel olarak burjuva cumhuriyetini tartışmaya açtığı andan itibaren, eldeki cumhuriyeti yıkmak ve onu zorla bir gerileme sürecine sokarak kendi sınıf çıkarlarının ve ilkelerinin cumhuriyeti olarak yeniden biçimlendirmek isteyen tüm taraflar, Şubat cumhuriyetinin tüm kurucu unsurları, zorunlu olarak onun çevresinde sıralandı. Gerçekleşmiş olan şeylerin gerçekleşmediği duruma dönüldü, devrimci hareketin kristalleşmiş biçimleri yine sıvılaştı, uğruna mücadele edilmiş cumhuriyet yine belirsiz ve her partinin belirleme hakkını kendine sakladığı Şubat günlerinin cumhuriyetine dönüştü. Partiler, bir an için, Şubatın yanılsamalarını paylaşmadan Şubattaki eski konumlarını yeniden aldı. Üç renkli *National* cumhuriyetçileri bir kez daha *Réforme*'un demokratik cumhuriyetçilerine yaslandı ve onları öncü savaşçılar olarak parlamenter mücadelenin ön saflarına itti. Demokratik cumhuriyetçiler yeniden sosyalist cumhuriyetçilere yaslandı (27 Ocak'ta kamuoyuna sunulan bir manifesto, uzlaştıklarını ve birleştiklerini ilan etti) ve kulüplerde ayaklanmalarının arka planını hazırladı. Hükümet yanlısı basın, üç renkli *National* cumhuriyetçilerini, haklı olarak, Haziran'ın yeniden ortaya çıkan isyancıları saydı. Kendilerini burjuva cumhuriyetinin tepesinde tutabilmek için burjuva cumhuriyetinin kendisini tartışmaya açıyorlardı. 26 Ocak'ta Bakan Faucher tarafından sunulan dernek kurma hakkıyla ilgili yasa tasarısının ilk paragrafında şu yazılıydı: *"Kulüpler yasaklanmıştır."* Bu yasa tasarısının hemen ve ivedi bir konu olarak görüşmeye

açılması için önerge verdi. Kurucu Meclis ivedilik önergesini reddetti ve Ledru-Rollin, 27 Ocak'ta, hükümetin anayasayı ihlal etmekle suçlanması için 230 imzalı bir önerge sundu. Bu andan itibaren, babasının ölümünden sonra doğan *Montagne*'ın bunalım ne zaman doruğa çıksa kullandığı büyük devrimci koz, tam da böylesi bir eylemle yargıçların, yani meclis çoğunluğunun aczinin incitici bir şekilde açığa çıkacağı ya da suçlayıcıların bu çoğunluğa yönelik etkisiz bir protestosu olarak kalacağı anlarda, hükümeti suçlamak oldu. Kendi adının ağırlığı altında ezilen zavallı *Montagne*!

Blanqui, Barbès, Raspail vb., 15 Mayıs'ta, Paris proletaryasının başında toplantı salonuna zorla girerek Kurucu Meclisi dağıtmaya çalışmıştı. Barrot, onu kendi kendisini dağıtmaya zorlamak ve toplantı salonunu kapatmak isteyerek, aynı meclise manevi bir 15 Mayıs hazırladı. Yine aynı meclis, Barrot'yu, Mayıs'ta suçlananlara yönelik *enquête*'i [soruşturmayı] yürütmekle görevlendirmişti; ve şimdi, meclisin karşısına kralcı Blanqui gibi çıktığı bu anda, meclis ona karşı kulüplerde, devrimci proleterler arasında, Blanqui'nin partisinde müttefikler ararken, tam bu anda, acımasız Barrot, Mayıs tutuklularının jürili mahkemeden alınarak *National* partisi tarafından icat edilen yüksek mahkemeye, yani *Haute Cour*'a [Yüce Divana] aktarılması önergesiyle, meclise işkence ediyordu. Bir bakanlık koltuğuyla ilgili korkusu uyarıldığında Barrot gibi birinin kafasından Beaumarchais'ye yakışacak esprilerin çıkarabilmesi dikkat çekici! Ulusal Meclis uzun süre yalpaladıktan sonra önergeyi kabul etti. Mayıs kalkışmacıları karşısında normal karakterine döndü.

Kurucu Meclisin cumhurbaşkanına ve bakanlara karşı *ayaklanmaya* zorlandığı sırada, cumhurbaşkanı ve hükümet de, Kurucu Meclise karşı bir darbe yapmaya zorlanıyordu, çünkü, onu dağıtmak için gereken yasal dayanaklara sahip değildiler. Ama Kurucu Meclis anayasanın anasıydı ve anayasa da cumhurbaşkanının anasıydı. Cumhurbaşkanı, darbeyle, anayasayı yırtar ve cumhuriyete özgü yasal hakkını iptal ederdi. O zaman imparatorluğa özgü yasal hakkını öne çıkarmak zorunda kalırdı; ama imparatorluğa özgü hak Orleans'cı hakkı uyandırır ve her ikisi de meşrutiyetçi yasal hak karşısında soluklaşırdı. Orleans'cı partinin Şubat'ın kaybedeninden ve Bonaparte'ın 10 Aralık'ın kazananından başka bir şey

olmadığı, her ikisinin de, cumhuriyetçi gaspın karşısına, gasp edilmiş monarşik haklardan başka bir şeyle çıkamayacakları bir anda, yasal cumhuriyetin düşüşü, yalnızca en uzak karşı kutbunu, yani meşrutiyetçi monarşiyi yukarıya fırlatabilirdi. O anın avantajlarının bilincinde olan meşrutiyetçiler, gün ışığında komplo kuruyordu. General Changarnier'de kendi *Monk*'larını bulmayı umabiliyorlardı.[44] Onların kulüplerinde, *beyaz monarşi*nin gelişi, tıpkı proleter kulüplerinde *kızıl cumhuriyet* için yapıldığı gibi, açıkça ilan ediliyordu.

Hükümet, başarılı bir şekilde bastırılan bir ayaklanma sayesinde tüm güçlüklerden kurtulabilirdi. "Yasallık bizi öldürüyor" diye haykırdı Odilon Barrot. Bir ayaklanma, Kurucu Meclisi *salut public* [kamu esenliği] adına dağıtma, anayasanın kendi çıkarları adına anayasayı ihlal etme olanağını sağlardı. Odilon Barrot'nun Ulusal Meclisteki kaba davranışları, kulüplerin dağıtılması önergesi, 50 üç renkli valinin gürültülü bir şekilde görevlerinden alınarak yerlerine kralcıların getirilmesi, Gezici Muhafızın dağıtılması, komutanlarına Changarnier tarafından kötü davranılması, Guizot döneminde bile çekilmez bir profesör olan Lerminier'nin görevine iade edilmesi, meşrutiyetçi böbürlenmelere katlanılması; bunların her biri, ayaklanma kışkırtmasıydı. Ama ayaklanma sessizliğini korudu. İşaretini hükümetten değil Kurucu Meclisten bekliyordu.

Sonunda, Rateau'ya ait önergenin kesin olarak reddedilmesi için Mathieu'nün (*de la Drôme* [Drome'lu]) verdiği önergenin karar günü olan 29 Ocak geldi. O gün, meşrutiyetçiler, Orleans'cılar, Bonaparte'çılar, Gezici Muhafız, *Montagne*, kulüpler, herkes, sözde düşmana karşı olduğu kadar sözde müttefike karşı da komplo kuruyordu. Bonaparte, at üzerinde, Concorde Meydanı'nda askerlerin bir bölümünü denetledi; Cangarnier gösterişli bir şekilde stratejik manevralar gerçekleştirir gibi yaptı; Kurucu Meclis, toplantı binasını askeri işgal altında buldu. Kesişen tüm umutların, korkuların, beklentilerin, heyecanların, gerilimlerin ve komploların merkezindeki aslan yürekli meclis, dünyanın ruhuna

[44] Changarnier'nin Ulusal Muhafız ile Paris kışlasının komutanlığını ilan ettiği Aralık 1848'de monarşinin geri getirilmesi için yapılan entrikalarla 1660'ta [İngiltere'de] Stuart hanedanı yeniden iktidara getirilirken General Monk'un oynadığı rol arasındaki benzerlik ima ediliyor - İngilizce baskı editörünün notu.

(*Weltgeist*) her zamankinden daha fazla yaklaştığında, bir an bile duraksamadı. Kendi silahını kullanmaktan korkmakla kalmayıp, düşmanının silahlarının başına bir şey gelmemesinden de kendisini sorumlu tutan savaşçıya benziyordu. Ölümü hiçe sayarak kendi idam kararını imzaladı ve Rateau'nun önergesinin kesin olarak reddedilmesini reddetti. Kendisi de sıkıyönetim koşulları altındayken, bir kuruculuk faaliyetine, zorunlu çerçevesini Paris'teki sıkıyönetimin oluşturduğu sınırlar getirdi. Ertesi gün, hükümetin 29 Ocak'ta onda yarattığı korku hakkında bir *enquête* [soruşturma] açarak, öcünü kendisine yakışır şekilde aldı. *Montagne*, bu büyük entrika komedisinde *National* partisinin kendisini savaş çığırtkanı olarak kullanmasına izin vererek, devrimci enerji ve siyasal kavrayıştan yoksun olduğunu kanıtladı. *National* partisi, burjuva cumhuriyetinin ortaya çıkış dönemindeki iktidar tekelini kurulu cumhuriyette sürdürmeye yönelik son denemesini yapmıştı. Başarısız oldu.

Ocak krizi, Kurucu Meclisin varlığıyla ilgiliydi, 21 Mart krizi ise anayasanın varlığıyla; ilki, *National* partisinin kadrolarıyla ilgiliydi, ikincisi ise idealiyle. Saygın cumhuriyetçilerin, ideolojilerinden aldıkları zevki, iktidar gücünün dünyevi hazzına göre daha ucuza bıraktığını göstermek gerekmiyor.

21 Mart'ta, Ulusal Meclisin gündeminde, Faucher'nin dernek kurma hakkını hedef alan yasa tasarısı vardı: *Kulüplerin ezilmesi*. Anayasanın 8. maddesi tüm Fransızların dernek kurma hakkını güvence altına alır. Dolayısıyla, kulüplerin yasaklanması, anayasanın kesin olarak ihlal edilmesi demekti ve kendi kutsal varlığına saygısızlık edilmesini, Kurucu Meclisin kutsaması isteniyordu. Ama kulüpler, devrimci proletaryanın toplanma noktaları, komplo kurma mekanlarıydı. İşçilerin kendi burjuvalarına karşı birleşmesini Ulusal Meclisin kendisi yasaklamıştı. Kulüpler, tüm burjuva sınıfına karşı tüm işçi sınıfının bir koalisyonundan, burjuva devletine karşı bir işçi devletinin kurulmasından başka neydi ki? Bunların her biri, proletaryanın kurucu meclisleri ve ayaklanmanın savaşa hazır ordu birlikleri değil miydi? Anayasanın ilk kurması gereken şey burjuvazinin egemenliğiydi. Dolayısıyla, anayasa, dernek kurma hakkından, hiç kuşku yok ki, yalnızca burjuvazinin egemenliğiyle, yani burjuva dü-

zeniyle uyumlu dernekleri anlayabilirdi. Teoriye uygunluk adına kendisini evrensel biçimde ifade etmiş olsa bile, iktidarın ve Ulusal Meclisin görevi, özel durumlarda onu yorumlamak ve uygulamak değil miydi? Ve cumhuriyetin tarih öncesi döneminde kulüpler sıkıyönetim tarafından fiilen yasaklanmış olduğuna göre, düzenlenmiş, kurulu cumhuriyette yasa tarafından yasaklanmaları zorunlu değil miydi? Üç renkli cumhuriyetçilerin elinde, anayasadaki coşkulu ifadeler dışında, anayasanın bu yavan yorumunun karşısına çıkarılacak bir şey bulunmuyordu. Bunların, aralarında Pagnerre, Duclerc vb.'nin de bulunduğu bir bölümü, hükümetle birlikte oy kullanarak, çoğunluğu elde etmesini sağladı. Başlarında Başmelek Cavaignac ile Kilise Babası Marrast'ın bulunduğu diğerleri, kulüplerin yasaklanmasıyla ilgili madde geçtikten sonra, Ledru-Rollin ve *Montagne* ile birlikte özel bir toplantı salonuna çekildi "ve bir görüşme yaptı". Ulusal Meclis felç olmuş, karar almak için gerekli oy sayısından yoksun kalmıştı. Toplantı salonundaki Bay Crémieux, izledikleri yolun doğrudan doğruya sokağa götüreceğini ve artık 1848'in Şubat ayında değil 1849'un Mart ayında olduklarını tam zamanında hatırlattı. Birdenbire aydınlanan *National* partisi Ulusal Meclisin toplantı salonuna geri döndü; onun peşinden de, sürekli olarak devrimci tutkularının acısını çeken, aynı süreklilikle anayasal olanaklar yakalayan, kendisini devrimci proletaryanın önünden çok burjuva cumhuriyetçilerinin arkasında huzurlu hisseden ve bir kez daha aldatılan *Montagne* gitti. Komedi bu şekilde oynandı. Ve anayasada anlatılmak istenenleri hayata geçirmenin tek uygun yolunun anayasa metnini ihlal etmek olduğuna Kurucu Meclisin kendisi karar verdi.

Halledilecek tek bir konu kalmıştı: Kurulu cumhuriyetin Avrupa devrimiyle ilişkisi, yani *dış politikası*. 8 Mayıs 1849'da, birkaç günlük ömrü kalmış olan Kurucu Mecliste alışılmadık bir heyecan hüküm sürüyordu. Gündemde Fransız ordusunun Roma'ya saldırısı, Romalılar tarafından püskürtülmesi, ordunun siyasal alçaklığı ile askeri rezilliği, Roma Cumhuriyetinin[45] Fransız Cumhuriyeti tarafından arkadan vurulması,

[45] İtalya'nın bağımsızlık ve birliği için mücadele eden devrimciler tarafından 8 Şubat 1849'da kurulan ve papanın iktidarına (kısa süreliolarak) son veren devlet - çev.

ikinci Bonaparte'ın birinci İtalya seferi vardı. *Montagne* bir kez daha büyük kozunu oynamış, Ledru-Rollin, hükümetin ve bu kez aynı zamanda Bonaparte'ın anayasayı ihlal etmiş olduğuna ilişkin beklenen suçlama önergesini başkanın masasına bırakmıştı.

8 Mayıs'ın nedeni sonradan 13 Mayıs'ın nedeni olarak yeniden ortaya çıktı. Biz, Roma seferi üzerinde duralım.

Cavaignac, daha 1848'in Kasım ayının ortalarında papayı[16] koruma altına almak, onu bir gemiye bindirmek ve Fransa'ya getirmek için Civitavechhia'ya bir savaş filosu göndermişti. Papa, saygın cumhuriyeti kutsayacak ve Cavaignac'ın cumhurbaşkanı seçilmesini sağlayacaktı. Cavaignac, papayla papazları, papazlarla köylüleri ve köylülerle de cumhurbaşkanlığını avlamak istiyordu. Cavaignac'ın ilk amacı seçim reklamı olan seferi, aynı zamanda Roma devrimine yönelik bir protesto ve bir tehditti. Nüve halinde, Fransa'nın papa lehine müdahalesini barındırıyordu.

Papa için Avusturya ve Napoli ile birlikte Roma Cumhuriyetine müdahale etme kararı, Bonaparte'ın bakanlar kurulunun 23 Aralık'taki ilk toplantısında alındı. Falloux'nun hükümette bulunması, papanın Roma'da ve üstelik papanın Roma'sında bulunması demekti. Köylülerin cumhurbaşkanı olmak için Bonaparte'ın papaya artık gereksinimi yoktu, ama cumhurbaşkanının köylülerini korumak için papanın korunmasına gereksinim duyuyordu. Her şeye kolayca inanmaları sayesinde cumhurbaşkanı olmuştu. İnançlarıyla birlikte her şeye kolayca inanma özelliklerini ve papayla birlikte inançlarını yitiriyorlardı. Ve Bonaparte adına hüküm süren Orleans'cılar ve meşrutiyetçiler koalisyonu! Kralı geri getirmeden önce, kralı kutsayan gücün geri getirilmesi zorunluydu. Bunların kralcılıkları bir yana; eski, papanın dünyevi egemenliğine tabi kılınmış Roma olmadan papa, papa olmadan Katoliklik, Katoliklik olmadan Fransız dini olmazdı ve eğer din olmasaydı, eski Fransız toplumu ne duruma düşerdi? Köylünün göksel mülkler üzerindeki ipoteği, burjuvazinin köylü mülkleri üzerindeki ipoteğinin güvencesidir. Dolayısıyla, Roma Devrimi, mülkiyete, burjuva düzenine yönelik, Haziran Devrimi gibi korkunç bir suikasttı. Fransa'da yeniden kurulmuş olan burjuva egemenliği, Roma'da

[16] Papa IX. Pius - çev.

papanın egemenliğinin geri getirilmesini gerektiriyordu. Son olarak, Romalı devrimcilere vurmak, Fransız devrimcilerinin müttefiklerine vurmak demekti; kurulu Fransız cumhuriyetindeki karşı devrimci sınıfların ittifakı, kaçınılmaz olarak, Fransız cumhuriyetinin Kutsal İttifakla, Napoli ve Avusturya'yla ittifakıyla tamamlanıyordu. 23 Aralık tarihli bakanlar kurulu kararı Kurucu Meclis için bir sır değildi. Ledru-Rollin daha 8 Ocak'ta bu karar nedeniyle hükümetin yanıtlaması için bir soru önergesi vermiş, hükümet kararı inkar etmiş, Ulusal Meclis, gündem maddelerini görüşmeye geçmişti. Hükümetin sözlerine güvenmiş miydi? Bütün bir Ocak ayını hükümete güvensizlik oyları vererek geçirdiğini biliyoruz. Ama hükümetin rolü yalan söylemekse, meclisin rolü de onun yalanına inanmış gibi yaparak cumhuriyetçi *dehors*'u [görüntüyü] kurtarmaktı.

Bu arada Piemonte yenilgiye uğratılmış, Karl Albert[47] tahttan çekilmiş, Avusturya ordusu Fransa'nın kapılarına dayanmıştı. Ledru-Rollin sert bir soru önergesi verdi. Hükümet, kendisinin Kuzey İtalya'da yalnızca Cavaignac'ın siyasetini, Cavaignac'ın da yalnızca Geçici Hükümetin, yani Ledru-Rollin'in siyasetini sürdürdüğünü kanıtladı. Hatta bu kez Ulusal Meclisten bir güvenoyu elde etti ve Sardinya bölgesinin bütünlüğü ile Roma sorunu hakkında Avusturya'yla yürütülen barışçıl görüşmeleri desteklemek amacıyla Yukarı İtalya'daki uygun bir noktayı geçici olarak işgal etme yetkisini aldı. Bilindiği üzere İtalya'nın kaderi Kuzey İtalya'daki savaş alanlarında belirlenir. Bu nedenle, ya Lombardiya ve Piemonte ile birlikte Roma da düşürülür ya da Fransa, Avusturya'ya ve dolayısıyla Avrupa karşı devrimine savaş ilan etmek zorunda kalırdı. Yoksa Ulusal Meclis birdenbire Barrot hükümetini eski Kamu Esenliği Komitesi'nin[48] yerine mi koymuştu? Ya da kendisini Konvansiyon'la mı karıştırmıştı? Öyleyse, Yukarı İtalya'daki bir noktanın askeri olarak işgal edilmesinin nedeni neydi? Bu saydam peçenin altında Roma seferi gizleniyordu.

---

[47] 1831-1849 döneminin Sardinya-Piemonte Kralı Carlo Alberto - çev.

[48] *Comité de salut public*: 1789 Fransız Devrimi sonrasında, Avrupa'daki karşı devrimci güçlerle savaş yürütülen ve içeride iktisadi sıkıntıların yaşandığı bir dönemde Fransız yasama meclisi (Ulusal) Konvansiyon *(Convention nationale)* tarafından Nisan 1793'te kurulan, devrimin en ilerici kanadını oluşturan Jakobenlerin iktidar döneminde (Haziran 1793-Temmuz 1794) yürütme gücünü elinde toplayan komite - çev.

14 Nisan'da 14.000 adam Oudinot'nun komutası altında Civitavecchia'ya doğru gemilerle yola çıktı, 16 Nisan'da Ulusal Meclis bir müdahale filosunun üç ay boyunca Akdeniz'de tutulması için hükümete 1.200.000 franklık bir kredinin açılmasını onayladı. Böylece, Avusturya'ya müdahale etmesine izin verirmiş gibi görünürken, hükümete Roma'ya müdahalenin tüm araçlarını sağladı. Hükümetin yaptıklarını görmüyor, yalnızca söylediklerini dinliyordu. Böylesi bir inanç İsrail'de bile görülmemişti; Kurucu Meclis, kurulu cumhuriyetin yapmak zorunda olduklarını bilme cesaretinin bile bulunmadığı bir duruma düşmüştü.

Sonunda, 8 Mayıs'ta komedinin son sahnesi oynandı; Kurucu Meclis, hükümetten, İtalya seferini ilk amacına yeniden yöneltmek için en hızlı şekilde önlem almasını istedi. Bonaparte aynı akşam *Moniteur*'de Oudinot'dan en büyük övgülerle söz ettiği bir mektup yayımlattı. 11 Mayıs'ta Ulusal Meclis aynı Bonaparte ile hükümeti hakkındaki suçlama önergesini reddetti. Bu yalan perdesini yırtacağına, Fouquier-Tinville[49] rolünü oynamak için bu parlamento komedisini trajik sayan *Montagne*, Konvansiyondan ödünç alınmış aslan postunun altında, küçük burjuvalara özgü doğuştan gelen dana derisini açığa vurmuyor muydu!

Kurucu Meclisin yaşamının son yarısı şöyle özetlenebilir: 29 Ocak'ta, burjuvazinin kralcı hiziplerinin, kendisi tarafından kurulan cumhuriyetin doğal liderleri olduğunu, 21 Mart'ta, anayasanın ihlal edilmesinin onun hayata geçirilmesi demek olduğunu ve 11 Mayıs'ta, Fransız cumhuriyetinin savaş halindeki halklarla kurduğu ve görkemli bir şekilde ilan edilen pasif ittifakının, Avrupa karşı devrimiyle aktif ittifak anlamına geldiğini itiraf eder.

Bu sefil meclis, doğum yıldönümü olan 4 Mayıs'tan iki gün önce, Haziran isyancılarının affedilmesine yönelik önergeyi reddederek kendisini tatmin ettikten sonra sahneden çekildi. İktidarı parçalanmış, halkın ölesiye nefret ettiği, geriye itilmiş, kötü davranılan, aracı olduğu burjuvazi tarafından aşağılanarak kenara atılmış, yaşamının ikinci yarısında ilkini inkar etmek zorunda bırakılmış, cumhuriyetçi yanılsamalarından

[49] Konvansiyon tarafından Mart 1793'te kurulan Devrim Mahkemesi'nin *(Tribunal révolutionnaire)* savcısı; Jakobenlerin iktidardan düşmesinin ardından 1795'te idam edildi - çev.

yoksun kalmış, geçmişte büyük bir şey yaratmamış, gelecekten hiçbir umudu bulunmayan, canlı bedeni parça parça ölen meclis, kendi cesedini artık yalnızca, Haziran zaferini sürekli yeniden hatırlayıp sonrasında da yeniden yaşayarak, lanetlenmiş olanları sürekli yeniden lanetleme yoluyla kendisini doğrulayarak canlandırabiliyordu. Haziran isyancılarının kanıyla yaşayan vampir!

Miras olarak, Haziran ayaklanmasının masraflarıyla, tuz vergisinin iptal edilmesiyle, zenci köleliğinin kaldırılması için plantasyon sahiplerine ödenen tazminatlarla, Roma seferinin masraflarıyla ve şarap vergisinin iptal edilmesiyle büyüyen bütçe açığını bıraktı; son nefesini vermeden hemen önce şarap vergisinin kaldırılmasını kararlaştırırken, gülmekte olan mirasçısına lekeleyici bir namus borcu yüklediği için mutlu olan kötü niyetli bir ihtiyar gibiydi.

Mart ayının başından itibaren, *Ulusal Yasama Meclisi* için seçim propagandaları başlamıştı. Birbirleriyle rekabet eden iki ana grup, *Düzen Partisi* [*Parti de l'Ordre*] ile *demokratik-sosyalist* ya da *kızıl partiydi*. Bu ikisinin arasında *Anayasa Dostları* vardı; *National*'in üç renkli cumhuriyetçileri bu isim altında bir parti çıkarmaya çalışıyordu. *Düzen Partisi*, Haziran günlerinin hemen ardından kurulmuştu; ama varlığı, yani *Orleans'cılar ile meşrutiyetçilerin bir partide koalisyon kurdukları* sırrı, ancak, 10 Aralık sayesinde *National* kliğini, yani burjuva cumhuriyetçilerini kovabildiklerinde açığa çıktı. Burjuva sınıfı, iktidar tekelini dönüşümlü olarak elinde tutmuş olan iki büyük kesimden oluşuyordu: *restore edilmiş monarşi* döneminde iktidarda olan *büyük toprak sahipleri* ile *Temmuz Monarşisi* döneminde iktidarda olan *mali aristokrasi* ve *sanayi burjuvazisi*. Bu kesimlerden birinin çıkarlarının ağır bastığı krallığın adı *Bourbon*, diğerinin çıkarlarının ağır bastığı krallığın adı *Orléans*'dı; *adsız cumhuriyet imparatorluğu*, her iki kesimin, aralarındaki rekabetten vazgeçmeden iktidarı eşit şekilde paylaşarak ortak sınıf çıkarlarını koruyabildikleri tek biçimdi. Burjuva cumhuriyeti, tüm burjuva sınıfının tamamlanmış ve saf bir şekilde ortaya çıkmış egemenliğinden başka bir şey olamayacağına göre, bu cumhuriyet, Orleans'cıların meşrutiyetçilerle tam hale gelen ya da meşrutiyetçilerin Orleans'cılarla tam hale gelen

egemenliğinden, yani *Restorasyon ile Temmuz Monarşisinin sentezinden* başka bir şey olabilir miydi? *National*'in burjuva cumhuriyetçileri, sınıflarının ekonomik temellere dayanan büyük kesimlerinden hiçbirini temsil etmiyordu. Tek anlamları ve tarihsel sıfatları, monarşi döneminde, yalnızca kendi *özel* rejimlerini tanıyan her iki burjuva kesimine karşı, burjuva sınıfının genel rejimini, yani idealize ettikleri ve eski Arap süsleriyle bezedikleri, ama her şeyden önce kendi kliklerinin iktidarını sağlayacağını umdukları *adsız cumhuriyet imparatorluğunu* savunmuş olmalarıydı. *National* partisi, kurduğu cumhuriyetin tepesinde koalisyon halindeki kralcıları gördüğünde kendi aklından kuşkuya düştüyse, kralcılar da, birleşik iktidarları olgusu hakkında daha az yanılmadı. Her iki hizip de kendi başlarına ele alındıklarında kralcıysa, kimyasal birleşmelerinin ürününün ister istemez *cumhuriyetçi* olmak, beyaz monarşi ile mavi monarşinin kendilerini üç renkli cumhuriyette nötrleştirmek zorunda olduğunu kavrayamıyorlardı. Düzen Partisi'ni oluşturan hiziplerin her biri, devrimci proletaryayla ve giderek daha büyük bir bölümü proletaryanın çevresinde toplanan geçiş sınıflarıyla karşıtlıkları nedeniyle kuvvetlerini birleştirmek ve bu birleşik kuvvetin örgütlenmesini korumak zorunda olduklarından, diğer burjuva hizbinin restorasyon ve üstünlük kurma arzuları karşısında, ortak egemenliği, yani burjuva egemenliğinin *cumhuriyetçi biçimini* savunmak zorundaydı. Böylece, başlangıçta hemen gerçekleşecek bir restorasyona inanan, sonrasında ağızlarından köpükler saçarak ve en ağır küfürleri yönelterek cumhuriyetçi biçimi koruyan kralcıların, sonuçta, birbirlerine yalnızca cumhuriyet içinde katlanabileceklerini kabullendiklerini ve restorasyonu belirsiz bir tarihe erteledikleri görüyoruz. Birleşik iktidardan yararlanmaları her iki hizbi de güçlendiriyor ve diğer hizbe boyun eğmek, yani monarşiyi restore etmek konusunda onları daha aciz ve isteksiz kılıyordu.

Düzen Partisi, seçim programında, doğrudan doğruya, burjuva sınıfının egemenliğini, yani bu sınıfın egemenliğini sürdürmesinin temel koşulları olan *mülkiyetin, ailenin, dinin* ve *düzenin* korunacağını ilan etti! Kuşkusuz, kendi sınıfsal egemenliğini uygarlığın egemenliği, sınıfsal egemenliğinin koşullarını da maddi üretimin ve bundan kaynaklanan

toplumsal ilişki biçimlerinin zorunlu koşulları olarak sunuyordu. Düzen Partisi'nin emrinin altında muazzam para kaynakları vardı, örgütlerini Fransa'nın her yanına yaymıştı, eski toplumun tüm ideologlarını maaşa bağlamıştı, mevcut iktidarın gücünü elinde bulunduruyordu, devrimci hareketten henüz uzak duran ve yüksek rütbeli mülk sahiplerini kendi küçük mülklerinin ve kendi küçük önyargılarının doğal temsilcileri olarak gören bütün bir küçük burjuvalar ve köylüler yığınının içinde ücret ödemediği bir vasallar ordusuna sahipti; ülkenin her yanında sayısız küçük kralla temsil edilen bu parti, adaylarının reddedilmesini bir ayaklanma sayarak cezalandırabilir, isyancı işçileri, kendisine karşı çıkan tarım işçilerini, hizmetçileri, tezgahtarları, demiryolu memurlarını, sekreterleri, burjuva düzeni içinde kendisine bağlı olan tüm görevlileri işten atabilirdi. Son olarak, belirli yerlerde, 10 Aralık Bonaparte'ının mucizevi güçlerini göstermesini cumhuriyetçi Kurucu Meclisin engellediği yanılsamasını ayakta tutabilmişti. Düzen Partisi'nden söz ederken Bonaparte'çıları anmadık. Bunlar, burjuva sınıfının ciddiye alınabilecek bir hizbi değil, yaşlı, boş inançlı malullerle genç, inançsız maceracıların bir toplamıydı. - Düzen Partisi seçimleri kazandı ve Yasama Meclisine büyük bir çoğunluk gönderdi.

Küçük burjuvazinin ve köylü sınıfının daha o sırada devrimcileşmiş olan kesimleri, koalisyon halindeki karşı devrimci burjuva sınıfı karşısında, doğal olarak, devrimci çıkarların yüksek rütbeli temsilcileriyle, yani devrimci proletaryayla birleşmek zorundaydı. Küçük burjuvazinin meclisteki demokratik sözcülerinin, yani *Montagne*'ın, parlamenter yenilgiler aracılığıyla proletaryanın sosyalist sözcülerine doğru; meclis dışındaki gerçek küçük burjuvazinin de, *concordats à l'amiable* [dostça anlaşmalar], burjuvazinin çıkarlarının vahşice dayatılması ve iflaslar aracılığıyla gerçek proleterlere doğru nasıl itildiğini gördük. 27 Ocak'ta uzlaşmalarını kutlayan *Montagne* ile sosyalistler, 1849'daki büyük Şubat şöleninde birlik anlaşmalarını yeniledi. Sosyal parti ile demokratik parti, yani işçilerin partisi ile küçük burjuvaların partisi, *sosyal demokrat parti*de, yani *kızıl* partide birleşti.

Haziran günlerini izleyen şiddetli acı nedeniyle bir an felç geçiren

Fransız cumhuriyeti, sıkıyönetimin kaldırılmasından, 19 Ekim'den beri, peş peşe bir dizi büyük heyecan yaşamıştı. Önce cumhurbaşkanlığı mücadelesi; ardından cumhurbaşkanının Kurucu Meclisle mücadelesi; kulüplerle ilgili mücadele; proletaryanın gerçek devrimcilerini, cumhurbaşkanının, koalisyon kuran kralcıların, saygın cumhuriyetçilerin, demokratik *Montagne*'ın, proletaryanın sosyalist doktrincilerinin küçük cüsselerinin karşısında, toplumun yüzeyine yalnızca bir tufanın bırakabileceği ya da ancak toplumsal bir tufanın öncesinde ortaya çıkabilecek türden, tarih öncesi döneme ait devler gibi gösteren Bourges davası;[50] seçim propagandası; Bréa'nın katillerinin[51] idamı; birbirini izleyen basın davaları; hükümetin [siyasi] şölenlere polis zoruyla müdahaleleri; kralcıların utanmazca provokasyonları; Louis Blanc ile Caussidière'nin resimlerinin teşhir direklerine asılması;[52] kurulu cumhuriyet ile Kurucu Meclis arasında yürütülen ve devrimi bir anda çıkış noktasına geri iten, bir anda kazananı yenilene ve yenileni kazanana çeviren ve partilerle sınıfların konumlarını, anlaşmazlıklarını ve bağlarını bir anda değiştiren kesintisiz mücadele; Avrupa karşı devriminin hızlı ilerleyişi, Macaristan'ın şanlı mücadelesi, Almanya'daki silahlı ayaklanmalar, Roma seferi, Fransız ordusunun Roma önündeki utanç verici yenilgisi - Fransız toplumunun farklı sınıfları, bu kargaşa içinde, tarihsel çalkantıların yarattığı bu eziyet koşullarında, devrimci tutkuların, umutların, hayal kırıklıklarının bu dramatik gelgitleri içinde, geçmişte yarım yüzyıllık zaman dilimleriyle ölçtükleri gelişme aşamalarını haftalarla ölçmek zorunda kaldı. Köylülerin ve taşra illerinin anlamlı bir bölümü devrimcileşmişti. Napoleon'dan um-

[50] 15 Mayıs 1848 olaylarına katılanların hükümete karşı komplo kurma suçlamasıyla yargılandığı dava. Bourges kentinde düzenlenen duruşmalarda proletaryanın temsilcileri (Blanqui, Barbès) ile Montagne üyelerinin bir bölümü yargılandı. Barbès, Albert, Deflotte, Sobrier ve Raspail sürgün cezasına çarptırıldı. Giyaben yargılanan Louis Blanc, Caussidière, Laviron ve Huber'e de aynı ceza verildi. Blanqui ise on yıllık hücre hapsine mahkum edildi. Hastalığı nedeniyle bu süre içinde öleceği umulmuştu - Fransızca baskı editörünün notu.

[51] Paris proletaryasının Haziran'daki ayaklanmasını bastıran birliklerin bir bölümüne komuta eden General Bréa, 25 Haziran 1848'de Fontainebleau girişinde isyancılar tarafından öldürülmüştü. Ayaklanmaya katılan iki kişi bu olay nedeniyle idam edildi - İngilizce baskı editörünün notu.

[52] O sırada yurtdışına kaçmış durumdaydılar - çev.

duklarını bulamamış olmalarının ötesinde, kızıl parti onlara ismin yerine içeriği, hayali vergi muafiyetinin yerine meşrutiyetçilere ödenmiş olan milyarın geri ödenmesini, ipoteklerin düzene bağlanmasını ve tefeciliğin kaldırılmasını vaat ediyordu.

Devrim ateşi orduya bile bulaşmıştı. Ordu, Bonaparte'a oy verirken zafere oy vermişti, ama o kendisine yenilgi verdi. Ona oy verirken, arkasında büyük bir devrimci komutan saklayan küçük onbaşıya[53] oy vermişti, ama o, tozluk uzmanı onbaşının arkalarında gizlendiği büyük generalleri kendisine geri verdi. Kızıl partinin, yani koalisyon halindeki demokratik partinin, zaferi olmasa bile büyük başarıları kutlayacağı; Paris'in, ordunun ve taşra illerinin büyük bir bölümünün ona oy vereceği kesindi. *Montagne*'ın lideri *Ledru-Rollin* beş il tarafından seçildi; Düzen Partisi'nin hiçbir lideri ve gerçek proleter partisinden hiçbir isim böylesi bir zafer kazanmadı. Bu seçim demokratik-sosyalist partinin sırrını anlamamızı sağlıyor. Bir yandan, demokratik küçük burjuvazinin meclisteki öncü savaşçısı olan *Montagne*, proletaryanın sosyalist doktrincileriyle birleşmek zorunda kaldıysa (Haziran'daki korkunç maddi yenilgisi nedeniyle kendisini düşünsel zaferlerle yeniden ayağa kaldırmak zorunda olan ve diğer sınıfların gelişmesi sayesinde devrimci diktatörlüğe ulaşma yeteneğine henüz sahip olmayan proletarya, kurtuluşunun doktrincilerinin, yani sosyalist tarikat kurucularının kollarına atılmak zorundaydı), diğer yandan, devrimci köylüler, ordu ve taşra illeri *Montagne*'ın arkasında toplanmıştı; böylece devrimci ordu kampının efendisi olan *Montagne*, sosyalistlerle anlaşması sayesinde devrimci partinin içindeki tüm karşıtlıkları ortadan kaldırmıştı. *Montagne*, Kurucu Meclisin yaşamının ikinci yarısında, onun cumhuriyetçi dokunaklılığını (*Pathos*) temsil etmiş ve Geçici Hükümet döneminde, Yürütme Kurulu döneminde ve Haziran günleri sırasında işlediği günahları unutturmuştu. *National* partisi, kralcı hükümetin kendisini ezmesine kararsız doğasına uygun olarak ne ölçüde izin verdiyse, *National*'in mutlak iktidar döneminde bir kenara atılmış olan Dağ [*Montagne*] partisi de aynı ölçüde yükseldi ve kendisini devrimin meclisteki temsilcisi durumuna getirdi. Gerçekte, *National*'in elin-

[53] "Küçük onbaşı", kısa boylu Napoleon Bonaparte'ın ordudaki ilk dönemlerindeki lakabı - çev.

de, ihtiraslı kişilikler ve idealistçe safsatalar dışında, diğerlerinin, yani kralcı hiziplerin karşısına çıkaracağı bir şey yoktu. Buna karşın, Dağ partisi, burjuvazi ile proletarya arasında yalpalayan ve maddi çıkarları demokratik kurumları gerektiren bir yığını temsil ediyordu. Ledru-Rollin ve *Montagne*, bu yüzden, Cavaignac ve Marrast karşısında kendilerini devrimin gerçekliği içinde bulmuştu ve devrimci enerjinin dışavurumunun meclisteki hamlelerle, suçlama önergelerinin verilmesiyle, tehditlerle, ses yükseltmelerle, gürültülü konuşmalarla ve söz düzeyini aşmayan aşırılıklarla sınırlanması ölçüsünde, bu çok önemli durumun bilincinde olmalarından daha fazla cesaret alıyorlardı. Köylüler, küçük burjuvalarla yaklaşık olarak aynı durumda bulunuyordu ve yaklaşık olarak aynı toplumsal taleplere sahiptiler. Dolayısıyla, toplumun tüm orta katmanları, devrimci harekete itildikleri oranda, Ledru-Rolin'de kahramanlarını bulmak zorundaydı. Ledru-Rollin, demokratik küçük burjuvazinin önemli kişisiydi. Düzen Partisi karşısında, öncelikle, bu düzenin yarı tutucu, yarı devrimci ve tümüyle ütopyacı reformcularının öne itilmesi gerekiyordu.

National partisi, "Anayasa Dostları *quand même* [her şeye rağmen Anayasa Dostları]", *républicains purs et simples* [saf ve basit cumhuriyetçiler], seçimlerde mutlak bir yenilgiye uğradı. Bunların yalnızca çok küçük bir azınlığı Yasama Meclisine gönderilirken, en fazla tanınan liderleri ve hatta başyazar ve saygın cumhuriyetin Orpheus'u Marrast bile sahneden kayboldu.

28 Mayıs'ta Yasama Meclisi toplandı, 11 Haziran'da 8 Mayıs çatışması yeniden gündeme geldi ve Ledru-Rollin, *Montagne* adına, cumhurbaşkanı ve hükümet hakkında, Roma bombardımanıyla anayasayı ihlal ettikleri gerekçesiyle bir suçlama önergesi verdi. 11 Mayıs'ta Kurucu Meclisin yapmış olduğu gibi Yasama Meclisi de 12 Haziran'da suçlama önergesini reddetti; ama bu kez proletarya *Montagne*'ı [13 Haziran'da] sokağa çıkmaya zorladı; ne var ki sokak kavgası için değil, yalnızca bir sokak gösterisi için. Bu hareketin yenilgiye uğratıldığının ve Haziran 1849'un, Haziran 1848'in hem bayağı hem de aynı ölçüde komik bir karikatürü olduğunun bilinmesi için, hareketin başında *Montagne*'ın bulunduğunu söylemek yeter. Düzen Partisi'nin hiç yoktan var ettiği büyük adam

Changarnier'nin daha da büyük savaş raporu, büyük 13 Haziran geri çekilmesini gölgede bırakmaya yetti. Helvétius'un dediği gibi, her toplumsal çağ kendi büyük adamlarına gereksinim duyar ve bunları bulamazsa icat eder.

20 Aralık'ta, kurulu cumhuriyetin yalnızca yarısı, *cumhurbaşkanı* vardı; 28 Mayıs'ta, diğer yarısıyla, *Yasama Meclisi* ile tam haline getirildi. Haziran 1848, proletaryaya yönelik sözle anlatılamayacak bir savaşla kurucu burjuva cumhuriyetini, Haziran 1849 ise, küçük burjuvaziyle oynanan sözünü etmeye değmeyecek bir komediyle kurulu burjuva cumhuriyetini tarihin doğum kütüğüne kazımıştı. Haziran 1849, Haziran 1848'in Nemesis'iydi [intikam tanrıçasıydı]. Haziran 1849'da işçiler değil, onlarla devrim arasında duran küçük burjuvalar yenilgiye uğratıldı. Haziran 1849, ücretli emek ile sermaye arasındaki kanlı trajedi değil, borçlu ile alacaklı arasındaki, hapishaneleri dolduran ve içler acısı oyundu. Düzen Partisi kazanmıştı, gücü her şeye yetiyordu ve artık ne olduğunu göstermek zorundaydı.

III
13 Haziran 1849'un sonuçları
13 Haziran 1849'dan 10 Mart 1850'ye

Anayasal cumhuriyetin Janus[54] kafası, 20 Aralık'ta, yüzlerinden henüz yalnızca birini, L. Bonaparte'ın belli belirsiz yüz çizgilerini taşıyan *yürütme* yüzünü göstermişti; 28 Mayıs 1849'da, ikinci yüzünü, yani Restorasyonun ve Temmuz Monarşisinin cümbüşlerinin geride bıraktığı yara izleriyle dolu *yasama* yüzünü gösterdi. Ulusal Yasama Meclisiyle birlikte, *anayasal cumhuriyetin* dış görünümü, yani içinde burjuvazinin egemenliğinin, bir başka deyişle Fransız burjuvazisini oluşturan her iki büyük kralcı hizbin (koalisyon kuran meşrutiyetçiler ile Orleans'cıların, *Düzen Partisi*'nin) ortak iktidarının kurulu bulunduğu cumhuriyetçi devlet biçimi tamamlandı. Fransız cumhuriyeti bu şekilde kralcı partiler koalisyonunun mülkü haline gelirken, Avrupa'daki karşı devrimci güçler koalisyonu da, eş zamanlı olarak, Mart devrimlerinin son sığınaklarına karşı genel bir Haçlı seferi düzenledi. Rusya, Macaristan'ı işgal etti, Prusya, imparatorluk anayasası ordusunun[55] üzerine yürüdü ve Oudinot, Roma'yı topa tuttu. Avrupa'daki kriz açık bir şekilde kesin bir dönemeç noktasına yaklaşıyordu; Avrupa'daki bütün gözler Paris'e, Paris'teki bütün gözler de *Yasama Meclisine* çevrilmişti.

---

[54] Roma mitolojisinde karşıt yönlere bakan iki yüzü (aslında yapışık iki kafası) bulunan tanrı - çev.

[55] 1848 devrimleri sürecinde Frankfurt Ulusal Meclisi tarafından hazırlanan ve Prusya kralını tanımakla birlikte yetkilerine sınırlamalar getiren anayasanın savunucuları - çev.

11 Haziran'da Ledru-Rollin bu meclisin kürsüsüne çıktı. Bir konuşma yapmadı; bakanlara yalın, gösterişsiz, olgulara dayalı, yoğun, şiddetli bir suçlama yöneltti.

Roma'ya saldırı, anayasaya bir saldırıdır; Roma Cumhuriyetine saldırı, Fransız Cumhuriyetine bir saldırıdır. Anayasanın V. maddesi şunu söylüyor: "Fransız Cumhuriyeti silahlı güçlerini hiçbir zaman herhangi bir halkın özgürlüğüne karşı kullanmaz." Ve cumhurbaşkanı, Fransız ordusunu Roma'nın özgürlüğüne karşı kullanıyor. Anayasanın 54. maddesi, yürütme gücünün Ulusal Meclisten onay almadan herhangi bir savaşı ilan etmesini yasaklıyor. Kurucu Meclisin 8 Mayıs tarihli kararı, Roma seferini en hızlı biçimde başlangıçtaki amaçlarıyla uyumlu hale getirmelerini bakanlara açık şekilde emrediyor ve dolayısıyla Roma'ya savaş açmalarını da aynı açıklıkla yasaklıyor. Ve Oudinot, Roma'yı topa tutuyor. Böylece Ledru-Rollin, Bonaparte'a ve bakanlarına karşı anayasanın kendisini tanık gösterdi. Ulusal Meclisin kralcı çoğunluğuna, anayasanın koruyucusu olarak, şu tehdit dolu açıklamayı savurdu: "Cumhuriyetçiler, her aracı kullanarak, anayasaya uyulmasını sağlayacaktır; hatta gerekirse silah gücüyle!" *"Silah gücüyle!"* diye yineledi *Montagne*'ın yüz kat güçlü yankısı. Çoğunluk korkunç bir patırtıyla karşılık verdi, Ulusal Meclisin başkanı, Ledru-Rollin'i düzene uymaya çağırdı, Ledru-Rollin kışkırtıcı açıklamasını yineledi ve ardından Bonaparte ile bakanlarının suçlanmasına yönelik önergesini başkanlık kürsüsüne bıraktı. Ulusal Meclis, 203'e karşı 361 oyla, Roma'nın topa tutulmasından, olağan gündem maddelerine geçmeye karar verdi.

Ledru-Rollin, anayasa aracılığıyla Ulusal Meclisi, Ulusal Meclis aracılığıyla da cumhurbaşkanını alt edebileceğini mi sanıyordu?

Anayasa kuşkusuz yabancı halkların özgürlüğüne yönelik her tür saldırıyı yasaklıyordu; ama Fransız ordusunun Roma'da saldırdığı şey, hükümete göre, "özgürlük" değil, "anarşinin zorbalığı"ydı. *Montagne*, Kurucu Meclisteki tüm deneyimlere rağmen, anayasayı yorumlamanın onu yapmış olanlara değil, yalnızca onu kabul edenlere düştüğünü; anayasa metninin, yaşayabilir anlamıyla yorumlanmak zorunda olduğunu ve bu metnin biricik yaşayabilir anlamının da burjuva anlamı olduğunu; papaz nasıl

İncil'in resmi çevirmeniyse ve yargıç nasıl yasanın resmi çevirmeniyse, Bonaparte ile Ulusal Meclisin kralcı çoğunluğunun da anayasanın resmi çevirmenleri olduğunu hâlâ kavramamış mıydı? Genel seçimlerin kucağından yeni çıkan Ulusal Meclis, yaşadığı dönemde iradesi Odilon Barrot gibi biri tarafından kırılan ölü Kurucu Meclisin vasiyet niteliğini taşıyan emirlerine kendisini bağlı mı sayacaktı? Ledru-Rollin, Kurucu Meclisin 8 Mayıs tarihli kararını dayanak gösterirken, aynı Kurucu Meclisin 11 Mayıs'ta Bonaparte ile bakanların suçlanmasına yönelik ilk önergesini reddettiğini, cumhurbaşkanı ile bakanları akladığını, böylelikle Roma saldırısını "anayasaya" uygun bulduğunu; kendisinin zaten verilmiş olan bir karara karşı temyiz başvurusunda bulunmaktan başka bir şey yapmadığını, son olarak da, cumhuriyetçi Kurucu Meclisin kararının yeniden incelenmesini kralcı Yasama Meclisinden istemekte olduğunu unutmuş muydu? Anayasa, özel bir maddede her bir yurttaşı kendisini korumaya çağırarak, ayaklanmadan yardım istiyor. Ledru-Rollin, bu maddeye dayanıyordu. Ama kamu güçleri de anayasayı korumak için örgütlenmiş değil midir ve anayasa ihlali, ancak, anayasal kamu güçlerinden biri bir başkasına başkaldırdığı anda başlamaz mı? Ve cumhuriyetin cumhurbaşkanı, cumhuriyetin bakanları ve cumhuriyetin ulusal meclisi mutlak bir uyum içindeydi.

Montagne'ın 11 Haziran'da denediği şey, *"saf aklın sınırları içinde kalan bir ayaklanma"*, yani saf bir *parlamenter ayaklanma*ydı. Meclis çoğunluğunun, halk yığınlarının silahlı bir ayaklanmaya kalkışması olasılığından korkarak, Bonaparte ve bakanları üzerinden kendi iktidarını ve kendisini oluşturan seçimin anlamını ortadan kaldırması bekleniyordu. Kurucu Meclis de, Barrot-Falloux hükümetinin görevden alınması konusunda son derece inatçı bir şekilde ısrar ederken, benzer bir şekilde, Bonaparte'ı getiren seçimi iptal etmeye çalışmamış mıydı?

Çoğunluk ile azınlık arasındaki ilişkileri birdenbire temelden dönüştürmüş olan parlamenter ayaklanmaların Konvansiyon zamanına ait örnekleri eksik olmadığı gibi (yaşlı *Montagne*'ın başardığını genci neden başaramasındı?), o anki koşullar da bu tür bir girişim için elverişsiz görünmüyordu. Paris'te halkın huzursuzluğu kaygı verici bir tepe noktasına

ulaşmıştı, seçimde kullanılan oylara göre ordu hükümetten yana görünmüyordu, Yasama Meclisindeki çoğunluk henüz kendisini sağlamlaştıramayacak kadar gençti ve üstelik yaşlı beyefendilerden oluşuyordu. *Montagne*, parlamenter bir ayaklanma çıkarmayı başarsaydı, iktidar doğrudan doğruya onun eline geçecekti. Demokratik küçük burjuvazinin her zamanki gibi en fazla istediği şeyse, savaşın kendi başlarının üzerinde, bulutlarda, parlamentonun bu dünyadan ayrılmış ruhları arasında yürütüldüğünü görmekti. Hem demokratik küçük burjuvazi hem de temsilcisi *Montagne*, sonunda, bir parlamenter ayaklanma yoluyla büyük amaçlarına ulaşacak, proletaryayı zincirlerinden kurtarmadan ya da proletaryanın kendisini göstermesini yalnızca bir perspektif düzeyinde tutarak, burjuvazinin iktidarını parçalayacaktı; proletarya, tehlike yaratmayacağı şekilde kullanılmış olacaktı.

11 Haziran'daki Ulusal Meclis oylamasının ardından, *Montagne*'ın bazı üyeleriyle gizli işçi derneklerinin temsilcileri arasında bir görüşme gerçekleşti. İşçi derneklerinin temsilcileri, daha o gece saldırıya geçilmesi konusunda ısrarcı oldu. *Montagne* bu planı kararlı bir şekilde geri çevirdi. Her ne pahasına olursa olsun yönetimi elden bırakmak istemiyordu; müttefikleri onun açısından düşmanları kadar güvenilmezdi ve bu konuda haklıydı. Haziran 1848'in anısı, Paris proletaryasının saflarında her zamankinden daha canlı bir şekilde dalgalanıyordu. Proletarya yine de *Montagne* ile ittifakına zincirle bağlıydı. *Montagne*, illerin daha büyük bir bölümünü temsil ediyor, ordu içindeki etkisini abartıyor, Ulusal Muhafızın demokratik kesimini kontrol ediyor, dükkan sahiplerinin manevi gücünü arkasında tutuyordu. *Montagne*'ın iradesine karşı çıkarak ayaklanmayı bu anda başlatmak, zaten koleranın kırıp geçirdiği ve büyük bir bölümü işsizlik aracılığıyla Paris'ten uzaklaştırılan proletarya açısından, kendisini umutsuz bir savaşa sürüklemiş olan koşullar da yokken, 1848'in Haziran günlerini boş yere yeniden yaşamak anlamına geliyordu. Proleter temsilciler akılcı olan tek şeyi yaptı. *Montagne*'a, kendisini *tehlikeye atma*, yani suçlama önergesinin reddedilmesi durumunda parlamenter mücadelenin sınırlarının dışına çıkma sözünü verdirdiler. 13 Haziran günü boyunca proletarya aynı kuşkulu gözlemci konumunu ko-

rudu ve mücadeleye atılarak devrimi sınırlı küçük burjuva hedefinin ötesine taşımak için, demokratik Ulusal Muhafız ile ordu arasında, tarafların gerçekten ciddiye alarak giriştiği, geri dönüşsüz bir kavganın çıkmasını bekledi. Zafer kazanılması durumunda resmi hükümetin yanında yerini alacak olan proleter komünü kurulmuştu bile. Parisli işçiler Haziran 1848'in kanlı okulunda eğitim görmüştü.

12 Haziran'da Yasama Meclisinde suçlama önergesinin görüşülmesine hemen geçilmesi önerisini bizzat Bakan Lacrosse sundu. Hükümet önceki gece savunma ve saldırıyla ilgili tüm önlemleri almıştı; Ulusal Meclisin çoğunluğu isyancı azınlığı sokağa sürmek konusunda kararlıydı, azınlık artık geri adım atamazdı, zarlar atılmıştı, 8'e karşı 377 oyla suçlama önergesi reddedildi, oylamaya katılmayan Dağ homurdanarak "barışçıl demokrasi"nin propaganda salonlarına, yani "*Démocratie pacifique*" [Barışçıl Demokrasi] gazetesinin bürolarına akın etti.

Yeryüzünün ["Toprak Ana" Gaia'nın] dev oğlu Anteus'un yerden ayağı kesildiğinde gücünü yitirmesi örneğinde olduğu gibi, parlamento binasından uzaklaşması, *Montagne*'ın gücünü kırdı. Yasama Meclisi salonlarının Samson'ları, "barışçıl demokrasi"nin salonlarında artık yalnızca birer Filistinliydi.[56] Uzun, gürültülü ve temelsiz bir tartışma başladı. *Montagne*, anayasaya saygı gösterilmesini sağlamak için her tür aracı kullanmak konusunda kararlıydı, "*yalnızca, silah gücü kullanılmayacak*"tı. Bu kararı alırken, "Anayasa Dostları" tarafından bir manifesto ve bir temsilciler heyeti aracılığıyla desteklendi. *National* kliğinin, yani burjuva cumhuriyetçi partinin kalıntıları kendilerine "Anayasa Dostları" diyordu. Parlamentoda kalan temsilcilerinin altısı suçlama önergesinin reddedilmesinin *aleyhine*, tüm diğerleri *lehine* oy kullanırken, Cavaignac kılıcını Düzen Partisi'nin hizmetine sunarken, kliğin parlamento dışındaki daha büyük kesimi, siyasal parya konumundan uzaklaşma ve kendisini demokratik partinin

[56] Söylencelere göre, Samson, İsrail'in çokgüçlü ve gücünü uzun saçlarından lideridir. Binlerce Filistinliyi katletmiştir. Sevgilisi Delilah'ın ihanetine uğramış, saçları kesilmiş ve güçten düşünce Filistinliler tarafından esir alınarak bir tapınağa hapsedilmiştir. Ancak ölmeden önce tanrıya yakararak gücünü geri almış ve hapsedildiği tapınağı yıkarak kendisiyle birlikte orada bulunan binlerce Filistinlinin ölümüne neden olmuştur. Bu arada, "Filistinli" sözcüğü, Batı dillerinde, "dar kafalı küçük burjuva" anlamında da kullanılır - çev.

saflarına atma fırsatına dört elle sarıldı. Onlara ait armanın, onlara ait *ilke*nin, *anayasa*nın arkasına saklanan bu partinin doğal arma taşıyıcıları olarak görünmüyorlar mıydı?

"Dağ", gün ışıyana kadar doğum sancıları çekti. 13 Haziran sabahı iki sosyalist gazetede az çok utangaççа yer verilen *"halka duyuru"*yu doğurdu. Cumhurbaşkanını, bakanları, Yasama Meclisinin çoğunluğunu *"anayasa dışı"* (*hors la constitution*) ilan ediyor ve Ulusal Muhafızı, orduyu ve son olarak da halkı "ayağa kalkmaya" çağırıyordu. *"Yaşasın anayasa!"* sloganını kullanıyordu ve bu sloganın tek bir anlamı vardı: *"Kahrolsun devrim!"*

Dağ'ın anayasal duyurusunun karşılığı, 13 Haziran'da küçük burjuvaların *barışçıl gösteri* diye anılan ve Château d'Eau'dan başlayarak bulvarlarda devam eden bir sokak yürüyüşü oldu; çoğunluğunu Ulusal Muhafızların oluşturduğu, silahsız, aralarına gizli işçi gruplarının üyelerinin karıştığı 30.000 kişinin yürüyüşü sırasında bu kortejin üyelerinin bile mekanik ve çok soğuk bir şekilde, vicdan azabıyla attığı *"Yaşasın anayasa!"* sloganı, kaldırımlarda dalgalanan halktan yankılanırken, gök gürültüsü gibi büyümek yerine, alaycı bir üslupla yineleniyordu. Bu çoksesli şarkıda eksik olan, yürekten gelen seslerdi. Kortej "Anayasa Dostları"nın toplantı binasının önünden dönerken, binanın tepesinde beliren parayla tutulmuş anayasa çığırtkanı, şakşakçı şapkasıyla havayı şiddetli bir şekilde dövmeye ve devasa ciğerlerinden çıkardığı "Yaşasın anayasa" repliğini aşağıdaki hacıların kafalarına dolu gibi yağdırmaya başladığında, durumun komikliği karşısında topluluğun kendisi bile bir an için afallamış göründü. Kortejin, *rue de la Paix*'nin [Barış Sokağı'nın] sonuna geldiğinde, Changarnier'nin bulvarlardaki süvarileri ve avcı askerleri tarafından kesinlikle parlamenter olmayan bir biçimde karşılandığı, bir anda dört bir yana dağıldığı ve sırf 11 Haziran'daki parlamenter seferberlik çağrısının gereği yerine gelsin diye arkasında bazı cılız "silah başına" seslenişleri bıraktığı biliniyor.

Barışçıl yürüyüşün zor kullanılarak dağıtılması, bulvarlarda silahsız yurttaşların öldürüldüğüne ilişkin bulanık söylentiler ve sokaklardaki kargaşanın artması bir ayaklanmanın yaklaştığını duyurur gibi gözüktüğünde, *rue du Hasard*'da [Rastlantı Sokağı'nda] toplanmış bulunan

Montagne kitlesinin çoğunluğu dağıldı. Küçük bir milletvekili grubunun başındaki *Ledru-Rollin*, Dağ'ın onurunu kurtardı. *Palais national*'de[57] toplanan Paris Topçu Birliğinin koruması altında, Ulusal Muhafızın 5. ve 6. lejyonlarının da buluşacağı *Conservatoire des Arts et Métiers*'ye[58] gittiler. Ama *Montagnard*'lar [Dağlılar], 5. ve 6. lejyonları boşuna bekledi; bu ihtiyatlı Ulusal Muhafızlar temsilcilerini ortada bıraktı, Paris Topçu Birliği halkın barikat kurmasını engelledi, kaotik bir karmaşa herhangi bir karar almayı olanaksız hale getirdi, düzenli ordu birlikleri süngü takarak harekete geçti, temsilcilerin bir bölümü tutuklandı, bir diğer bölümü kaçtı. 13 Haziran böyle son erdi.

23 Haziran 1848, devrimci proletaryanın ayaklanmasıysa, 13 Haziran 1849 da demokratik küçük burjuvaların ayaklanmasıydı; bu ayaklanmaların her ikisi de, taşıyıcıları olan sınıfların *klasik-saf* ifadeleriydi.

Yalnızca Lyon'da kararlı, kanlı bir çatışma yaşandı. 13 Haziran, sanayi burjuvazisi ile sanayi proletaryasının dolaysız bir şekilde karşı karşıya durduğu, işçi hareketinin Paris'te olduğu gibi genel hareket tarafından çevrelenip belirlenmediği bu kentteki yansımasında, başlangıçtaki karakterini yitirdi. Görüldüğü diğer taşra illerinin hiçbirinde ateş almadı; *soğuk bir şimşek* olarak kaldı.

13 Haziran, 28 Mayıs 1849'da Yasama Meclisinin toplanmasıyla olağan varlığına kavuşan *anayasal cumhuriyetin yaşamının birinci dönemini* sona erdirir. Bu başlangıç döneminin tümü, Düzen Partisi ile *Montagne*, burjuvazi ile küçük burjuvazi arasındaki gürültülü kavgalarla doludur; küçük burjuvazi, Geçici Hükümette, Yürütme Kurulunda kesintisiz bir şekilde uğrunda komplo kurduğu ve Haziran günlerinde proletaryaya bağnazca saldırmasına neden olan burjuva cumhuriyetinin yerleşiklik kazanmasına boş yere ayak direr. 13 Haziran, direnişini kırar ve birleşik kralcıların *yasama diktatörlüğünü* bir *fait accompli* [oldubitti] yapar. Bu andan itibaren Ulusal Meclis artık yalnızca *Düzen Partisi'nin* bir *Kamu Esenliği Komitesidir.*

---

[57] 1848 Devrimi sırasında adı "Ulusal Saray" olarak değiştirilen, sonrasında yine eski adı verilen "Kraliyet Sarayı" (*Palais Royal*) - çev.

[58] El Sanatları Konservatuarı; bilim ve teknoloji eğitimi veren bir yüksek okul - çev.

Paris, cumhurbaşkanını, bakanları ve Ulusal Meclisin çoğunluğunu *"zanlı durumuna"* sokmuştu, onlar da Paris'i *"sıkıyönetim"* altına soktu. Dağ, Yasama Meclisinin çoğunluğunu *"anayasa dışı"* ilan etmişti, çoğunluk da Dağ'ı anayasayı ihlalden dolayı *Haute Cour*'a [Yüce Divana] teslim etti ve hâlâ yaşama gücü taşıyan tüm unsurlarını yasal haklardan yoksun bıraktı. Dağ, geriye yalnızca başsız ve yüreksiz bir gövde kalacak şekilde küçültüldü. Azınlık, bir *parlamenter ayaklanma* denemesi yapacak kadar ileri gitmişti, çoğunluk, *parlamenter zorbalığı* yasa düzeyine yükseltti. Kürsü özgürlüğünü ortadan kaldıran ve Ulusal Meclisin başkanına düzeni bozdukları gerekçesiyle temsilcilere sansür uygulama, para cezası verme, milletvekili maaşlarını iptal etme, süreli uzaklaştırma cezası verme ve izin haklarını iptal etme yetkilerini tanıyan yeni bir *iç tüzüğü* kabul etti. Dağ'ın gövdesinin üzerine kılıcın yerine sopayı astı. Dağ'ın geriye kalan temsilcilerinin, onurlarını kurtarmak için, topluca çekilmesi gerekiyordu. Bu tür bir eylem Düzen Partisi'nin çözülmesini hızlandırırdı. Onu bir arada tutan sözde karşıtlığın da ortadan kalktığı andan itibaren, başlangıçtaki unsurlarına bölünmek zorunda kalırdı.

Ulusal Muhafızın 8., 9. ve 12. lejyonları gibi Paris Topçu Birliğinin de dağıtılması yoluyla, demokratik küçük burjuvaların *silahlı* güçleri de *parlamenter* güçleriyle eş zamanlı olarak ellerinden alındı. Buna karşın, 13 Haziran'da Boulé ve Roux matbaalarına saldıran, baskı makinelerini parçalayan, cumhuriyetçi gazetelerin bürolarını dağıtan, gazete yazarlarını, dizgicileri, baskıcıları, dağıtımcıları, çırakları keyfi bir şekilde tutuklayan yüksek finans çevrelerinin lejyonu, Ulusal Meclis kürsüsünden teşvik edici sözlerle ödüllendirildi. Cumhuriyetçi olduklarından kuşkulanılan Ulusal Muhafızların dağıtılması işlemi Fransa'nın her yanında yinelendi.

Yeni bir *basın yasası*, yeni bir *dernekler yasası*, yeni bir *sıkıyönetim yasası*, Paris hapishanelerinin dolup taşması, siyasi mültecilerin kovulması, *National*'in sınırlarının ötesine geçen tüm gazetelerin yayınlarının durdurulması, Lyon ile çevresindeki beş ilin askeri zorbalığın vahşi eziyetlerine terk edilmesi, her yerde kovuşturma, zaten çok sık temizliğe konu olan memurlar ordusunun bir kez daha temizlenmesi - tüm bunlar, zafer kazanan gericiliğin kaçınılmaz ve sürekli yeniden başvurulan *sıra-*

dan uygulamalarıydı; Haziran katliamları ve sürgünleri sonrasına hâlâ anılmaya değer olmalarının nedenleri, bu kez yalnızca Paris'i değil ama aynı zamanda illeri ve yalnızca proletaryayı değil ama her şeyden önce orta sınıfları hedef almalarıydı.

Ulusal Meclisin Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarındaki tüm yasama faaliyetleri, sıkıyönetim ilan etme yetkisini hükümete veren, basının ağzını daha sıkı bir şekilde kapatan ve dernek kurma hakkını yok eden baskı yasalarının çıkarılmasından ibaret kaldı.

Ne var ki, bu dönemi ayırt eden, zaferin *fiilen* değil *ilke düzeyinde* sömürülmesi, Ulusal Meclisin kararları değil bu kararların ardındaki güdüler, somut olgular değil sözler, sözler değil bu sözlere canlılık kazandıran vurgu ve jestlerdir. Bu döneme tonunu ve renklerini veren, *kralcı düşüncelerin* kaba bir utanmazlıkla dile getirilmesi, cumhuriyetin kibir dolu bir nezaketle aşağılanması, restorasyon niyetleri hakkında fingirdercesine gevezeliklerin yapılması, tek sözcükle cumhuriyetçi görgü kurallarının arsızca çiğnenmesidir. "Yaşasın anayasa!", 13 Haziran'ın *yeniklerinin* savaş çığlığıydı. Dolayısıyla, *galip gelenler*, anayasal, yani cumhuriyetçi dilin ikiyüzlülüklerinden kurtulmuştu. Karşı devrim Macaristan, İtalya ve Almanya'yı boyunduruğu altına almıştı ve galip gelenler, restorasyonun Fransa'nın kapılarına dayandığına inanıyordu. Düzen Partisi'nin farklı hiziplerinin baş dansçıları arasında, *Moniteur* aracılığıyla kralcılıklarını belgelemek ve monarşi döneminde işlemiş olabilecekleri liberal günahları itiraf etmek, pişmanlıklarını dile getirmek, tanrıdan ve insanlardan af dilemek konularında gerçek bir yarış başladı. Gün geçmiyordu ki Şubat Devrimi Ulusal Meclis kürsüsünden toplumsal bir felaket ilan edilmesin, sıradan bir meşrutiyetçi taşra asilzadesi cumhuriyeti hiçbir zaman tanımamış olduğunu söylemesin, Temmuz Monarşisinin korkak kaçak ve hainlerinden biri, yalnızca Louis-Philippe'in insancıllığı ya da başka yanlış anlamalar yüzünden sonunu getiremediği geç kalmış kahramanca eylemleri anlatmasın. Şubat günlerinin hayranlık uyandıran yanı, zafer kazanan halkın yüceliği değil, halkın zafer kazanmasına izin veren kralcıların özverisi ve ılımlılığıydı. Bir halk temsilcisi, Şubat yaralılarını desteklemek için ödenen paraların bir bölümünün, o günlerde anavatana

tek başlarına üstün hizmetlerde bulunan *Belediye Muhafızlarına*[59] ayrılmasını önerdi. Bir başkası, *Carrousel* [Atlıkarınca] Meydanı'na Orléans dükünün atlı heykelinin dikilmesi kararının alınmasını istiyordu. Thiers, anayasayı kirli bir kağıt parçası diye anıyordu. Orleans'cılar, meşru krallığa karşı komplo kurdukları için pişmanlıklarını dile getirmek; meşrutiyetçiler, gayrimeşru krallığa yaslanarak krallığın düşüşünü büsbütün hızlandırdıkları için kendilerini suçlamak; Thiers, Molé'e karşı entrika çevirdiği için, Molé, Guizot'ya karşı entrika çevirdiği için, Barrot, her üçüne karşı entrika çevirdiği için pişman olduklarını söylemek üzere sırayla kürsüye çıktı. "Yaşasın sosyal demokrat cumhuriyet!" sloganı anayasaya aykırı ilan edildi; "Yaşasın cumhuriyet!" sloganı sosyal demokratik olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya uğradı. Waterloo Savaşı'nın yıldönümünde bir temsilci şunu açıkladı: "Prusyalıların saldırması, beni, devrimci mültecilerin Fransa'ya girmesi kadar korkutmuyor." Baragueyd'Hilliers, Lyon ile ona komşu illerde başvurulduğu söylenen terörizmle ilgili şikayetleri şöyle yanıtladı: "Beyaz terörü kızıl teröre tercih ederim." (*J'aime mieux la terreur blanche que la terreur rouge.*) Ve meclis, ne zaman konuşmacılarının dudaklarından cumhuriyete karşı, devrime karşı, anayasaya karşı, krallıktan yana, Kutsal İttifaktan yana nükteli bir söz çıksa, alkıştan kırılıyordu. En önemsiz cumhuriyetçi formalitelerin (örneğin temsilcilere *Citoyens* [Yurttaşlar] diye hitap etme kuralının) ihlal edilmesi bile düzenin şövalyelerini heyecanlandırıyordu.

8 Temmuz'da Paris'te sıkıyönetimin baskısı altında yapılan ve proletaryanın büyük bir bölümünün katılmadığı ara seçimler, Roma'nın Fransız ordusu tarafından işgal edilmesi, kızıl kardinallerin[60] ve onların ardından engizisyonun ve papaz terörizminin Roma'ya girmesi, Haziran zaferine yeni zaferler ekledi ve Düzen Partisi'nin sarhoşluğunu artırdı.

---

[59] Temmuz 1830 devriminden sonra kurulan ve Paris polis örgütüne bağlanan Paris Belediye Muhafızından söz ediliyor. Halk ayaklanmalarını bastırmak için kullanılmış ve Şubat 1848 Devriminden sonra dağıtılmıştı - İngilizce baskı editörünün notu.

[60] Geleneksel olarak kırmızı pelerin giyen ve Roma Cumhuriyetinin Fransızordusu tarafından yıkılmasının ardından müdahalecilerin desteğiyle [o dönemde İtalya'nın bir bölümünü oluşturan] Papalık Devletleri'nde ruhban sınıfının gerici rejimini yeniden kuran üç kişilik kardinaller komitesinden söz ediliyor - İngilizce baskı editörünün notu.

Sonunda, Ağustos'un ortasında, kralcılar, kısmen yeni toplanan il meclislerinde hazır bulunmak için, kısmen de aylar süren eğilim tartışmalarından yorgun düştüklerinden, Ulusal Meclis toplantılarına iki ay ara verilmesini kararlaştırdı. Açık bir alaycılıkla, Ulusal Meclisin vekilleri ve *cumhuriyetin bekçileri* olarak, meşrutiyetçilerin ve Orleans'cıların kaymak tabakası ile bir Molé ve bir Changarnier'den oluşan 25 kişilik bir temsilciler komisyonunu arkalarında bıraktılar. Buradaki ironi, düşündüklerinden daha derindi. Sevdikleri krallığın yıkılmasına yardımcı olmaya tarih tarafından mahkum edilen kralcılar, yine tarih tarafından, nefret ettikleri cumhuriyeti korumak zorunda bırakılmıştı.

Yasama Meclisinin *tatile girmesiyle, anayasal cumhuriyetin yaşamının ikinci dönemi,* yani onun *kralcı görgüsüzlük dönemi kapanır.*

Paris'teki sıkıyönetim yeniden kaldırılmış, basın çalışmalarına yeniden başlamıştı. Sosyal demokrat yayınların çıkmasına izin verilmeyen baskıcı yasama ve kralcı yaygara döneminde, *kralcı-anayasacı küçük burjuvazinin* eski yazınsal temsilcisi *Siècle* kendisini *cumhuriyetçileştirmiş, burjuva reformcularının* eski yazınsal ifadesi *Presse* kendisini *demokratlaştırmış, cumhuriyetçi burjuvazinin* eski klasik organı *National* kendisini *sosyalleştirmişti.*

Halka açık kulüplerin faaliyet göstermesinin olanaksızlaşması ölçüsünde, *gizli dernekler yaygınlaştı* ve *güç kazandı.* Salt ticari kuruluşlar olarak kendilerine katlanılan, iktisadi açıdan hiçbir önem taşımayan sınai *işçi birliklerinin* her biri siyasal açıdan proletaryanın birleştirici araçları haline geldi. 13 Haziran, farklı yarı devrimci partilerin resmi kafalarını uçurmuştu; geriye kalan kitleler kendi kafalarını kazandı. Düzen şövalyeleri, kızıl cumhuriyetin terör uygulayacağı kehanetiyle göz korkutmuştu; Macaristan, Baden ve Roma'da zafer kazanan karşı devrimin alçakça aşırılıkları ve kuzeylilere özgü[6] zulümleri *"kızıl cumhuriyeti"* akladı. Ve Fransız toplumunun hoşnutsuz ara sınıfları, terör uygulayacağından kuşkulanılan kızıl cumhuriyetin vaatlerini, fiilen umutsuzluk yaratan beyaz

[6] *Hyperboreisch:* Yunan mitolojisine göre Trakya'nın çok kuzeyinde yaşayanlara özgü - çev.

monarşinin[62] terörüne tercih etmeye başladı. Fransa'da hiçbir sosyalist, Haynau'dan[63] daha fazla devrimci propaganda yapmamıştı. *A chaque capacité selon ses œuvres.* [Her yetenekten insana, emeğine göre.]

Bu sırada Louis Bonaparte Ulusal Meclisin tatilini taşra illerine bir prens gibi ziyaretlerde bulunmak için kullanıyor, en ateşli meşrutiyetçiler Aziz Louis'nin Ems kentindeki torununu görmek için hac yolculuğuna çıkıyor[64] ve düzen dostu halk temsilcilerinin çoğunluğu, yeni toplanmış olan il meclislerinde entrika çeviriyordu. Amaçlanan, Ulusal Meclis çoğunluğunun söylemeye cesaret edemediği şeyi onlara söyletmek, *anayasanın hemen gözden geçirilerek değiştirilmesi için acil görüşme önergesi* vermelerini sağlamaktı. Anayasaya göre, anayasa ancak 1852 yılında, özel olarak bu amaçla toplantıya çağrılan bir ulusal meclis tarafından gözden geçirilebilirdi. Ama il meclislerinin çoğunluğu bu doğrultuda görüş bildirirse, Ulusal Meclis, anayasanın bekaretini Fransa'nın sesine feda etmek zorunda kalmaz mıydı? Voltaire'in *Henriade*'sindeki rahibelerin pandurlar[65] hakkında beslediği umutların aynısını Ulusal Meclis de il meclisleri hakkında besliyordu. Ama bazı istisnalar dışında, Ulusal Meclisin Potifar'ları, kendileri kadar çok sayıda taşra Yusuf'u ile baş etmek zorundaydı.[66] Ezici çoğunluk, ısrarlı imaları anlamazlıktan geldi. Anayasanın gözden geçirilerek değiştirilmesi, tam da bunun yapılmasının araçları tarafından, yani il meclislerinin oylarıyla engellendi.

---

[62] Almanca metinde ve İngilizce çevirisinde "kızıl monarşi", Fransızca çeviride ise "beyaz monarşi"; "kızıl" sözcüğü yanlışlıkla yazılmış olmalı - çev.

[63] 1848-1849 yıllarında İtalya ve Macaristan'daki devrimci hareketleri bastıran Avusturyalı general Julius Jacob von Haynau - çev.

[64] "Aziz Louis", 1226-1270 döneminin Fransa kralı IX. Louis, "torun" ise, o sırada Almanya'nın Ems kentinde oturan, Bourbon hanedanı adına Fransa tahtı üzerinde hak iddia eden, V. Henri adını kullanan, daha çok "Chambord Kontu" diye bilinen meşrutiyetçi - çev.

[65] 17. ve 18. yüzyıllarda Avusturya ordusuna bağlı, acımasızlık ve yağmacılıklarıyla ünlü Macar askerleri - çev.

[66] Tevrat'a göre, Yusuf, erkek kardeşleri tarafından, köle olarak Mısırlı bir devlet yöneticisi olan Potifar'a satılır ve evinin kahyası olur. Potifar'ın karısı, Yusuf'la birlikte olmak ister; bu isteği reddedilince, Yusuf'un kendisine tecavüz etme girişiminde bulunduğu yalanıyla Potifar'ın onu hapse attırmasını sağlar. Yusuf'un diğer mahkumların rüyalarını yorumlama yeteneği firavunun kulağına kadar gider ve serbest bırakılarak Mısır firavununun veziri olur - çev.

Fransa'nın, yani burjuva Fransa'sının sesi konuşmuş ve anayasanın değiştirilmesine karşı çıkmıştı.

Ulusal Yasama Meclisi Ekim başında yeniden toplandı - *tantum mutatus ab illo* [o zamandan beri ne büyük değişiklik]. Çehresi tümüyle değişmişti. Anayasa değişikliğinin il meclisleri tarafından beklenmedik şekilde reddedilmesi, onu anayasanın çizdiği sınırlara geri itmiş ve yaşam süresinin sınırlarını göstermişti. Meşrutiyetçilerin Ems'e hac yolculukları Orleans'cıları güvensizliğe sürüklemiş; Orleans'cıların Londra'yla görüşmeleri[67] meşrutiyetçilerin kuşku üretmesine yol açmış; her iki hizbin gazeteleri yangına körükle gitmiş ve taht üzerinde hak iddia edenlerin karşılıklı iddialarını ölçüp biçmeye başlamıştı. Orleans'cılar ile meşrutiyetçiler, Bonaparte'ın bir prens gibi yaptığı gezilerin, cumhurbaşkanın az çok açıklık taşıyan bağımsızlaşma girişimlerinin ve Bonaparte'çı gazetelerin iddialı dilinin ortaya çıkardığı Bonaparte'çı entrikalara birlikte kin besliyor; Louis Bonaparte, yalnızca meşrutiyetçi-Orleans'cı komployu haklı bulan bir Ulusal Meclise ve hep bu ulusal meclis lehine kendisine ihanet eden bir hükümete kin besliyordu. Son olarak, hükümet de, Roma politikası ve Bakan *Passy* tarafından önerilip tutucular tarafından sosyalistçe olmakla suçlanan *gelir vergisi* hakkında kendi içinde bölünmüş durumdaydı.

Barrot hükümetinin yeniden toplanan Yasama Meclisine sunduğu ilk tasarılardan biri, *Orléans düşesinin*[68] dul aylığının ödenmesi için 300.000 franklık bir kredinin açılmasını öngörüyordu. Ulusal Meclis bunu kabul etti ve Fransız ulusunun borçlar hanesine toplam 7 milyon franklık bir ekleme yaptı. Böylece, Louis-Philippe "*pauvre honteux*", yani mahcup dilenci rolünü başarıyla oynamayı sürdürürken, ne hükümet Bonaparte'ın maaşının artırılması için başvuruda bulunmaya cesaret edebiliyor ne de meclis bunu kabul etmek konusunda istekli görünüyordu. Ve Louis Bonaparte her zamanki gibi şu ikilem içinde yalpalıyordu: *Aut Caesar*

---

[67] Orleans'cıların desteklediği, 1830-1848 döneminin Fransa kralı Louis-Philippe o sırada İngiltere'de yaşıyordu - çev.

[68] Louis-Philippe'in 1842'de ölen en büyük oğlu Ferdinand-Philippe'in eşi Helene Luisa Elisabeth (Hélène) - çev.

aut Clichy! [Ya Sezar ya da Clichy!][69]

Bakanın *Roma seferinin masrafları* için 9 milyon franklık ikinci bir kredi talebinde bulunması, bir taraftaki Bonaparte ile diğer taraftaki bakanlar ve Ulusal Meclis arasındaki gerilimi artırdı. Louis Bonaparte, emir subayı Edgar Ney'e yazdığı ve papalık hükümetini anayasal güvencelere bağlı kalmaya çağıran bir mektubunu *Moniteur*'de yayımlatmıştı. Papa ise, kendi payına, bir söylev, bir *motu proprio* [kardinallerden onay almadan çıkarılan papalık genelgesi] yayımlayarak, yeniden kurulan iktidara yönelik her tür sınırlamayı reddetmişti. Bonaparte'ın mektubu, balkondaki izleyicilerin onu iyiliksever, ama kendi evinde değeri takdir edilmeyen ve zincire vurulan bir dâhi olarak görmesi için, kabinesinin perdesini bilinçli bir düşüncesizlikle kaldırmıştı. Bu onun "özgür bir ruhun kaçamak kanat çırpışları"yla[70] fingirdemesinin ilk örneği değildi. Komisyon raportörü *Thiers*, Bonaparte'ın kanat çırpmasını tümüyle görmezden geldi ve papanın söylevini Fransızcaya çevirtmekle yetindi. Napoleon'un mektubunun Ulusal Meclis tarafından onaylanmasına yönelik bir gündem maddesiyle cumhurbaşkanını kurtarmaya çalışan, hükümet değil, *Victor Hugo* oldu. *Allons donc! Allons donc!* [Hadi canım! Hadi canım!] Çoğunluk, Hugo'nun önergesini bu saygısızca ve ciddiyetsiz nidalarla toprağa gömdü. Cumhurbaşkanının politikası mı? Cumhurbaşkanının mektubu mu? Cumhurbaşkanının kendisi mi? *Allons donc! Allons donc!* Mösyö Bonaparte'ı kim *au serieux* [ciddiye] alır? Mösyö Victor Hugo, cumhurbaşkanına inandığınıza inandığımıza inanıyor musunuz? *Allons donc! Allons donc!*

Sonunda, Bonaparte ile Ulusal Meclis arasındaki kopuş, *Orléans'cılar ile Bourbon'cuların geri çağrılması* hakkındaki tartışmayla hızlandı. Hükümetin yan çizmesi üzerine cumhurbaşkanının kuzeni, Vestfalya'nın eski kralının oğlu tarafından sunulan bu önerge, taht üzerinde hak iddia eden meşrutiyetçileri ve Orleans'cıları, en azından fiilen devletin zirvesin-

---

[69] "Ya Sezar ya da hiçbir şey" (*Aut Caesar aut nihil*) sözünün dönüştürülmüş biçimi; Paris'teki Clichy hapishanesine, borçlarını ödeyemeyenler konuyordu - çev.

[70] Georg Herwegh'in "Aus den Bergen" (Dağlardan) adlı şiirinde "Beyler, özgür bir ruhun kanat çırpması için yer açın" ifadesi yer alıyor - çev.

de bulunan Bonaparte'çı hak iddiacısıyla aynı düzeye, ya da daha doğrusu onun *altına* düşürmekten başka bir amaç taşımıyordu.

Napoleon Bonaparte, *sürgüne gönderilmiş kral ailelerinin geri çağrılması* ile *Haziran isyancıların affını* bir ve aynı önergede birleştirecek kadar saygısızdı. Çoğunluğun öfkesi, kutsal olanla aşağılık olanın, kral soyları ile proleter sürüsünün, toplumun sabit yıldızları ile bataklıklarda görülen aldatıcı ışıklarının çirkin bir şekilde birleştirilmesinden dolayı onu hemen özür dilemeye ve her iki önergeyi hak ettikleri biçimlerde sunmaya zorladı. Kral ailesinin geri çağrılması çoğunluk tarafından enerjik bir şekilde reddedildi ve meşrutiyetçilerin Demosthenes'i [ünlü hatibi] *Berryer*, oylamanın anlamı konusunda herhangi bir kuşkuya yer bırakmadı. Amaçlanan şey, taht üzerinde hak iddia edenlerin sıradan yurttaşlar düzeyine indirilmesi! Kutsal haleleri, ellerinde kalan tek yücelik, yani *sürgünde olma yüceliği* gasp edilmek isteniyor! Bir taht iddiacısı, diye haykırdı Berryer, seçkin kökenini unutarak basit bir yurttaş gibi yaşamak üzere buraya gelseydi, hakkında ne düşünülürdü! Louis Bonaparte'a, Fransa'da bulunmasının galip gelmesini sağlamadığı; koalisyon halindeki kralcılar ona *tarafsız adam* olarak Fransa'da, cumhurbaşkanlığı koltuğunda gereksinim duyuyorsa, ciddi taht iddiacılarının sürgün sisiyle dünyevi gözlerden uzak tutulmak zorunda olduğu, bundan daha açık şekilde söylenemezdi.

Louis Bonaparte, Yasama Meclisine, 1 Kasım'da, Barrot hükümetinin görevden alındığını ve yeni bir hükümetin kurulduğunu son derece ağır sözlerle bildiren bir mesajla cevap verdi.[71] Barrot-Falloux hükümeti, kralcı koalisyonun hükümetiydi; d'Hautpoul hükümeti ise, Bonaparte'ın hükümeti, Yasama Meclisine karşı cumhurbaşkanının organı, *yazmanlar hükümetiydi.*

Bonaparte, 10 Aralık 1848'in *tarafsız adamından* ibaret değildi artık. Yürütme gücüne sahip olması bir dizi çıkarı çevresinde toplamıştı; anarşiyle mücadele, Düzen Partisi'ni, Bonaparte'ın gücünü artırmak zorunda bırakıyordu ve eğer o halkın sevgisini *yitirdiyse*, Düzen Partisi halk tarafından zaten *sevilmiyordu.* Bonaparte, hem aralarındaki rekabet hem

[71] Odilon Barrot 30 Ekim 1849'da görevden alındı - çev.

de hangisi olursa olsun bir kralcı restorasyonun gerekliliği sayesinde, Orleans'cılar ile meşrutiyetçileri, *tarafsız taht iddiacısını* tanımak zorunda bırakmayı umamaz mıydı?

Anayasal cumhuriyetin yaşamının 10 Mart 1850'de kapanan üçüncü dönemi 1 Kasım 1849'da başlar. Başlayan, yalnızca, anayasal kurumlar arasındaki her zamanki ve Guizot'nun hayran olduğu oyun, yani yürütme gücü ile yasama gücü arasındaki kavga değildir. Bonaparte, birleşik Orleans'cılar ile meşrutiyetçilerin restorasyon isteklerine karşı, kendi fiili iktidar hakkını, yani cumhuriyeti temsil eder; Düzen Partisi, Bonaparte'ın restorasyon isteklerine karşı, kendi ortak egemenlik hakkını, yani cumhuriyeti temsil eder; meşrutiyetçiler Orleans'cılara karşı, Orleans'cılar meşrutiyetçilere karşı statükoyu, yani cumhuriyeti temsil eder. Düzen Partisi'nin her biri kendi kralını ve kendi restorasyonunu el altında saklayan tüm bu hizipleri, karşılıklı olarak, rakiplerinin iktidarı gasp etme ve ayaklanma isteklerine karşı, burjuvazinin ortak egemenliğini, içinde özel hak iddialarının birbirlerini götürdüğü ve bunların saklı tutulduğu biçimi, yani *cumhuriyeti* öne çıkarır.

Kant, cumhuriyeti, tek akılcı devlet biçimi olarak, pratik aklın hiçbir zaman gerçekleştirilemeyecek olan ama yine de gerçekleştirilmesi hedefiyle çaba harcanması ve hep akılda tutulması gereken bir postulatı [ön doğrusu] yapmıştı; bu kralcılar da *krallığa* aynısını yaptı.

Böylece, burjuva cumhuriyetçilerinin elinden içi boş bir ideolojik formül olarak çıkan anayasal cumhuriyet, koalisyon halindeki kralcıların elinde içerik dolu ve canlı bir biçim kazandı. Ve Thiers, şunu dediğinde, sandığından daha doğru bir şey söylemişti: "Biz kralcılar, anayasal cumhuriyetin gerçek dayanaklarıyız."

Koalisyon hükümetinin düşmesinin, yazmanlar hükümetinin ortaya çıkmasının ikinci bir anlamı daha var. Yeni hükümetin maliye bakanının adı *Fould*'du. Fould'un maliye bakanı olması demek, Fransa'nın ulusal servetinin resmen borsaya teslim edilmesi, devlet varlıklarının borsa tarafından ve borsanın çıkarları doğrultusunda yönetilmesi demektir. Fould'un atanmasıyla, mali aristokrasi kendi restorasyonunu *Moniteur*'de ilan etmiş oldu. Bu restorasyon, kaçınılmaz olarak, her biri anayasal cum-

huriyet zincirindeki birer halka olan tüm diğer restorasyonlara katkıda bulundu.

Louis-Philippe, gerçek bir *loup-cervier*'yi [borsa kurdunu] maliye bakanı yapmaya hiçbir zaman cesaret edememişti. Onun krallığı, yüksek burjuvazinin egemenliği için ideal isimdi; aynı şekilde, bakanlıklarında da, ayrıcalıklı çıkarların, ideolojik açıdan tarafsız isimler taşıması zorunluydu. Farklı monarşilerin, yani hem meşrutiyetçi hem de Orleans'cı monarşilerin sahne arkasında gizli tuttuklarını, burjuva cumhuriyeti her yerde ön plana çıkardı. Onların gökselleştirdiklerini burjuva cumhuriyeti dünyevileştirdi. Aziz isimlerinin yerine egemen sınıf çıkarlarının burjuva özel isimlerini koydu.

Tüm bu anlattıklarımız, cumhuriyetin nasıl olup da kuruluşunun ilk gününden itibaren mali aristokrasiyi devirmek yerine sağlamlaştırdığını gösterdi. Ama mali aristokrasiye verilen ödünler, özel olarak istenmeden boyun eğilen bir alın yazısıydı. Fould ile birlikte hükümetteki üstünlük yeniden mali aristokrasinin eline geçti.

Koalisyon halindeki burjuvazinin, Louis-Philippe döneminde diğer burjuva kesimlerinin iktidar dışı bırakılmasına ya da bağımlı hale getirilmesine yaslanan mali kesim egemenliğini nasıl kabullenebildiği ve buna nasıl katlanabildiği sorulacaktır.

Yanıt basit.

Her şeyden önce, mali aristokrasinin kendisi, ortak iktidar güçleri cumhuriyet adını taşıyan kralcı koalisyonun belirleyici ağırlık taşıyan bir bölümünü oluşturur. Orleans'cıların sözcüleri ve uzmanları, mali aristokrasinin eski müttefikleri ve suç ortakları değil mi? Mali aristokrasi, Orleans'cılığın altın falanksı[72] değil mi? Meşrutiyetçilere gelince, daha Louis-Philippe döneminde tüm borsa, maden ve demiryolu spekülasyonu cümbüşlerine fiilen katılmışlardı. Zaten, büyük toprak mülkiyetinin büyük mali sermayeyle bağlantısı *normal bir olgudur*. Kanıt: *İngiltere*, Kanıt: hatta *Avusturya*.

Fransa gibi, ulusal üretim hacminin ulusal borç miktarıyla karşılaştı-

[72] Eski Yunanistan'da, mızraklı ve kalkanlı askerlerin omuz omuza durarak oluşturdukları savaş düzeni - çev.

rıldığında orantısız ölçüde küçük kaldığı; devlet kaynaklı rantların, en önemli spekülasyon konusu ve borsanın, kendisini üretken olmayan bir biçimde değerlendirmek isteyen sermayenin temel yatırım pazarı olduğu bir ülkede, tüm burjuva ya da yarı burjuva sınıflardan sayısız insanın, devlet borçlarında, borsa oyunlarında ve mali sermayede pay sahibi olması zorunludur. Tüm bu ikincil pay sahipleri, doğal dayanaklarını ve komutanlarını, bu çıkarları en kalın hatlarıyla, bir bütün olarak temsil eden kesimde bulmaz mı?

Devlet varlıklarının yüksek finans kesiminin eline düşmesinin koşulu nedir? Devlet borcunun sürekli büyümesi. Ya devletin borçlanmasının koşulu? Harcamalarının sürekli olarak gelirlerinden fazla olması; bu dengesizlik, devlet borçları sisteminin aynı zamanda hem nedeni hem de sonucudur.

Devletin borçlarından kurtulmak için başvurabileceği iki yoldan biri, harcamalarını kısmak, yani yönetim mekanizmasını basitleştirmek ve küçültmek, mümkün olduğu kadar az yönetmek, mümkün olduğu kadar az sayıda insan çalıştırmak, burjuva toplumuyla mümkün olduğu kadar az ilişki kurmaktır. Düzen Partisi'nin bu yola başvurması olanaksızdı, çünkü, iktidarı ve sınıfının varlık koşulları daha fazla çevre tarafından tehdit edilirken, baskı araçlarını, devlet adına resmi müdahalelerini ve devlet organları aracılığıyla her yerdeki mevcudiyetini artırmak zorundaydı. Kişilere ve mülkiyete yönelik saldırılar artarken, jandarma aynı ölçüde küçültülemez.

Devletin başvurabileceği diğer yol, borçları idare etmeye çalışmak ve en zengin sınıfların sırtına *olağanüstü vergiler* yükleyerek bütçeyi hemen, ama geçici bir süreliğine denkleştirmektir. Düzen Partisi, ulusal serveti borsa sömürüsünden kurtarmak için, anavatanın sunağında kendi servetini mi kurban edecekti? *Pas si bête!* [O kadar aptal değil!]

Dolayısıyla, Fransız devleti tümüyle dönüşüme uğramadan, Fransız devlet bütçesi de bir dönüşüm geçiremez. Bu devlet bütçesinin zorunlu sonucu devlet borçlanması, devlet borçlanmasının zorunlu sonucu da devlet borçları ticaretinin, devletten alacaklı olanların, bankacıların, para tüccarlarının, borsa kurtlarının egemenliğidir. Mali aristokrasinin düşü-

rülmesinde Düzen Partisi'nin yalnızca bir kesiminin doğrudan katkısı vardı: *Fabrikatörler*. Orta büyüklükteki ve küçük sanayicilerden değil, Louis-Philippe döneminde hanedancı muhalefetin geniş tabanını oluşturan fabrika çıkarlarının naipleri'nden söz ediyoruz. Onların çıkarı, hiç kuşkusuz, üretim maliyetlerinin azaltılmasında, dolayısıyla üretim aşamasındaki vergilerin azaltılmasında, dolayısıyla faizleri vergilere eklenen devlet borçlarının azaltılmasında, dolayısıyla mali aristokrasinin düşürülmesindedir.

İngiltere'de (en büyük Fransız fabrikatörleri, İngiliz rakipleriyle karşılaştırıldıklarında birer küçük burjuvadır), gerçekten de, fabrikatörlerin, örneğin bir Cobden'in, bir Bright'ın, bankayı ve borsa aristokrasisini hedef alan haçlı seferinin başında olduğunu görürüz. Fransa'da neden görmüyoruz? İngiltere'de sanayinin üstünlüğü vardır, Fransa'da ise tarımın. Sanayi, İngiltere'de *free trade*'e [serbest ticarete] gereksinim duyar, Fransa'da ise koruyucu gümrüklere ve diğer tekellerin yanı sıra ulusal tekele. Fransız sanayisi Fransız üretimine egemen olmadığından, Fransız sanayicileri de Fransız burjuvazisine egemen değildir. Burjuvazinin geri kalan kesimlerine kendi çıkarlarını kabul ettirmek için, İngilizler gibi hem hareketin başına geçip hem de aynı zamanda kendi sınıf çıkarlarını başa yerleştiremezler; devrimin peşine takılmak ve kendi sınıflarının genel çıkarlarına karşıt çıkarlara hizmet etmek zorundadırlar. Şubat'ta kendi konumlarını yanlış değerlendirmişlerdi; Şubat onları akıllandırdı. Ve işçilerin, işverenle, yani sanayici kapitalistle karşılaştırıldığında daha doğrudan tehdit ettiği kim var? Bu nedenle, fabrikatör, Fransa'da, zorunlu olarak, Düzen Partisi'nin en bağnaz üyesi oldu. *Kârının* mali kesim tarafından azaltılması, *kârın proletarya tarafından ortadan kaldırılmasının yanında nedir ki*?

Fransa'da, küçük burjuva, normalde sanayici burjuvanın yapması gerekeni yapar; işçi, normalde küçük burjuvazinin halletmesi gerekeni yapar; peki ya işçinin sorunu, onu kim çözer? Hiç kimse. Fransa'da bu sorun çözülmez; Fransa'da, bu sorun ilan edilir. Bu sorun, hiçbir yerde, ulusal sınırlar içinde çözülmez; Fransız toplumu içindeki sınıf savaşı, ulusları karşı karşıya getiren bir dünya savaşına dönüşür. Çözüm, ancak, prole-

taryanın, dünya savaşı tarafından, dünya pazarına egemen olan halkın başına, yani İngiltere'nin başına itildiği anda başlar. Burada sonunu değil örgütsel başlangıcını bulan devrim, kısa soluklu bir devrim değildir. Bugünkü kuşak, Musa'nın çölden geçmelerine önderlik ettiği Yahudilere benziyor. Bu kuşağın önünde, yalnızca fethedeceği yeni bir dünya bulunmuyor; yeni bir dünyayla baş edebilecek insanlara yer açmak için, yok olmak zorunda.

Fould'a dönelim.

Fould, 14 Kasım 1849'da Ulusal Meclis kürsüsüne çıktı ve mali sistemini açıkladı: Eski vergi sisteminin savunulması! Şarap vergisinin yürürlükte tutulması! Passy'nin gelir vergisinin geri çekilmesi!

Passy de bir devrimci değil, Louis-Philippe'in eski bir bakanıydı. Dufaure'un ekibindeki püritenlerden ve Temmuz Monarşisinin günah keçisi Teste'in en yakın sırdaşlarından biriydi.[73] Passy de eski vergi sistemini övmüş, şarap vergisinin yürürlükte tutulmasını öğütlemişti; ama aynı zamanda, bütçe açığının örtüsünü çıkarıp atmıştı. Devletin iflas etmesi istenmiyorsa yeni bir verginin, yani gelir vergisinin zorunlu olduğunu açıklamıştı. Ledru-Rollin'e devletin iflasını öneren Fould, Yasama Meclisine de bütçe açığını önerdi. Taahhüt ettiği tasarruf önlemlerinin sırrı daha sonra açığa çıktı ve örneğin, harcamalar 60 milyon azalırken dalgalı borcun 200 milyon arttığı görüldü - sayıların gruplandırılmasında ve hesapların düzenlenmesinde, sonunda tümü yeni borçlanmalarla sonuçlanan hokkabazlıklar.

Fould'un döneminde, mali aristokrasi, burjuvazinin diğer kıskanç kesimlerinin yanında, doğal olarak, Louis-Philippe zamanındaki kadar utanmazca bir yiyicilik sergileyemedi. Ama bir kere, sistem aynı sistemdi; borçlar sürekli artıyor, açıklar maskeleniyordu. Ayrıca, zamanla eski borsa dolandırıcılıkları daha açık bir şekilde yapılmaya başladı. Kanıt: Avignon demiryolu hakkındaki yasa, devlet kağıtlarındaki bir ara

[73] 8 Temmuz 1847'de Paris'teki Soylular Meclisinde [*Cour des pairs*] Parmentier ile General Cubières bir tuz yatağı imtiyazını almak amacıyla memurlara rüşvet vermekten, dönemin bayındırlık bakanı [Jean-Baptiste] Teste ise bu rüşvetika buletmekten yargılanmaya başlanmıştı. Teste, yargılama sürecinde bir intihar girişiminde bulunmuştu. Tümü ağır para cezalarına, Teste ise ek olarak üç yıl hapis cezasına çarptırılmıştı - Engels'in 1895 baskısına notu.

tüm Paris'in diline düşen gizemli dalgalanmalar ve son olarak Fould ile Bonaparte'ın 10 Mart seçimleri üzerindeki başarısız spekülasyonları.

Mali aristokrasinin resmen restore edilmesinin ardından, Fransız halkının kısa süre içinde yine bir 24 Şubat'la karşılaşması kaçınılmazdı.

Kurucu Meclis, mirasçısına yönelik nefret nöbetlerinden birinde, İsa'dan sonra 1850 yılı için şarap vergisini kaldırmıştı. Eski vergiler kaldırılarak yeni borçlar ödenemezdi. Düzen Partisi'nin kretin [zeka özürlü] üyelerinden *Creton*, daha Yasama Meclisi tatile girmeden, şarap vergisinin yürürlükte tutulması için önerge vermişti. Fould, Bonaparte hükümeti adına bu önergeyi kabul etti ve Ulusal Meclis 20 Aralık 1849'da, yani Bonaparte'ın cumhurbaşkanı ilan edildiği günün yıldönümünde, *şarap vergisinin yeniden yürürlüğe konmasını* kararlaştırdı.

Şarap vergisinin yeniden yürürlüğe konması lehine ilk konuşan kişi bir maliyeci değil, Cizvit lideri *Montalembert*'di. Gerekçelendirmesi çarpıcı derecede basitti: Vergi, hükümeti doyuran ana memesidir. Hükümet ise, baskı araçlarıdır, yetkili organlardır, ordudur, polistir, memurlardır, yargıçlardır, bakanlardır, *papazlar*dır. Vergiye yönelik saldırı, anarşistler tarafından gerçekleştirilen ve burjuva toplumunun maddi ve manevi üretimini proleter barbarların tecavüzlerinden koruyan düzen bekçilerini hedef alan saldırıdır. Vergi, mülkiyetin, ailenin, düzenin ve dinin yanındaki beşinci tanrıdır. Ve şarap vergisi hiç kuşku yok ki bir vergidir; üstelik sıradan bir vergi değil, geleneksel, monarşiye uygun, saygın bir vergidir. *Vive l'impôt des boissons! Three cheers and one cheer more!* [Yaşasın içecek vergisi! Üç kez "Yaşa" ve bir kez daha "Yaşa"!]

Fransız köylüsü şeytanı düşündüğünde, gözünde vergi tahsildarı canlanır. Montalembert'in vergiyi tanrı düzeyine yükselttiği andan itibaren, köylü tanrı inancını yitirdi, ateist oldu ve kendisini şeytanın, yani *sosyalizmin* kollarına attı. Düzenin dini onu yitirmişti, Cizvitler onu yitirmişti, Bonaparte onu yitirmişti. 20 Aralık 1849, 20 Aralık 1848'i geri dönüşsüz biçimde lekelemişti. Montalembert'in ifadesiyle devrim fırtınasını haber veren vergi olan şarap vergisinin darbe vurduğu "amcasının yeğeni", ailesinde, bu darbeyi alan ilk kişi değildi. Gerçek ve büyük Napoleon,

St. Helena'da,[74] şarap vergisinin yeniden yürürlüğe konmasının, güney Fransa köylülerini kendisinden soğutarak, düşüşüne başka her şeyden daha fazla katkıda bulunduğunu açıklamıştı. Napoleon, daha XIV. Louis döneminde halkın en fazla nefret ettiği şey olan (Boisguillebert ile Vauban'ın yazılarına bakınız) ve birinci devrim tarafından kaldırılan şarap vergisini 1808'de değiştirilmiş biçimiyle yeniden yürürlüğe sokmuştu. Restorasyon Fransa'ya girerken, önünde yalnızca Kazaklar[75] değil, şarap vergisinin kaldırılacağı vaatleri de koşturuyordu. Ama kuşkusuz, *gentilhommerie* [soylular], *gent taillable à merci et miséricorde* [kendi insaf ve merhametlerine göre vergilendirdikleri halk(a)] verdikleri sözleri tutmasa da olurdu. 1830, şarap vergisinin kaldırılacağı sözünü verdi. Söylediğini yapmak ve yaptığını söylemek onun tarzı değildi. 1848, her şey için söz verdiği gibi, şarap vergisinin kaldırılacağı sözünü de verdi. Son olarak, hiçbir söz vermeyen Kurucu Meclis, değinilmiş olduğu üzere, şarap vergisinin 1 Ocak 1850'de kaldırılmasını öngören, vasiyet niteliğindeki bir karar aldı. Ve 1 Ocak 1850'den tam 10 gün önce, Yasama Meclisi onu yeniden yürürlüğe soktu; böylece, Fransız halkı sürekli şarap vergisini kovalıyor ve onu kapıdan dışarı attığında, bacadan yine içeri girdiğini görüyordu.

Halkın şarap vergisinden nefret etmesi, Fransız vergi sisteminin tüm iğrençliklerini kendisinde toplamasıyla açıklanabilir. Toplanma biçimi iğrençtir, dağıtılma biçimi aristokratçadır, çünkü en pahalı şaraplardan da en sıradan olanlarından da aynı oranda vergi alınır. Dolayısıyla, tüketicilerin servetlerinin azalmasıyla ters orantılı olarak, geometrik şekilde artar; tersine bir artan oranlı vergidir. Bu nedenle, yabancı madde katılmış ve sahte şarapları ödüllendirerek, doğrudan doğruya emekçi sınıfların zehirlenmesini teşvik eder. 4.000'den fazla nüfuslu tüm kentlerin kapılarında yerel gümrükler kurarak ve her bir kenti Fransız şarabına karşı koruyucu gümrük vergilerine başvuran bir yabancı ülkeye çevirerek tüketimi

[74] Napoleon Bonaparte (I. Napoleon), Waterloo Savaşı'nda yenilgiye uğratıldıktan sonra İngilizler tarafından esir alınmış ve yaşamının sonuna kadar kalacağı Atlantik Okyanusu'ndaki St. Helena adasına sürülmüştü - çev.

[75] 1814-15 yıllarında Paris'i işgal altında tutan Avrupa Koalisyonunun güçleri arasında Rus ordusuna bağlı Kazak süvarileri de vardı - çev.

azaltır. Büyük şarap tüccarlarının ve onlardan önce de geçimleri dolaysız olarak şarap tüketimine bağlı olan küçük tüccarların (*marchands de vins*) ve meyhane sahiplerinin tümü, şarap vergisinin açık düşmanlarıdır. Ve son olarak, şarap vergisi, tüketimi azaltarak, üreticilerin pazarını küçültür. Kentlerdeki işçileri şaraba para ödeyemez hale getirirken bağcıları da ürünlerini satamaz hale getirir. Ve Fransa'da bağcıların nüfusu yaklaşık olarak 12 milyon. Dolayısıyla, genel olarak halkın şarap vergisinden nefret etmesi ve özel olarak köylülerin bu vergiye azılı bir düşmanlıkla yaklaşması anlaşılır şeylerdir. Üstüne üstlük, şarap vergisinin yeniden yürürlüğe konmasını münferit, az çok rastlantısal bir gelişme olarak görmüyorlardı. Köylülerin babadan oğula geçen bir tür özel tarihsel geleneği bulunur; bu tarih okulunda, kulaktan kulağa, her hükümetin, köylüleri dolandırmaya çalıştığı süre boyunca şarap vergisinin kaldırılacağı sözünü verdiği, ama köylüleri kandırır kandırmaz, şarap vergisini koruduğu ya da yeniden yürürlüğe soktuğu fısıldanıyordu. Köylü, şarap vergisiyle, iktidarın kokusunu, yani eğilimini test eder. Şarap vergisinin 20 Aralık'ta yeniden yürürlüğe konması şu anlama geliyordu: *Louis Bonaparte da diğerleri gibi*; ama o, diğerleri gibi değildi; o bir *köylü buluşuydu*; şarap vergisine karşı toplanan milyonlarca imzalı dilekçelerle, bir yıl önce "amcasının yeğeni"ne vermiş oldukları oyları geri aldılar.

Fransa'nın toplam nüfusunun üçte ikisinden fazlasını oluşturan kır nüfusunun büyük bir bölümü sözde özgür *toprak sahipleridir*. 1789 Devrimi tarafından feodal yüklerden karşılıksız olarak kurtarılan birinci kuşak, toprak için hiçbir bedel ödememişti. Ama izleyen kuşaklar, yarı serf atalarının kira, ondalık ve angarya vb. biçimlerde ödediklerini, *toprak bedeli* adı altında ödedi. Bir taraftan nüfusun artması ve diğer taraftan toprağın parçalanması ölçüsünde, parsel fiyatları da yükseldi, çünkü boyutları küçüldükçe onlara yönelik talep büyüyordu. Ne var ki, ister doğrudan satın alsın, isterse miras ortaklarına kendi payına düşen sermaye olarak hesaplatsın, parselleri için ödediği fiyatın artması ölçüsünde, *köylünün borcu*, yani *ipotek miktarı* da kaçınılmaz olarak artıyordu. Araziye dayalı borçlanma senedinin adı *ipotek*tir; bu, arazi için düzenlenen rehin senedidir. Ortaçağ arazilerinin üzerinde *ayrıcalıklar* birikiyordu, modern parselle-

rin üzerinde ise *ipotekler* birikiyor. Diğer yandan: Toprak, parselleme düzeninde, sahibi için yalnızca bir *üretim aracıdır*. Arazilerin bölünmesi ölçüsünde de verimliliği azalır. Üretim araçlarının bölünmesi ölçüsünde tarımsal faaliyetlerin *yanlış maliyetleri* artarken, arazilerde makine kullanımı, işbölümü, drenaj ve sulama kanallarının yerleştirilmesi gibi büyük ölçekli toprak ıslah faaliyetleri vb. giderek olanaksızlaşır. Tüm bunlar, parsel sahibinin sermayeye sahip olup olmamasından bağımsız olarak gerçekleşir. Ama parçalanmanın artması ölçüsünde, parsel sahibi köylünün elinde sermaye olarak en zavallı demirbaşıyla birlikte arazisinden başka bir şey kalmaz; arazi üzerindeki sermaye yatırımları azalır; çiftçi, tarım bilimindeki ilerlemelerden yararlanmak için gereken topraktan, paradan ve eğitimden yoksun kalır; tarım geriler. Sonunda, tüm köylü ailesi, mülkleri yüzünden başka işler yapamaz ve buna rağmen topraktan geçinemez duruma gelirken, *brüt tüketimin* artması ölçüsünde *net kazanç* azalır.

Dolayısıyla, nüfus ve onunla birlikte arazilerdeki bölünmüşlük ne kadar artarsa, *üretim aracı*, yani toprak o kadar *pahalılaşır ve verimsizleşir*, *tarım* o kadar *geriler* ve *köylü* o kadar *borçlanır*. Ve daha önce sonuç olan şey nedene dönüşür. Her bir kuşak bir sonrakine daha büyük bir borç yükü bırakır, her yeni kuşak daha elverişsiz ve zorlaşan koşullarda işe başlar, ipotek ipoteği doğurur ve köylü, *yeni borçlar* için parselini güvence olarak gösteremez, yani ona yeni ipotekler koyduramaz duruma geldiğinde, doğrudan doğruya *tefecinin* eline düşer ve tefeci faizleri aşırı yüksek düzeylere yükselir.

Fransız köylüsü, işte bu şekilde, toprağa dayalı *ipoteklerin faizleri* biçimi altında ve *tefecinin ipoteksiz avanslarının* faizleri biçimi altında, yalnızca toprak rantını, yalnızca sınai kârını, kısacası yalnızca *tüm net kazancını* değil, aynı zamanda *ücretinin* bile *bir bölümünü* kapitaliste devrederek, *İrlandalı kiracı çiftçinin* düzeyine düştü; tüm bunlar, *özel mülk sahibi* olmak adına yaşandı.

Sürekli artan *vergi yükü* ve kısmen, Fransız yasalarının toprak mülkiyetini kontrol etmek için kullandığı formalitelerden, kısmen, her yerde birbirlerini sınırlandıran ve birbirleriyle kesişen parseller üzerindeki sa-

yısız anlaşmazlıklardan, kısmen de, mülkiyetten yalnızca hayallerindeki mülkleri, yani *mülkiyet haklarını* bağnazca savunurken haz alan köylülerin dava düşkünlüğünden kaynaklanan *mahkeme masrafları*, Fransa'da bu süreci hızlandırdı.

1840 yılına ait bir istatistik çalışmasına göre, Fransız arazilerinin gayrisafi hasılası 5.237.178.000 franktı. Bunun 3.552.000.000 frangı, çalışan insanların tüketimini de kapsayacak şekilde, tarımsal masraflara gidiyordu. Geriye kalan 1.685.178.000 franklık net hasıladan, ipotek faizleri için 550 milyonluk, mahkeme masrafları için 100 milyonluk, vergiler için 350 milyonluk, kayıt parası, damga vergisi, ipotek harçları vb. için 107 milyonluk indirimlerin yapılması gerekiyor. Net hasılanın kalan üçte biri, yani 538 milyon, nüfusa bölündüğünde, kişi başına 25 frank bile etmez.[76] Kuşkusuz, bu hesaplamada ne ipotek dışı tefeci faizleri ne de avukat masrafları vb. yer alıyor.

Cumhuriyet, eski yüklerine yenilerini eklediğinde, Fransız köylülerinin ne duruma düştüğünü anlamak mümkün. Onlar üzerindeki sömürünün, sanayi proletaryası üzerindeki sömürüden yalnızca *biçim* açısından farklılaştığı görülüyor. Sömürücü aynı: *Sermaye.* Tek tek kapitalistler tek tek köylüleri *ipotek* ve *tefecilik* aracılığıyla, kapitalist sınıf köylü sınıfını *devlet vergisi* aracılığıyla sömürüyor. Köylünün mülkiyet hakkı, sermayenin bugüne kadar onu büyülemesini sağlayan tılsım, onu sanayi proletaryasının üzerine sürmek için kullandığı gerekçedir. Köylüyü yalnızca sermayenin düşüşü yükseltebilir; yalnızca antikapitalist bir hükümet, bir proleter hükümeti, köylünün ekonomik sefaletine, toplumsal gerilemesine son verebilir. *Anayasal cumhuriyet,* onun birleşik sömürücülerinin diktatörlüğüdür; *sosyal demokrat*, yani *kızıl* cumhuriyet, müttefiklerinin diktatörlüğüdür. Ve terazinin kefesi köylünün seçim sandığına attığı oylara göre yükselir ya da alçalır. Kendi kaderine karar verecek olan kendisidir. - Sosyalistler, her tür broşür, yıllık, takvim ve bildirilerinde bunları

[76] Hesaplamada, Marx'ın net hasıladan düşülmesi gereken sayıları yuvarlayarak yazmış olmasından ve/veya dizgi hatasından kaynaklanmış olabilecek bir yanlış var. Önceki tüm sayılar doğru kabul edilirse, sonuç, 538.000.000 değil, 578.178.000 frank olmalı. Ama bu sayı da nüfusa bölündüğünde, kişi başına düşen miktar 25 franktan az oluyor - çev.

söylüyordu. Düzen Partisi'nin karşı yazıları, bu dili köylü için daha anlaşılır kılıyordu; köylüye seslenen Düzen Partisi, sosyalistlerin niyet ve düşüncelerini kaba bir şekilde abartarak ve sert bir şekilde yorumlayıp tarif ederek gerçek köylü aksanını yakalıyor ve onun yasak meyve iştahını kabartıyordu. Ama en anlaşılır olanı, köylü sınıfının oy hakkını kullanarak edindiği deneyimlerin ve devrimci bir hızla art arda üzerine çöken hayal kırıklıklarının diliydi. *Devrimler, tarihin lokomotifleridir.*

Köylünün adım adım dönüşmekte olduğunun farklı belirtileri vardı. Kendisini daha Yasama Meclisi seçimlerinde gösteren bu dönüşüm, Lyon'a komşu beş ildeki sıkıyönetimde de kendisini göstermişti. 13 Haziran'dan aylarsonra Girond ilinde *Chambre introuvable*'ın [Bulunmaz Meclis][77] eski başkanının yerine bir *Montagnard*'ın seçilmesinde de, meşrutiyetçilerin vaat edilmiş ülkesi, 1794 ve 1795'te cumhuriyetçilere yönelik en korkunç rezilliklerin sahnesi, liberallerin ve Protestanların herkesin gözü önünde öldürüldüğü 1815'in *terreur blanche*'ının [beyaz terör] merkezi olan *du Gard* ilinde ölmüş olan bir meşrutiyetçi temsilcinin yerine 20 Aralık 1849'da bir kızıl temsilcinin seçilmesinde de. En durağan sınıfın bu devrimcileşme süreci, şarap vergisinin yeniden yürürlüğe konmasının ardından en açık şekilde görülüyor. 1850'nin Ocak ve Şubat aylarında hükümetin aldığı önlemler ve çıkarılan yasalar neredeyse yalnızca *illeri* ve *köylüleri* hedef alıyor. Köylülerin ilerlediğinin en çarpıcı kanıtı.

Jandarmayı valinin, vali yardımcısının ve herkesten çok belediye başkanının engizisyoncusu yapan, ajanlığı en uzak köy topluluklarının en kuytu köşelerine kadar örgütleyen *Hautpoul Genelgesi*; köylü sınıfının uzmanları, sözcüleri, eğiticileri ve çevirmenleri olan öğretmenleri valinin insafına terk eden, okumuş sınıfın proleterlerinin vahşi birer hayvan gibi bir yerellikten diğerine kovalanmalarını sağlayan *öğretmenlere karşı yasa*; görevden alma yetkisini Demokles'in kılıcı gibi başlarının üzerinde sallandırarak köylü topluluklarının başkanlarını her an cumhuriyetin başkanının ve Düzen Partisi'nin karşısına çıkaran *belediye başkanlarına*

[77] Napoleon'un 1815'teki ikinci düşüşünün hemen ardından seçilen, bağnazlık derecesinde aşırı kralcı ve gerici Temsilciler Meclisinin tarihteki adı budur - Engels'in 1895 baskısına notu.

karşı yasa tasarısı; Fransa'nın 17 askeri bölgesini dört paşalığa[78] dönüştüren ve kışla ile açık ordugahı Fransızlara ulusal toplantı mekanları olarak zorla kabul ettiren *emir*; Düzen Partisi'nin, bilinçsizliği ve Fransa'nın zorla aptallaştırılmasını, genel oy düzenindeki varlık koşulu olarak ilan etmesini sağlayan *öğretim yasası* - tüm bu yasa ve önlemler neydi? İlleri ve illerdeki köylüleri Düzen Partisi'ne yeniden kazanmaya yönelik umutsuz çabalar.

Baskı araçları olarak değerlendirildiklerinde, bunlar, kendi amaçlarına ters düşen zavallı araçlardı. Şarap vergisinin yürürlükte tutulması, 45 sentlik vergi, köylülerin milyarlık geri ödemeye ilişkin dilekçelerinin alay edercesine reddedilmesi vb. büyük önlemler, yasamayla ilgili tüm bu gök gürlemeleri, köylü sınıfını tek seferde, bir bütün olarak ve tam ortadan vurmuştu; yukarıda anılan yasa ve önlemler hem saldırıyı hem de direnişi *genelleştirmiş*, her bir köy evinin gündelik konuşma konusu haline getirmiş, devrimi her bir köye aşılamış, *devrimi yerelleştirmiş ve köylüleştirmişti*.

Diğer yandan, Bonaparte'ın bu önerileri ve bunların Ulusal Meclis tarafından kabul edilmesi, anayasal cumhuriyetin iki gücünün, anarşinin bastırılması, yani burjuva diktatörlüğüne karşı ayaklanan tüm sınıfların bastırılması söz konusu olduğunda, birlik halinde olduklarını kanıtlamıyor mu? *Soulouque* [Louis Bonaparte], sert mesajının hemen ardından,[79] Louis Bonaparte'ın Napoleon'un basık bir karikatürü olmasına benzer şekilde Fouché'nin kirli ve alçak bir karikatürü olan *Carlier*'nin mesajı aracılığıyla, düzene *dévouement*'ı [bağlılığı] konusunda Yasama Meclisine güvence vermemiş miydi?[80]

Öğretim yasası bize genç Katoliklerle yaşlı Voltaire'cilerin ittifakını gösteriyor. Birleşik burjuvaların egemenliği, Cizvit dostu Restorasyon ile

---

[78] Batı dillerine Türkçeden geçen bu sözcüğün Almancası *"Paschalik"* - çev.

[79] Louis Bonaparte'ın 30 Ekim 1849'da Barrot hükümetini görevden alarak verdiği mesaj- çev.

[80] Paris'in polis müdürlüğüne yeni atanmış olan Carlier, 10 Kasım 1849 tarihli mesajında, "dinin, emeğin, ailenin, mülkiyetin ve bağlılığın" korunması için bir "anti-sosyalist toplumsal birlik"in kurulması çağrısında bulunmuştu. Bu mesaj *Le Moniteur universel*'in 11 Kasım 1849 tarihli 315. sayısında yayımlanmıştı - İngilizce baskı editörünün notu.

özgür düşünceli gözükmeye çalışan Temmuz Monarşisinin ortak zorbalığından başka bir şey olabilir miydi? Üstünlük kurmak için birbirleriyle mücadele ettikleri dönemde bir burjuva kesiminin bir diğerine karşı halka dağıttığı silahların, birleşik diktatörlüklerine karşı çıkmaya başladığı günden itibaren halktan geri alınması gerekmiyor muydu? *Concordats à l'amiable* bile dahil olmak üzere hiçbir şey, Parisli dükkancıyı, *Cizvitliğin* bu fingirdekçe sergilenişinden daha fazla kızdırmadı.

Bu arada hem Düzen Partisi'nin farklı kesimleri hem de Ulusal Meclis ile Bonaparte arasındaki çatışmalar sürüyordu. Ulusal Meclis, Bonaparte'ın, hükümet darbesinden, yani kendi Bonaparte'çı hükümetini kurmasından hemen sonra, valiliklere yeni atanmış monarşi malullerini huzurunda toplayarak, yeniden başkan seçilmesi için anayasaya aykırı şekilde ajitasyon yapmalarını, makamlarını korumalarının koşulu haline getirmesinden; Carlier'nin, göreve başlamasını, meşrutiyetçi kulüplerden birini kapatarak kutlamasından; Bonaparte'ın, kendi bakanlarının meclis kürsüsünden inkar etmek zorunda kaldıkları gizli isteklerini kamuoyuna duyuran kendi gazetesi *Le Napoleon*'u kurmasından pek hoşlanmamıştı; ayrıca, ciddiye alınmayan çeşitli güvensizlik oylarına rağmen hükümetin meydan okurcasına yerinde tutulmasından; günde dört kuruşluk bir zamla astsubayların ve Eugène Sue'nün *"Mystères"*inden [*Paris'in Sırları* adlı kitabından] çalınma bir fikirle, yani kefilsiz kredi açan bir bankayla, proletaryanın desteğini kazanma girişiminden ve son olarak, cumhurbaşkanı kendi popülerliğini tekil af kararlarıyla *en detail* [parça parça] korurken, Yasama Meclisini halkın gözünden *en gros* [toptan] düşürmek amacıyla, bakanlar aracılığıyla, geriye kalan Haziran isyancılarının Cezayir'e sürülmesi için başvuruda bulunulması utanmazlığından da pek hoşlanmamıştı. Thiers, *coups d'état* [hükümet darbeleri] ve *coups de tête* [düşüncesizce eylemler] gibi tehdit dolu ifadeler kullanıyor, Yasama Meclisi ise, Bonaparte'ın kendisi için sunduğu tüm yasa tasarılarını reddederek ve ortak çıkarlar adına önerdiklerinin her biri için, yürütme gücünü artırma yoluyla kendi kişisel gücünü artırmaya çalışıp çalışmadığını gürültülü bir güvensizlikle sorgulayarak, ondan öç alıyordu. Kısacası, *öcünü saygısızlık komplosuyla alıyordu.*

Meşrutiyetçi parti ise, daha yetenekli Orleans'cıların neredeyse tüm mevkileri yeniden ele geçirmesini ve kendisi, kurtuluşunu temel olarak *ademi merkezileşmede* ararken, *merkezileşmenin* artmasını hoşnutsuzlukla izliyordu. Ve gerçekten de böyleydi. Karşı devrim *zor yoluyla merkezileşiyor*, yani devrimin mekanizmasını hazırlıyordu. Banknotların değerlerini sabitleme yoluyla Fransa'nın altın ve gümüşlerini bile Paris Bankası'nda *merkezileştirmiş* ve böylece devrimin *hazır savaş hazinesini* yaratmıştı.

Son olarak, Orleans'cılar, yükselen meşrutiyet ilkesinin, kendi evlilik dışı çocuk ilkelerinin karşısına çıkarılmasını[81] ve soylu bir eşin uygunsuz burjuva evliliği sayılarak kendilerine her an haksızlık edilmesini ve kötü davranılmasını hayal kırıklığı içinde izliyordu.

Köylülerin, küçük burjuvaların, genel olarak orta katmanların adım adım proletaryanın yanına geçtiklerini, resmi cumhuriyetle açık bir karşıtlığa itildiklerini, onun bir düşmanı yerine konduklarını gördük. *Burjuva diktatörlüğüne karşı ayaklanma, toplumsal bir değişime duyulan gereksinim, hareket araçları olarak demokratik-cumhuriyetçi kurumlara tutunma, belirleyici devrimci güç olarak proletaryanın çevresinde toplanma* - bunlar, *Sosyal Demokrasi Partisi* diye anılan partinin, *Kızıl Cumhuriyet Partisi*'nin ortak özellikleridir. Düşmanlarının vaftiz adıyla *Anarşi Partisi* de, en azından *Düzen Partisi* kadar, farklı çıkarların bir koalisyonuydu. "Anarşi" partisinin başlangıç ve bitiş noktalarını oluşturan uçlar arasındaki mesafe, eski toplumsal düzensizliğin en küçük bir reformundan eski toplumsal düzenin yıkılmasına, burjuva liberalizminden devrimci terörizme uzanan bir yelpazeyi kapsayacak kadar genişti.

Koruyucu gümrük vergilerinin kaldırılması - Sosyalizm! çünkü Düzen Partisi'nin *sanayici* kesiminin tekelini zayıflatır. Devlet bütçesinin düzenlenmesi - Sosyalizm! çünkü Düzen Partisi'nin *mali* kesiminin te-

[81] Fransa Kralı XIV. Louis'in ölümünden (1715) sonra yürütülen iktidar mücadeleleri sırasında, Orleans'cılar, eski kralın evlilik dışı ilişkilerinden doğan çocuklarının yetkilerinin ellerinden alınmasını savunmuş ve bu amaçlarına ulaşmıştı; Marx'ın burada kullandığı ve daha önce Türkçeye "piçlik" ya da "piç" olarak çevrilen "bastard" sözcüğü, geçmişte, özellikle soylu erkeklerin alt sınıflardan kadınlarla evlilik dışı ilişkilerinden doğan çocuklar için kullanılıyordu - çev.

kelini zayıflatır. Et ve tahıl ithalatının serbest bırakılması - Sosyalizm! çünkü Düzen Partisi'nin üçüncü kesimi olan *büyük toprak sahiplerinin* tekelini zayıflatır. Serbest ticaret partisinin, yani İngiltere'deki en ileri burjuva partisinin talepleri, Fransa'da sosyalist talepler olarak görülür. Voltaire'cilik - Sosyalizm! çünkü Düzen Partisi'nin dördüncü bir kesimi olan *Katolik* kesimi zayıflatır. Basın özgürlüğü, dernek kurma hakkı, genel halk eğitimi - Sosyalizm, sosyalizm! Bunlar, Düzen Partisi'nin genel tekelini zayıflatır.

Devrimin gidişi koşulları o denli hızlı olgunlaştırmıştı ki, her renkten reform yanlısı, orta sınıfların en ılımlı talepleri, en uçtaki yıkıcı partinin bayrağının, yani *kızıl bayrağın* çevresinde toplanmak zorunda kalıyordu.

Anarşi partisinin çeşitli büyük kanatlarının *sosyalizmi*, ekonomik koşullara ve kendi sınıflarının ya da sınıf kesimlerinin bu koşullardan kaynaklanan toplam devrimci gereksinimlerine göre ne kadar farklılaşırsa farklılaşsın, *bir* noktada uyumludur: kendisini *proletaryanın kurtuluşunun aracı* ve proletaryanın kurtuluşunu da kendi *amacı* ilan eder. Bu da, kendi gereksinimlerine göre dönüştürülmüş bir dünyanın herkes için en iyi dünya olacağını, tüm devrimci taleplerin gerçekleşmesini ve tüm devrimci çatışmaların ortadan kaldırılmasını sağlayacağını bildirenlerden bazılarının kasıtlı aldatmacası, bazılarının da kendi kendilerini kandırmasıdır.

Anarşi partisinin hayli benzer görünümlü *genel* sosyalist sözlerinin altında, *National'in, Presse'in ve Siècle'in*, mali aristokrasinin egemenliğini yıkmayı ve sanayi ile ticareti bugüne kadarki zincirlerinden kurtarmayı az çok tutarlı bir şekilde isteyen *sosyalizmi* saklanıyor. Bu, sanayinin, ticaretin ve tarımın sosyalizmidir ve bu kesimlerin Düzen Partisi'ndeki naipleri, bu çıkarları, kendi özel tekelleriyle uyumlu olmaktan uzaklaşmaları ölçüsünde reddediyor. Asıl *küçük burjuva sosyalizmi* veya sosyalizm *par excellence* [mükemmel sosyalizm], sosyalizmin her türü gibi işçilerin ve küçük burjuvaların bir bölümünü doğal olarak çevresinde toplayan bu *burjuva sosyalizminden* farklıdır. Sermaye, küçük burjuvaziyi en çok bir *alacaklı* olarak kovalar, o, *kredi kuruluşları* ister; sermaye, onu *rekabet* aracılığıyla yok eder, o, devletin desteklediği *birlikler* ister; sermaye, onu *yoğunlaşma* aracılığıyla ezer, o, *artan oranlı vergiler*, miras bırakma hak-

kının sınırlandırılması, büyük işlerin devlet tarafından üstlenilmesi gibi *sermayenin büyümesini zorla engelleyen* önlemler ister. Küçük burjuvazi, kendi sosyalizminin -belki kısa sürecek ikinci bir Şubat Devrimi dışında- barış içinde hayata geçirileceğini hayal ettiğinden, yaklaşmakta olan tarihsel süreç, ona, doğal olarak, toplumun düşünürlerinin ister birlikte isterse tek tek mucitler olarak tasarlamakta ya da tasarlamış oldukları *sistemlerin uygulanması* gibi görünür. Böylece, eldeki sosyalist *sistemlerin*, proletaryanın henüz kendi özgür tarihsel hareketini oluşturacak kadar gelişmediği dönemde onun teorik ifadesi olan *doktrinci sosyalizmin* seçmecileri (*Eklektiker*) ya da ustaları olurlar.

Hareketin bütününden çok, anlarından birini önemseyen; ortak, toplumsal üretimin yerine tek tek bilgiçlerin zihinsel etkinliklerini koyan ve her şeyden önemlisi, sınıfların devrimci mücadelesini ve bunların gereklerini, hayal düzeyinde, küçük el çabuklukları ya da büyük duygusallıklarla ortadan kaldıran bu *ütopya*, yani *doktrinci sosyalizm*, temelde yalnızca bugünkü toplumu idealize eden, onun gölgesiz bir resmini alan ve kendi idealini toplumsal gerçekliğe rağmen hayata geçirmek isteyen işte bu doktrinci sosyalizm, proletarya tarafından küçük burjuvaziye bırakılırken; farklı sosyalist liderlerin kendi aralarındaki mücadele, sözde sistemlerin her birinin, toplumsal dönüşümün geçiş noktalarından birini diğerlerinin karşısına koyup ona gösterişli bir şekilde bağlandığını ortaya çıkarırken - *proletarya*, giderek, *devrimci sosyalizmin*, yani burjuvazinin *Blanqui* adını taktığı *komünizmin* çevresinde toplanıyor. Bu sosyalizm, *devrimin sürekliliğinin ilanıdır; genel olarak sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılması*, bunlara temel oluşturan tüm üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılması, söz konusu üretim ilişkilerine karşılık gelen tüm toplumsal ilişkilerin ortadan kaldırılması, bu toplumsal ilişkilerin ürünü olan tüm düşüncelerin dönüştürülmesi için zorunlu geçiş noktası olarak, proletaryanın *sınıf diktatörlüğüdür*.

Bu sunuma ayrılan yer konuyu daha fazla açmamıza izin vermiyor.

Görmüş olduğumuz üzere, *Düzen* Partisi'nde *mali aristokrasi* liderliği zorunlu olarak nasıl aldıysa, "*anarşi*" partisinde de bunu *proletarya* yaptı. Devrimci bir birlik oluşturan farklı sınıflar proletaryanın çev-

resinde toplanırken, iller giderek güvensizleşirken ve Yasama Meclisi, Fransız Soulouque'unun hak iddiaları karşısında giderek hırçınlaşırken, 13 Haziran'da sürgün edilen *Montagnard*'ların yerini doldurmak için yapılması gereken, ama uzun süre ertelenen ve geciktirilen ara seçimler yaklaşıyordu.

Düşmanları tarafından hor görülen, sözde dostları tarafından kötü davranılan ve her gün küçük düşürülen hükümet, bu berbat ve katlanılmaz durumdan kurtulmak için *tek bir*yol görüyordu: *Ayaklanma*. Paris'teki bir ayaklanma, Paris'te ve illerde sıkıyönetim ilan etmeyi ve böylece seçimleri kontrol altına almayı mümkün kılardı. Diğer yandan, düzenin dostları da, anarşiye karşı zafer kazanan bir hükümetin karşısında, kendileri de anarşist gibi görünmek istemiyorsa, bazı ödünler vermek zorunda kalacaktı.

Hükümet işe koyuldu. 1850'nin Şubat ayının başında, özgürlük ağaçlarının kesilmesi yoluyla halkın kışkırtılması.[82] Boşuna. Özgürlük ağaçları yerlerinden edildiğinde, hükümetin kendisi paniğe kapıldı ve kendi kışkırtmasından korkarak geri çekildi. Ama Ulusal Meclis, Bonaparte'ın bu beceriksizce kurtuluş denemesini çok soğuk bir güvensizlikle karşıladı. Ölümsüzlerin çelenklerinin Temmuz Sütunu'ndan uzaklaştırılması daha başarılı olmadı.[83] Ordunun bir bölümüne, devrimci gösteriler yapma ve Ulusal Meclise, hükümete az çok örtülü bir güvensizlik oyu verme fırsatını sundu. Hükümet yanlısı basının, genel oy hakkının kaldırılmasına ve Kazak işgaline ilişkin tehditleri boşunaydı. Hautpoul'un, Yasama Meclisinin ortasında solu sokağa çıkmaya çağırması ve hükümetin onu karşılamaya hazır olduğunu açıklaması boşunaydı. Hautpoul meclis başkanının düzene uyma çağrısından başka hiçbir karşılık bulamadı ve Düzen Partisi, solcu bir milletvekilinin Bonaparte'ın darbe arzularıyla

---

[82] Bonaparte'çı polis müdürü Carlier, 5 Şubat 1850'de, tüm "özgürlük ağaçlarının" sökülmesi emrini verdi. "Özgürlük ağaçları" dikme geleneği [1789] Fransız Devriminde başlamış ve Temmuz 1830 ile Şubat 1848 devrimlerinden sonra yeniden canlanmıştı - Fransızca baskı editörünün notu.

[83] Devrimin yıldönümü olan 24 Şubat'ta, halk, [Paris'teki Bastille Meydanı'nda bulunan ve 1830 Devriminin anısına yapılan] Temmuz Sütunu'nun taban ve korkulukları ile özgürlük için ölenlerin mezarlarını çelenklerle ve çiçeklerle donatmıştı. Polisin bunları aynı gece kaldırması halkta bir öfke selini neden olmuştu - Fransızca baskı editörünün notu.

alay etmesine, cumhurbaşkanının düştüğü duruma sessizce sevinerek izin verdi. Son olarak, 24 Şubat'ta bir devrimin yapılacağı kehaneti de boşunaydı. Hükümet, halkın 24 Şubat'ı umursamamasını sağladı.

Proletarya hiçbir *ayaklanma* kışkırtmasına kapılmadı, çünkü bir *devrim* yapmak üzereydi.

Mevcut durum hakkındaki genel öfkeyi artırmaktan başka hiçbir sonuç doğurmayan hükümet kışkırtmalarının engelleyemediği seçim komitesi, Paris için, tümüyle işçilerin etkisi altında, üç aday belirledi: *Deflotte*, *Vidal* ve *Carnot*. *Deflotte*, Bonaparte'ın popülerliğini artırmak için başvurduğu girişimlerden biriyle affedilen bir Haziran sürgünüydü, Blanqui'nin bir arkadaşıydı ve 15 Mayıs kalkışmasına katılmıştı. "Zenginliğin Paylaştırılması Üzerine" [*De la répartition des richesses*] adlı kitabı nedeniyle komünist bir yazar olarak tanınan *Vidal*, Louis Blanc'ın Luxembourg Komisyonundaki eski sekreteriydi; zaferi örgütlemiş olan Konvansiyon adamının oğlu *Carnot*, *National* partisinin en az lekelenmiş üyesi, Geçici Hükümette ve Yürütme Kurulunda eğitim bakanı, halk eğitimi hakkındaki demokratik yasa tasarısıyla Cizvitlerin eğitim yasasına karşı canlı bir protestoydu. Bu üç aday, üç müttefik sınıfı temsil ediyordu: Tepede, devrimci proletaryanın temsilcisi olan Haziran isyancısı; onun yanında, sosyalist küçük burjuvazinin temsilcisi olan doktrinci sosyalist; üçüncü ve son olarak da, demokratik formülleri Düzen Partisi'nin karşısında sosyalist bir anlam kazanmış ve kendi anlamını çoktan yitirmiş olan cumhuriyetçi burjuva partisinin temsilcisi. Bu, *Şubat'taki gibi, burjuvaziye ve hükümete karşı genel bir koalisyondu.* Ama bu kez, *devrimci birliğin başı proletaryaydı.*

Sosyalist adaylar tüm zorluklara karşın kazandı. Ordu bile kendi savaş bakanı La Hitte'e karşı Haziran isyancısına oy verdi. Düzen Partisi yıldırım çarpmışa döndü. İllerdeki seçimler onu avutmadı; bu seçimlerde *Montagnard*'lar çoğunluk sağladı.

10 Mart 1850 seçimi! Bu, 1848 Haziranının iptaliydi: Haziran isyancılarını katledenler ve sürenler Ulusal Meclise geri dönmüştü; ama boyunları bükük, sürgün edilenlerin arkasında ve dudaklarında onların ilkeleriyle. *Bu, 13 Haziran 1849'un iptaliydi:* Ulusal Meclis tarafından aforoz edilen *Montagne* Ulusal Meclise geri dönmüştü; ama devrimin komutanı

olarak değil, öne itilmiş borazancısı olarak. *Bu, 10 Aralık'ın iptaliydi:* Napoleon, bakanı La Hitte'le başarısızlığa uğramıştı. Fransa'nın parlamenter tarihinde buna benzer yalnızca bir olay yaşanmıştı: X. Charles'ın bakanı d'Haussez'nin 1830'daki başarısızlığı. 10 Mart 1850, son olarak, Düzen Partisi'ne çoğunluğu kazandıran 13 Mayıs seçiminin iptaliydi. 10 Mart seçimi, 13 Mayıs'ın çoğunluğunu protesto etmişti. 10 Mart bir devrimdi. Oy pusulalarının arkasında kaldırım taşları yatıyor.

Düzen Partisi'nin en önde gelen üyelerinden Ségur d'Aguesseau, "10 Mart oylaması savaş demektir" diye haykırdı.

10 Mart 1850'yle birlikte anayasal cumhuriyet yeni bir evreye, *çözülme evresine* girdi. Çoğunluğun farklı hizipleri kendi aralarında ve Bonaparte'la yine birlik halinde; onlar yine düzenin kurtarıcıları ve Bonaparte yine onların *tarafsız adamı*. Kralcı olduklarını yalnızca burjuva cumhuriyetinin ayakta kalabileceğinden kuşkuya düştüklerinde hatırlıyorlar ve Bonaparte da taht iddiacısı olduğunu yalnızca cumhurbaşkanı olarak kalacağından kuşkuya düştüğünde hatırlıyor.

Bonaparte, Düzen Partisi'nin emriyle, Blanqui ile Barbès'in, Ledru-Rollin ile Guinard'ın savcısı *Baroche*'u içişleri bakanlığına atayarak, Haziran isyancısı *Deflotte*'un seçilmesine karşılık veriyor. Yasama Meclisi, *Carnot*'nun seçilmesine öğretim yasasını kabul ederek, *Vidal*'in seçilmesine sosyalist basını baskı altına alarak karşılık veriyor. Düzen Partisi, korkusundan, kendi basınının borazan sesleriyle kurtulmaya çalışıyor. Yayın organlarından biri, "kılıç kutsaldır" diye bağırıyor; bir başkası, "düzenin savunucuları, kızıl partiye karşı, saldırıya geçmeli" diyor; üçüncü bir düzen horozu, "sosyalizm ile toplum arasında ölümüne bir düello, dur durak bilmeyen acımasız bir mücadele var; bu umutsuzluk düellosunda taraflardan biri yenilmek zorunda; toplum sosyalizmi yok etmezse, sosyalizm toplumu yok eder" diye ötüyor. Düzen barikatlarını, din barikatlarını, aile barikatlarını yükseltin! Paris'teki 127.000 seçmenden kurtulmak gerek! Sosyalistler için Bartholomeus gecesi![41] Ve Düzen

[41] Fransız Din Savaşları döneminde, İsa'nın on iki havarisinden biri olan Bartholomeus adına yortu düzenlenen 24 Ağustos 1572'de, Katolikler, Calvin'ci Protestanları topluca öldürmeye başlamıştı - çev.

Partisi, bir an için, zaferden emin olduğuna kendisi de inanıyor.

Düzen Partisi'nin organları en bağnazca yayınları *"Paris dükkancıları"* hakkında yapıyor. Paris'in Haziran isyancısı, Paris dükkancıları tarafından temsilci seçiliyor! Bunun anlamı, ikinci bir 1848 Haziranının mümkün olmadığıdır; bunun anlamı, ikinci bir 13 Haziran 1849'un mümkün olmadığıdır; bunun anlamı, sermayenin manevi etkisinin kırıldığıdır; bunun anlamı, burjuva meclisinin artık yalnızca burjuvaziyi temsil ettiğidir; bunun anlamı, büyük mülkiyetin yitirildiğidir, çünkü ona bağlı vasal, yani küçük mülkiyet, kurtuluşunu mülksüzler kampında aramaktadır.

Düzen Partisi doğal olarak kaçınılmaz *klişesine* geri dönüyor. *"Daha fazla baskı!", "on kat daha fazla baskı!"* diye bağırıyor; ama direniş yüz katına çıkarken onun baskı gücü on kat azalmış durumda. Temel baskı aracı olan ordunun da bastırılması gerekmiyor mu? Ve Düzen Partisi son sözünü söylüyor: "Boğucu bir yasallığın demir çemberi kırılmak zorunda. *Anayasal cumhuriyet olanaksızdır*. Kendi gerçek silahlarımızla mücadele etmek zorundayız; 1848 Şubatından bu yana devrimle *onun* silahlarıyla, *onun* bölgesinde savaştık, *onun* kurumlarını kabul ettik; anayasa, kuşatma altındakileri değil yalnızca kuşatanları koruyan bir kaledir! Truva atının karnında gizlice kutsal İlion'a[85] girerken, atalarımız *Greklerden*[86] farklı olarak, düşman kenti fethetmek yerine kendi kendimizi tutsak ettik."

Ama anayasanın temeli *genel oy hakkıdır. Genel oy hakkının kaldırılması* - Düzen Partisi'nin, yani burjuva diktatörlüğünün son sözü budur.

Genel oy hakkı, 4 Mayıs 1848'de, 20 Aralık 1848'de, 13 Mayıs 1849'da, 8 Temmuz 1849'da onlara hak vermişti. Genel oy hakkı, 10 Mart 1850'de kendi kendisini haksız buldu. Burjuva anayasasının anlamı, genel oy hakkının ürünü ve sonucu olarak, yani halkın egemen iradesinin açık bir ifadesi olarak burjuva egemenliğidir. Ama bu oy hakkının, bu egemen iradenin içeriği burjuva egemenliği olmaktan uzaklaştığında, anayasanın bir anlamı kalır mı? Akla uygun olanı, yani kendi egemenliğini istemesini sağlayacak şekilde oy hakkını düzenlemek, burjuvazinin görevi değil mi? Genel oy hakkı, ikide bir eldeki devlet iktidarına yeniden son verip kendi

---

[85] Antik Truva kentinin Yunanca adlarından biri - çev.

[86] *Grecs* [Grekler] - sözcük oyunu: Yunanlılar, ama aynı zamanda profesyonel dolandırıcılar - Engels'in 1895 baskısına notu.

içinden yenisini yaratarak tüm dengeleri bozmuyor mu, var olan güçlerin tümünü her an tartışma konusu haline getirmiyor mu, otoriteyi ortadan kaldırmıyor mu, anarşiyi otorite düzeyine yükseltme tehdidini yaratmıyor mu? 10 Mart 1850'den sonra kimin kuşkusu kalmış olabilir?

Burjuvazi, bugüne kadar kuşanmış olduğu ve mutlak iktidarına kaynaklık eden genel oy hakkını reddederek, şunu açıkça itiraf ediyor: *"Diktatörlüğümüz bugüne kadar varlığını halk iradesi sayesinde korudu; şimdi halk iradesine rağmen sağlamlaştırılması gerekiyor."* Ve tutarlı bir şekilde, dayanaklarını artık *Fransa*'da değil dışarıda, yabancı ülkelerde, *istilada* arıyor.

Burjuvazi, Fransa'nın içine yerleşmiş ikinci bir Koblenz[87] olarak, istila aracılığıyla, tüm ulusal tutkuların kendisine karşı dirilmesine yol açıyor. Genel oy hakkına saldırarak yeni devrime *genel* bir *bahane* sağlıyor ve devrimin bu tür bir bahaneye gereksinimi var. Her tür *özel* bahane, devrimci birliğin hiziplerini birbirlerinden ayırır ve ayrımlarını ön plana çıkarırdı. *Genel* bahane, yarı devrimci sınıfları sersemletir ve yaklaşan devrimin *belirlenmiş karakteri* ve kendi eylemlerinin sonuçları hakkında kendi kendilerini kandırmalarına izin verir. Her devrim, bir [siyasi] şölen sorununa[88] gereksinim duyar. Yeni devrimin şölen sorunu genel oy hakkıdır.

Ama burjuvazinin koalisyon halindeki kesimleri, *birleşik* iktidarlarının tek olası biçiminden, *sınıfsal egemenliklerinin* en güçlü ve en tam biçiminden, yani anayasal cumhuriyetten, daha düşük dereceli, tam olmayan, daha zayıf *monarşi* biçimine geri kaçarak, daha şimdiden mahkum olmuş durumda. Gençlik çağındaki gücünü yeniden kazanmak için çocukluk dönemi giysilerini çıkarıp bunları pörsümüş uzuvlarının üzerine geçirmeye çalışan yaşlı adama benziyorlar. Cumhuriyetlerinin *tek* yararlı özelliği, *devrimin serası olmasıydı.*

10 Mart 1850, üzerinde şu yazıtı taşıyor:

Après moi le déluge, benden sonra tufan!

---

[87] 1789 Fransız Devriminden sonra karşı devrimciler Almanya'nın Koblenz kentinde toplanmıştı - çev.

[88] Siyasal toplantıların düzenlenmesine neden olacak bir soruna (1848 Şubat Devrimi öncesinde, muhalif güçler, siyasal toplantı ve gösterilerin yasaklanması nedeniyle, siyasal içerikli bir "Şölenler Kampanyası" düzenlemiştı) - çev.

IV
1850'de genel oy hakkının kaldırılması

(Bundan önceki üç bölümün devamı, *Neue Rheinische Zeitung*'un en son çıkan, çift sayı olarak yayımlanan beş ve altı numaralı dergisindeki "Değerlendirme" (*Revue*) yazısında yer alıyor. Burada önce 1847 yılında İngiltere'de patlak veren büyük ticaret bunalımı tarif edildikten ve Avrupa kıtasındaki siyasi karışıklıkların 1848 Şubat ve Mart Devrimleriyle tepe noktasına ulaşması, bu bunalımın oradaki yansımalarıyla açıklandıktan sonra, ticaretin ve sanayinin 1848 yılı içinde yeniden ortaya çıkan ve 1849'da daha da artan gönencinin, devrimci yükselişi nasıl durdurduğu ve gericiliğin aynı dönemdeki zaferini nasıl mümkün kıldığı ortaya konuyor. Ardından, özel olarak Fransa için şunlar söyleniyor:) [Engels'in 1895 baskısına eklediği açıklama paragrafı.]

Aynı belirtiler *Fransa*'da 1849'dan ve özellikle de 1850'nin başından beri kendilerini gösterdi. Paris'teki sanayi kolları tümüyle faal durumda ve yüksek hammadde fiyatlarının İngiltere'de olduğu gibi engelleyici etkide bulunmasına karşın, Rouen ve Mülhausen'deki pamuk fabrikalarının işleri de hayli iyi gidiyor. Ayrıca, özellikle İspanya'daki kapsamlı gümrük reformu ve Meksika'da çeşitli lüks mallardan alınan gümrük vergilerinin düşürülmesi, Fransa'daki gönenç artışını destekledi; her iki pazara ihraç edilen Fransız mallarının miktarı önemli ölçüde yükseldi. Fransa'da, sermayelerin büyümesi, Kaliforniya'daki altın madenlerinin

büyük ölçeklerle işletmeye açılması bahanesiyle gerçekleştirilen bir dizi spekülasyona yol açtı. Düşük hisse bedelleriyle ve sosyalizm kokan broşürleriyle doğrudan doğruya küçük burjuvaların ve işçilerin para cüzdanlarına hitap eden, ama istisnasız tümü, yalnızca Fransızlara ve Çinlilere özgü su katılmadık dolandırıcılığa yönelen çok sayıda şirket çıktı ortaya. Hatta, bu şirketlerden biri doğrudan doğruya hükümet tarafından destekleniyor. Fransa'nın ilk dokuz aylık dönemlerdeki ithalat vergilerinin toplamı 1848'de 65 milyon frank, 1849'da 95 milyon frank ve 1850'de 93 milyon frank oldu. Ayrıca, 1850'nin Eylül ayında da, 1849'un aynı ayına göre bir milyon frangın üzerinde artış gerçekleşti. İhracat da aynı şekilde 1849'da arttı ve 1850'de daha da arttı.

Gönencin yeniden sağlandığının en çarpıcı kanıtı, bankanın madeni [altın ve gümüş] para ödemelerini 6 Ağustos 1850 tarihli yasayla yeniden başlatmasıdır. 15 Mart 1848'de bankaya madeni para ödemelerini durdurma yetkisi verilmişti. O dönemde bankanın dolaşımdaki banknot miktarı, il bankalarınınkiler de dahil olmak üzere, 373 milyon franktı (14.920.000 sterlin). Bu miktar 2 Kasım 1849'da 482 milyon frank ya da 19.280.000 sterlindi, yani 4.360.000 sterlinlik bir artış göstermişti; 2 Eylül 1850'de ise 496 milyon frank ya da 19.840.000 sterlindi, yani yaklaşık 5 milyon sterlinlik bir artış göstermişti. Bu sırada banknotların değeri düşmedi; tersine, dolaşımdaki banknot miktarının artışına, bankanın mahzenlerindeki altın ve gümüş birikiminin sürekli büyümesi eşlik ediyordu; öyle ki, 1850'nin yazında madeni para rezervi Fransa'da daha önce duyulmamış bir toplama, yaklaşık 14 milyon sterline ulaşmıştı. Bankanın böylece dolaşımdaki para miktarında ve bu sayede aktif sermayesinde 123 milyon franklık ya da 5 milyon sterlinlik bir artış sağlayacak duruma getirilmiş olması, önceki sayılardan birindeki, mali aristokrasinin devrimle yıkılmak yerine daha da güçlendirilmiş olduğu tezimizin ne kadar doğru olduğunu çarpıcı şekilde kanıtlıyor.[89] Son yıllarda Fransız banka mevzuatında yapılan değişikliklerin aşağıdaki özeti bu sonucu daha gözle görülür kılıyor. 10 Haziran 1847'de bankaya 200 franklık banknot çıkarma yetkisi verildi; bundan önceki en küçük kupürlü banknot 500 franktı. 15 Mart 1848 ta-

[89] Bu kitabın 91. sayfası - çev.

rihli bir kararname Fransa Bankası'nın [*Banque de France*] banknotlarını yasal para ilan etti ve bankanın banknotlara karşılık olarak madeni para ödeme yükümlülüğünü kaldırdı. Banknot ihraç yetkisi 350 milyon frankla sınırlandırıldı. Aynı zamanda, 100 franklık banknot çıkarma yetkisi verildi. 27 Nisan tarihli bir kararname il bankalarının Fransa Bankası'yla birleşmesini emretti; 2 Mayıs 1848 tarihli bir başka kararname Fransa Bankası'nın banknot ihraç yetkisini 452 milyon franga çıkardı. 22 Aralık 1849 tarihli bir kararname, banknot ihraç yetkisinin üst sınırını 525 milyon franga yükseltti. Son olarak, 6 Ağustos 1850 tarihli yasa, banknotları yeniden [altın ve gümüş] parayla değiştirilebilir duruma getirdi. Bu olgular, dolaşımdaki para miktarının sürekli artışı, tüm Fransız kredilerinin bankanın elinde toplanması ve tüm Fransız altın ve gümüşlerinin bankanın mahzenlerinde birikmesi, Bay Proudhon'u, bankanın artık eski yılan derisini üzerinden atmak ve kendisini Proudhon'cu bir halk bankasına dönüştürmek zorunda olduğu sonucuna ulaştırmıştı. Burjuva toplumunun tarihinde daha önce hiç görülmediğini düşündüğü bu olgunun, Fransa'da ilk kez ortaya çıkan fazlasıyla sıradan bir burjuva olayından başka bir şey olmadığını görmek için, İngiltere'nin 1797 ile 1819 arasındaki banka kısıtlamasının tarihini bilmesi bile gerekmiyordu; Manş Denizi'nin diğer yakasına şöyle bir bakması yeterdi. Geçici Hükümet sonrasında Paris'te büyük laflar eden sözde devrimci teorisyenlerin, alınan önlemlerin doğası ve sonuçları hakkında, Geçici Hükümetteki baylar kadar bilgisiz olduğu görülüyor.

Fransa'yı şu an için sevindiren sınai ve ticari gönence rağmen, nüfusun büyük çoğunluğu, yani 25 milyon köylü, büyük bir durgunluğun sıkıntısını çekiyor. Son yılların iyi hasatları Fransa'daki tahıl fiyatlarını İngiltere'de olduğundan çok daha fazla düşürdü ve borçlu durumdaki, tefeci tarafından soyulan, vergilerle ezilen köylünün durumunun parlak olamayacağı kesin. Ama son üç yılın tarihi, nüfusun bu sınıfının devrimci bir girişimde bulunma yeteneğinden tümüyle yoksun olduğunu yeterince kanıtladı.

Bunalım dönemleri gibi gönenç dönemleri de Kıta Avrupası'na İngiltere'den sonra gelir. İlk süreç her zaman İngiltere'de yaşanır; bu ülke,

burjuva evreninin Demiurgos'udur [yaratıcı tanrısıdır]. Burjuva toplumunun hep yeni baştan geçtiği çevrimin farklı evreleri Kıta Avrupası'na ikincil ve üçüncül biçimleriyle girer. Başlangıçta Kıta Avrupası İngiltere'ye başka herhangi bir ülkeye yaptığı ihracatla karşılaştırılamayacak kadar çok ihracat yapıyordu. Ama İngiltere'ye yapılan bu ihracat da, İngiltere'nin özellikle denizaşırı pazardaki durumuna bağlıdır. Sonra İngiltere, denizaşırı ülkelere, tüm Kıta Avrupası'na yaptığı ihracatla karşılaştırılamayacak kadar çok ihracat yapar ve böylece, Kıta Avrupası'nın bu ülkelere ihracatının miktarı, her zaman, İngiltere'nin o dönemdeki denizaşırı ihracatına bağımlı olur. Dolayısıyla, bunalımlar önce Kıta Avrupası'nda devrimlere yol açsa bile, bunların temelleri her zaman İngiltere'de atılır. Doğal olarak, şiddetli kopuşlar burjuva vücudunun kalbinden önce kollarında ve bacaklarında görülmelidir, çünkü ilkindeki denge kurma olasılığı diğerlerinde olduğundan daha yüksektir. Diğer yandan, Kıta Avrupası'ndaki devrimlerin İngiltere üzerindeki etki derecesi, aynı zamanda, bu devrimlerin, burjuva yaşam koşullarını gerçekten tehdit etme ya da bunların siyasi oluşumlarını etkilemekle sınırlı kalma düzeylerini gösteren bir termometredir.

Burjuva toplumunun üretici güçlerinin, burjuva ilişkileri içinde mümkün olan en bereketli şekilde gelişmesini sağlayan bu genel gönenç döneminde, gerçek bir devrim söz konusu olamaz. Bu tür bir devrim, yalnızca, *iki etkenin,* yani *modern* üretici güçlerle *burjuva üretim biçimlerinin* birbirleriyle *çelişkiye* düştükleri dönemlerde olasıdır. Bugün Kıta Avrupası'nın düzen partisinin tekil hiziplerinin temsilcilerinin kendi aralarında giriştiği ve birbirlerini küçük düşüren çeşitli ağız dalaşları, yeni devrimlere fırsat sağlamanın çok uzağında; tam tersine, bu ağız dalaşları, yalnızca, ilişkilerin temelinin şu an için bu denli sağlam ve -gericiliğin bilmediği üzere- bu denli *burjuvaziye özgü* olması sayesinde mümkün oluyor. Gericiliğin burjuvaziye özgü gelişimi engelleme girişimleri de, tıpkı demokratların tüm ahlaki kızgınlıkları ve tüm heyecanlı bildirileri gibi, bu ilişkilerin duvarına çarpacak. *Yeni bir devrim, ancak yeni bir bunalımın ardından gerçekleşebilir. Ama aynı zamanda, ikincisi kadar kaçınılmazdır.*

Şimdi *Fransa*'ya geçelim.

Halkın küçük burjuvalarla birlikte 10 Mart seçimlerinde kazanmış olduğu zafer, 28 Nisan'daki yeni seçime neden olarak, yine halk tarafından iptal edildi. Vidal, Paris dışında, Aşağı Ren'de de seçilmişti. *Montagne* ile küçük burjuvazinin güçlü bir şekilde temsil edildikleri Paris Komitesi, ona Aşağı Ren temsilciliğini kabul ettirdi. 10 Mart zaferi belirleyici bir zaferolmaktan çıktı; karargünü bir kez daha ertelendi, halkın enerjisi boşaltıldı ve halk, devrimci zaferler yerine yasal zaferlere alıştı. Melankolik-küçük burjuva sosyal hayalcisi Eugène Sue'nün, proletarya tarafından olsa olsa fingirdek işçi kızlarının hoşlanabileceği bir şaka olarak kabul edilebilecek adaylığıyla, 10 Mart'ın devrimci anlamı, yani Haziran ayaklanmasının itibarının iade edilmesi, sonunda gündemden tümüyle düştü. Düşmanının titrek politikası sayesinde cesaret kazanan Düzen Partisi, bu iyi niyetli adaylığın karşısına, Haziran *zaferini* temsil edecek bir aday çıkardı. Bu komik aday, Spartalı aile babası *Leclerc*'di; ama taşıdığı kahramanlık zırhı basın tarafından vücudundan parça parça koparıldı ve seçimlerde o da parlak bir yenilgi yaşadı.[90] 28 Nisan'daki yeni seçim zaferi *Montagne* ile küçük burjuvaziyi coşturdu. Arzuladıkları hedefe yalnızca yasal yoldan ve proletaryayı yeni bir devrimle yeniden ön plana itmeden ulaşabilecekleri düşüncesi bile onları sevinçten havaya uçurmaya yetti; 1852'deki yeni seçimlerde genel oy hakkı sayesinde Bay Ledru-Rollin'i cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturtacaklarına ve *Montagnard*'lardan oluşan bir çoğunluğu meclise sokacaklarına kesin gözüyle bakıyorlardı. Seçimin yenilenmesi, Sue'nün adaylığı ve *Montagne* ile küçük burjuvazinin ruh hali sayesinde, bunların her koşulda uslu durma kararlılığında olduğundan tümüyle emin olan Düzen Partisi, her iki seçim zaferine, genel oy hakkını kaldıran *seçim yasasıyla* karşılık verdi.

---

[90] Haziran 1848'de Parisli işçilerin ayaklanmasını bastıran Ulusal Muhafızın bir üyesi olan Alexandre Leclerc'in lakaplarından biri, "Burjuva Lakedemonialı". Yunanistan'ın Mora Yarımadası'nda bulunan Sparta kenti, bir zamanlar, savaşçılarıyla ünlü Lakedemonia'nın başkentiydi. Leclerc'in aday gösterilmesinden sonra, basında, 1848'deki kahramanlıklarıyla ilgili haberler çıkmış ve bu arada, onunla aynı tarafta mücadele eden oğlunu kaybettiğinde, hemen ikinci oğlunu çatışmaya gönderdiği yazılmış. Ancak bu son iddianın doğru olmadığı yine basın tarafından ortaya çıkarılmış - çev.

Hükümet, bu yasa tasarısının sorumluluğunu üstlenmekten özenle kaçındı. Tasarının hazırlanması işini çoğunluğun yüksek rütbelilerine, yani on yedi hisar muhafızına[91] devrederek, görünüşte çoğunluğa bir ödün verdi. Yani, genel oy hakkının kaldırılmasını meclise öneren, hükümet değildi; meclis çoğunluğu, bunu kendi kendisine önermişti.

8 Mayıs'ta tasarı meclise getirildi. Tüm sosyal demokrat basın organları, halka ağırbaşlılık, *calme majestueux* [görkemli sükunet], edilgenlik ve temsilcilerine güven telkin etmek için hep birlikte ayağa kalktı. Bu gazetelerdeki her bir makale, bir devrimin, her şeyden önce sözde devrimci basını ortadan kaldıracağının ve bu nedenle de günün sorununun, söz konusu basının kendi varlığını koruması olduğunun bir itirafıydı. Sözde devrimci basın, tüm sırrını açığa vurdu. Kendi idam kararını imzaladı.

21 Mayıs'ta *Montagne* ön teklifi tartışmaya açtı ve anayasayı ihlal ettiği gerekçesiyle tasarının tümünün reddedilmesini önerdi. Düzen Partisi, gerekirse anayasanın ihlal edileceği, ama anayasa her tür yoruma açık ve doğru yorumun hangisi olduğuna kararverme yetkisi yalnızca çoğunluğa ait olduğundan, bunun şimdilik gerekmediği karşılığını verdi. *Montagne*, Thiers ile Montalembert'in ölçüsüzce vahşi saldırılarının karşısına, terbiyeli ve kibar bir hümanizmle çıktı. Hukuk zeminine yaslandı; Düzen Partisi ona hukukun üzerinde yükseldiği zemin olan burjuva mülkiyetini hatırlattı. *Montagne* sızlandı: Var güçleriyle devrimlere çanak tutmayı gerçekten istiyorlar mıydı? Düzen Partisi cevap verdi: Devrimleri bekleyeceklerdi.

22 Mayıs'ta ön teklif 227'ye karşı 462 oyla karara bağlandı. Tam da, Ulusal Meclisin ve tek tek her bir temsilcinin, halkı, yani müvekkillerini terk etmeleri durumunda, vekillikten de istifa etmiş olacağını törensel bir titizlikle kanıtlamış olan adamlar, koltuklarında oturmayı sürdürdü;

---

[91] 1 Mayıs 1850'de içişleri bakanı tarafından yeni seçim yasası taslağını hazırlama göreviyle atanan ve Yasama Meclisi üyesi 17 Orleans'cı ve meşrutiyetçiden oluşan komisyondan söz ediliyor. Komisyon üyelerine takılan "hisar muhafızları" adı Victor Hugo'nun aynı adlı tarihsel oyunundan [*Les Burgraves*] ödünç alınmıştı ve bununla, oyun karakterleri olan hisar muhafızlarının dayanaksız iktidar iddiaları ile gerici özlemleri ima ediliyordu. Ortaçağ Almanyası'nda geçen oyunda *Burggraff*, bir *Burg*'un (kent) ya da bölgenin imparator tarafından atanan yöneticisiydi - İngilizce baskı editörünün notu.

kendileri harekete geçecek yerde, birdenbire ülkeyi harekete geçirmeye, bunu da dilekçeler aracılığıyla yapmaya çalıştılar ve yasa 31 Mayıs'ta gösterişli bir şekilde kabul edilirken bile yerlerinden kımıldamadılar. Anayasaya tecavüz edilmesi konusunda suçsuz olduklarını tutanaklara geçirmelerini sağlayan bir itirazla öçlerini almaya çalıştılar; ama bu itirazı bile açıkça sunmak yerine meclis başkanının arkasından gizlice cebine soktular.

Paris'teki 150.000 kişilik bir ordu, kararın uzun süre geciktirilmesi, basının yatıştırıcı tavrı, *Montagne*'ın ve yeni seçilen temsilcilerin korkaklığı, küçük burjuvaların görkemli sükuneti, ama her şeyden önce ticari ve sınai gönenç, proletarya tarafından gelebilecek her tür devrim girişimini engelledi.

Genel oy hakkı, görevini tamamlamıştı. Halkın çoğunluğu, devrimci bir dönemde genel oy hakkının sağlayabileceği tek şey olan gelişme okulundan geçmişti. Bir devrim ya da gericilik tarafından kaldırılmak zorundaydı.

Montagne, kısa bir süre içinde ortaya çıkan bir vesileyle, daha da büyük bir güç gösterisine girişti. Savaş Bakanı d'Hautpoul, meclis kürsüsünde, Şubat Devrimini uğursuz bir felaket diye adlandırmıştı. Meclis Başkanı Dupin, kendilerini her zamanki gibi ahlaki öfke dolu gürültüleriyle gösteren *Montagne*'ın konuşmacılarına söz hakkı vermedi. Girardin, *Montagne*'a, meclisi hemen toplu olarak terk etmeyi önerdi. Sonuç: *Montagne* yerinden kalkmadı, ama Girardin, liyakatsiz olduğu gerekçesiyle partiden atıldı.

Seçim yasasının tamamlanması için giderilmesi gereken bir eksik daha vardı: yeni bir *basın yasası*. Bunu uzun süre beklemek gerekmedi. Hükümet tarafından sunularak Düzen Partisi'nin değişiklikleriyle kat kat ağırlaştırılan bir tasarı, güvence bedellerini artırdı, tefrika romanlara ek bir damga yükümlülüğü getirdi (Eugène Sue'nün seçilmesine yanıt), haftalık ya da aylık olarak dağıtılan yayınların belirli bir forma sayısının altında kalan tümünü vergilendirdi ve son olarak, bir gazetede çıkan tüm yazılarda yazarın imzasının bulunmasını zorunlu kıldı. Güvence bedeli ile ilgili düzenlemeler sözde devrimci basını öldürdü; halk, bunların batı-

şını, genel oy hakkının kaldırılmasının bir kefareti olarak değerlendirdi. Ancak, yeni yasanın ne hedefi ne de etkisi, basının yalnızca bu bölümünü ilgilendiriyordu. Gazete yazıları anonimken, basın, sayısı ve adı bulunmayan kamuoyunun organı olarak görünüyordu; devletin içindeki üçüncü güçtü. Her yazıya imza konunca, bir gazete, artık yalnızca, az ya da çok tanınan bireylerin yazınsal katkılarının bir derlemesiydi. Her bir yazı, bir reklamın düzeyine düştü. Gazeteler bugüne kadar kamuoyunun kağıt parası gibi el değiştiriyordu; ama artık, güvenilirlikleri ve dolaşımları, yalnızca düzenleyicilerinin değil aynı zamanda ciro edenlerin itibarına bağlı olan, az çok değersiz bonolara dönüştüler. Düzen Partisi'nin basını, genel oy hakkının kaldırılması için olduğu gibi, kötü basına yönelik en aşırı önlemlerin alınması için de kışkırtıcılık yapmıştı. Buna karşın, iyi basın da, korkutucu anonimliğiyle, Düzen Partisi'ni ve daha çok taşradaki temsilcilerini rahatsız ediyordu. Düzen Partisi artık karşısında yalnızca adları, adresleri ve eşkalleri belli, parayla tutulmuş yazarlar görmek istiyordu. İyi basın, hizmetlerine karşılık olarak yapılan nankörlükten boş yere yakındı. Yasa kabul edildi, yazıların imzalı olması kuralı herkesten çok onları vurdu. Cumhuriyetçi gazetecilerin isimleri epeyce ünlüydü; ama, devlet sorunları hakkında bilgelik taslayan *Journal des débats, Assemblée nationale, Constitutionnel* vb. vb. saygın firmalar, gizemli topluluğun, Granier de Cassagnac gibi peşin para karşılığında akla gelebilecek her şeyi savunmuş olan deneyimli *penny-a-liner*'lardan [satır başına para alan yazarlardan] ya da Capefigue gibi kendilerine devlet adamı diyen yaşlı sünepelerden ya da *Débats*'dan Bay Lemoinne gibi kırıtkan züppelerden oluştuğu bir anda ortaya çıktığında, zavallı görünmeye başladı.

Basın yasası hakkındaki tartışmalar sırasında *Montagne* manevi açıdan o denli yozlaşmış durumdaydı ki, Louis-Philippe döneminin eski ileri gelenlerinden Bay Victor Hugo'nun parlak söylevlerini alkışlamakla yetinmek zorunda kaldı.

Seçim yasası ve basın yasasıyla, devrimci ve demokratik parti resmi sahneden çekilir. *Montagne*'ın her iki hizbi, yani sosyalist demokratlar ve demokratik sosyalistler, evlerine dönmeden önce, yasama döneminin kapanmasından kısa bir süre sonra, iki manifesto ya da *testimonia pauper-*

tatis [yoksulluk belgesi] çıkararak, güç ve başarının hiçbir zaman kendi yanlarında olmamasına karşın, kendilerinin her zaman ebedi adaletin ve tüm diğer ebedi gerçeklerin yanında olduğunu kanıtladılar.

Şimdi Düzen Partisi'ne bakalım. *N[eue] Rh[einische] Z[eitung]*, 3. sayısının 16. sayfasında şunları söylemişti: "Bonaparte, birleşik Orleans'cılar ile meşrutiyetçilerin restorasyon isteklerine karşı, kendi fiili iktidar hakkını, yani cumhuriyeti temsil eder; Düzen Partisi, Bonaparte'ın restorasyon isteklerine karşı, kendi ortak egemenlik hakkını, yani cumhuriyeti temsil eder; meşrutiyetçiler Orleans'cılara karşı, Orleans'cılar meşrutiyetçilere karşı statükoyu, yani cumhuriyeti temsil eder. Düzen Partisi'nin her biri kendi kralını ve kendi restorasyonunu el altında saklayan tüm bu hizipleri, karşılıklı olarak, rakiplerinin iktidarı gasp etme ve ayaklanma isteklerine karşı, burjuvazinin ortak egemenliğini, içinde özel hak iddialarının birbirlerini götürdüğü ve bunların saklı tutulduğu biçimi, yani *cumhuriyeti* öne çıkarır. ... Ve Thiers, şunu dediğinde, sandığından daha doğru bir şey söylemişti: 'Biz kralcılar, anayasal cumhuriyetin gerçek dayanaklarıyız.' "[92]

Bu *républicains malgré eux* [zoraki cumhuriyetçiler] komedisi; statükoya yönelik antipati ve onun sürekli olarak sağlamlaşması; Bonaparte ile Ulusal Meclisin bitmez tükenmez çekişmeleri; Düzen Partisi'nin sürekli yinelenen kendisini tekil bileşenlerine ayırma tehdidi ve bu partinin hizipleriniin sürekli yeniden birleşmesi; her bir hizbin, ortak düşmana karşı kazanılan her zaferi geçici müttefikin bir yenilgisine dönüştürme çabası; bu karşılıklı kıskançlık gösterisi, kin, yıpratma, tekrar tekrar bir *baiser Lamourette* [Lamourette öpücüğü][93] ile sonlanan bitmez tükenmez kılıç çekmeler - tüm bu can sıkıcı yanlışlıklar komedisi başka hiçbir dönemde son altı aydaki kadar klasik bir gelişim çizgisi izlememişti.

Düzen Partisi seçim yasasını aynı zamanda Bonaparte'a karşı bir zafer

---

[92] Bu kitabın 90. sayfası - çev.

[93] Yasama Meclisi üyelerinden Piskopos Adrien Lamourette, 7 Temmuz 1792'de, siyasal anlaşmazlıklarının kardeşçe öpüşerek sonlandırılmasını önerdi. Milletvekilleri heyecanla birbirlerini kucakladı, ama bu kardeşçe kucaklaşma kısa sürede unutuldu. "Lamourette öpücüğü" deyimi Fransız esprilerinde önemsiz aşk ilişkilerini anlatmak için kullanılmaya başladı - İngilizce baskı editörünün notu.

olarak görüyordu. Hükümet, kendi tasarısının yazılması işini ve sorumluluğunu on yediler komisyonuna devrederek, görevinden çekilmemiş miydi? Ve Bonaparte'ın meclis karşısındaki gücünün temel kaynağı, altı milyon kişi tarafından seçilmiş olması değil miydi? - Bonaparte ise, seçim yasasına, yasama gücü ile yürütme gücü arasındaki uyumu satın almak için meclise verdiği bir ödün olarak bakıyordu. Bu alçak maceracı, ödül olarak, kendi devlet başkanlığı bütçesinde üç milyonluk bir artış talep etti. Ulusal Meclis, Fransızların büyük çoğunluğunu aforoz ettiği bir anda, yürütme gücüyle bir çatışmayı göze alabilir miydi? Meclis, öfkelenmiş gibi davrandı; çatışmayı sonuna kadar götürmek istiyormuş gibi göründü; meclis komisyonu talebi reddetti; Bonaparte'çı basın tehditler savurdu ve evlatlıktan reddedilmiş, oy hakkı gasp edilmiş halktan söz etti; bir yığın gürültülü uzlaşma girişiminde bulunuldu ve meclis sonunda bu konuda pes etti, ama aynı zamanda ilke düzeyinde öç aldı. Devlet başkanlığı bütçesini ilke olarak yılda üç milyon artırmak yerine Bonaparte'a 2.160.000 franklık bir yardım bahşetti. Bununla da yetinmeyerek, bu ödünü bile, ancak, Düzen Partisi'nin generali ve Bonaparte'ın koruyuculuğuna zorla getirilmiş olan Changarnier tarafından desteklendikten sonra verdi. Dolayısıyla, 2 milyonu, aslında Bonaparte'a değil Changarnier'ye bahşetmişti.

Bonaparte, *de mauvaise grâce* [gönülsüzce] önüne atılan bu armağanı, bağışçısıyla tam olarak aynı şekilde yorumladı. Bonaparte'çı basın yeniden Ulusal Meclise bağırıp çağırmaya başladı. Basın yasası görüşmeleri sırasında, yazılara imza koyma zorunluluğunu getiren ve yine özel olarak Bonaparte'ın kişisel çıkarlarının temsilciliğini yapan ikinci sınıf gazeteleri hedef alan değişiklik yapıldığında, en önemli Bonaparte'çı gazete olan *Pouvoir*, Ulusal Meclise açık ve çok sert bir saldırıda bulundu. Bakanlar meclis önünde gazeteyi onaylamadıklarını açıklamak zorunda kaldı; *Pouvoir* gazetesinin müdürü Ulusal Meclis huzuruna çağrıldı ve 5.000 franklık en yüksek para cezasına çarptırıldı. Ertesi gün, *Pouvoir* meclise karşı çok daha ağır bir makale yayımladı ve savcılık da, hükümetin misillemesi kapsamında, anayasayı ihlal ettikleri gerekçesiyle çok sayıda meşrutiyetçi gazete hakkında soruşturma başlattı.

Sonunda meclisin tatil edilmesi sorununa gelindi. Bonaparte, tatili, meclis tarafından engellenmeden iş görebilmek için, Düzen Partisi ise, kısmen hizipleri entrika çevirebilsin kısmen de tek tek milletvekilleri özel çıkarlarını takip edebilsin diye istiyordu. Her ikisi de, tatile, gericiliğin taşra illerindeki zaferini sağlamlaştırmak ve ilerletmek için gereksinim duyuyordu. Bu nedenle meclis 11 Ağustos'tan 11 Kasım'a kadar tatil ilan etti. Ama Bonaparte bu konuyla yalnızca meclisin can sıkıcı gözetiminden kurtulmak için ilgilendiğini hiçbir şekilde gizlemediğinden, meclis, güvenoyuna bile cumhurbaşkanına güvensizlik damgasını bastı. Bonaparte'çıların tümü, tatil sırasında cumhuriyetin namusunun bekçileri olarak kalan yirmi sekiz üyeli daimi komisyonun dışında tutuldu. Hatta, çoğunluğun anayasal cumhuriyete bağlılığını cumhurbaşkanına göstermek için, komisyona onların yerine *Siècle* ve *National*'den bazı cumhuriyetçiler seçildi.

Meclisin tatile girmesinden kısa bir süre önce ve özellikle de hemen sonra, Düzen Partisi'nin her iki büyük hizbi, yani Orleans'cılar ile meşrutiyetçiler, bayrakları altında mücadele ettikleri her iki hanedanın birleşmesi yoluyla barışmaya istekli görünüyordu. Louis-Philippe'in ölümünün durumu birdenbire kolaylaştırdığı sırada, gazeteler, Louis-Philippe'in St. Leonards'daki [İngiltere] hasta yatağının başında tartışılmış olduğu söylenen barışma önerileriyle doluydu. Louis-Philippe tahtı gasp etmiş, V. Henri tahtı gasp edilmiş kişiydi; Paris Kontu[94] ise, V. Henri'nin çocuğu bulunmadığından, onun meşru veliahdıydı. Artık iki hanedan çıkarının birleşmemesi için hiçbir bahane kalmamıştı. Ama tam da şimdi, burjuvazinin her iki hizbi, onları birbirlerinden ayıran şeyin belirli bir hanedana aşırı bağlılıkları olmadığını, aksine, sahip oldukları farklı sınıf çıkarlarının iki hanedanı ayrı tuttuğunu keşfetti. Tıpkı St. Leonards'a hac ziyaretinde bulunan rakipleri gibi, hac ziyareti için V. Henri'nin Wiesbaden'daki geçici konutuna gitmiş olan meşrutiyetçiler, Louis-Philippe'in ölüm haberini burada aldı. Hemen, *in partibus infidelium* [inançsızların topraklarında], çoğunluğu cumhuriyetin namus bekçileri komisyonunun üyelerinden oluşan ve tanrının lütfundan kaynaklanan bir hakka sahip olduğunu, parti

[94] Louis Philippe Albert d'Orléans - çev.

içinde çıkan bir kavga vesilesiyle en açık şekilde ilan eden bir hükümet kurdular. Orleans'cılar bu manifestonun basında yol açtığı küçük düşürücü skandala çok sevindi ve meşrutiyetçilere açık düşmanlıklarını bir an bile gizlemedi.

Ulusal Meclisin tatili sırasında il meclisleri toplandı. Çoğunluk, anayasanın az çok örtülü bir şekilde gözden geçirilmesinden, yani monarşinin nitelikleri çok belirlenmemiş bir restorasyonundan, bir "*çözüm*"den yana çıktı; ama aynı zamanda, bu çözümü bulmak konusunda çok yetersiz ve çok yüreksiz olduğunu itiraf etti. Bonaparte'çı hizip, bu gözden geçirme dileğini Bonaparte'ın cumhurbaşkanlığı süresinin uzatılması biçiminde yorumlamakta gecikmedi.

Anayasaya uygun çözümün, yani Bonaparte'ın Mayıs 1852'de istifa etmesinin, eş zamanlı olarak ülkedeki tüm seçmenler tarafından yeni bir cumhurbaşkanının seçilmesinin, yeni cumhurbaşkanının görev süresinin ilk aylarında anayasanın bir gözden geçirme meclisi tarafından gözden geçirilmesinin, egemen sınıf açısından kabul edilebilir hiçbir yanı bulunmuyor. Yeni cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılacağı gün, tüm düşman partilerin, yani meşrutiyetçi, Orleans'cı, burjuva cumhuriyetçisi ve devrimci partilerin randevu günü olurdu. Farklı hizipler arasında zor yoluyla bir karara varılması gerekirdi. Düzen Partisi, hanedan aileleri dışından tarafsız bir adamın adaylığı konusunda anlaşmayı başarsa bile, bu adayın karşısına yine Bonaparte çıkardı. Düzen Partisi, halkla mücadelesinde, yürütmenin gücünü sürekli artırmak zorundadır. Yürütmenin gücündeki her artış, bunun taşıyıcısı olan Bonaparte'ın gücünü artırır. Dolayısıyla, Düzen Partisi, ortak iktidarını ne kadar güçlendirirse, Bonaparte'ın hanedanlık iddialarının mücadele araçlarını ve karar gününde anayasal çözümü zor yoluyla boşa çıkarma şansını da o kadar güçlendirir. Anayasanın temel direklerinden biri Düzen Partisi'nin halkın karşısına seçim yasasıyla çıkmasına ne kadar engel olduysa, anayasanın bir başka temel direği, o gün geldiğinde, bu parti karşısında Bonaparte'a en fazla o kadar engel olur. Hatta, Bonaparte, görünüşte, meclise karşı genel oy hakkına başvurur. Kısacası, anayasal çözüm siyasal statükonun bütününü tehdit eder ve burjuva, statükonun tehlikeye düşmesinin ardında, kargaşayı, anarşiyi ve iç savaşı görür. Mayıs 1852'nin ilk Pazar gününde, alım ve satımları-

nın, poliçelerinin, evliliklerinin, noter onaylı anlaşmalarının, ipoteklerinin, toprak rantlarının, kira gelirlerinin, kârlarının, tüm sözleşmelerinin ve gelir kaynaklarının tehlikeye düşeceğini düşünür ve bu riski göze alamaz. Siyasal statükonun tehlikeye düşmesinin ardında, tüm burjuva toplumunun yıkılması tehlikesi saklıdır. Burjuvaziye göre tek olası çözüm, çözümün ertelenmesidir. Anayasal cumhuriyeti yalnızca anayasayı ihlal ederek, cumhurbaşkanının iktidarını uzatarak kurtarabilir. İl meclislerinin toplantı dönemi sonrasında "çözümler" hakkında uzun ve derin tartışmalara girişen düzen basının son sözü de budur. Böylece, çok güçlü Düzen Partisi, gülünç, sıradan ve nefret ettiği sahte Bonaparte kişiliğini ciddiye almak zorunda olduğunu utanç içinde fark eder.

Bu pis herif, onu giderek zorunlu bir adam karakterine büründüren nedenler hakkında da kendisini kandırıyordu. Partisi, Bonaparte'ın giderek daha fazla anlam kazanmasını koşullara bağlayacak kadar kavrayışlıyken, o, bunu yalnızca adının büyüleyiciliğine ve aralıksız olarak Napoleon'u karikatürize etmesine borçlu olduğuna inanıyordu. Girişkenliği günden güne arttı. St. Leonards ve Wiesbaden'a yapılan hac ziyaretlerine Fransa turlarıyla karşılık verdi. Bonaparte'çılar, kişiliğinin büyüleyici etkisine o denli az güveniyordu ki, nereye gitse, Paris'in lumpen proletaryasının örgütü olan 10 Aralık Derneği'nin adamlarını yığınlar halinde trenlere ve posta arabalarına tıkarak, şakşakçılık yapmaları için onunla birlikte gönderiyorlardı. Kuklaları için hazırladıkları konuşma metinlerinde, farklı kentlerdeki karşılanma biçimlerine göre, ya cumhuriyetçi özveri ya da sonuna kadar kararlılık, cumhurbaşkanının siyasetinin temel sloganı ilan ediliyordu. Çevrilen tüm dolaplara rağmen bu geziler zafer alayları olmanın çok uzağındaydı.

Bonaparte, halkı bu şekilde coşturduğuna inandıktan sonra, orduyu kazanmak için harekete geçti. Versailles'daki Satory Ovası'nda büyük geçit törenleri düzenletti ve bu törenler sırasında askerleri sarımsaklı sosis, şampanya ve purolarla satın almaya çalıştı. Gerçek Napoleon, fetih seferlerinin zorlukları nedeniyle tükenen askerlerini anlık ve babacanca içtenlik gösterileriyle canlandırmasını biliyorduysa, sahte Napoleon da, askerlerin, "*Vive Napoleon, vive le saucisson!*" [Yaşasın Napoleon, yaşasın sosis!] diye bağırırken, teşekkür ettiklerine inanıyordu. Bunun

anlamı şuydu: Yaşasın sosis [*Wurst*], yaşasın soytarı [*Hanswurst*]!

Bu geçit törenleri, Bonaparte'ın hem kendi savaş bakanı d'Hautpoul, hem de Changarnier ile yaşadığı ve uzun süredir gizlenen anlaşmazlığı su yüzüne çıkardı. Düzen Partisi, Changarnier'de, kendi hanedanlık iddiaları söz konusu olamayacak gerçek tarafsız adamını bulmuştu. Onu, Bonaparte'ın halefi olarak belirlemişti. Üstelik, Changarnier, 29 Ocak ve 13 Haziran 1849'da kendisini göstererek Düzen Partisi'nin başkomutanı, korkak burjuvaların gözünde sert müdahalesiyle devrimin Gordion düğümünü kesen çağdaş İskender olmuştu. Aslında Bonaparte kadar gülünç olan Changarnier, böylece en ucuz yoldan bir güç haline gelmiş ve Ulusal Meclis tarafından, bekçilik yapmak üzere cumhurbaşkanının karşısına yerleştirilmişti. O da, örneğin devlet başkanlığı bütçesinin artırılması konusunda Bonaparte'a koruma sağlarken oynakça davranıyor ve Bonaparte ile bakanların karşısına giderek daha güçlü bir şekilde çıkıyordu. Seçim yasası nedeniyle bir ayaklanmanın beklendiği sırada, subaylarının savaş bakanından ya da cumhurbaşkanından herhangi bir emir almasını yasaklamıştı. Basın da Changarnier imajının şişirilmesine katkıda bulunmuştu. Büyük kişiliklerden tümüyle yoksun olması nedeniyle, Düzen Partisi, doğal olarak, kendi sınıfının bütününde eksik olan kuvveti tek bir bireye yüklemek ve böylece onu şişirerek bir deve dönüştürmek zorunda görüyordu kendisini. Changarnier'nin "*toplumun siperi*" olduğu efsanesi işte bu şekilde çıkmıştı ortaya. Ancak, Changarnier'nin dünyayı omuzlarında taşıma alçakgönüllülüğünü gösterirken sergilediği küstah şarlatanlık ve gizemli işgüzarlık, Satory geçit töreni sırasındaki ve sonrasındaki olaylarla çok gülünç bir karşıtlık oluşturuyordu; bu olaylar, burjuva korkusunun bu hayal ürününü, Changarnier devini yeniden sıradanlaştırmak ve toplum kurtaran bu kahramanı emekli bir generale dönüştürmek için, sonsuz küçüklükteki Bonaparte'ın tek bir kalem darbesinin yeterli olduğunu kesin olarak kanıtlamıştı.

Bonaparte, uzun süredir, savaş bakanını kışkırtıp, rahatsız edici koruyucusuyla disiplinle ilgili tartışmalara girmesini sağlayarak, Changarnier'den öç alıyordu. Satory'deki son geçit töreni, sonunda eski düşmanlıkları patlama noktasına taşıdı. Süvari alayının anayasaya aykırı *Vive l'Empereur!* [Yaşasın imparator!] sloganıyla yürüdüklerini gör-

düğünde, Changarnier'nin anayasal öfkesi her tür sınırın ötesine geçti. Bonaparte, meclisin bir sonraki çalışma döneminde bu sloganla ilgili olarak çıkabilecek tüm tatsız tartışmaların önüne geçmek için, Savaş Bakanı d'Hautpoul'u Cezayir valiliğine atayarak uzaklaştırdı. Onun yerine, zorbalıkta Changarnier'den hiçbir eksiği bulunmayan, imparatorluk döneminde görev yapmış, güvenilir bir eski generali yerleştirdi. Ama d'Hautpoul'un görevden alınmasının Changarnier'ye verilmiş bir ödün gibi görülmemesi için, aynı zamanda, büyük toplum kurtarıcısının sağ kolu olan General Neumayer'i Paris'ten Nantes'a gönderdi. Son geçit töreninde tüm piyadelerin Napoleon'un halefinin önünden çok soğuk bir sessizlikle geçmesini sağlayan kişi Neumayer olmuştu. Neumayer üzerinden hedef alınan Changarnier, olayı protesto etti ve tehditler savurdu. Boşuna. İki gün süren pazarlıkların ardından Neumayer'in yeni görevine atanmasına ilişkin kararname *Moniteur*'de çıktı ve düzenin kahramanı için, disipline uymaktan ya da istifa etmekten başka seçenek kalmadı.

Bonaparte'ın Changarnier ile mücadelesi, Düzen Partisi ile mücadelesinin devamıdır. Bu nedenle, Ulusal Meclisin 11 Kasım'daki yeniden açılışının üzerinde kara bulutlar dolaşıyor. Bu, bir bardak suda kopan bir fırtına olacak. Temelde, eski oyun devam etmek zorunda. Bu arada, Düzen Partisi, farklı hiziplerinin ilke şövalyelerinin bağırıp çağırmalarına rağmen, cumhurbaşkanının iktidarını uzatmak zorunda kalacak. Parasızlık nedeniyle şimdiden çaresiz durumda olan Bonaparte da, tüm geçici itirazlarına karşın, iktidarının Ulusal Meclisin elinden çıkan basit bir yetki devri biçiminde uzatılmasını kabul edecek. Bu şekilde çözüm ertelenir; statüko sürdürülür; Düzen Partisi'nin hiziplerinden biri, diğeri tarafından küçük düşürülür, zayıflatılır ve engellenir; ortak düşman, yani ulusun kitlesi üzerindeki baskı yaygınlaştırılır ve en ileri noktaya taşınır - iktisadi ilişkilerin, kavga halindeki tüm bu partileri anayasal cumhuriyetle birlikte havaya uçuracak yeni bir patlamanın yaşanacağı gelişme aşamasına yeniden ulaşmasına kadar.

Bu arada, burjuvaları rahatlatmak için, Bonaparte ile Düzen Partisi arasındaki skandalın, borsada bir yığın küçük kapitalisti iflas ettirmek ve servetlerini büyük borsa kurtlarının ceplerine taşımak gibi bir sonucunun olduğunu söylemek gerekiyor.

[Friedrich Engels'in 1895 baskısı için yazdığı]
Giriş[95]

Elinizde yeni baskısı bulunan bu çalışma, Marx'ın, güncel tarihin bir kesitini, kendi materyalist anlayışıyla, verili iktisadi durumdan hareketle açıklamaya yönelik ilk girişimiydi. *Komünist Manifesto*'da tüm yakın tarihe geniş hatlarıyla uygulanan teori, Marx'ın ve benim *Neue Rheinische Zeitung*'daki makalelerimizde, sürekli olarak, o dönemdeki siyasal olayları yorumlamak için kullanılmıştı. Buna karşın, buradaki çalışmanın amacı, birkaç yıl süren ve tüm Avrupa için hem kritik önem taşıyan hem de tipik olan bir gelişmenin akışı içinde, bu gelişmenin nedensel iç bağlantılarını göstermek, yani, yazarının düşüncesine göre, siyasal olayları, son çözümlemede iktisadi olan nedenlerin sonuçları olarak açıklamaktı.

---

[95] Engels, bu girişi, Marx'ın "Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, 1848-1850" adlı çalışmasının 1895'te Berlin'de çıkan bağımsız baskısı için, 14 Şubat ile 6 Mart 1895 tarihleri arasında yazdı.
Girişin yayımlanması sırasında, Almanya Sosyal Demokrat Partisi Yönetim Kurulu, hükümet tarafından Aralık 1894'te meclise sunulan ve Ocak-Nisan 1895'te görüşülen "darbeleri önlemeye" yönelik tasarı nedeniyle, Engels'ten, acil olarak, düşüncelerini daha dikkatli şekilde ifade ederek, çalışmasının aşırı ve devrimci (olduğuna inandığı) üslubunu hafifletmesini istedi.
Engels, Richard Fischer'e yazdığı 8 Mart 1895 tarihli bir mektupta, parti önderliğinin kararlı olmayan tutumunu ve kesinlikle yasallık sınırları içinde kalma çabalarını eleştirdi. Ancak, Yönetim Kurulunun görüşlerini dikkate almak zorunda kaldığından, bazı pasajları çıkarmayı ve bazı tanımları değiştirmeyi kabul etti. Prova baskıları bu değişikliklerin yapıldığını kanıtlıyor ve girişin elyazması, özgün metnin tam haline ulaşılmasını mümkün kılıyor. Bu baskıda, silinen bölümler ve değişiklikler dipnotlarda [bu çeviride, çengelli parantez işaretleri - { } - içinde] gösterildi. Bazı sosyal demokrat liderler, bu çalışmayı kullanarak, Engels'i, iktidarın işçi sınıfına yalnızca barışçıl yollarla aktarılmasının bir destekçisi olarak göstermeye çalıştı.

Güncel tarihe ait olayları ve olay dizilerini değerlendirirken *en son* iktisadi nedenlere kadar gitmek hiçbir zaman mümkün olmayacaktır. İlgili uzmanlık yayınlarının bu denli çok malzeme sunduğu bugün bile, İngiltere'de dahi, sanayinin ve dünya pazarındaki ticaretin gelişimini ve üretim yöntemlerinde ortaya çıkan değişimleri günü gününe izlemenin ve bunu yaparken, fazlasıyla birbirlerine dolanmış olan ve sürekli değişen, üstüne üstlük, en önemlileri, kendilerini şiddetli bir şekilde su yüzüne çıkarmadan önce etkilerini genellikle uzun süre gizleyen bu etkenlerden, herhangi bir an için genel sonucu çıkarabilecek durumda olmanın imkansızlığı sürecek. Belirli bir dönemin iktisadi tarihinin net bir genel görüntüsü, aynı dönemde değil, ancak sonradan, malzemenin toplanmasının ve gözden geçirilmesinin ardından elde edilebilir. Burada zorunlu bir yardımcı araç olan istatistik, her zaman geriden gelir.Dolayısıyla, güncel tarih söz konusu olduğunda, çoğu zaman, bu en belirleyici etkeni sabit kabul etmek ve ilgili dönemin başındaki iktisadi durumu, dönemin tümü için verili ve değişmez saymak, ya da, bu durumdaki değişimler arasında, yalnızca, açıkça görülen olaylardan kaynaklandıkları için kendileri de açıkça görülen değişimleri dikkate almak zorunludur. Bu nedenle, materyalist yöntem burada çoğu zaman, siyasal çatışmaları, iktisadi ge-

---

Bu amaçla, 30 Mart 1895'te, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin merkezi yayın organı *Vorwärts*'te [İleri], Engels'in bilgisi dışında, girişten özel olarak seçilmiş bölümleri de içeren "*Wie man heute Revolutionen macht*" [Bugün devrimler nasıl yapılır] başlıklı bir başyazı yayımlandı. Fazlasıyla öfkelenen Engels, *Vorwärts*'in başyazarı Wilhelm Liebknecht'e, görüşlerinin çarpıtılmasıyla ilgili kararlı bir protesto yazısı sundu. Engels, Karl Kautsky'ye yazdığı 1 Nisan 1895 tarihli bir mektupta, girişin *Die Neue Zeit*'ta [Yeni Dönem] yayımlanmasıyla "bu utanç verici görüntünün silinebileceği"ni vurguladı. Ancak, giriş yazısı, hem Marx'ın çalışmasının bağımsız baskısında hem de *Die Neue Zeit*'ın 1895 yılında çıkan 27. ve 28. sayılarında aynı eksiklerle yayımlandı. Tam metin, Almanya'da yeni bir anti-sosyalist yasası çıkarma girişiminin başarısızlığa uğramasından sonra da yayımlanmadı (tasarı Mayıs 1895'te reddedilmişti) - İngilizce baskı editörünün notu.

Sovyet kaynaklarında, Engels'in girişyazısının eksiksiz haliyle ilk olarak 1930 yılında Sovyetler Birliği'nde basıldığı belirtiliyor. Ancak, MIA'ya göre (Marxists Internet Archive, http://marx.org/), eksiksizİngilizceçeviriler ilk olarak Londra'da çıkan *The Pleb* dergisinin 1921 yılı Ocak, Şubat, Mart ve Nisan sayılarında Devrimci Taktikler (*Revolutionary Tactics*) başlığıyla ve toplu olarak da *New York Labor News Company* tarafından 1922 yılında Devrimci Eylem (*The Revolutionary Act*) başlığıyla yayımlanıyor - çev.

lişmenin ürünü olan mevcut toplumsal sınıflar ve sınıf kesimleri arasındaki çıkar mücadelelerine bağlamakla ve tek tek siyasi partilerin, aynı sınıfların ve sınıf kesimlerinin az çok yeterli siyasal ifadeleri olduklarını göstermekle yetinmek zorunda kalacaktır.

Kuşkusuz, incelenen tüm süreçlerin gerçek temelini oluşturan iktisadi durumdaki eş zamanlı değişimlerin kaçınılmaz olarak ihmal edilmesi, bir yanılgı kaynağı olmalı. Ama güncel tarihin kapsamlı bir sunumunun tüm koşulları, kaçınılmaz olarak yanılgı kaynakları içerir; ancak bu da kimseyi güncel tarih yazmaktan alıkoymaz.

Marx bu çalışmayı önüne koyduğunda, sözü edilen yanılgı kaynağından kaçınmak çok daha olanaksızdı. 1848-49 devrim dönemi sırasında gerçekleşen iktisadi dönüşümleri izlemek bir yana, bunları genel hatlarıyla görmek bile tümüyle olanaksızdı. Londra'daki ilk sürgün aylarında, 1849-50 sonbahar ve kışında da aynısı geçerliydi.[96] Ama Marx, çalışmasına tam da o zaman başlamıştı. Ve koşulların bu elverişsizliğine karşın, Fransa'nın hem Şubat Devriminden önceki iktisadi durumu hem de bu devrimden sonraki siyasal tarihi hakkındaki derin bilgisi sayesinde, olayların iç bağlantılarını bugüne kadar da ulaşılamamış bir yetkinlikle açığa çıkaran ve sonrasında bizzat kendisi tarafından yapılan iki sınavda da parlak başarı gösteren bir sunum yapabildi.

İlk sınav, Marx'ın 1850 ilkbaharından itibaren iktisat çalışmalarına yeniden zaman ayırabilmesinin ve öncelikle son on yılın iktisat tarihini ele almasının ürünü oldu. Bu sayede, o zamana kadar boşluklu malzemeden yarı önsel biçimde çıkardığı sonuçlar, onun için olgulara dayalı tam bir açıklık kazandı: 1847 dünya ticaret bunalımı, Şubat ve Mart devrimlerinin gerçek anasıydı ve 1848'in ortalarından itibaren yavaş yavaş geri dönen, 1849 ve 1850'de tam olarak olgunlaşan sınai gönenç, yeniden güçlenen Avrupa gericiliğini canlandıran kuvvetti. Bu, belirleyici önem taşıyordu. İlk üç makalede (*Neue Rheinische Zeitung. Politisch-ökonomische Revue,*

[96] 1848 Devrimleri döneminde Almanya'daki Mart Devriminin ardından bu ülkeye dönerek Engels ile birlikte siyasal mücadeleye katılan ve 1 Haziran 1848 ile 19 Mayıs 1849 tarihleri arasında başyazarlığını yaptığı *Neue Rheinische Zeitung*'u çıkaran Marx, karşı devrimin zaferinden sonra Almanya'dan sürgün edildi (16 Mayıs 1849). Önce Paris'e gitti, ama 13 Haziran 1849 gösterisinin ardından oradan da sürgün edildi ve Londra'ya yerleşti - çev.

Ocak, Şubat ve Mart sayıları, Hamburg, 1850)[97] devrimci enerjinin yakın gelecekte yeniden sıçrama gerçekleştireceği beklentisi henüz korunurken, en son çıkan ve 1850 sonbaharında yayımlanan çift sayı için (Mayıs-Ekim) Marx ile benim kaleme aldığımız tarihsel özet,[98] bu yanılsamalarla bağları kesin olarak koparıyor: "Yeni bir devrim, ancak yeni bir bunalımın ardından gerçekleşebilir. Ama aynı zamanda, ikincisi kadar kaçınılmazdır."[99] Ancak bu, aynı zamanda, yapılması gereken tek önemli değişiklikti. Öykünün aynı özette sunulan ve 10 Mart ile 1850 sonbaharı arasındaki dönemi kapsayan devamının kanıtladığı üzere, olayların önceki bölümlerde sunulan yorumunda ve kurulan nedensel bağlantılarda değiştirilmesi gereken tek bir nokta bile yoktu. Bu nedenle söz konusu devam yazısını kitabın bu yeni baskısına dördüncü makale olarak ekledim.

İkinci sınav daha zorluydu. Marx, Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851 tarihli darbesinin hemen ardından, Fransa'nın Şubat 1848'de başlayıp devrim dönemini geçici olarak kapatan bu olayla sona eren tarih kesiti üzerinde yeniden çalıştı (*Der 18. Brumaire des Louis Bonaparte* [Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i], üçüncü baskı, Hamburg, Meißner 1885). Kitabımızda anlatılan dönem, bu broşürde, daha kısa bir şekilde olsa da yeniden ele alınıyor. Bir yıl sonra yaşanan belirleyici olay ışığında yazılan bu ikinci sunumun bizimkiyle karşılaştırılması durumunda, yazarın değiştirme gereğini duyduğu çok az şeyin bulunduğu görülecektir.

Kitabımıza çok özel bir anlam kazandıran bir başka nokta da, dünyanın tüm ülkelerinin işçi partilerinin üzerinde ortaklaştıkları iktisadi dönüşüm talebini özetleyen formülü ilk kez dile getirmiş olmasıdır: Üretim araçlarına toplum tarafından el konması. İkinci bölümde, "proletaryanın devrimci taleplerini özetleyen ilk acemice formül" diye anılan "çalışma hakkı" ile ilgili olarak şu söyleniyor: "...ama çalışma hakkının ardında, sermaye üzerindeki iktidar, sermaye üzerindeki iktidarın ardında da *üretim araçlarına el konması*, bunların birleşmiş olan işçi sınıfının denetimi

[97] Bu kitabın ilk üç bölümü - çev.

[98] Bu kitabın dördüncü bölümü - çev.

[99] Bu kitabın 114. sayfası - çev.

altına sokulması, yani ücretli emeğin, sermayenin ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin ortadan kaldırılması vardır."[100] Yani, çağdaş işçi sosyalizmini hem her renkten feodal, burjuva, küçük burjuva vb. sosyalizmlerinden hem de ütopyacı ve doğal (*naturwüchsig)* işçi komünizmlerinin ne olduğu belirsiz mal ortaklığından keskin şekilde ayıran önerme -ilk kez- burada formüle edilmiştir. Dolayısıyla, Marx daha sonra bu formülü değişim araçlarına el konmasını da kapsayacak şekilde genişlettiğinde, *Komünist Manifesto*'dan da rahatlıkla çıkarılabilecek olan bu ek, temel önermenin doğal bir sonucundan başka bir şey değildi. İngiltere'deki bazı bilge kişiler, yakın geçmişte, "bölüşüm araçlarının" da topluma devredilmesi gerektiğini ekledi. Bu beyler, üretim ve değişim araçlarından farklı iktisadi bölüşüm araçlarının hangileri olduğunu söylemekte zorlanacaktır; tabii eğer vergilerin, yoksullara yardımın yanı sıra Saksonya Ormanı bağışını[101] ve diğer bağışları da içeren *siyasal* bölüşüm araçları kastedilmiyorsa. Ama birincisi, bunlar zaten şimdiden herkesin, yani devletin ya da yerel yönetimlerin mülkiyetindedir; ve ikincisi, biz de tam bunları ortadan kaldırmak istiyoruz.

* * *

Şubat Devrimi patlak verdiğinde, hepimiz, devrimci hareketlerin koşulları ve izledikleri yolla ilgili düşüncelerimiz açısından, önceki tarihsel deneyimin, özellikle Fransa'nın deneyiminin büyüsü altındaydık. Genel dönüşüm işareti de, bir kez daha, 1789'dan bu yana tüm Avrupa tarihine hükmeden bu ülkeden çıkmıştı. Dolayısıyla, Şubat 1848'de Paris'te ilan edilen "toplumsal" devrimin, yani proletarya devriminin doğası ve gidişi hakkındaki düşüncelerimizde 1789 ve 1830 örneklerinin anılarının ciddi bir etkisinin bulunması doğal ve kaçınılmazdı. Üstüne üstlük, Paris ayaklanması, zafer kazanan Viyana, Milano ve Berlin ayaklanmalarıyla yankılandığında, Rus sınırına kadar tüm Avrupa hareketin içine sürüklendiğinde; ardından Haziran'da Paris'te proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk

[100] Bu kitabın 47. sayfası - çev.

[101] Prusya Kralı I. Wilhelm tarafından 1871'de Başbakan Otto von Bismarck'a armağan edilmişti - çev.

büyük iktidar savaşı yapıldığında; bu savaşta kendi sınıflarının kazandığı zafer bile, her bir ülkenin burjuvazisini, daha yeni devrilmiş olan kralcı-feodal gericiliğin kollarına kaçacak kadar sarstığında - o günkü koşullar altında, büyük nihai savaşın başladığından, bu savaşın tek bir uzun ve dalgalı devrim dönemi boyunca yürütülmek zorunda olduğundan, ama yalnızca proletaryanın nihai zaferiyle son bulabileceğinden kuşkulanmamız mümkün değildi.

1849 yenilgilerinden sonra, *in partibus* [*infidelium*: inançsızların topraklarında], geleceğin geçici hükümetlerinin çevresinde toplanan kaba demokrasinin yanılsamalarını hiçbir şekilde paylaşmıyorduk. Kaba demokrasi, "halkın", "zorbalara" karşı çok kısa bir süre içinde kesin bir zafer kazanmasını bekliyordu; bizse, "zorbaların" ortadan kaldırılmasının ardından, tam da bu "halkın" içinde saklı olan karşıt unsurlar arasında uzun süreli bir mücadele öngörüyorduk. Kaba demokrasi, bugünden yarına yeni bir kopuş bekliyordu; bizse, daha 1850 yılının sonbaharında, devrimci dönemin en azından *birinci* kesitinin sona ermiş olduğunu ve dünya ölçeğinde yeni bir iktisadi bunalım patlak vermeden hiçbir şey beklememek gerektiğini açıklamıştık. Daha sonra istisnasız tümü, Bismarck tarafından zahmete değer bulundukları ölçüde onunla barışan insanların, bizi devrimin hainleri olarak aforoz etmesinin nedeni de buydu.

Ama tarih bizi de haksız çıkardı ve o zamanki görüşümüzün bir yanılsama olduğunu açığa vurdu. Hatta daha fazlasını yaptı: O dönemdeki yanılgımızı yerle bir etmekle kalmayıp, proletaryanın mücadele koşullarını da baştan aşağı dönüştürdü. 1848'in mücadele biçimi bugün her açıdan eskimiş durumda ve bu, bu vesileyle daha yakından incelenmeyi hak eden bir nokta.

Şimdiye kadarki tüm devrimler, belirli bir sınıfın egemenliğinin bir başkası tarafından devrilmesiyle sonuçlanıyordu; ancak, şimdiye kadarki tüm egemen sınıflar, yönetilen halk yığını karşısında yalnızca küçük birer azınlık durumundaydı. Böylece bir egemen azınlık devriliyor, bir başka azınlık onun yerine devletin idaresini eline alıyor ve devlet kurumlarını kendi çıkarları doğrultusunda yeniden biçimlendiriyordu. Bu azınlık grubu, her seferinde, iktisadi gelişme düzeyinin iktidara gelme yeteneğini

kazandırdığı ve iktidara çağırdığı grup oluyordu; tam da bu nedenle ve yalnızca bu nedenle, yönetilen çoğunluk, ya bu kesimin çıkarları doğrultusunda dönüşüme katılıyor ya da dönüşümü sessizce kabulleniyordu. Ama her birinin somut içeriğini bir yana bırakırsak, tüm bu devrimlerin ortak biçimi, azınlık devrimleri olmalarıydı. Çoğunluk, devrime katıldığında bile, bunu -bilerek ya da bilmeden- bir azınlığın çıkarlarına hizmet edecek şekilde yapıyordu; ama azınlık da, ya bu sayede ya da yalnızca çoğunluğun edilgen kalıp direnç göstermemesi sayesinde, tüm halkın temsilcisi olma görüntüsünü kazanıyordu.

Zafer kazanan azınlık, genellikle, ilk büyük başarının ardından bölünüyordu; azınlığın bir yarısı elde edilenleri yeterli bulurken, diğer yarısı daha da ileri gitmek istiyor, büyük halk yığınının gerçek ya da görünürdeki çıkarlarına da en azından kısmen denk düşen yeni talepler ileri sürüyordu. Hatta, bazı örneklerde, bu daha radikal talepler kabul ettiriliyordu; ama çoğu zaman, daha ılımlı partinin üstünlüğü yeniden elde etmesiyle, en son kazanılanlar tümüyle ya da kısmen yitiriliyordu; bu sonuncusu gerçekleştiğinde, yenilenler, ya ihanete uğradıkları hakkında bağırıp çağırıyor ya da yenilgiyi tesadüflere bağlıyordu. Ama gerçekte yaşananlar, çoğu kez şöyle oluyordu: Birinci zaferin kazanımları, ancak daha radikal partinin ikinci zaferiyle güvence altına alınıyordu; bu zaferle birlikte o an gerekli olan sonuca ulaşıldığında, radikaller ve onların başarıları bir kez daha sahneden kayboluyordu.

On yedinci yüzyıldaki Büyük İngiliz Devriminden itibaren yakın geçmişin tüm devrimleri, her devrimci mücadelenin ayrılmaz unsurları gibi görünen bu özellikleri taşıdı. Bunlar, proletaryanın kendi kurtuluşu için yürüttüğü mücadelelerde de kullanılabilir görünüyordu; özellikle de, söz konusu kurtuluşun hangi yönde aranması gerektiğini bir dereceye kadar da olsa anlayan insanların sayılı olduğu 1848'de. Paris'te ve zafer sonrasında bile, proleter yığınların kendisi, seçilecek yol konusunda mutlak bir belirsizlik içindeydi. Ama yine de ortada içgüdüsel, kendiliğinden, bastırılamaz bir hareket vardı. Gerçi bir azınlık tarafından yönetilen, ama bu kez azınlığın çıkarı yerine çoğunluğun en gerçek çıkarını gözeten bir devrimin başarıya ulaşmasını gerektiren durumun ta kendisi değil miydi

bu? Büyük halk yığınları, görece uzun süren tüm devrim dönemlerinde, ileriyi zorlayan azınlıklar tarafından, yalnızca inandırıcı yanıltmacalar yardımıyla bu denli kolay bir şekilde kazanılmışken; aynı halk yığınlarının iktisadi durumlarının en öz yansıması olan, henüz kendileri tarafından anlaşılmasa da belirsiz bir şekilde hissettikleri gereksinimlerin açık ve akla uygun ifadesinden başka bir şey olmayan düşüncelerin onları etkilemesi neden daha zor olsundu? Gerçi, yığınların bu devrimci ruh hali, neredeyse her seferinde ve genellikle çok kısa bir süre içinde, yanılsamalar buharlaşıp hayal kırıklığı yaşanır yaşanmaz, yerini ya bıkkınlığa ya da tam tersi bir ruh haline bırakmıştı. Ama bu kez, yanıltmacalar yerine, büyük çoğunluk açısından henüz hiçbir şekilde açıklık taşımasalar bile, pratik olarak hayata geçirilmeleri sırasında, gözle görülür hale gelmelerinin inandırıcılığı sayesinde kısa süre içinde yeterli açıklığı kazanmak zorunda olan çıkarların, yani büyük çoğunluğunun kendi en gerçek çıkarlarının hayata geçirilmesi söz konusuydu. Ve üstelik, Marx'ın üçüncü makalede kanıtlamış olduğu üzere, 1848'in "toplumsal" devriminin ürünü olan burjuva cumhuriyetinin gelişimi, 1850 ilkbaharında, gerçek iktidarı -tam da monarşi isteyen- büyük burjuvazinin elinde toplamışken; bunun karşısında, tüm diğer toplumsal sınıflar, yani hem köylüler hem de küçük burjuvalar, ortak zafer sırasında ve sonrasında, kendilerinin değil, deneyimlerin olgunlaştırdığı proletaryanın zorunlu olarak belirleyici olacağı şekilde proletaryanın çevresinde toplanmışken, azınlık devriminin çoğunluk devrimine dönüşmesini beklemek için gereken her şey yok muydu?

Tarih, bizi ve benzer düşünen herkesi haksız çıkardı. Kıta Avrupası'ndaki iktisadi gelişme düzeyinin, kapitalist üretimin ortadan kaldırılması için gereken olgunluktan henüz çok uzak olduğuna açıklık kazandırdı; bunu da, 1848'den beri tüm Kıta Avrupası'nı saran ve Fransa, Avusturya, Macaristan, Polonya ve son dönemde Rusya'da büyük sanayiye ilk kez yerleşiklik kazandıran, Almanya'yı ise neredeyse birinci sınıf bir sanayi ülkesi yapan iktisadi devrimle kanıtladı - tüm bunlar, kapitalist bir temel üzerinde, yani, 1848 yılında henüz büyük bir genişleme potansiyeli bulunan temel üzerinde gerçekleşti. Ne var ki, tam da bu sanayi devrimi, sınıf ilişkilerine ilk kez her yerde açıklık kazandırdı, manüfaktür döneminden

ve hatta Doğu Avrupa'da el zanaatçılığından kalan bir yığın ara biçimi ortadan kaldırdı ve gerçek bir burjuvazi ile gerçek bir büyük sanayi proletaryası yaratarak bunları toplumsal gelişimin ön planına itti. Ama bu sayede, bu iki büyük sınıfın, 1848'de İngiltere dışında yalnızca Paris'te ve en fazla birkaç büyük sanayi merkezinde kendini gösteren mücadelesi, tüm Avrupa'ya yayıldı ve 1848'de henüz düşünülmesi bile mümkün olmayan bir şiddet kazandı. O zamanlar, her derde deva ilaçları bulunan mezheplerin çok sayıda bulanık müjdesi vardı, bugünse, Marx'ın genel kabul görmüş, apaçık, mücadelenin nihai amaçlarını çok keskin bir şekilde formüle eden *tek* teorisi var; o zamanlar, yerelliklerine ve milliyetlerine göre ayrılan ve farklılaşan, birbirlerine yalnızca aynı acıları yaşama duygusu sayesinde bağlanan, gelişmemiş, coşku ile umutsuzluk arasında çaresizce savrulan yığınlar vardı, bugünse, ilerlemesini kimsenin durduramayacağı, nicelik, örgütlenme, disiplin, kavrayış ve zafer inancı açısından her geçen gün gelişen *bir* büyük uluslararası sosyalistler ordusu var. Proletaryanın bu güçlü ordusunun bile hedefe hâlâ ulaşamamış olması, zaferi *tek bir* büyük darbeyle kazanmanın çok uzadığında bulunması, bir konumdan diğerine zorlu ve sert mücadeleler vererek, yavaşyavaş ilerlemek zorunda olması, 1848'de toplumsal değişimi basit bir baskınla sağlamanın ne kadar imkansız olduğunu kesin bir şekilde kanıtlıyor.

Hanedan monarşisi isteyen iki ayrı kesime bölünmüş, ama her şeyden önce kendi parasal işleri için huzur ve güvenlik isteyen bir burjuvazi ve onun karşısında, gerçi yenilgiye uğratılmış olan, ama hâlâ bir tehdit oluşturan ve küçük burjuvalarla köylülerin giderek daha büyük bir bölümünün çevresinde toplandığı proletarya; yani, hiçbir nihai çözüm umudu sunmasa bile, şiddetli bir patlama tehdidinin sürekliliği - üçüncünün, yani taht üzerinde hak iddia eden sahte demokrat Louis Bonaparte'ın hükümet darbesi için özel olarak yaratılmış gibi görünen durum buydu. Bonaparte, 2 Aralık 1851'de ordu aracılığıyla gergin duruma son verdi ve karşılığında onu yeni bir savaşlar çağıyla mutlu etmek için, Avrupa'nın iç huzurunu güvence altına aldı. Aşağıdan devrimler dönemi bir süreliğine kapanmıştı; bu dönemi bir yukarıdan devrimler dönemi izledi.

1851'de imparatorluğa geri dönülmesi, dönemin proleter özlemlerinin

olgunlaşmamışlığının yeni bir kanıtını sundu. Ama bu dönüşün kendisi, söz konusu özlemlerin olgunlaşmasını zorunlu kılacak koşulları yaratacaktı. İç huzur, yeni sınai büyümenin engelsiz bir şekilde ilerlemesini sağladı; orduyu meşgul etme ve devrimci akımların ilgisini dışarıya yöneltme zorunluluğu, Bonaparte'ın, "ulusallık ilkesi"ni geçerli kılma bahanesiyle Fransa'ya yeni topraklar kazandırmak için kullandığı savaşları doğurdu. Taklitçisi Bismarck da aynı politikayı Prusya'ya uyarladı; Alman Konfederasyonu[102] ile Avusturya'ya karşı, ve en az onlar kadar Prusya *Konfliktskammer*'ine[103] karşı, kendi hükümet darbesini, kendi 1866 yukarıdan devrimini yaptı. Ne var ki Avrupa iki Bonaparte için fazla küçüktü ve tarihin ironisi, Bismarck'ın Bonaparte'ı devirmesini ve Prusya Kralı Wilhelm'in yalnızca küçük Alman İmparatorluğunu değil ama aynı zamanda Fransız Cumhuriyetini kurmasını istedi.[104] Ama genel sonuç, Avrupa'da, Polonyalılar dışındaki büyük ulusların bağımsızlık ve iç birliklerini fiilen kazanmalarıydı. Kuşkusuz görece alçakgönüllü sınırlar içinde kalan bu dönüşüm, yine de, ulusal karmaşıklıkları işçi sınıfının gelişme sürecinin önündeki ciddi bir engel olmaktan çıkarmaya yetecek kadar kapsamlıydı. 1848 Devriminin mezar kazıcıları, onun vasiyetini yerine getiren kişilere dönüşmüştü. Ve yanı başlarında, 1848'in mirasçısı olan proletarya, *Enternasyonal*'de,[105] tehditkar bir şekilde ayağa kalkıyordu.

1870-71 savaşından sonra Bonaparte sahneden kaybolur ve görevini tamamlayan Bismarck, yeniden sıradan bir *Junker* [feodal toprak sahibi] düzeyine düşebilecek duruma gelir. Ama bu dönemi kapatan, Paris Komünü'ydü.[106] Thiers'in Paris Ulusal Muhafızının silahlarını çalmaya

---

[102] *Deutscher Bund*: 1815 yılında 39 Alman devletinin katılımıyla kurulan gevşek konfederasyon - çev.

[103] "Anlaşmazlık Meclisi": 1860'ların başında Prusya hükümeti ile Prusya Meclisi (*Landtag*) arasında ordunun yeniden yapılandırılması konusunda çıkan ve "anayasal anlaşmazlık" diye anılan kavga nedeniyle bu meclise takılan isim - çev.

[104] Louis Bonaparte'ın Temmuz 1870'te başlattığı Fransa-Prusya Savaşı Fransa'nın yenilgisiyle sonuçlandı, Louis Bonaparte 1871'de imparatorluğunu kaybetti ve Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet dönemine girildi - çev.

[105] 1864 yılında kurulan Uluslararası İşçiler Birliği (Birinci Enternasyonal) - çev.

[106] 18 Mart (resmen 26 Mart) ile 28 Mayıs 1871 arasında Paris'in yönetimini elinde tutan tarihin ilk işçi sınıfı iktidarı - çev.

yönelik sinsice bir denemesi, zafer kazanan bir ayaklanmaya yol açtı. Paris'te artık bir proleter devriminden başka hiçbir devrimin yapılamayacağı yeniden görüldü. Zaferin ardından, iktidar, tümüyle kendiliğinden ve hiç tartışmasız birşekilde işçi sınıfının kucağına düştü. Ve işçi sınıfının bu iktidarının, bizim çalışmamızda tarif edilen dönemden yirmi yıl sonra bile ne kadar olanaksız olduğu bir kez daha görüldü. Bir yandan Fransa, Paris'i yüzüstü bırakır, Mac-Mahon'un kurşunlarıyla kan kaybından ölmesine seyirci kalırken; diğer yandan, Komün, onu bölen ve her ikisi de ne yapılması gerektiğini bilmeyen partiler, yani Blanqui'ciler (çoğunluk) ile Proudhon'cular (azınlık) arasındaki kısır çekişmelerle kendisini tüketiyordu. Armağan edilmiş 1871 zaferi, 1848 baskını kadar kısır kaldı.

Paris Komünü'yle birlikte militan proletaryanın sonunda toprağa gömüldüğü düşünülmüştü. Ama tam tersine, onun en güçlü yükselişi, Komün ve Alman-Fransız Savaşı'yla başlar. Hem silah altına alınabilir tüm nüfusun artık milyonlarla sayılan orduların saflarına dahil edilmesi, hem de daha önce hiç duyulmamış etki güçlerine sahip ateşli silahlar, top mermileri ve patlayıcı maddeler nedeniyle, tüm savaş sisteminin köklü bir dönüşüme uğraması, bir taraftan, daha önce hiç duyulmamış ölçüde dehşetli ve sonu kesinlikle öngörülemeyecek bir dünya savaşı dışındaki her tür savaşı olanaksız kılarak, Bonaparte'çı savaş dönemini birdenbire sona erdirdi ve sanayinin barış içinde gelişmesini güvence altına aldı. Diğer taraftan, geometrik hızla artan askeri harcamalar aracılığıyla vergileri aşırı ölçülerde yükselterek, görece yoksul halk sınıflarını sosyalizmin kollarına itti. Çılgınca silahlanma yarışının bir sonraki nedeni olan Alsace-Lorraine'in ilhakı, Fransız ve Alman burjuvazilerinin birbirlerine yönelik şovence duygularını kışkırtmış olabilir; aynı ilhak, her iki ülkenin işçileri için yeni bir birleştirici bağ oldu. Ve Paris Komünü'nün yıldönümü, tüm proletaryanın ilk evrensel bayram günü oldu.

1870-71 savaşı ve Komün'ün yenilgisi, Marx'ın öngörmüş olduğu üzere, Avrupa işçi hareketinin ağırlık merkezini bir süreliğine Fransa'dan Almanya'ya taşımıştı. Fransa'da, Mayıs 1871'de dökülen kanın ardından yeniden toparlanmanın yıllar süreceği açıktı. Buna karşın, gökten yağan

Fransız milyarlarının[107] yarattığı sera etkisinden de yararlanan sanayinin giderek daha hızlı geliştiği Almanya'da, sosyal demokrasi çok daha hızlı ve kalıcı şekilde büyüyordu. Alman işçilerinin 1866 yılında yürürlüğe giren genel oy hakkını akıllıca kullanması sayesinde, partinin şaşırtıcı büyümesi, apaçık sayılarla tüm dünyanın gözleri önünde duruyor. 1871: 102.000, 1874: 352.000, 1877: 493.000 sosyal demokrat oy. Ardından, yüksek makamlar, Sosyalistlere Karşı Yasa[108] aracılığıyla bu ilerlemeleri tanıdı; parti geçici olarak dağıldı, oy sayısı 1881'de 312.000'e düştü. Ama bu durum hızla aşıldı ve ardından, özel yasanın baskısı altında, basın organlarının, dış örgütlenmenin, dernek kurma ve toplanma haklarının yokluğunda, asıl hızlı gelişme dönemi başladı: 1884: 550.000, 1887: 763.000, 1890: 1.427.000 oy. Devletin eli bu noktada zayıf düştü. Sosyalistlere Karşı Yasa ortadan kayboldu, sosyalist oyların sayısı 1.787.000'e, yani kullanılan tüm oyların dörtte birinin üzerine çıktı. Hükümet ve egemen sınıflar, ellerindeki tüm araçları yararsız, amaçsız ve başarısız bir şekilde tüketmişti. Gece bekçisinden imparatorluğun başbakanına kadar tüm devlet görevlilerinin kabullenmek zorunda kaldığı iktidarsızlıkların elle tutulur -ve hor görülen işçiler tarafından sunulan!- kanıtlarının sayısı milyonlar düzeyine yükselmişti. Devlet artık ne yapacağını bilemez durumdaydı; işçilerse kendi yollarının henüz başındaydı.

Ama Alman işçileri, davalarına, en güçlü, en disiplinli ve en hızlı büyüyen sosyalist parti olarak yalnızca kendi varlıklarıyla sundukları hizmetin yanı sıra, ikinci bir büyük hizmette daha bulunmuştu. Genel oy hakkının nasıl kullanılacağını göstererek, bütün ülkelerdeki yoldaşlarına yeni bir silahı, en keskin silahlardan birini sağlamışlardı.

Genel oy hakkı Fransa'da uzun süredir vardı, ama Bonaparte'çı iktidarın onu kötüye kullanmış olması nedeniyle kötü bir ün kazanmıştı. Komün'den sonra, bunu kullanacak bir işçi partisi bulunmuyordu.

---

[107] Fransa-Prusya Savaşı'nın sonunda, 10 Mayıs 1871'de imzalanan Frankfurt Anlaşması uyarınca Fransa 5 milyar frank savaş tazminatı ödedi - çev.

[108] *Sozialistengesetz:* 21 Ekim 1878 tarihli, resmi adı *"Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie"* (Sosyal Demokrasinin Kamu Güvenliğini Tehdit Eden Çabalarına Karşı Yasa) olan ve 1890 yılında geçerlilik süresi uzatılmayarak yürürlükten kaldırılan "Sosyalistler Yasası" - çev.

İspanya'da da cumhuriyetten beri genel oy hakkı vardı, ama İspanya'da tüm ciddi muhalefet partileri başından itibaren seçimleri bir kural olarak boykot etmişti. İsviçre'nin genel oy hakkına ilişkin deneyimleri de bir işçi partisine cesaret vermenin çok uzağındaydı. Latin ülkelerinin[109] devrimci işçileri, genel oy hakkını bir tuzak, hükümetlerin bir hile aracı olarak görmeye alışmıştı. Almanya'da durum farklıydı. *Komünist Manifesto* bile genel oy hakkının, yani demokrasinin mücadeleyle kazanılmasını militan proletaryanın ilk ve en önemli görevlerinden biri ilan etmişti ve Lassalle da bu noktayı yeniden öne çıkarmıştı. Sonunda, Bismarck, oy hakkını, halk yığınlarının kendi planlarıyla ilgilenmesini sağlayabilecek tek araç olarak yürürlüğe sokmak zorunda kaldığında, işçilerimiz bunu hemen ciddiye almış ve August Bebel'i ilk Kurucu İmparatorluk Meclisine (*konstituierenden Reichstag*) göndermişti. Ve o günden itibaren oy hakkını kendilerine bin kat yararlı olacak ve tüm ülkelerin işçilerine örnek oluşturacak biçimde kullandılar. Oy hakkı, Fransız Marksist programının ifadesiyle, *transformé, de moyen de duperie qu'il a été jusqu'ici, en instrument d'émancipation* - bugüne kadar olduğu gibi bir hile aracı olmaktan çıkarılıp, kurtuluşun bir aracına dönüştürülüyor.[110] Ve genel oy hakkı, kendimizi üç yılda bir saymamızı mümkün kılmaktan; oy sayısının düzenli olarak duyurulan, beklenmedik hızdaki yükselişi ölçüsünde işçilerin zafere olan güvenini ve düşmanın korkusunu artırmaktan ve böylece en iyi propaganda aracımız olmaktan; bize hem kendi gücümüzü hem de tüm düşman partilerin güçlerini kesin olarak öğretip, eylemlerimiz için benzeri bulunmayan bir ölçüt sunarak bizi zamansız çılgınlıklar kadar zamansız çekingenliklerden de korumaktan başka hiçbir kazanım sunmasaydı, genel oy hakkı sayesinde elde ettiğimiz tek kazanım bu olsaydı bile, bu kazanım çok fazlasıyla yeterli olurdu. Ama bundan çok daha fazlasını yaptı. Seçim propagandası yaparken, henüz uzağımızda duran halk yığınlarıyla temas kurmamız ve tüm partileri saldırılarımız karşısında kendi görüş ve eylemlerini tüm halkın önünde savunmaya zorlamamız

[109] Dilleri Latinceden türemiş olan ülkeler, yani İtalya, Fransa, İspanya, Portekiz vb. - çev.

[110] Fransız İşçi Partisi'nin 1880 Havre Kongresi'nde benimsenen programının Marx tarafından yazılmış olan giriş bölümünden yapılan bir alıntı - çev.

için benzersiz bir araç sundu; ayrıca, imparatorluk meclisindeki temsilcilerimize, hem parlamentodaki düşmanlarına hem de dışarıdaki yığınlara, basında ve toplantılarda sahip olabileceklerinden çok farklı bir yetki ve özgürlükle seslenebilecekleri bir kürsü sağladı. Seçim propagandaları ve imparatorluk meclisindeki sosyalist konuşmalar bu yasayı sürekli olarak delerken, Sosyalistlere Karşı Yasa, hükümetin ve burjuvazinin ne işine yarayabilirdi?

Ancak, genel oy hakkının bu başarılı kullanımıyla birlikte, proletaryanın yepyeni bir mücadele yöntemi uygulamaya kondu ve bu yöntem hızla gelişti. Burjuva iktidarının örgütlenmesini sağlayan devlet kurumlarının, işçi sınıfının aynı devlet kurumlarına karşı mücadele etmek için kullanabileceği tutamakları da sunduğu anlaşıldı. Tek tek eyaletlerin meclislerinin, belediye meclislerinin, iş mahkemelerinin seçimlerine katılındı, proletaryanın yeterli bir bölümünün elde edilmeleri doğrultusunda ağırlık koyduğu bütün görevler için burjuvaziyle çekişildi. Öyle ki, sonunda, burjuvazi ve hükümet, işçi sınıfı partisinin yasadışı eylemleriyle karşılaştırıldığında yasal eylemlerinden, ayaklanma başarılarıyla karşılaştırıldığında seçim başarılarından çok daha fazla korkmaya başladı.

Çünkü, burada da, mücadelenin koşulları köklü bir şekilde değişmişti. 1848'e kadar her yerde sonucu belirleyen eski tarz ayaklanma, yani barikatlarla yürütülen sokak savaşı, ciddi ölçüde eskimişti.

Bu konuda hayale kapılmayalım: Ayaklanmanın sokak savaşında askerlere karşı, bir ordunun diğerine karşı kazandığı türden gerçek bir zafer kazanması, en az rastlanan istisnalardan biridir. Ama zaten, isyancılar da bu tür bir beklentiye nadiren sahip olmuştur. Onların tek amacı, savaşan iki ülkenin orduları arasında ya hiç gündeme gelmeyen ya da çok daha sınırlı ölçüde gündeme gelen manevi etkiler aracılığıyla askerleri zayıf düşürmekti. Başarılı olunursa, askerler savaşmayı reddeder ya da komutanlar paniğe kapılır ve ayaklanma zafere ulaşır. Başarılı olunamazsa, askerlerin sayıca az olması durumunda bile, daha iyi silahların ve eğitimin, tek merkezden yönetimin, savaşçı güçlerin planlı kullanımının ve disiplinin üstünlüğü kendisini gösterir. Ayaklanmanın gerçek taktik eylemle ulaşabileceği en ileri nokta, tek bir barikatın ustaca kurularak

savunulmasıdır. Karşılıklı destek ve yedek güçlerin oluşturulması ya da kullanılması, yani kısacası, büyük bir kentin bütünü bir yana, bir semtin savunulması için bile zorunlu olduğu üzere, tekil birimlerin işbirliği yaparak birlikte mücadele etmeleri, ya çok sınırlı ölçüde sağlanır ya da çoğu zaman hiç sağlanamaz; bu koşullar altında, savaşçı güçlerin belirleyici bir noktaya yoğunlaştırılması, doğal olarak, imkansızdır. Bu nedenle, temel mücadele biçimi, pasif savunmadır; saldırı, yer yer, ama istisnai olarak, taarruz ve kanat saldırıları düzeyine yükselecek; ama genellikle, geri çekilen askerlerin terk ettiği mevzilerin ele geçirilmesiyle sınırlı kalacaktır. Ayrıca, askerlerin tarafında, toplar ve eksiksiz olarak donatılmış ve eğitilmiş istihkam birlikleri, yani isyancıların neredeyse her zaman tümüyle yoksun oldukları savaş araçları bulunur. Dolayısıyla, en büyük kahramanlıklarla yürütülen barikat savaşlarının bile (Haziran 1848'de Paris'te, Ekim 1848'de Viyana'da, Mayıs 1849'da Dresden'de), saldıran liderler siyasal kaygılarla sınırlanmadan, yalnızca askeri ölçütlerle hareket etmeye başladığında ve askerleri kendilerine bağlı kaldığında, ayaklanmanın yenilgisiyle sonuçlanmış olması şaşırtıcı değildir.

İsyancıların 1848'e kadar elde ettiği çok sayıdaki başarının sayısız nedeni var. Haziran 1830'da ve Şubat 1848'de Paris'te, İspanyol sokak savaşlarının çoğunda olduğu gibi, isyancılar ile askerler arasında, ya doğrudan doğruya ayaklanmanın yanında yer alan ya da gevşek ve kararsız tutumuyla askerlerin de bocalamasına yol açan ve üstüne üstlük ayaklanmaya silah sağlayan bir milis gücü bulunuyordu. Haziran 1848'de Paris'te olduğu gibi, milis gücünün başından itibaren ayaklanmanın karşısına çıktığı durumlarda, ayaklanma da yenilgiye uğratılıyordu. 1848'de Berlin'de, halk, kısmen 19 Mart'ın gece ve sabahında ayaklanmaya önemli miktarda yeni savaşçı gücün katılması sayesinde, kısmen askerlerin bitkin düşmesi ve yeterince yiyecek sağlanmaması nedeniyle ve son olarak kısmen de emirlerin zayıflığı sonucu zafer kazandı. Ama tüm örneklerde, zafer, askerlerin savaşmayı reddetmesi, komutanların karar alma yeteneklerini yitirmesi ya da ellerinin kollarının bağlanması sayesinde kazanılmıştı.

Dolayısıyla, sokak savaşlarının klasik döneminde bile, barikatın etkisi, maddi olmaktan çok maneviydi. Barikat, askerlerin direncini sarsmanın

bir aracıydı. Bu başarılana kadar ayakta kaldığında, zafere ulaşılıyordu; kalanıadığında, sonuç yenilgi oluyordu. (Geleceğin olası sokak savaşlarının başarı şansı ele alırken de göz önünde bulundurulması gereken temel nokta budur.)

Bu başarı şansı ((*2. Yazım:*) Ayrıca, başarı şansı) 1849'da bile hayli düşüktü. Burjuvazi her yerde hükümetlerin yanına geçmişti; "eğitim ve mülkiyet", ayaklanmaların üzerine yürüyen askerleri selamlıyor ve onlara ziyafet veriyordu. Barikat, büyüsünü yitirmişti; asker, onun arkasında artık "halk"ı değil, isyancıları, kışkırtıcıları, yağmacıları, paylaşımcıları (*Teiler*), toplumun dökün tülerini görüyordu; subay, zaman içinde, sokak savaşının taktik biçimleri konusunda deneyim kazanmıştı, artık derme çatma siperlerin üzerine dosdoğru ve savunmasız şekilde yürümüyor, bahçelerden, avlulardan ve evlerden geçerek bunların çevresinden dolanıyordu. Ve bu taktik, biraz ustalıkla, on örneğin dokuzunda başarılı oluyordu.

Ancak, o dönemden bugüne çok daha fazla değişim yaşandı ve bunların tümü askerlere yaradı. Büyük kentler ciddi ölçüde büyüdüyse, ordular daha fazla büyüdü. 1848'den bu yana Paris ile Berlin'in büyüklükleri üçer kat artmadı, ama kışlalarının büyüklükleri üçer kattan fazla arttı. Bu kışlalar demiryolları aracılığıyla 24 saat içinde ikişer katlarının üzerine çıkabiliyor, 48 saat içinde devasa ordulara dönüşebiliyor. Sayıları muazzam derecede artırılan bu askerlerin ellerindeki silahlar, geçmiştekilerle karşılaştırılamayacak kadar etkili. 1848'de yivsiz, ağızdan dolma çakmaklı tüfek vardı, bugünse bundan dört kat uzun menzilli, on kat daha isabetli ve on kat daha hızlı ateş etmeyi sağlayan küçük kalibreli kuyruktan dolma hazneli tüfek var. O zamanlar topçuların elinde görece zayıf etkili gülleler ve misketler vardı, bugünse bir tanesi en iyi barikatı paramparça etmeye yeten top mermileri var. O zamanlar ateşli silahlara dayanıklı duvarları yıkmak için istihkamcıların sivri uçlu kazması vardı, bugünse dinamit lokumu var.

Buna karşılık, isyancıların tarafında, tüm koşullar kötüleşti. Tüm halk katmanlarının sıcak bakacağı bir ayaklanmanın bir kez daha yaşanması çok olası görünmüyor; muhtemelen, sınıf mücadelelerinde bir daha

hiçbir zaman, orta katmanların tümü, burjuvazinin çevresinde toplanan gerici partinin neredeyse yok olmasına yol açacak şekilde, topluca proletaryanın çevresinde birleşmeyecek. Dolayısıyla "halk" her zaman bölünmüş görünecek ve bu nedenle güçlü ve 1848'de son derece etkili olmuş bir kaldıraç artık bulunmuyor. Ayaklanmacıların tarafına orduya hizmet etmiş daha fazla asker gelirse ((*2. Yazım:*) gelse bile), bunların silahlandırılması aynı ölçüde zorlaşacaktır. Silah dükkanlarındaki av tüfekleri ile lüks tüfekler -öncesinde polisin talebiyle ateşleme mekanizmalarının birer parçası sökülerek kullanılmaz hale getirilmiş olmasalar bile- yakın çarpışmalarda dahi askerlerin hazneli silahlarının yanına yaklaşamaz. 1848'e kadar herkes gerekli cephaneyi barut ve kurşunla kendi başına yapabiliyordu; bugün, her bir tüfeğin fişekleri farklı ve bunların tek ortak noktası, büyük sanayinin özel birer ürünü olmaları; dolayısıyla, *ex tempore* [anında] hazırlanamıyorlar ve bu nedenle, onlara uyan özel cephaneye sahip olunmadığında, silahların çoğu işe yaramıyor. Ve son olarak, büyük kentlerin 1848'den sonra yeni inşa edilen mahalleleri, sanki yeni topların ve tüfeklerin etkili olması için yapılmış gibi, uzun, düz ve geniş caddelerin arasında yer alıyor. Berlin'in kuzeyindeki ve doğusundaki yeni işçi mahallelerinde kendi tercihiyle barikat savaşına giren bir devrimcinin deli olması gerekirdi.

(Bu söylenenler, sokak savaşının bundan sonra artık hiçbir rol oynamayacağı anlamına mı geliyor? Kesinlikle hayır. Yalnızca, 1848'den bu yana, koşulların sivil savaşçılar için çok daha elverişsiz, askerler için çok daha elverişli hale geldiği anlamına geliyor. Dolayısıyla, gelecekteki bir sokak savaşı, ancak, bu elverişsiz durumun başka etkenler tarafından dengelenmesi halinde zaferle sonuçlanabilir. Bu nedenle, büyük bir devrimin başlangıcında, bu devrimin ileri aşamalarına göre daha az görülecek ve daha büyük güçlerle yürütülmesi gerekecek. Anıa bu güçler, büyük olasılıkla, tüm Büyük Fransız Devrimi boyunca ve 4 Eylül ile 31 Ekim'de Paris'te olduğu gibi,[111] açık saldırıyı pasif barikat taktiğine tercih edecek.)

[111] Louis Bonaparte'ın imparatorluk dönemi 4 Eylül 1870'teki ayaklanmayla sona ermiş ve cumhuriyet ilan edilmişti. Blanqui'cilerin 31 Ekim 1870'te hükümeti devirmek için düzenlediği ayaklanma ise başarısız olmuştu - çev.

Okur, egemen güçlerin [(*2. Yazım:*) sınıfların] bizi neden ille de tüfeğin ateşlendiği ve kılıcın kestiği yere götürmek istediğini artık anlıyor mu? Bugün, neden, yenileceğimizden emin olduğumuz bir sokak savaşına hemen girişmediğimiz için korkaklıkla suçlandığımızı? Sonunda kendimizi bir kez olsun silahlara yem etmemiz için bize neden yalvarıp yakardıklarını?

Beylerin meydan okumaları gibi yalvarmaları da boşuna. O kadar aptal değiliz. Aynı mantıkla, bir sonraki savaşta, düşmanlarından, Yaşlı Fritz'in [Prusya Kralı II. Friedrich] sıra düzenini almasını ya da tümenlerini birer bütün olarak *à la* Wagram ve Waterloo [Wagram ve Waterloo tarzı] kol düzenine sokmasını ve bu arada askerlerinin ellerine çakmaklı tüfekler vermesini isteyebilirler. Uluslar arasındaki savaşların koşulları değiştiyse, sınıf mücadelesinin koşulları daha az değişmedi. Baskınların, bilinçsiz yığınların başındaki bilinçli azınlıkların gerçekleştirdiği devrimlerin dönemi kapandı. Toplumsal örgütlenmenin tam bir dönüşümü söz konusu olduğunda, yığınların da buna doğrudan doğruya katılması; neyin hedeflendiğini, neyi canlarıyla başlarıyla savunacaklarını [(*2. Yazım:*) neyi savunmaları gerektiğini] öncesinde kavramış olmaları zorunludur. Bunu bize son elli yılın tarihi öğretti. Ama yığınların yapılması gerekeni anlaması için, uzun, ısrarlı bir çalışma gerekir ve şu anda, düşmanı umutsuzluğa sürükleyen bir başarıyla, tam da bu çalışmayı yürütüyoruz.

Eski taktiğin gözden geçirilmek zorunda olduğu, Latin [Avrupa] ülkelerinde de giderek daha fazla anlaşılıyor. Oy hakkının kullanılması ve bize açık tüm görevlerin ele geçirilmesi konusundaki Alman örneği her yerde taklit edildi [, hazırlıksız saldırı her yerde geri plana itildi]. Yüz yılı aşkın süredir zeminin art arda gelen devrimlerle altüst olduğu; kendi komplolarını, ayaklanmalarını ve her türden diğer devrimci eylemlerini gerçekleştirmemiş tek bir partinin bile bulunmadığı; bu nedenle hükümetin orduya hiçbir şekilde güvenemediği ve genel olarak koşulların ayaklanmayla gerçekleştirilecek bir baskın için Almanya'dakinden çok daha elverişli olduğu Fransa'da bile, sosyalistler, öncesinde halkın büyük kitlesini, yani bu örnekte köylüleri kazanmadan, kalıcı bir zaferin kendileri için mümkün olmayacağını giderek daha iyi anlıyor. Acelesiz

propaganda çalışması ve parlamenter etkinlikler burada da partinin önündeki ilk görev olarak kabul görüyor. Başarılar gecikmedi. Bir dizi belediye meclisini ele geçirmekle kalınmadı; meclislerde 50 sosyalist var ve bunlar daha şimdiden üç bakanı ve bir cumhurbaşkanını devirmiş durumda. Önceki yıl Belçika'da işçiler oy hakkını zorla kabul ettirdi ve seçim bölgelerinin dörtte birinde kazandı. Sosyalistler İsviçre'de, İtalya'da, Danimarka'da ve hatta Bulgaristan'da ve Romanya'da meclislerde temsil ediliyor. Avusturya'da, tüm partiler, imparatorluk meclisine girişimizin daha fazla engellenemeyeceği konusunda hemfikir. Meclise gireceğimiz kesin; artık yalnızca şu konuda tartışılıyor: hangi kapıdan? Ve Rusya'da bile, genç Nikolay'ın [Rus Çarı II. Nikolay] boş yere büyük bir direnç gösterdiği ulusal meclis, yani ünlü *Zemski Sobor* toplandığında,[112] orada da temsil edileceğimizden emin olabiliriz.

Kuşkusuz, yabancı ülkelerdeki yoldaşlarımız devrim yapma haklarından vazgeçmiyor. Zaten, devrim yapma hakkı, tek *gerçek* "tarihsel hak"tır; soylular devrimi 1755 yılında, geçerliliğini bugün bile sürdüren görkemli feodal senetle, yani "miras anlaşması"yla sona erdirilen Mecklenburg dahil olmak üzere, istisnasız tüm çağdaş devletlerin dayandığı tek hak, devrim yapma hakkıdır. Devrim yapma hakkı kamusal bilinçte o denli tartışmasız bir yer edinmiştir ki, General von Boguslawski bile, imparatoru için savunduğu hükümet darbesi yapma hakkını, tek başına halkın bu hakkından türetiyor.

Ama başka ülkelerde olup bitenler bir yana, Alman sosyal demokrasisinin özel bir konumu ve bu nedenle de en azından yakın gelecek için özel bir görevi var. Seçim sandıklarına gönderdiği iki milyon seçmen ile onların arkasında duran seçme hakkından yoksun genç erkekler ve kadınlar, uluslararası proleter ordusunun en kalabalık, en sıkı kitlesini, belirleyici "vurucu gücünü" oluşturuyor. Bu kitle, daha şimdiden, kullanılan oyların dörtte birinden fazlasını sağlıyor; ve imparatorluk meclisinin üyelikleri için yapılan seçimlerin, eyalet meclisi seçimlerinin, belediye

[112] *Zemski Sobor* (Ülke Meclisi), 16. ve 17. yüzyıllarda toplanan, Rusya'nın ilk merkezi feodal meclisiydi. İzleyen yüzyıllarda bu meclisin yeniden oluşturulması tartışmaları zaman zaman yeniden gündeme gelmişti - çev.

meclisi ve iş mahkemesi seçimlerinin kanıtladığı üzere, hiç durmadan büyüyor. Bu büyüme, tıpkı doğal bir süreçte olduğu kadar kendiliğinden, istikrarlı, durdurulamaz ve aynı zamanda sakin bir şekilde gerçekleşiyor. Buna karşı hükümetin yaptığı tüm müdahalelerin etkisiz kaldığı görüldü. Daha bugünden, seçmen sayısının 2 milyon 250 bine ulaşmasını bekleyebiliriz. Bu şekilde devam etmesi durumunda, yüzyılın sonuna kadar toplumun orta katmanlarının çoğunluğunu, küçük köylüler gibi küçük burjuvaları kazanırız ve ülkedeki belirleyici, tüm diğer güçlerin isteseler de istemeseler de karşısında boyun eğmek zorunda kalacağı güce dönüşürüz. Bu büyümenin, bugünkü [(*2. Yazım:*) egemen] yönetim sisteminin kendiliğinden aşılmasına kadar kesintisiz bir şekilde sürmesini sağlamak, [günden güne güçlenen vurucu gücü, öncü savaşlarıyla yıpratmak yerine, karar gününe kadar zarar görmeyeceği şekilde korumak]; işte temel görevimiz budur. Ve Almanya'daki sosyalist savaşçı güçlerin geçici olarak durdurulmasını ve hatta belirli bir süreliğine geriletilmesini sağlayabilecek tek bir yol var: askerlerle büyük ölçekli bir çarpışma, 1871 yılında Paris'te yaşanana benzer bir kan kaybı. Eninde sonunda bunun da üstesinden gelinirdi. Avrupa'nın ve Amerika'nın tüm hazneli silahları bir araya gelse, milyonlarla sayılan bir partiyi ortadan kaldıramaz. Ama olağan gelişim sekteye uğrar, [vurucu güç belki kritik anda el altında bulunmaz,] nihai savaş [*(2. Yazım:)* sonuç] gecikir, daha fazla zaman alır ve daha ağır özveriler gerektirirdi.

Dünya tarihinin ironisi her şeyi baş aşağı ediyor. Biz "devrimciler", biz "yıkıcılar", yasal yolları kullanarak, yasadışı yollarla ve yıkıcılıkla gelişebileceğimizden çok daha hızlı gelişiyoruz. Kendi kendilerine verdikleri adla düzen partileri, kendi yarattıkları yasal koşulların altında eziliyor. Onlar Odilon Barrot aracılığıyla, umutsuzluk içinde, *la légalité nous tue*, yasallık bizi öldürüyor, diye haykırırken, bu yasallık sayesinde bizim kaslarımız güçleniyor, yanaklarımız pembeleşiyor ve hiç ölmeyecekmiş gibi görünüyoruz. Ve eğer *biz*, onları hoşnut etmek için sokak savaşına sürüklenmeyi kabullenecek kadar çılgınca davranmazsak, sonunda, onlar açısından bu denli sıkıntı yaratan yasallığı çiğnemekten başka hiçbir çareleri kalmayacaktır.

Bu arada, yıkıcılık karşıtı yeni yasalar çıkarıyorlar. Yine her şey baş aşağı ediliyor. Bugünün bu fanatik yıkıcılık karşıtları, tanı da dünün yıkıcıları değil mi? Yoksa 1866 iç savaşını *biz* mi çıkardık? Hannover kralını, Hessen seçmen prensini,[113] Nassau dükünü *biz* mi atalarından kalan, meşru mirasları olan topraklardan sürüp bu toprakları ilhak ettik?[114] Alman Konfederasyonu'nu ve tanrının lütfettiği üç tacı devirenler, yıkıcılıktan şikayetçi, öyle mi? *Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?* [Gracchus'ların bir ayaklanmadan şikayet etmelerine kim izin verir? (Juvenal, "Hicivler", II, 24)][115] Bismarck'a tapanların yıkıcılığa küfretmelerine kim izin verebilir?

Varsınlar, yine de yıkıcılık karşıtı yasa tasarılarını kabul etsinler, bunları daha da ağırlaştırsınlar, tüm ceza yasasını lastiğe çevirsinler; güçsüzlüklerinin yeni bir kanıtından başka hiçbir şey elde edemezler. Sosyal demokrasiyi gerçekten sıkıştırabilmek için daha pek çok önlem almak zorunda kalacaklar. Şu anda yasalara bağlı kalmakla beslenen [(2. Yazım:) yasalara bağlı kalması sayesinde durumu çok iyi olan] sosyal demokrat yıkıcılıkla baş etmek için tek yapabilecekleri, düzen partilerinin, yasaları çiğnemeden yaşayamayacak olan yıkıcılığına başvurmak. Prusyalı bürokrat Bay Rössler ve Prusyalı general Bay von Boguslawski, onlara, sokak savaşı tuzağına düşmeyen işçilerle baş edilmesini belki hâlâ sağlayabilecek olan tek yolu gösterdi: Anayasanın çiğnenmesi, diktatörlük, mutlakiyete dönüş, *regis voluntas suprema lex!* [kralın iradesi en yüce yasadır!] Dolayısıyla, beyler, cesur olun; burada yarım yamalak önlemler bir işe yaramaz, sonuna kadar gidilmeli!

Anıa Alman İmparatorluğu'nun, tüm küçük devletler ve genel olarak tüm çağdaş devletler gibi, bir *sözleşmenin ürünü* olduğunu unutmayın; bu imparatorluk, birincisi prenslerin kendi aralarındaki, ikincisi prensler

---

[113] *Kurfürst:* Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu'nda imparator seçimini yapan prensler kurulunun üyesi - çev.

[114] Prusya, 1866 yılında Avusturya ile girdiği savaşı kazanarak Hannover'i, Hessen'i ve Nassau'yu kendi topraklarına dahil etmişti - çev.

[115] Juvenal olarakda bilinen Decimus Junius Juvenalis, MS 1-2. yüzyıllarda yaşamış, "Hicivler"in yazarı Romalı bir şair. Gracchus kardeşler, MÖ 2. yüzyılda Roma'da toprakların yoksullara dağıtılmasını savundukları için soylular tarafından öldürülen iki kardeş - çev.

ile halk arasındaki sözleşmenin ürünüdür. Taraflardan biri sözleşmeyi bozarsa, sözleşme bir bütün olarak geçersizleşir ve diğer taraf da sözleşmeye bağlı olmaktan çıkar. (Bismarck'ın 1866'da bize çok güzel bir şekilde gösterdiği gibi. Dolayısıyla, imparatorluk anayasasını çiğnemeniz durumunda, sosyal demokrasi, size karşı istediğini yapma özgürlüğüne sahip olacaktır. Ama o zaman ne yapağını bugünden ağzından kaçırması pek olası değil.)

Bundan neredeyse tam 1600 yıl önce, Roma İmparatorluğu'nda da tehlikeli bir yıkıcı parti faaliyet gösteriyordu. Dinin ve devletin tüm temellerinin altını oyuyordu; imparatorun iradesinin en yüce yasa olduğunu açıkça reddediyordu, vatansızdı, uluslararasıydı, Galya'dan Asya'ya kadar imparatorluğun tüm topraklarına ve imparatorluk sınırlarının ötesine yayılıyordu. Yıkıcı faaliyetlerini uzun bir süre boyunca yeraltında, gizlice yürütmüştü; ama uzunca bir süredir, kendisini gün ışığına çıkacak kadar güçlü hissediyordu. Hıristiyanlar adıyla bilinen bu yıkıcı parti, orduda da güçlü bir şekilde temsil ediliyordu; tümüyle Hıristiyan olan lejyonlar vardı. Resmi putperest tapınağındaki kurban törenlerine katılıp, gelenleri karşılamaları emredildiğinde, yıkıcı askerler, protesto amacıyla miğferlerine özel işaretler (haçlar) takacak kadar arsızca davranıyordu. Yüksek rütbelilerin alışılmış kışla eziyetleri bile bir işe yaramıyordu. İmparator Diocletianus, ordusundaki düzenin, itaatin ve disiplinin altının oyulmasına daha fazla seyirci kalamadı. Henüz zaman da varken, enerjik bir şekilde işe koyuldu. Sosyalistlere karşı, Hıristiyanlara karşı demek istemiştim, bir yasa çıkardı. Yıkıcıların toplantıları yasaklandı, toplantı mekanları kapatıldı ya da hatta yıkıldı, Hıristiyanlara özgü işaretler, haçlar vb., Saksonya'daki kırmızı mendiller gibi yasaklandı. Hıristiyanların devlet görevi yapamayacakları ilan edildi; onbaşı olmalarına bile izin verilmeyecekti. O zamanlar, Bay von Köller'in yıkıcılık karşıtı yasa tasarısının[116] gerektirdiği sayıda bile "kişiye saygı" eğitimi almış yargıç bulunmadığından, kestirmeden gidilerek, Hıristiyanların haklarını almak için mahkemeye başvurmaları yasaklandı. Bu olağanüstü yasa da bir işe yaramadı.

[116] 1894 yılında Prusya'nın içişleri bakanı olan ve sosyalistlere karşı ikinci bir yasa tasarısı hazırlayan Ernst Matthias von Köller; söz konusu tasarı kabul edilmemişti - çev.

Hıristiyanlar onu duvarlardan alay ederek söktü; söylentiye göre, imparatorun Nikomedya'daki [İzmit] sarayını kendisi içindeyken yaktılar. İmparator, öcünü, MS 303 yılındaki büyük Hıristiyan kıyımıyla aldı. Bu, türünün son örneğiydi. Ve öyle etkiliydi ki, on yedi yıl sonra ordunun çoğunluğu Hıristiyanlardan oluşuyordu ve tüm Roma İmparatorluğu'nun bir sonraki mutlak hükümdarı, papazların "Büyük" dediği Konstantin, Hıristiyanlığı devlet dini ilan etti.

Londra, 6 Mart 1895
F. Engels

Marx okumaya yeni başlayanlar için

Feodalizmden kapitalizme geçiş süreci, İngiliz Sanayi Devrimiyle başladı. Sanayi Devrimi, anlık bir olay değil, kimilerine göre yüz yıldan uzun süren, en yoğun dönemi 1760 ile 1830 yılları arasında yaşanan bir süreçti. Bu süreçte, tarım dışı üretimin teknik temeli değişti. Teknik ilerlemeler hız kazanır ve makine üreten makineler ortaya çıkarken, zanaatkar atölyelerinin yerini büyük sanayi işletmeleri (fabrikalar) aldı.

Büyük ölçekli üretimin ortaya çıkması ve gelişmesi, iki yeni sınıfın varlığını gerektiriyordu: Üretim araçlarına (makinelere, aletlere, fabrika binalarına, hammaddelere vb.) sahip sermaye sahipleri (sanayi burjuvazisi) ve fabrikalarda çalışacak işçiler (proletarya).

Feodalizm döneminde, temel sömürü biçimi, emekçilerin ürettiklerine zor yoluyla el konmasıydı. Emekçilerin bazıları köle olarak çalıştırılırken, bazıları da neyi nasıl üreteceklerine kendileri karar veriyor, ama ürettiklerinin önemli bir bölümüne el konuyordu. Dünyanın pek çok ülkesinde, köylüler, toprakla birlikte alınıp satılıyordu.

Köylülerin ürettiklerinin önemli bir bölümüne el koyan ve bu arada her tür işlerini onlara yaptıran toprak sahipleri sınıfı (toprak ağaları, beyler, aşiret reisleri, aristokratlar, feodal sınıf), tam da bu nedenle, teknik ilerlemelerle pek fazla ilgilenmiyordu. Yine bu dönemde, usta-kalfa-çırak düzeniyle çalışan zanaatkarlar da, yalnızca, küçük ölçekli üretimin dar sınırları içinde, kendi ayrıcalıklarını korumaya çalışıyordu. Zanaatkarların "lonca" türü örgütlerinin amacı, teknik ilerleme sağlamak değil, kendi üretim alanlarına "izinsiz" girişleri önlemekti. Feodalizm döneminin zengin ve güçlü tüccarları ise, dünyanın her yanındaki üreticilerden ucuza

mal alıp yüksek fiyatlarla satabildikleri için, kendi ülkelerindeki teknik ilerlemeleri ve sınai üretimin gelişmesini çok fazla önemsemiyordu. Son olarak, tefeciler ve feodalizm döneminin sonlarına doğru ortaya çıkan bankacılar ve borsa spekülatörleri ise, üretimle ve teknikle zaten hiç ilgili değildi.

Tüm bu nedenlerle, sanayici sermaye sahiplerinin güç kazanması hiç kolay olmadı. Fabrikalarında çalışacak "özgür" işçileri bulabilmek, lonca düzenini aşmak, tüccarların egemenliğine son verebilmek için, geçmiş dönemin egemen sınıflarıyla mücadele etmeleri gerekti. Bu mücadele, yani feodalizmden kapitalizme geçiş mücadelesi, İngiliz Sanayi Devriminden çok daha uzun bir tarihsel sürece yayıldı.

Feodalizme karşı mücadele, yalnızca geçmişin egemen sınıflarına karşı değil, aynı zamanda, o sınıfların egemenliğine dayanan feodal devletlere karşı yürütüldü. İmparatorluk, krallık, padişahlık, çarlık gibi yönetim biçimleri, o dönemde, feodal sınıfların egemenliklerini korumalarını sağlıyordu. Dolayısıyla, sanayi burjuvazisi, egemen sınıf konumuna gelebilmek için, bu yönetim biçimlerine ve mevcut iktidarlara karşı mücadele etmek, yani siyasal bir mücadele yürütmek zorundaydı.

Ayrıca, feodal ülkelerin çoğunda, merkezi devlet iktidarları görece zayıftı ve yerel iktidar odakları (dükalıklar, kontluklar, beylikler vs.) ülke ölçeğinde bir pazarın yaratılmasına engel oluyordu. Hatta, pek çok ülkede, yerel gümrük duvarları bulunuyordu. Oysa sanayi sermayesi, mümkün olduğu ölçüde büyük bir ulusal pazara gereksinim duyar. Bu nedenle, sanayi burjuvazisi, devlet yönetiminde merkezileşmeyi ve buna temel oluşturmak için de ulusalcılığı (milliyetçiliği) savundu.

Sanayi burjuvazisinin hedef aldığı bir diğer kesim, devletle iç içe geçmiş, eğitim kurumlarını büyük ölçüde kontrolü altında tutan, toplumsal yaşam üzerinde belirleyici bir ağırlığa sahip olan ve bunların da yardımıyla büyük maddi çıkar örgütlenmeleri durumuna gelen dinsel kurumlar oldu. Burjuvazinin desteğini alan "aydınlanmacı" düşünürler, dinsel dogmalara karşı akılcılığı ve bilimsel düşünceyi savundu.

Ama sanayi burjuvazisi, feodalizm döneminin egemen sınıflarından da küçük bir toplumsal azınlık durumundaydı. Kendi iktidar mücadelesini

yürütürken, toplumun başka kesimlerinin desteğine gereksinim duyuyordu. Bu nedenle, her tür siyasal haktan yoksun olan köylülerin, işçilerin ve o zamanlar işçilerden büyük bir kitle oluşturan işsizlerin tepkilerinden yararlanmaya çalıştı. Bu kesimlerin siyasette ağırlık kazanabilmesi için, seçme ve seçilme haklarının genişletilmesini, yani demokrasiyi savundu.

Kapitalistleşme sürecine ilk giren ülke olan İngiltere'de de, sanayici sermaye sahipleri, feodal sınıflara karşı bu tür bir mücadele yürüttü. Ama bunu yaparken, açık çatışmalara girmek, siyasal bir devrim yapmak zorunda kalmadılar. Bu ülkede, sanayi sermayesinin egemenliği adım adım, uzlaşmalarla sağlandı. İngiltere'nin bugün bile bir "kraliyet" ailesine sahip olması, bu uzlaşmacılığın bir ürünü.

Fransa'da ise, aristokrasi (egemen feodal sınıf), egemenliğini sanayici sermaye sahipleriyle paylaşmak yerine, ayrıcalıklarını korumaya çalıştı. Aristokratların ve din adamlarının kontrolü altındaki devletten yeterli desteği alamayan Fransız sermaye sahipleri, siyasal iktidarı paylaşmak için daha sert bir mücadele yürütmek zorunda kaldı. "Eşitlik", "özgürlük" ve "kardeşlik" sloganlarıyla, yoksul köylüleri, işçileri ve işsizleri mevcut düzene karşı mücadeleye çağırdılar. 1789'daki Büyük Fransız Devrimi, burjuva siyasetçilerinin önderlik ettiği bir halk ayaklanmasının ürünü oldu. Burjuvazi, kendi çıkarlarını toplumun geniş bir kesiminin çıkarları gibi göstermeyi başarabilmiş, ezilenlerin öncülüğünü yaparak iktidarı alabilmişti.

1789 Devrimi, ülkedeki siyasal güçler dengesinin bir günde tümüyle değişmesini sağlamadı. Devrim sonrasında, düzenin ne ölçüde değiştirileceği konusundaki siyasal mücadele sürdü. Başlangıçta, krallık rejiminin korunması, yalnızca kralın yetkilerinin anayasayla sınırlandırılması görüşü ağır basıyordu. Buna karşın, devrimin başlangıçtaki ideallerine daha sıkı bir şekilde bağlı olan Jakobenler, yoksul halkı örgütleyerek güç kazandı ve 1792 yılında tek başlarına iktidara geldiler. 1792 ile 1794 yılları arasında, krallık rejimine son verildi, cumhuriyet kuruldu, tüm yetişkin yurttaşlara (erkeklere) seçme hakkı verildi ve feodal güçlerin etkisini tümüyle kırmak için sert bir mücadele yürütüldü. 1793-1794 dönemi, bu

mücadelenin sertliği nedeniyle, "Terör Dönemi" olarak da anılır.

Ancak, 1789 Fransız Devrimiyle iktidara gelen burjuvazi, insanlar arasında tam bir eşitlik, özgürlük ve kardeşlik istemediğini kısa bir süre içinde gösterdi. Burjuvazinin asıl istediği, işçileri sömürme özgürlüğüydü. Sömürü üzerine kurulu bir düzende, gerçek bir eşitlik mümkün değildir. Eşitliğin olmadığı bir yerde de özgürlüklerin sınırlanması kaçınılmazdır.

Devrimden kısa bir süre sonra, burjuvazi, kendi ideallerine ihanet etti. Burjuva devriminin en ileri temsilcileri olan Jakobenler, burjuvaziye göre fazla "eşitlikçi" oldukları için, burjuvazinin desteğiyle tasfiye edildi. Bunun sonuçları arasında, eşitlik, özgürlük ve kardeşlik ideallerine bağlı kalan aydınların farklı arayışlara yönelmeleri de vardı. Marksizmin dayandığı ana kaynaklardan biri olan Fransız sosyalizmi, burjuvaziden kopan aydınların yarattığı bir akım oldu.

Jakobenlerin tasfiye edilmesinden sonra, devrimci dönemin ürünü olan toplumsal kazanımların önemli bir bölümü ortadan kaldırıldı. 1799 yılında bir hükümet darbesiyle başa geçen Napoleon Bonaparte, 1804 yılında imparatorluğunu ilan etti ve I. Napoleon adını aldı. Napoleon'un iktidar dönemine damgasını vuran, bir dönem boyunca Fransa'nın sınırlarını genişleten dış savaşlar oldu. Ama sonunda yenik düşen Napoleon, 1815 yılında iktidarını kaybetti.

Napoleon'un ardından, iktidar, daha çok büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden Bourbon hanedanının eline geçti. 1815-1830 dönemine, "Restorasyon" dönemi denir. Bu dönemde, Fransa, anayasası bulunan bir krallık rejimiydi. Bourbon hanedanının savunucuları, "meşrutiyetçiler" (*légitimistes*) diye anılır.

Restorasyon döneminde iktidardan dışlanan kesimler arasında, sanayi burjuvazisinin yanı sıra, o dönemde sanayi burjuvazisinden güçlü olan mali aristokrasi (bankacılar, borsa spekülatörleri ve onlarla işbirliği halindeki diğer zengin kesimler) de bulunuyordu. Bu kesimler, 1830 yılının Temmuz ayında, yine bir halk ayaklanmasının yardımıyla, Bourbon hanedanını devirdi. Temmuz Devrimi, daha çok mali aristokrasinin çıkarlarını temsil eden Orleans hanedanını başa geçirdi. Louis-Philippe kral oldu. 1830-1848 döneminin rejimi "Temmuz Monarşisi" diye anılır.

1848 yılının Şubat ayında gerçekleşen devrimse (Şubat Devrimi), Louis-Philippe'in krallığına son verirken, Fransa'nın İkinci Cumhuriyet dönemini başlattı. Marx, *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'nde, 1848-1850 döneminin siyasal gelişmelerini çözümlüyor...

Erkin Özalp
Aralık 2008

Sözlükçe ve Dizin*

13 Haziran gösterisi -- (*ayrıca*: Haziran zaferi) – 56, 72-73, 75, 78, 80-85, 100, 106-107, 109, 124, 129

15 Mayıs 1848 meclis baskını -- (*ayrıca*: 15 Mayıs, 15 Mayıs kalkışması) – 33, 41-42, 44, 46, 60, 70, 107

Aguesseau, comte de Ségur d' (Raymond Joseph Paul) (1803-1889) -- Düzen Partisi'nin önde gelen üyelerinden – 108

Albert (gerçek adı: Alexandre Martin) (1815-1895) -- İşçi, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümetin üyesi – 17, 19, 32, 70

Alman İmparatorluğu -- *bkz.* Prusya – 136, 147

Alman Konfederasyonu -- *bkz.* Prusya – 136, 147

Almanya -- *bkz.* Prusya – 29, 45, 70, 83, 86, 110, 127-129, 134, 137-139, 144, 146

Alsace-Lorraine -- 1870-1871'deki Fransa-Prusya Savaşı'nı kazanan Prusya'nın ilhak ettiği ve Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Almanya'nın elinde kalan bölge, *bkz.* Prusya – 137

Anteus -- "Toprak ana" Gaia'nın dev oğlu (mitoloji) – 79

Antier, Benjamin (Benjamin Chevrillon) (1787-1870) -- Oyun yazarı – 14

artan oranlı vergi -- 47-48, 96, 104

Assemblée nationale – 1849'da Düzen Partisi'nden yana yayın yapan bir gazete – 118

Avusturya -- *bkz.* İtalya, Macaristan, Prusya (*ayrıca*: Avusturyalı) – 15, 23, 36, 45, 64-66, 86, 91, 134, 136, 145, 147

Baden -- 1848-1849 Devrimleri döneminde Almanya'da devrimci hareketin en uzun süre tutunabildiği kentlerden biri; *bkz.* Prusya – 85

Baraguey d'Hilliers, Louis-Achille (1795-1878) -- Bonaparte'çı general, İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 84

Barbès, Armand (1809-1870) -- 12 Mayıs 1839'da Blanqui ile birlikte Mevsimler

---

* Fransız isimleri hakkında bilgi verilirken Fransız oldukları belirtilmemiştir.

Derneği (*Société des Saisons*) adlı örgütün düzenlediği ayaklanmaya öncülük etti, 1848'e kadar hapiste kaldı, 15 Mayıs 1848'deki meclis baskınına katıldığı gerekçesiyle ömür boyu hapse mahkum edildi, 1854'te affedildikten sonra yaşamının geri kalanını yurtdışında geçirdi – 11, 60, 70, 108

barikat savaşı -- *bkz.* sokak savaşı

Baroche, Pierre Jules (1802-1870) -- Başlangıçta Düzen Partisi üyesi, sonradan Bonaparte'çı – 108

Barrot, Hyacinthe Camille Odilon (1791-1873) -- Temmuz Monarşisi döneminde hanedancı muhalefetin liderliğini yaptı, 24 Şubat 1848'de Louis-Philippe tarafından yeni hükümeti kurmakla görevlendirilmesine karşın ayın gün Şubat Devrimi gerçekleştirildi, Aralık 1848'de Louis Bonaparte'ın atadığı ilk hükümetin başbakanı oldu, 30 Ekim 1849'da görevden alındı – 16-17, 42, 52-55, 57, 59-61, 65, 77, 84, 87, 89, 101, 146

Bartholomeus – İsa'nın on iki havarisinden biri – 46, 104

Bastiat, Claude Frédéric (1801-1850) -- Liberal iktisatçı, İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 12

Bastide, Jules (1800-1879) -- 1836 ile 1846 arasında *National* gazetesinin editörlerinden, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümette kısa süre dışişleri bakanlığı yaptı (Mayıs-Aralık 1848) – 45

Beaumarchais, Pierre Augustin (1732-1799) -- *Sevil Berberi (Le Barbier de Sévile) ve Figaro'nun Düğünü (Le Mariage de Figaro)* adlı oyunların yazarı – 60

Bebel, August (1840-1913) -- 1869'da Almanya'da Wilhelm Liebknecht ile birlikte Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ni kurdu. Almanya Sosyalist İşçi Partisi'nde (SAPD) ve Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nde (SPD) yöneticilik görevlerinde bulundu – 139

Berlin – 1848 yılının Mart ayında Alman birliği taraftarlarının büyük bir ayaklanmasına sahne oldu; *bkz.* Prusya – 131, 141-143

Berryer, Pierre Antoine (1790-1868) -- Hukukçu, meşrutiyetçilerin parlamento sözcülerinden – 89

Birinci Cumhuriyet -- Fransız Devriminin (1789) ardından, cumhuriyetin ilan edildiği 1792 yılı ile Napoléon Bonaparte'ın imparatorluğunu ilan ettiği 1804 yılı arasındaki dönem – 22

Birinci Enternasyonal – Uluslararası İşçiler Birliği. 1864 yılında Londra'da, İngiliz sendikacıların ve farklı ülkelerden (çoğu siyasi göçmen) temsilcilerin katılımıyla yapılan bir toplantının sonunda kuruldu. Karl Marx, kuruluşundan itibaren bu örgütte aktif bir rol oynadı. İzleyen yıllarda katılımcı örgüt sayısının artmasına karşın, içinde çok farklı sendikal ve siyasal eğilimler barındırması nedeniyle 1870'lerin ilk yarısında dağıldı, 1876'da resmen feshedildi – 136

Bismarck, Otto von (1815-1898) -- 1862-1890 döneminde Prusya'nın ve 1871-1890 döneminde Alman İmparatorluğu'nun (*Deutsches Reich*) başbakanı – 131-132, 136, 139, 147-148

Blanc, Louis (1811-1882) -- 1839'da yayımlanan *Emeğin Örgütlenmesi (L'Organisation du travail)* adlı kitabında işçilerin "toplumsal atölyeler"de örgütlenmesini savundu, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümetin bir üyesi ve bu hükümet tarafından işçilerin sorunlarını araştırmakla görevlendirilen Luxembourg Komisyonu'nun başkanı oldu, 1848 yılının Haziran ayındaki işçi ayaklanmasının ardından yurtdışına kaçtı – 17, 19, 23, 29-32, 41-42, 56, 70, 107

Blanqui, Louis Auguste (1805-1881) -- Yaşamı boyunca işçi sınıfını iktidara taşıyacak bir devrim yapmak için mücadele etti. 1827'de bir sokak savaşında yaralandı, 12 Mayıs 1839'da silahlı bir ayaklanmaya öncülük ettiği için idama mahkum edildi, sonra bu cezası ömür boyu hapse çevrildi. Şubat Devriminin (1848) ardından serbest bırakıldı, 15 Mayıs 1848'deki meclis baskınına katıldığı için 10 yıl hücre hapsine mahkum edildi. 1871 yılında Paris Komünü başkentin yönetimini eline aldığında, taraftarlarının Komün'de çoğunluğu oluşturmasına karşın, kendisi yine hapisteydi – 11, 30-31, 60, 70, 105, 107-108, 137, 143

Boguslawski, Albert von (1834-1905) -- Askeri konularda kitapları da bulunan Alman general – 145, 147

Boisguillebert, Pierre (1646-1714) -- İktisatçı – 96

Bonaparte, Charles Louis Napoléon (1808-1873) -- Napoléon Bonaparte'ın yeğeni. 10 Aralık 1848'de cumhurbaşkanı seçildi, 2 Aralık 1851'de darbe yaptı ve ertesi yıl "III. Napoléon" adıyla imparatorluğunu ilan etti. İkinci İmparatorluk dönemi boyunca başta kaldı, kendisinin başlattığı 1870-1871 Fransa-Prusya Savaşı'nda esir düşmesinin ardından tahtını kaybetti (*ayrıca*: amcasının yeğeni, Davut Napoléon, Napoléon Bonaparte, Soulouque) – 44, 49-61, 64, 66, 69, 71, 75-77, 86-90, 95, 97, 101-102, 106-108, 119-125, 130, 135-138, 143

Bonaparte, Napoléon (1769-1821) -- Fransız Devrimi (1789) sırasında general-di, 1799 yılında bir hükümet darbesi yaparak başa geçti, 1804 yılında imparatorluğu-nu ilan ederek I. Napoléon adını aldı. Dış savaşlarla Fransa'nın etki alanını genişletti, ancak sonunda Avrupa'nın birleşen güçleri tarafından yenilgiye uğratıldı, 1814 yılın-da kısa bir süreliğine bırakmak zorunda kaldığı imparatorluğunu 1815'teki Waterloo Savaşı yenilgisinin ardından tümüyle kaybetti ve yaşamının geri kalanını sürgünde geçirdi – 13, 21, 50, 52-55, 71, 95-96, 100-101, 108, 123, 154

borsa -- (*ayrıca*: borsa kralları, borsa kurtları, borsacı vb.) – 11-12, 15-16, 19, 24-27, 43, 90-94, 125, 152, 154

Bourbon hanedanı -- 1815-1830 yıllarındaki Restorasyon döneminde iktidarda olan, bu dönemde daha çok büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden ha-nedan. Bu hanedanın savunucuları "meşrutiyetçiler" (*légitimistes*) diye anılıyordu – 51, 67, 86, 88, 154

Bourges davası -- 15 Mayıs 1848 meclis baskınına katılanların yargılandığı dava – 70

Bréa, Jean Baptiste Fidèle (1790-1848) -- General, Parisli işçilerin Haziran 1848'deki ayaklanmasını bastırma mücadelesi yürütürken isyancılar tarafından öl-dürüldü – 70

Bright, John (1811-1889) – İngiliz fabrikatör ve liberal siyasetçi. 1830'lu ve 1840'lı yıllarda Richard Cobden ile birlikte tarım ürünleri ithalatının serbest bırakıl-ması için mücadele etti – 93

Bugeaud, Thomas Robert (1784-1849) -- Mareşal, Orléans'cı, Temmuz Monarşisi döneminde Temsilciler Meclisi, İkinci Cumhuriyet döneminde Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 54

bunalım (iktisadi) – 15-16, 24, 28, 111, 113-114, 129-130, 132

burjuva düzeni -- *bkz.* burjuva toplumu

burjuva sosyalizmi -- 104, 131

burjuva toplumu -- kapitalist toplum (*ayrıca*: burjuva düzeni) – 14, 18-20, 23-24, 27, 31-32, 34-36, 39, 46, 48-49, 62-63, 69, 92, 95, 113-114, 123

burjuvazi -- *bkz.* sanayi burjuvazisi

Buzançais -- 1847 yılının ilkbaharında Indre iline bağlı Buzançais'nin işçileri ile

çevre köylerde yaşayanlar açlık nedeniyle fırsatçıların depolarını yağmaladı. Bunun üzerine askerlerle halk arasında çatışmalar yaşandı. İsyancıların dördü öldürüldü, çoksayıda isyancı ağır çalışma cezalarına çarptırıldı – 15

bütçe -- *bkz.* devlet bütçesi

büyük toprak sahipleri -- (*ayrıca*: büyük toprak mülkiyeti) – 18, 26, 31, 67, 91, 104, 154

Cabet, Étienne (1788-1856) -- Ütopyacı sosyalist, Şubat Devriminden (1848) hemen önce örnek eşitlikçi topluluklar oluşturmak için yandaşlarıyla ABD'ye göç etti, başarısız oldu – 30-31

Caesar – *bkz.* Sezar – 87-88

Capefigue, Jean-Baptiste (1802-1872) – Tarihçi, biyografi yazarı, gazeteci – 118

Carlier, Pierre (1799-1858) -- 1849-1851 döneminde Paris'in polis müdürü, Bonaparte'çı – 101-102, 106

Carlo Alberto (1798-1849) – 1831-1849 döneminin Sardinya-Piemonte kralı. *bkz.* İtalya – 65

Carnot, Lazare Hippolyte (1801-1888) -- Fransız Devriminin (1789) ardından Konvansiyon ve Kamu Esenliği Komitesi üyeliği yapan Lazare Carnot'nun oğlu. Şubat Devriminden (1848) sonra Geçici Hükümet, Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyeliği yaptı, Louis Bonaparte'ın 1851'deki darbesinin ardından cumhuriyetçi muhalefetin liderlerinden biri oldu – 107-108

Cassagnac, Bernard Adolphe Granier de (1806-1880) -- Gazeteci ve siyasetçi, Temmuz Monarşisi döneminde Guizot'nun destekçisi, İkinci Cumhuriyet döneminde ve sonrasında mutlakiyetçi ve Bonapart'çı – 118

Cato (Marcus Porcius Cato) (MÖ 234-149) -- Romalı devlet adamı, yazar – 45

Caussidière, Marc (1808-1861) – 1834 Lyon ayaklanmasına katıldığı için bir 1837'ye kadar hapiste kaldı, Şubat Devrimi (1848) sırasında barikatlarda savaştı, Geçici Hükümet tarafından Paris'in polis müdürlüğüne atandı, 15 Mayıs 1848'deki meclis baskınının ardından görevden alındı, Haziran 1848'deki ayaklanmanın ardından yurtdışına kaçmak zorunda kaldı – 23, 41-42, 70

Cavaignac, Louis Eugène (1802-1857) -- General, Şubat Devriminden (1848)

sonra Haziran ayaklanmasının bastırılmasını yönetti, Haziran-Aralık döneminde başbakanlık ve fiili devlet başkanlığı yaptı, 10 Aralık 1848'deki cumhurbaşkanlığı seçimini kaybetti – 34-35, 40, 44-46, 48-52, 56, 58, 63-65, 72, 79

Changarnier, Nicolas Anne Théodule (1793-1877) – General, meşrutiyetçi, Haziran ayaklanmasının (1848) bastırılmasında rol oynadı, 1849'da Paris Ulusal Muhafızı ile Paris'teki düzenli birliklerin komutanı oldu, Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851'deki darbesi sırasında tutuklandı ve ülke dışına sürüldü – 54, 61, 73, 80, 85, 120, 124-125

Charlemagne (Şarlman) (742-814) -- Frankların ve Lombardların Kralı, Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu'nun kurucusu – 57

Cizvit -- 1534 yılında kurulmuş, Hıristiyanlığı yayma çabalarıyla ve gizli örgütçülüğüyle ünlü, Avrupa'daki dinsel reform hareketlerine düşmanca yaklaşmış, bir dönem boyunca Roma Katolik Kilisesi tarafından desteklenmiş tarikatın üyesi – 54, 95, 101-102, 107

Cobden, Richard (1804-1865) -- İngiliz fabrikatör ve liberal siyasetçi. 1830'lu ve 1840'lı yıllarda John Bright ile birlikte tarım ürünleri ithalatının serbest bırakılması için mücadele etti – 93

Constitutionnel -- 1849'da Düzen Partisi'nden yana yayın yapan bir gazete – 118

Crémieux, Adolphe (1796-1880) – Avukat, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümette bir dönem adalet bakanı, Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 17, 63

Creton, Nicolas Joseph (1798-1864) -- Avukat, Orléans'cı – 95

Cubières, Amédée Louis de (1786-1853) – General – 94

çalışma bakanlığı -- 19-20, 32

çalışma hakkı -- 47, 130

Dağ – *bkz. Montagne*

Daumier, Honoré (1808-1879) -- Ressam, karikatürist – 14

Davut -- Yahudi Krallığı'nın kurucusu Saul'ün rakibi (Tevrat ve İncil) – 50

Deflotte -- *bkz.* Flotte

Delilah -- Samson'un sevgilisi, *bkz.* Samson - 79

Demiurgos -- Fiziksel evrenin yaratıcısı (mitoloji) - 114

Démocratie pacifique (Barışçıl Demokrasi) -- 1843 ile 1851 yılları arasında ütopyacı sosyalist Fourier'nin taraftarlarının çıkardığı günlük gazete - 79

Demokles -- "Demokles'in kılıcı" deyimiyle bilinen eski Yunanlı (söylence) - 100

Demosthenes (MÖ 384-322) -- Eski Yunanistan'da hatipliğiyle ünlü devlet adamı - 89

devlet borçlanması - 12-13, 15, 23-26, 45, 48, 92-95

devlet bütçesi -- (*ayrıca*: bütçe, bütçe dengesi, bütçe açığı) - 12, 26, 44, 55, 67, 92, 94, 103

devrimci proletarya -- (*ayrıca*: devrimci işçiler, devrimci proleterler) - 47, 49, 51, 57-58, 60, 62-63, 68-69, 81, 86, 107, 139

devrimci sosyalizm -- 105

Dézamy, Théodore (1808-1850) -- Sosyalist - 30

Die Neue Zeit (Yeni Dönem) -- Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin teorik yayın organı (1883-1923) - 128

Diocletianus (245?-313?) -- 284-305 yıllarında Roma imparatoru - 148

Dresden -- 1849 yılında Mayıs Ayaklanmasının gerçekleştirildiği Alman kenti. Ayaklanma Prusya ordusu tarafından bastırıldı; *bkz.* Prusya - 141

Duclerc, Charles (1812-1888) - Mayıs-Haziran 1848'de maliye bakanlığı yaptı, Haziran ayaklanmasının (1848) ardından siyasetten uzaklaştı, 1882-1883'te başbakanlık ve dışişleri bakanlığı yaptı - 63

Dufaure, Armand Stanislas (1798-1881) -- Avukat, 1839'da bakanlık yaptı, koltuğunu kaybedince muhalefete geçti, İkinci Cumhuriyet döneminde Cavaignac tarafından içişleri bakanlığına getirildi, Louis Bonaparte cumhurbaşkanı seçilince koltuğunu kaybetti - 48, 51, 94

Dupin, André Marie (1783-1865) -- Avukat, 1832-1839 döneminde Temsilciler Meclisinin, 1849-1851 döneminde Ulusal Yasama Meclisinin başkanlığını yaptı - 117

Dupont de l'Eure, Jacques Charles (1767-1855) -- 1795'te kurulan Beşyüzler Meclisinde Napoléon Bonaparte'ı destekledi, hem Restorasyon hem de Temmuz Monarşisi dönemlerinde Temsilciler Meclisi üyeliği yaptı, Temmuz Devriminden (1830) sonra çok kısa bir süre adalet bakanı oldu, Şubat Devriminden (1848) sonra Geçici Hükümetin başkanlığını yaptı – 17

Düzen Partisi (*Parti de l'Ordre*) – İkinci Cumhuriyet döneminde meşrutiyetçiler ile Orléans'cıların birlikte kurduğu parti. Mayıs 1849'daki Ulusal Yasama Meclisi seçimlerinde çoğunluğu elde etti. Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851 darbesinden sonra kapatıldı – 67-69, 71-73, 75, 79, 81-84, 89-90, 92-93, 95, 100-109, 115-125

eşitlik -- 18, 153-154

fabrikatör -- *bkz.* sanayi burjuvazisi

Falloux, Alfred de (1811-1886) – 1848-1849 yıllarında eğitim ve din bakanlığı yaptı, din adamlarının eğitim kurumlarındaki ağırlığını artırmaya çalıştı – 54, 64, 77, 89

Faucher, Léon (1803-1854) – İktisatçı, Orléans'cı, 1848-1849 yıllarında ve 1851'de içişleri bakanlığı yaptı, ikinci bakanlık döneminde Bonaparte'çıydı – 12, 54, 59, 62

Ferdinand-Philippe (1810-1842) -- Louis-Philippe'in en büyük oğlu – 87

Fischer, Richard (1855-1926) -- Alman sosyal demokrat politikacı – 127

Flocon, Ferdinand (1800-1866) -- *Réforme* gazetesinin editörlerinden, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümetin üyesi – 17

Flotte, Paul-Louis de (1817-1860) -- Blanqui'ci, 15 Mayıs 1848'deki meclis baskınına ve Haziran ayaklanmasına katıldı, Ulusal Yasama Meclisi üyesi oldu, Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851 darbesinin ardından İtalya'da Garibaldi'nin önderlik ettiği bağımsızlık mücadelesine katıldı – 70, 107-108

Fouché, Joseph (1759-1820) – 1789 Fransız Devrimini izleyen yıllarda Jakoben, Napoléon Bonaparte'ın iktidar döneminde sertliğiyle ünlü polis bakanı – 101

Fould, Achille (1800-1867) -- Bankacı, önce Orléans'cı sonra Bonaparte'çı, 1849-1867 yıllarında belirli aralıklar dışında maliye bakanı – 27, 44, 57, 90-91, 94-95

Fouquier-Tinville, Antoine Quentin (1746-1795) -- Konvansiyon tarafından Mart 1793'te kurulan Devrim Mahkemesi'nin (*Tribunal révolutionnaire*) savcısı; Jakobenlerin iktidardan düşmesinin ardından idam edildi – 66

Fransız Devrimi (1789) -- Feodal yönetimlere karşı gerçekleştirilen ilk burjuva devrimi. Monarşinin yerine cumhuriyeti, feodalizme özgü toplumsal katmanlaşmanın yerine "yurttaşlık" hukukunu, din-devlet ayrımını getirdi, ulusalcılığı (milliyetçiliği) devletin temel ideolojisi düzeyine yükseltti. Etkisi Fransa sınırlarının çok ötesine uzandı, dünya ölçeğinde bir devrimler (ve karşı devrimler) dönemini başlattı. (*ayrıca*: birinci devrim) – 16, 21-22, 26, 39, 46, 65, 96, 106, 110, 143, 153-154

Fransız İşçi Partisi -- 139

Friedrich, II. (1712-1786) -- 1740-1786 döneminde Prusya kralı (Büyük Frederik) – 144

Gaia -- Toprak ana (mitoloji) – 79

Gazette de France -- 1840'lı yıllarda meşrutiyetçilerin yayın organı – 18

Geçici Hükümet (***Gouvernement provisoire***) -- Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan ve 24 Şubat ile 9 Mayıs arasında ülkeyi yöneten hükümet; yerini Kurucu Ulusal Meclis tarafından atanan Yürütme Kuruluna bıraktı – 16-19, 22-32, 40, 42, 48, 55, 65, 71, 81, 107, 113

genel oy hakkı -- 18, 31, 46, 48, 56, 58, 106, 109-110, 115-118, 138-140

Gezici Muhafız (***Garde mobile***) – 27-29, 34, 45, 51, 54, 58-59, 61

Girardin, Émile de (1806-1881) -- Gazeteci, yayıncı, *Presse* gazetesinin kurucusu, Ulusal Yasama Meclisinde bir dönem *Montagne* ile birlikte oy kullandı, sonradan Louis Bonaparte'la uzlaştı – 117

Goethe, Johann Wolfgang von (1749-1832) – Alman şair ve yazar – 49

Goudchaux, Michel (1797-1862) -- Bankacı, Şubat Devriminin (1848) ardından Geçici Hükümette ve Yürütme Kurulu döneminde maliye bakanlığı yaptı – 42

Gracchus kardeşler -- MÖ 2. yüzyılda Roma'da toprakların yoksullara dağıtılmasını savundukları için soylular tarafından öldürülen iki kardeş – 147

Grandin, Victor (1797-1849) -- Sanayici, Temmuz Monarşisi döneminde Temsilciler Meclisi, İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 12

Guinard, Joseph Augustin (1799-1874) -- İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis üyesi, *Montagne* ile birlikte hareket etti – 108

Guizot, François Pierre Guillaume (1787-1874) --Tarihçi, Temmuz Monarşisi döneminde, 1840-1847 yıllarında dışişleri bakanlığı, 19 Eylül 1847 ile 23 Şubat 1848 tarihleri arasında başbakanlık yaptı, başbakanlık döneminde her tür reform talebini geri çevirerek Şubat Devriminin (1848) patlak vermesini kolaylaştırdı, devrimden sonra siyasetten çekildi - 12, 15-16, 35, 45, 53, 61, 84, 90

hanedancı muhalefet -- Odilon Barrot'nun liderliğini yaptığı, Temmuz Monarşisi döneminde Orleans hanedanının bazı reformlarla iktidarda kalmasını amaçlayan muhalefet grubu - 17, 35, 42, 53, 93

Haussez, Baron d' (Haussez Baronu) Charles Lemercier de Longpré (1778-1854) -- 1829'da donanma bakanı - 108

Hautpoul, Alphonse Henri d' (1789-1865) -- General, meşrutiyetçi, sonradan Bonaparte'çı, 1849-1850'de başbakan ve savaş bakanı - 89, 100, 106, 117, 124-125

Haynau, Julius Jacob von (1786-1853) -- 1848-1849 yıllarında İtalya ve Macaristan'daki devrimci hareketleri bastıran Avusturyalı general - 86

Haziran ayaklanması (1848) -- *bkz.* Haziran Günleri ayaklanması

Haziran Günleri (*journées de Juin*) ayaklanması (1848) - Şubat Devriminin (1848) ardından cumhuriyetin ilan edilmesini ve bazı sosyal hakların tanınmasını sağlayan Parisli işçiler, devlet tarafından kurulan "ulusal atölyeler"in kapatılması üzerine, 22 Haziran günü sokak gösterilerine başladı, 23 Haziran'da barikatlar kuruldu ve izleyen günlerde General Cavaignac yönetimindeki askerler binlerce işçiyi öldürerek ayaklanmayı bastırdı. Çok daha fazla sayıda insan tutuklandı ve pek çoğu Cezayir'e sürüldü (*ayrıca*: Haziran, Haziran ayaklanması, Haziran Devrimi, Haziran isyancıları, Haziran katliamları Haziran yenilgisi, Haziran zaferi) - 11, 21, 33-37, 39-47, 49, 51-52, 58-59, 64, 66-67, 69-73, 78-79, 81, 83, 89, 102, 107-109, 115, 131, 141

Helvétius, Claude Adrien (1715-1771) -- Materyalist filozof - 73

Henri V, Chambord Kontu (1820-1883) -- X. Charles'ın torunu, Bourbon hanedanı adına Fransa tahtı üzerinde hak iddiacısı - 86, 121,

Herwegh, Georg (1817-1875) - Alman şair - 88

Huber, Aloysius (1815-1865) -- Bourges davasında yargılananlardan - 70

Hugo, Victor (1802-1885) -- Şair ve romancı, Şubat Devriminden (1848) sonra Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi, Louis Bonaparte'ın 2 Aralık

1851'deki darbesine karşı mücadele etti, Fransa'dan ayrıldı, 1870'te geri döndü – 88, 116, 118

İkinci Cumhuriyet -- Şubat Devrimi (1848) ile Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851'deki darbesi arasındaki dönem – 22, 155

İngiltere -- 19. yüzyılda en ileri kapitalist ülke – 15-16, 20, 23, 28, 45, 61, 87, 91, 93-94, 96, 104, 111, 113-114, 121, 128, 131, 133, 135, 151-153

İskender (Büyük İskender ya da III. Alexander) (MÖ 356-323) – Makedonya kralı; ilk çözecek kişinin Asya'ya hakim olacağı söylenen Gordion düğümünü kılıcıyla kestiği anlatılır – 124

işçi devleti -- *bkz.* proletarya diktatörlüğü

işçi partileri -- (*ayrıca*: işçi partisi, proleter partisi) – 71, 130, 138-140

işçi sınıfı – Üretim araçlarına (makinelere, aletlere, hammaddelere vb.) sahip olmayan, yaşayabilmek için emek güçlerini satmak zorunda olanların oluşturduğu sınıf (*bkz.* devrimci proletarya, tarım işçileri) (*ayrıca*: işçi, işçiler, proleter, proleterler, proletarya) – 11, 17-37, 39-40, 42-43, 47-49, 51-52, 57-59, 60-62, 68-69, 71-73, 78-81, 83-85, 89, 93, 95, 97, 99, 102-104, 105, 107, 112, 115, 117, 127, 130-140, 143, 145, 147, 151-154

işçi sınıfı devrimi – *bkz.* proleter devrimi

işçi sınıfı diktatörlüğü -- *bkz.* proletarya diktatörlüğü

işçi sınıfı iktidarı -- *bkz.* proletarya diktatörlüğü

işçi sınıfı sosyalizmi -- 131

işçi sınıfının kurtuluşu -- (*ayrıca*: devrimci kurtuluş, işçilerin kurtuluşu, proletaryanın kurtuluşu) – 18, 20, 22, 27, 104, 133

İtalya -- İtalya Yarımadası'nda, 1861 yılına kadar, çok sayıda küçük devletçik bulunuyordu. Bunlar arasında, tek bir merkezi birim olmasına karşın adında çoğul eki bulunan "Papalık Devletleri" de vardı. Fransız Devrimini (1789) izleyen Napoléon Savaşları döneminin (1803-1815) ardından Avrupa'nın gerici güçleri (Rusya, Avusturya ve Prusya) tarafından yapılan düzenlemeler, İtalya Yarımadası'ndaki bölünmüşlüğün sürmesini öngörüyordu. Ancak Fransız Devriminin de etkisiyle güç kazanan İtalyan ulusalcılığı, devrimci bir ulusal birlik hareketinin (İtalyan Birliği-

Risorgimento) ortaya çıkmasını sağladı. İki ünlü lideri Giuseppe Mazzini (1805-1872) ile Giuseppe Garibaldi (1807-1882) olan bu hareketin karşısındaki en büyük güç Avusturya'ydı. 1848 yılının başlarında İtalya'da da devrimci hareketlenmeler yaşandı, Ocak ayında Palermo ve Napoli'de kanlı ayaklanmalar düzenlendi. Mart ayında, Avusturya işgalindeki Lombardiya'nın başkenti Milano'da ve yine işgal altındaki Venedik'te ayaklanmalar çıktı. Sardinya-Piemonte Kralı Carlo Alberto, iç baskıların da ürünü olarak 26 Mart'ta Avusturya'ya savaş açtı. Ona destek olanlar arasında Garibaldi'nin Lombardiya'daki gönüllü birlikleri de bulunuyordu. Ancak Avusturya ordusu 24-25 Temmuz 1848'de zafer kazandı. 15 Kasım'da, bu kez Roma'da ayaklanmalar çıktı. Papa, 25 Kasım'da Napoli'ye kaçmak zorunda kaldı. Seçimlerle işbaşına gelen Kurucu Meclis, 9 Şubat 1849'da papanın iktidarına son verdi ve Roma Cumhuriyetini ilan etti. Carlo Alberto Avusturya'ya yeniden savaş açtı, ancak 23 Mart'ta yenilerek bu kez tahttan çekilmek zorunda kaldı. Fransa Cumhurbaşkanı Louis Bonaparte da Roma'ya bir ordu gönderdi. Kentin 30 Haziran 1849'da düşmesiyle Roma Cumhuriyeti de son buldu, papa yeniden iktidara getirildi. Bu dönemde, Napoli Krallığı ile Sicilya Krallığının 1816 yılında Avusturya'nın dayatmasıyla birleşmesinin ürünü olan İki Sicilya Krallığı, Avusturya ve papa ile işbirliği yaptı ve İtalya'daki devrimci hareketlerin bastırılmasında rol oynadı – 23, 29, 37, 45, 63-66, 83-84, 86, 139, 145

Janus -- Roma mitolojisinde karşıt yönlere bakan iki yüzü (aslında yapışık iki kafası) bulunan tanrı – 75

Journal des débats – 1849'da Düzen Partisi'nden yana yayın yapan bir gazete – 42, 118

Juvenal (Decimus Junius Juvenalis) -- MS 1-2. yüzyıllarda yaşamış, "Hicivler"in yazarı Romalı şair – 147

Kamu Esenliği Komitesi (***Comité de salut public***) -- 1789 Fransız Devrimi sonrasında, Avrupa'daki karşı devrimci güçlerle savaş yürütülen ve içeride iktisadi sıkıntıların yaşandığı bir dönemde Fransız yasama meclisi Ulusal Konvansiyon tarafından Nisan 1793'te kurulan, devrimin en ilerici kanadını oluşturan Jakobenlerin iktidar döneminde (Haziran 1793-Temmuz 1794) yürütme gücünü elinde toplayan komite – 65, 81

Kant, Immanuel (1724-1804) – Alman filozof – 90

kapitalistler -- *bkz.* burjuvazi

kardeşlik -- 18, 22, 34, 153-154

Karl Albert -- *bkz.* Carlo Alberto

Kautsky, Karl (1854-1938) -- Alman sosyal demokrasisinin önemli liderlerinden - 128

Komün -- *bkz.* Paris Komünü

Komünist Manifesto (Komünist Parti Manifestosu) -- Karl Marx ile Friedrich Engels'in 1848 Devrimlerinden hemen önce, uluslararası bir örgüt olan "Komünistler Birliği"nin görevlendirmesi üzerine kaleme aldıkları ve komünistlerin o dönemdeki temel siyasal tezlerini özetleyen çalışma - 127, 131, 139

komünizm - 105, 131

Konstantin, I. (280?-337) -- 306-337 döneminin Roma imparatoru, Hıristiyanlığı devlet dini haline getirdi, İstanbul'u (Konstantinopolis-Konstantin'in kenti) imparatorluğunun başkenti yaptı - 149

Konvansiyon (Ulusal Konvansiyon - *Convention nationale*) -- Fransız Devriminin (1789) ardından üyeleri seçimlerle belirlenen yasama meclisi. 20 Eylül 1792 ile 26 Ekim 1795 arasında işbaşında kaldı, dış savaşlar ve iç karışıklıklar nedeniyle yürütme yetkilerinin bir bölümünü de üzerine aldı, özellikle Jakobenlerin tek başına iktidar döneminde (1793-1794) devrimin bir organı olarak çalıştı, Fransa'nın 1793 Anayasasını kabul etti - 39, 65-66, 77, 107

Köller, Ernst Matthias von (1841-1928) -- Sosyalizm düşmanlığıyla ünlü Alman devlet adamı, 1894-1895'te Prusya'nın içişleri bakanı - 148

köylüler -- (*ayrıca*: köylü, köylü sınıfı) - 12, 18, 21, 26, 31, 36, 39, 45-46, 48, 50, 52, 55, 64, 69-72, 95-101, 103, 113, 134-135, 144, 146, 151, 153

Krakov'un ilhakı -- *bkz.* Polonya - 15

kredi -- 23-27, 29, 42-43, 57, 102, 104, 113

Kurucu Ulusal Meclis (*Assemblée nationale constituante*) -- Üyeleri 23 Nisan 1848'de seçilen, 4 Mayıs 1848 ile 26 Nisan 1849 tarihleri arasında görev yapan, Fransa'nın 1848 Anayasasını hazırlayan meclis (*ayrıca*: Kurucu Meclis, meclis, Ulusal Meclis) - 11-12, 27, 30-33, 35, 39-49, 51-52, 54-63, 65-67, 69-72, 76-77, 95-96

Kutsal İttifak -- 1815 yılında Rusya, Avusturya ve Prusya tarafından kurulan, zaman

içinde İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu ve Vatikan dışında Avrupa'nın tüm güçlerinin katıldığı, Avrupa'daki mutlakiyetçi yönetimleri devrimci akımlardan korumayı hedefleyen ittifak – 15, 37, 45, 65, 84

küçük burjuva sosyalizmi -- 104, 131

küçük burjuvazi -- Asıl olarak, üretim araçlarına (makinelere, aletlere, hammaddelere vb.) sahip olmakla birlikte ücretli emek sömürüsünde bulunmayıp kendi emeğiyle geçinenlerden oluşan katman (küçük dükkan sahipleri, zanaatçılar vb.) (*ayrıca*: dükkancılar, küçük burjuvalar) – 12, 14, 16-17, 21, 25, 29, 31, 36, 39-40, 42-45, 48, 51-52, 66, 69, 71-73, 78-82, 85, 93, 103-105, 107, 112, 115, 117, 134-135, 146

La Hitte, Jean Ernest (1789-1878) -- General, 1849-1851 döneminde dışişleri bakanı – 107-108

La Réforme -- 1843 yılında Ledru-Rollin'in kurduğu gazete – 39, 59

La Rochejaquelein, Henri-Auguste-Georges de (1805-1867) -- Meşrutiyetçi, İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi, Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851 darbesine önce karşı çıkmakla birlikte sonra onunla uzlaştı – 18

Lacrosse, Bertrand Théobald Joseph (1796-1865) – Orléans'cıydı, İkinci Cumhuriyet döneminde bayındırlık bakanlığı yaptı, 1850'de sonra Bonaparte'çı oldu – 79

Laffitte, Jacques (1767-1844) -- Bankacı ve siyasetçi. Temmuz Devriminin (1830) hazırlayıcılarından. 1830-1831 yıllarında başbakanlık yaptı – 11

Lamartine, Alphonse de (1790-1869) -- Şair, yazar, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümette dışişleri bakanı, 10 Aralık 1848'deki cumhurbaşkanlığı seçiminde oyların yaklaşık olarak binde 3'ünü aldıktan sonra siyaseti bıraktı – 17, 22, 31, 34

Lamourette, Antoine-Adrien (1742-1794) -- Piskopos – 119

Lassalle, Ferdinand (1825-1864) -- Alman yazar ve avukat, 1848-1849 yıllarında Prusya'daki devrimci hareketlere katıldı, Alman işçi sınıfı hareketinin reformcu kanadının liderlerinden biri oldu – 139

Laviron -- Bourges davasında yargılananlardan – 70

Le Moniteur universel -- 1799-1868 yıllarında Fransa'nın resmi gazetesi – 22, 34-

35, 66, 83, 88, 90, 101, 125

Le Napoléon -- 6 Ocak ile 19 Mayıs 1850 tarihleri arasında yayımlanan haftalık gazete – 102

Le National -- 1830 ile 1851 yılları arasında Paris'te yayımlanan bir gazete. Ilımlı burjuva cumhuriyetçilerinin yayın organıydı – 17, 21, 23, 31-32, 40, 45-46, 48-49, 51, 53-55, 59-60, 62-63, 67-68, 71-72, 79, 82, 85, 104, 107, 121

Le Pouvoir (İktidar) -- Haziran 1850 ile Ocak 1851 arasında yayımlanan Louis Bonaparte yanlısı gazete – 120

Le Presse -- Burjuva reformcularının gazetesi – 85, 104

Le Siècle (Yüzyıl ya da Çağ) -- 1840'lı yıllarda anayasal reformcu, 1850'li yıllarda ılımlı cumhuriyetçi gazete – 85, 104, 121

Leclerc, Alexandre -- Tüccar – 115

Ledru-Rollin, Alexandre Auguste (1807-1874) – *La Réforme* gazetesinin kurucusu, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümette içişleri bakanı, *Montagne* grubunun lideri, 13 Haziran 1849'daki "barışçıl gösteri"nin ayaklanma saylarak bastırılmasının ardından yurtdışına çıktı – 17, 27, 30-31, 39, 41, 51-52, 60, 63-65, 71-72, 76-77, 81, 94, 108, 115

Lemaître, Frédérick (1800-1876) -- Oyuncu – 14

Lemoinne, John-Marguerite-Émile (1815-1892) -- *Journal des Débats* gazetesinin İngiltere temsilcisi – 118

Lerminier, Jean Louis Eugène (1803-1857) -- Öğrencilerinin protestoları üzerine öğretim üyeliğini bırakmak zorunda kalan hukuk profesörü, Orléans'cı – 61

Liebknecht, Wilhelm (1826-1900) -- Alman sosyal demokrat hareketinin liderlerinden – 128

Lombardiya -- *bkz.* İtalya – 57, 65

Louis, XIV. (1638-1715) -- 1643-1715 yıllarının Fransa kralı – 96, 103

Louis-Philippe (1773-1850) -- Orléans dükü, Temmuz Devriminin (1830) ardından Bourbon hanedanından X. Charles'ın yerine talhta çıkarıldı, Temmuz Monarşisi diye anılan krallık döneminde (1830-1848) daha çok mali aristokrasinin çıkarlarını

temsil etti, Şubat Devrimiyle (1848) tahttan indirildi, İngiltere'ye kaçtı ve orada öldü (*ayrıca*: Orléans dükü) – 11-14, 16, 45, 48, 52-53, 83-84, 87, 91, 93-94, 118, 121, 154-155

Louverture, François-Dominique Toussaint (1743-1803) -- Fransız sömürgeciliğine ve köleciliğe karşı ayaklanan zencilerin gerçekleştirdiği Haiti Devriminin (1791-1804) önderlerinden – 54

lumpen proletarya – İşsizliği kabullenmiş ve çalışmadan yaşamanın yollarını bulmaya çalışan yoksullardan oluşan katman – 14, 28, 123

Luxembourg Komisyonu -- Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümet tarafından işçilerin sorunlarını araştırmakla görevlendirilen ve Luxembourg Sarayı'nda toplandığı için bu adla anılan "İşçiler için Hükümet Komisyonu" (*Commission du Gouvernement pour les travailleurs*) – 19-22, 24, 29, 107

Macaristan -- 1699 yılında Karlofça Anlaşması'yla Avusturya'ya bağlanan Macaristan, 1848 yılının Mart ayında, Avusturya'daki devrimci ayaklanmaların yardımıyla, özerklik taleplerini kabul ettirebilmişti. Ancak yeni imparator I. Franz Joseph, Avusturya devrimini bastırdıktan sonra, Macaristan'ın özerkliğine son verdiğini ilan etmişti. Bunun üzerine Macar ordusu Avusturya'yla savaşa girmiş, başlangıçta önemli başarılar kazanmıştı. Macaristan, Nisan 1849'da Avusturya'dan bağımsızlığını ilan etti. Ancak Rusya'nın da Avusturya'yı desteklemesi ve Rus ordusunun Haziran ayında Macaristan'a girmesinin ardından 1848 Macar Devrimi ezildi – 23, 37, 70, 75, 83, 85-86, 134

Mac-Mahon, Patrice de (1808-1893) -- Mayıs 1871'te Paris Komünü'nü ezen askeri birliklerin komutanı, 1873-1875 döneminde Fransa'nın devlet başkanı ve Üçüncü Cumhuriyet döneminin ilk cumhurbaşkanı (1875-1879) – 137

mali aristokrasi -- Marx'ın tanımıyla, "bankacılar, borsa kralları, demiryolu kralları, kömür ve demir madenleri ile ormanların sahipleri, toprak sahiplerinin onlarla işbirliği yapan bir kesimi" (*ayrıca*: yüksek burjuvazi) – 11-16, 18, 20-22, 24-25, 45, 67, 90-95, 104-105, 112, 154

Malthus, Thomas Robert (1766-1834) – Yiyecek kaynaklarının aritmetik bir hızla artmasına karşın nüfusun geometrik bir hızla arttığını iddia ederek, eğer önlem alınmazsa, insanlığın bir felaketle karşı karşıya kalacağını savunan İngiliz iktisatçı – 54

Marche -- Geçici Hükümete işçilerin çalışarak geçinebilmelerini sağlama yükümlü-

lüğünü üstlenmeyi kabul ettiren işçi – 19

Marie, Pierre (1795-1870) -- Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümette bayındırlık bakanı, ardından Cavaignac tarafından adalet bakanlığına getirildi – 28-29

Marrast, Armand (1801-1852) -- *Le National* gazetesinin yöneticisi, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümetin üyesi, Kurucu Ulusal Meclisin başkanı. Ulusal Yasama Meclisine seçilemeyince siyaseti bıraktı – 31, 40, 45-46, 48, 63, 72

Mathieu de la Drôme (Drôme'lu Mathieu) (1808-1865) -- İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisinde *Montagne* üyesi – 61

Mecklenburg – Mecklenburg-Schwerin ve Mecklenburg-Strelitz dükalıkları 1755 yılındaki anlaşmayla birleşmiş ve bu anlaşma sayesinde soylu sınıfı ayrıcalıklarını korumuştu – 145

meşrutiyetçiler (*légitimistes*) – 1815-1830 yıllarındaki Restorasyon döneminde iktidarda olan Bourbon hanedanının savunucuları, "anayasal monarşi" taraftarları – 18, 32, 40, 54, 60-61, 64, 67, 71, 75, 83-91, 100, 102-103, 116, 119-122, 154

Midas -- Frigya'nın mitolojik kralı. Söylencelere göre, bir tanrı tarafından kulakları ceza olarak eşek kulaklarına dönüştürülmüş, bunu uzun süre gizlemeye çalışmış, ama ortaya çıkınca halkın diline düşmüş – 53

Molé, Mathieu Louis (1781-1855) -- 1817-1818'de donanma ve sömürgeler bakanlığı, 1836-1839 döneminde başbakanlık yaptı, Orléans'cı, İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 84-85

Moniteur -- *bkz. Le Moniteur universel*

Monk (ya da Monck), George (1608-1670) -- İngiltere'de 1660 yılında Stuart hanedanının başa geçmesine yardım eden general – 61

Montagne -- 1789 Fransız Devrimi sonrasında, 1792 yılında kurulan Fransız yasama meclisi Konvansiyon'un daha yüksek arka sıralarında oturan Jakoben milletvekilleri, oluşturdukları grubu *Montagne* (Dağ), kendilerini de *Montagnard* (Dağlı) diye anıyordu. 1848 Devriminden sonra, 1789 Fransız Devriminin en ilerici kanadını oluşturan Jakobenleri örnek alan "demokratik cumhuriyetçiler" de kendilerine *Montagne* adını vermişti (*ayrıca*: Dağ, Montagnard) – 39, 52, 60-64, 66, 69-

72, 76-82, 100, 106-107, 115-116-118

Montalembert, Charles Forbes René, Comte de (Montalembert Kontu) (1810-1870) -- Liberal Katolik yayıncı ve tarihçi. Din işleri ile devlet işleri ayrılırken, kilisenin devlet müdahalesi olmadan eğitim verebilmesini savundu. Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851 darbesini destekledi - 95, 116

Napoléon, I. -- *bkz.* Bonaparte, Napoléon

Napoléon, III. – *bkz.* Bonaparte, Charles Louis Napoléon

Napoli -- *bkz.* İtalya - 15, 64-65

National -- *bkz. Le National*

Nemesis – İntikam tanrıçası (mitoloji) - 73

Neue Rheinische Zeitung (Yeni Ren Gazetesi) -- Karl Marx'ın 1848-1849'da, Friedrich Engels'in de önemli katkılarıyla çıkardığı, merkezi Prusya'nın (Almanya) Köln kentinde bulunan günlük gazete. Marx hakkında ülke dışına sürülme kararının çıkması üzerine gazetenin yayını 19 Mayıs 1849'da çıkan 311. sayıyla son buldu. Önce Paris'e giden, Fransa'dan da sürülünce Londra'ya geçen Marx, burada *Neue Rheinische Zeitung. Politisch-Ökonomische Revue* (Yeni Ren Gazetesi. Siyasal-İktisadi Dergi) adlı, Prusya'nın Hamburg kentinde basılan dergiyi çıkardı - 7, 34, 51, 111, 127, 129

Neumayer, Maximilien-Georges-Joseph (1789-1866) -- General, İkinci Cumhuriyet döneminde askerlerinin Louis Bonaparte lehine "Yaşasın imparator!" diye bağırmasına izin vermedi, 2 Aralık 1851 darbesine karşı çıktı - 125

Ney, Edgard (1812-1882) – Louis Bonaparte'ın yaveri - 88

Nikolay, II. (1868-1918) -- Son Rus çarı - 145

Olimpos -- Eski Yunan tanrılarının mekanı olan dağ (mitoloji) - 53, 57

Orléans dükü -- *bkz.* Louis-Philippe

Orléans düşesi – Louis-Philippe'in 1842'de ölen en büyük oğlu Ferdinand-Philippe'in eşi Helene Luisa Elisabeth (Hélène) - 87

Orléans hanedanı – 1830-1848 yıllarındaki Temmuz Monarşisi döneminde iktidarda olan, bu dönemde daha çok mali aristokrasinin çıkarlarını temsil eden hane-

dan – 11, 17, 51, 60, 67, 84, 154

Orléans, Louis Philippe Albert d' (1838-1894) -- Paris Kontu, Louis-Philippe'in torunu – 121

Orléans'cılar -- 1830-1848 yıllarındaki Temmuz Monarşisi döneminde iktidarda olan Orléans hanedanının savunucuları – 32, 40, 44, 54, 60-61, 64, 67, 75, 84-85, 87-88, 90-91, 103, 116, 119, 121-122

Orpheus -- Yunan mitolojisine göre şarkılarıyla hayvanları, bitkileri ve kayaları harekete geçirebilen ozan – 72

Oudinot, Nicolas Charles Victor (1791-1863) -- General, Orléans'cı, 1849'da Roma Cumhuriyetine saldıran Fransız birliklerinin komutanlığını yaptı, İkinci Cumhuriyet'te Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 66, 75-76

özgürlük -- 18, 37, 76, 106, 153-154

Pagnerre, Laurent-Antoine (1805-1854) -- İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis üyesi – 63

Palermo ayaklanması (1848) – *bkz.* İtalya – 15

papa – *bkz.* İtalya – 63-65, 88

Papalık Devletleri -- *bkz.* İtalya – 84, 88

Paris Komünü -- 18 Mart (resmen 26 Mart) ile 28 Mayıs 1871 arasında Paris'in yönetimini elinde tutan tarihin ilk işçi sınıfı iktidarı – 136-138

Passy, Hippolyte Philibert (1793-1880) -- İktisatçı, Temmuz Monarşisi döneminde farklı bakanlıklarda bulundu, İkinci Cumhuriyet döneminde Cumhurbaşkanı Louis Bonaparte'ın ilk hükümetinde maliye bakanı – 87, 94

patates hastalığı – 15

Piemonte -- *bkz.* İtalya – 65

Pius, IX. (1792-1878) – 1846'dan ölümüne kadar Roma Katolik Kilisesi'nin papası, *bkz.* papa – 64

Platon (MÖ 428/427-348/347) -- Eski Yunan filozofu – 47

Polonya -- Bugünkü Polonya toprakları, 18. yüzyılın sonlarında, Rusya, Avusturya

ve Prusya'nın kontrolündeki bölgelere ayrılmış durumdaydı. 1846 yılının Şubat ayında, Polonya'da da, ulusal kurtuluşa yönelik bir ayaklanmanın hazırlıkları yapılıyordu. Ancak bu girişim, Polonyalı soyluların ihaneti ve hareketin liderlerinin polis tarafından tutuklanması nedeniyle başarısızlığa uğradı. Yalnızca, Avusturya, Rusya ve Prusya'nın ortak denetimi altındaki Krakov'da bir ayaklanma gerçekleşti ve 22 Şubat 1846'da bir ulusal hükümet kuruldu. Ancak bu ayaklanma Mart ayının başında Avusturya ordusu tarafından bastırıldı. Aynı yılın Kasım ayında Rusya, Avusturya ve Prusya arasında imzalanan bir anlaşmayla Krakov Avusturya tarafından ilhak edildi – 15, 23, 37, 45, 134, 136

Potifar -- Mısırlı devlet yöneticisi (Tevrat) – 86

Pouvoir -- *bkz. Le Pouvoir*

Presse -- *bkz. Le Presse*

proletarya -- *bkz.* işçi sınıfı

proletarya diktatörlüğü -- (*ayrıca*: devrimci diktatörlük, işçi devleti, işçi sınıfı diktatörlüğü, işçi sınıfı iktidarı, proletaryanın sınıf diktatörlüğü, proleter hükümeti) – 36, 42, 71, 99, 105, 136-137

proletaryanın kurtuluşu – *bkz.* işçi sınıfının kurtuluşu

proleter devrimi -- (*ayrıca*: proletarya devrimi) – 20, 37, 48, 131, 137

proleter hükümeti -- *bkz.* proletarya diktatörlüğü

Proudhon, Pierre-Joseph (1809-1865) -- İktisatçı, sosyolog, anarşizmin kurucularından. İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclisi üyesi. İşçi sınıfının durumunu düzeltmek için üreticilere düşük faizlerle kredi verecek bir "halk bankası"nın kurulması türü önerileri de vardı – 113, 137

Prusya -- Orta Avrupa'daki nüfuslarının büyük bölümü Almanca konuşan ve krallık, prenslik, dükalık türü rejimlere sahip olan küçük devletler, üç gruba ayrılıyordu: Prusya'ya bağlı olanlar, Avusturya'ya bağlı olanlar ve bunların dışında kalanlar. 1815 yılında, 39 küçük Alman devleti, Alman Konfederasyonu'nun (*Deutscher Bund*) çatısıaltında birleşti. Bu gevşek konfederasyon, Prusya ile Avusturya'nın rekabetine son vermedi ve Alman birliğini sağlamadı. 1848-1849 Devrimleri döneminde, Alman burjuva devrimcilerinin talebi, Alman birliğinin sağlanmasıydı. Ancak Prusya'da da Avusturya'da da devrimci hareketler bastırıldı. 1866 yılında Avusturya'yla, 1870-1871

yıllarında Fransa'yla yaptığı savaşları kazanan Prusya, bu ülkelerin kontrolündeki toprakların bir bölümünü ilhak ettikten sonra, 1871 yılında Alman İmparatorluğu'nu kurdu. Böylece, Alman Konfederasyonu'nu oluşturan Avusturya dışındaki küçük devletlerin büyük çoğunluğu tek devlet çatısı altında birleşmiş oldu. Avusturya dışarıda kaldığından, yeni kurulan devlete "Küçük Almanya" da denir. Prusya, bu tarihten sonra, Alman İmparatorluğu'na bağlı bir devlet olarak kaldı ve 1947 yılında varlığına son verildi – 7, 15, 36, 75, 84, 131, 136, 138, 144, 147-148

Ranke, Leopold von (1795-1886) – Alman tarihçi – 41

Raspail, François-Vincent (1794-1878) -- Kimyacı, fizyolog, sosyalist. 1830 ve 1848 devrimlerine katıldı, 10 Aralık 1848'deki cumhurbaşkanlığı seçiminde *Montagne* adına aday oldu, 15 Mayıs 1848'deki meclis baskınına katıldığı için 1849'da hapse mahkum edildi, 1853'te bu cezası ülke dışına sürgüne çevrildi – 17, 30-31, 44, 51, 60, 70

Rateau, Jean Pierre (1800-1887) -- Hukukçu, İkinci Cumhuriyet döneminde Kurucu Ulusal Meclis ve Ulusal Yasama Meclisi üyesi – 57-58, 61-62

Réforme -- *bkz. La Réforme*

Restorasyon dönemi -- Napoléon Bonaparte'ın imparatorluk döneminin ardından tahta çıkan Bourbon hanedanından XVIII. Louis'in ve onu izleyen yine aynı hanedandan X. Charles'ın 1815-1830 yıllarındaki krallık dönemleri. Bu dönemde çıkarları en fazla gözetilen kesim büyük toprak sahipleriydi (*ayrıca*: Restorasyon) – 26, 68, 75, 96, 101, 154

Robespierre, Maximilien (1758-1794) – Fransız Devriminin (1789) ardından devrimin en ilerici kanadını oluşturan Jakobenlerin lideri; Jakoben iktidarının son bulmasının ardından idam edildi – 46

Roland -- Charlemagne'ın (Şarlman) efsanevi baş şövalyesi – 57

Roma Cumhuriyeti -- *bkz.* İtalya (*ayrıca*: Roma, Roma seferi) – 63-67, 70, 72, 75-77, 84-85, 87-88

Roma İmparatorluğu -- 148-149

Rothschild, James Mayed de (1792-1868) -- Başta mali sektör olmak üzere çok sayıda alanda yatırımları bulunan ve dünyanın en zengin ailelerinden biri olan "Rothschild hanedanı"nın kurucusu Meyer Amschel Rothschild'in (1744-1812) be-

şinci oğlu. 1811'de Paris'e yerleştikten sonra ülkenin en güçlü bankacısı ve dünyanın en zenginlerinden biri oldu – 13-14

Rössler, Konstantin (1820-1896) – Alman yayıncı, Bismarck'ın destekçisi – 147

Rusya -- Fransız Devrimi (1789) sonrasında ve 1848 Devrimlerinin gerçekleştirildiği dönemde Avrupa'daki gerici ittifakların merkezinde duran ülke – 15, 23, 36, 75, 131, 134, 145

Samson -- İsrail'in lideri (mitoloji-din) – 79

sanayi burjuvazisi -- Üretim araçlarına (makinelere, aletlere, fabrika binalarına, hammaddelere vb.) sahip olan ve işçilerin karşılığı ödenmemiş emeklerinin ürünlerine (artı-değere) el koyan sınıf; sanayi burjuvazisinin dışında, mali burjuvazi (banka sahipleri, sigorta şirketi sahipleri vb.) ve ticaret burjuvazisi de vardır (*ayrıca*: fabrikatör, sanayici burjuva) – 11-12, 14, 16, 20-21, 25, 43, 67, 81, 93, 151-152, 154

sanayi proletaryası -- *bkz.* işçi sınıfı

Saul -- Yahudi Krallığı'nın kurucusu (Tevrat ve İncil) – 50

Sébastiani, Horace (1772-1851) – Mareşal, Temmuz Monarşisi döneminde dışişleri bakanı (1830-1832) – 35

Sezar (Julius Caesar) (MÖ 100-44) -- Roma Cumhuriyetinin (MÖ 509-27) diktatörü – 88

Siècle -- *bkz. Le Siècle*

Sobrier, Joseph (1825-1854) -- Gazeteci, yazar – 70

sokak savaşı -- (*ayrıca*: barikat, barikat savaşçıları, barikat savaşı, barikatlar) – 16-17, 28, 32, 42, 57, 81, 140-144, 146-147

Sonderbund Savaşı -- İsviçre'de, merkezileşmeye ve burjuva reformlarına karşı çıkan, Katolik kilisesinin ve Cizvitlerin güçlü olduğu yedi kanton, 1845 yılında, ülkenin yasalarına aykırı olarak ve gizlice, Sonderbund'u (Ayrı İttifak) kurmuştu. Bu ittifak, Avusturya ve Rusya tarafından desteklenmişti. İsviçre'nin federal yönetimi Sonderbund'a bağlı birlikleri 1847 yılının Kasım ayında yenilgiye uğrattı. Dönemin Fransa başbakanı Guizot bu dönemde Avusturya ve Rusya'dan yana çıkmıştı – 15

sosyalist devrim -- *bkz.* proleter devrimi

Sosyalistlere Karşı Yasa -- 21 Ekim 1878 tarihli, resmi adı "*Gesetz gegen die gemeingefährlichen Bestrebungen der Sozialdemokratie*" (Sosyal Demokrasinin Kamu Güvenliğini Tehdit Eden Çabalarına Karşı Yasa) olan ve 1890 yılında geçerlilik süresi uzatılmayarak yürürlükten kaldırılan "Sosyalistler Yasası" (*Sozialistengesetz*) - 138, 140, 148

Soulouque, Faustin-Élie (1782-1867) -- Haiti ordusunun en yüksek rütbeli generali olarak 1847 yılında ülkesinin devlet başkanlığına seçildi, 1849'da kendisini "I. Faustin" adıyla imparator ilan etti ("Soulouque" adının yalnızca Louis Bonaparte'ı anmak için geçtiği sayfalar gösterilmemiştir) - 54

Sue, Eugène (1804-1857) - Yazar, İkinci Cumhuriyet döneminde Ulusal Yasama Meclisi üyesi - 102, 115, 117

şarap vergisi -- 55, 67, 94-97, 100-101

şölen -- *bkz.* Şölenler Kampanyası - 16, 69-70, 110

Şölenler Kampanyası (*Campagne des Banquets*) -- 1848 Şubat Devrimi öncesinde, muhalif güçlerin, siyasal toplantı ve gösterilerin yasaklanması nedeniyle düzenlediği siyasal içerikli kampanya - 16

Şubat Devrimi (1848) -- Orléans hanedanından Louis-Philippe'i tahttan indiren, Fransa'nın İkinci Cumhuriyet dönemini başlatan devrim (*ayrıca*: Şubat cumhuriyeti, Şubat günleri, Şubat ayaklanması, 24 Şubat, Şubat, Şubat 1848) - 7, 9, 16-27, 29, 32-36, 39, 42-44, 50-51, 53-54, 59-60, 63, 69, 83-84, 93, 95, 105-107, 109-111, 117, 129-131, 141, 155

tarım -- 14, 93, 98-99, 104

Temmuz Devrimi (1830) -- Bourbon hanedanından Kral X. Charles'ı düşüren, Orléans hanedanından Louis-Philippe'in kral olmasını sağlayan ve 1848 yılındaki Şubat Devrimine kadar sürecek olan Temmuz Monarşisi dönemini başlatan devrim (*ayrıca*: Temmuz günleri) - 11, 14, 16-18, 106, 154

Temmuz Monarşisi -- Temmuz Devriminin (1830) ardından tahta çıkan Orléans hanedanından Louis-Philippe'in 1830-1848 yıllarındaki krallık dönemi. Bu dönemde çıkarları en fazla gözetilen kesim mali aristokrasiydi - 12-13, 16, 18-19, 22, 25, 67-68, 75, 83-84, 94, 102, 154

Temsilciler Meclisi (***Chambre des députés***) -- Restorasyon ve Temmuz

Monarşisi dönemlerinde yasama meclisi (1814-1848) – 12-13, 18, 100

Teste, Jean Baptiste (1780-1852) -- Temmuz Monarşisi döneminde ticaret, adalet ve bayındırlık bakanlıkları yaptı, rüşvet alma suçlamasıyla hapis cezasına çarptırıldı – 94

The Pleb -- Londra'da çıkan bir dergi – 128

Thiers, Louis Adolphe (1797-1877) -- Temmuz Monarşisi döneminde içişleri bakanlığı ve başbakanlık, İkinci Cumhuriyet döneminde Ulusal Yasama Meclisi üyeliği yaptı. 1871'de Versailles'daki geçici hükümetin başkanı olarak ve Prusya ordusunun yardımıyla Paris Komünü'nün ezilmesini sağladı. 1871-1873 döneminde cumhurbaşkanlığı yaptı – 84, 88, 90, 102, 116, 119, 136

Trélat, Ulysse (1795-1879) -- Mayıs-Haziran 1848'de bayındırlık bakanı – 33

ulusal atölyeler – 28-29, 33-34, 58-59

ulusal devrimler -- 37

Ulusal Muhafız ***(Garde nationale)*** -- 1789 Fransız Devriminin ardından kentlerde oluşturulan, düzenli ordudan ayrı milis güçleri. Temmuz Devriminin (1830) ardından, 1831 yılında yeniden kuruldu – 16-17, 27-28, 30-31, 34, 54, 58, 61, 78-82, 115, 136

Ulusal Yasama Meclisi ***(Assemblée nationale législative)*** -- Üyeleri 13-14 Mayıs 1849'da seçilen, çalışmalarına 28 Mayıs 1849'da başlayan ve 1851 yılında Louis Bonaparte'ın darbesiyle kapatılan meclis (*ayrıca*: meclis, Ulusal Meclis, Yasama Meclisi) – 12, 49, 67, 69, 72-73, 75-89, 94-96, 100-102, 106-108, 115-117, 119-122, 124-125

Uluslararası İşçiler Birliği -- *bkz.* Birinci Enternasyonal

ütopyacı sosyalistler – İdeal/eşitlikçi bir toplum düzenini ayrıntılı olarak tasarlamaya çalışan sosyalistler. Bazı ütopyacı sosyalistler, tasarılarını hayata geçirmek için örnek topluluklar kurma girişimlerinde bulundu (*ayrıca*: ütopya, ütopyacı reformcular) – 72, 105, 131

Varşova – Polonya'nın Rusya'ya bağlı bölümünde bulunan Varşova'da 1830 yılının Kasım ayında bağımsızlıkçı bir ayaklanma çıkmış, ancak Polonya ile girdiği savaşı kazanan Rusya 1831 yılında kentin denetimini yeniden ele geçirmişti; *bkz.* Polonya – 35

Vauban, Sébastien Le Prestre de (1633-1707) -- Mareşal, askeri mühendislik

uzmanı. Feodal vergi düzenini eleştirdiği ve her tür iktisadi faaliyet için tek ve eşit bir vergi konmasını savunduğu bir kitap yazdı – 96

Vidal, François (1812-1872) -- Ütopyacı sosyalist, gazeteci, Şubat Devriminin (1848) ardından kurulan Geçici Hükümete bağlı Luxembourg Komisyonu'nun sekreterliğini yaptı – 107-108, 115

Vivien, Alexandre-François (1799-1854) -- Temmuz Monarşisi döneminde adalet bakanlığı yaptı, İkinci Cumhuriyet döneminde Cavaignac tarafından bayındırlık bakanlığına getirildi – 48

Voltaire, François-Marie Arouet (1694-1778) -- Aydınlanmacı ve düşünce özgürlüğü taraftarı yazar ve filozof – 54, 86, 101, 104

Vorwärts -- Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin 1876'da kurulan merkezi yayın organı – 128

Wagram Savaşı -- 1809 yılındaki Avusturya-Fransa Savaşı sırasında, 5-6 Temmuz günlerinde gerçekleşen ve Napoléon Bonaparte'ın komutası altındaki Fransız ordusunun kazandığı savaş – 144

Waterloo Savaşı -- 18 Haziran 1815'te gerçekleşen ve Napoléon Bonaparte'ın Fransa'ya karşı bir araya gelen "koalisyon güçleri" tarafından nihai yenilgiye uğratılarak esir alındığı savaş. Koalisyon güçleri, İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya'dan oluşuyordu – 84, 96, 144

Wilhelm, I. (1797-1888) -- Prusya kralı (1861-1888) ve Alman imparatoru (1871-1888) – 131, 136

Yusuf -- Mısırlı devlet yöneticisi Potifar'ın kahyası, sonradan Mısır firavununun veziri (Tevrat) – 86

yüksek burjuvazi – *bkz.* mali aristokrasi

Yürütme Kurulu ***(Commission du pouvoir exécutif)*** -- Kurucu Ulusal Meclis tarafından atanan ve 9 Mayıs 1848'de Geçici Hükümetin yerini alan yürütme organı. Haziran ayaklanması sırasında, 24 Haziran 1848'de, meclisin yürütme gücünü Cavaignac'a devretmesiyle ortadan kalktı – 32-34, 39-40, 58, 71, 81, 107

"Devrimci ilerleme, kendi yolunu, dolaysız trajikomik başarılarıyla değil, tam tersine birleşik, güçlü bir karşı devrim yaratarak, bir düşman yaratarak açtı; yıkıcı parti, ancak bu düşmanla mücadele içinde olgunlaşarak gerçek bir devrimci partiye dönüşebildi."

Karl Marx, Fransa'da patlak verip tüm Avrupa'yı sarsan 1848 Devrimleriyle ilgili çalışmasında, işçi sınıfının yalnızca "yıkıcı" bir güç olmaktan çıkarak gerçek anlamıyla "devrimci" bir güç haline gelmesini sağlayan süreci anlatıyor. "Yıkıcı" bir güç olarak işçi sınıfı, 1848 Devrimlerine kadar, burjuvazi tarafından ya kullanılmış ya da ezilmişti. Ama 1848 Devrimleri'nden ders alan işçi sınıfı, önce 1871 yılında tarihin ilk işçi sınıfı iktidarı olan Paris Komünü'nü kurdu, ardından 1917 yılında Rusya'da Ekim Devrimi'ni gerçekleştirdi.

Marx, 1850 yılında kaleme aldığı değerlendirmelerinde, işçi sınıfının tarih sahnesine ilk kez bağımsız bir güç olarak çıkmasının ne anlama geldiğini, bugünün koşullarına da ışık tutacak bir açıklıkla tarif ediyor.

Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, bu çalışmayla, ilk kez Almanca özgün metinden çevrilerek dilimize kazandırıldı.

KİTAP
SKB 0605689 YNF

ISBN 605-5892-11-1
9 786055 892111

15 YTL

Yazılama